

DAMAGE BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200169

UNIVERSAL
LIBRARY

ಪ್ರೇಮಚಂದರ ಅಮರ ಕೃತಿಯಾದ

ನಿರ್ಮಲಾ

[ಜೀವನದ ಒಂದು ಕರುಣಕಥೆ]

೨

ಅನುವಾದಿಕೆಯರು :

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಎ. ಕುಪ್ಪಮ್ಮ

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ

ಅಗಸ್ಟ
೧೯೪೬

೨

ಬೆಲೆ :

೨ — ೦ — ೦

ಸಂಪಾದಕರು
ಗೋದಿಂದ ವೆಂಕಟೇಶಚಾರಕಿ

ಮಾರಾಟಗಾರರು :
ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಭಂಡಾರ, ಧಾರವಾಡ
ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಬೆಳಗಾವಿ

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆಯು ೩ನೇ ವರುಷದ ೩ನೆಯ ಕುಡಿ

ಮಾದಯ್ಯನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳು

ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟ
ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಯೊಬ್ಬನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯ-
ತೆಯ ಎದೆಗುಂದದ ಹೋರಾಟದ ಜೀವನಕಥೆ.

ಶ್ರೀ. 'ಭಾರತೀಸುತ', ಕೊಡಗು

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ದ. ಬಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿ
ಮ. ಗ್ರ. ಭಂಡಾರ,
ಧಾರವಾಡ

ಮುದ್ರಕರು :
ಎಸ್. ಎಲ್. ಜಿ.
ಮೋಸ್ಟ್ರಾಸ್,
ಧಾರವಾಡ

ಐಪಾದಕರ ಅರಿಕೆ

ದಿವಂಗತ ಪ್ರೇಮಚಂದರ ಅಮರ ಕೃತಿಯಾದ “ ನಿರ್ಮಲನ” ಕಾದಂಬರಿಯು ನಮ್ಮ ವಗಲೆಯ ಈ ವರುಷದ ೪-೫ ನೆಯ ಕುಡಿಯು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ-ವಿವಾಹದೊಂದು ದುರಂತ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸಂತತಿ, ಸಂಸತ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವ ಮನೆತನವು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಲತಾಯಿಯ ಕುಶಲ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನವೇ ಇದೆ. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲಾಪೂರ್ಣ ಕೃತಿ ಇರುವುದಲ್ಲದೆ, ಮೋಸದಿಂದಾಗುವ ಸಮಾಜದ ಕೆಟ್ಟ ರೀತಿಗಳ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳ ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ‘ವೇಚನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವುದು. ಇಂಥ ಮನೋವೇಧಕವಾದ ಈ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು ನಮಗೆ ಹರುಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಾತ್ರ ಅದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಂಭೀರ, ಏಕಾಂತಪ್ರಿಯೆ, ಲಜ್ಜಾ ಶೀಲಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಈಗ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಿಂದ ಬಾಬೂ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ನಿರ್ಮಲೆಯ ವಿವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಡೆ ಮಾತು-ಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಇಂದು ಅವರ ಶ್ರಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ, ಬಾಬೂ ಭಾಲಚಂದ್ರಸಿಂಹರ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರ ಭುವನಮೋಹನಸಿಂಹನೊಡನೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮದುವೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು. ವರನ ತಂದೆಯು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಆತುರರಾಗರಲಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಡಬಹುದು, ಆಗದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಬಹುದೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನೇನೋ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬೀಗರ ಮರ್ಯಾದೆ, ಅದರ-ಸತ್ಕಾರಗಳು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಬಾಬೂ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ಭಾರಿಯ ವಕೀಲರೇನೋ ಆದರೂ, ಹಣ ಕೂಡಿಡುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅರಿತಿರಲಿಲ್ಲ. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯು ಅವರಿಗೊಂದು ಕಠಿಣ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ವರನ ತಂದೆಯೇ ತನಗೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಆತುರ ಅಷ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರಿಗೆ ಭಾರಿಯ ಭಾಗ್ಯ ದೊರೆತಂತಾಯಿತು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಮಂದಿಯ ಮುಂದೆ ಕೈನಿಡಬೇಕಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅವರು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೇ ಮಿತದಿಂದ ಖರ್ಚುಮಾಡಿದರೂ ಇಷ್ಟತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಅಂದಾಜಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಡ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಶ್ವಾಸನೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಪಾರ ಆನಂದ ವಾಯಿತು.

ಮದುವೆಯ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೇ ಅಜ್ಜಾನ ಬಾಲಕಿಯಾದ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸಂಕೋಚ-ನಾಚಿಕೆಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯ ಸಂದೇಹವು ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನಾವರಿಸಿತ್ತು. 'ಮುಂದೇ ನಾಗುವದೋ' ಎಂಬ ಒಂದು ಅಜ್ಞಾತ ಭೀತಿಯು ಅವಳ ರೋಮ-ರೋಮ ದಲ್ಲೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯುವತಿಯರ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಓರೆಗಣ್ಣೊಳಿದ ರೂಪದಲ್ಲೂ, ಅಧರಗಳ ಮೇಲೆ ಮಧುರ ಮೃಂದಲಾಸದ ರೂಪದಲ್ಲೂ, ಅಂಗ ದಲ್ಲಿ ಅಲಸ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಆ ಉತ್ಸಾಹವು ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ;

ಅಶೆ-ಅಭಿಲಾಷೆಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೇವಲ ಚಿಂತೆ, ಸಂಶಯ ಮತ್ತು ಭೀಕರ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ! ಯೌವನದ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನೂ ಅವಳಲ್ಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಳನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲ-ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದಿದ್ದವು. ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಅಂದವಾದ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸುವರು, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುವುವು, ಅತಿಥಿ-ಅಭ್ಯಾಗತರು ಮನೆತುಂಬ ತುಂಬುವರು, ನಾಟ್ಯ-ನರ್ತನಗಳಾಗುವುವು ಎಂಬೀ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲದೆ, ಅಕ್ಕನು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ, ಅಗಲಿಕೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಳುವಳು; ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇರಬೇಕಾಗುವುದು-ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಅಪಾರ ದುಃಖವೂ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಏಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ, ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಬೇರೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಏಕೆಷ್ಟು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವರು-ಎಂಬೀ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವಳರಿತರಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕನು ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಜಗಳವಾಡಲಿಲ್ಲ, ಯಾರನ್ನೂ ಬೈಯಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವಳನ್ನೇಕೆ ಬೇರೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವರು ? ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನನ್ನೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಬೇರೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವರೇ ? ಅಂದು ನಾನೂ ಅಕ್ಕನಂತೆಯೇ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಳುವೆನು, ಅಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ಈ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೊಂದು ಬಗೆಯ ಭಯವೂ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು.

ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಬ್ಬಳೇ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ತೃಷಿತ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆಗಸದಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ನನಗೂ ರೆಕ್ಕೆಯಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಮನ ಬಂದಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರಿಹೋಗಿ ಈ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳಿಂದಲೂ ಪಾರಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ-ಎಂದು ಅವಳಿಗೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ರಿಕ್ಷಾ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಥವಾ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶೋಟದಲ್ಲೇ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಳು ಅಕ್ಕನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯೂ

ಹುಡುಕಿದಳು. ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣದೆ, ಕೊನೆಗೆ ಮಹಡಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ ನುಡಿದಳು—ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವೆಯಾ? ನಾನು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿ-ಹುಡುಕಿ ಸಾಕಾದೆ! ನಡೆ, ರಿಕ್ವಾ ತಯಾರಾಗಿದೆ, ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗೋಣ!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಉದಾಸೀನ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ನೀನು ಹೋಗು. ಈ ದಿನ ನಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಉಂ ಹುಂ! ಅಕ್ಕ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ! ಈ ದಿನ ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಬಾ! ನೋಡು, ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯದ ತಂಗಾಳಿಯು ಹೇಗೆ ಸುಯ್ಯನೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದೆ?

ನಿರ್ಮಲಾ—ಇಲ್ಲ ನನಗೇಕೋ ಇಂದು ಮನಸಿಲ್ಲ. ನೀನು ಹೋಗಿ ಬಾ!

ಕೃಷ್ಣಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು. ಕಂಪಿತ ಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ಈ ದಿನ ನೀನೇಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೋಗಿಂದು ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ? ಅಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಮರೆಮಾಚುತ್ತ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವೆ? ಒಬ್ಬಳೇ ಇರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸಿಗೇಕೋ ಬಹಳ ಬೇಸರ ಮತ್ತು ಗಾಬರಿಯೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ನೀನು ಬರದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲೇ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲಾ—ನಾನು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಆಗೇನು ಮಾಡುವೆ? ಯಾರ ಸಂಗಡ ಆಟವಾಡುವೆ? ಯಾರ ಕೂಡ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುವೆ, ಹೇಳು!

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಬಂದುಬಿಡುವೆನು. ಒಬ್ಬಳೇ ಇಲ್ಲಿರಲು ನನ್ನಿಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಸುನಕ್ಕು ನುಡಿದಳು—ಅಮ್ಮನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೋಗಗೊಡದಿದ್ದರೆ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೂ ಹೋಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ! ಅಕ್ಕ! ನೀನು ಅಮ್ಮನೊಡನೆ ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಬಾರದು?

ನಿರ್ಮಲಾ—ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇರುವೆನು; ಆದರೆ ಕೇಳುವವರಾರು?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಆದರೆ ಇದು ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲವೇ?

ನಿರ್ಮಲಾ—ಅಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗೇಕೆ ಬೇರೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಒಂದು ದಿನ ಬೇರೆಯ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವರೇ ?

ನಿರ್ಮಲಾ—ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ನೀನು ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರುವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ? ನಾವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು. ನಮಗೆಲ್ಲೂ ಮನೆಯಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹೀಗೆಯೇ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವರೇ ?

ನಿರ್ಮಲಾ—ಚಂದ್ರನು ಗಂಡುಹುಡುಗ. ಅವನನ್ನೇಕೆ ಕಳುಹುವರು ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹಾಗಾದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟವರೇ ?

ನಿರ್ಮಲಾ—ಕೆಟ್ಟವರಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೇಕೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡುತ್ತಿದ್ದರು ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಚಂದ್ರನು ಅಷ್ಟು ದುಷ್ಟ; ಅವನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮನೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ? ನಾನೂ-ನೀನೂ ಯಾವ ದುಷ್ಟತನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ ?

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚಂದ್ರನು ಧಮಧಮನೆ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದನು. ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನುಡಿದನು—
ಓಹೋ ! ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಿರುವೆಯಾ ? ಇನ್ನೇನು, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುವುವು. ಅಕ್ಕನು ಮದುವೆಯ ಹೆಣ್ಣಾಗುವಳು. ಮನೆಗೆ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರು ಬರುವರು. ಓ....ಹೋ....ಹೋ....ಹೋ !

ಚಂದ್ರನ ಸರಿಯಾದ ಹೆಸರು *ಚಂದ್ರಭಾನುಸಿಂಹನೆಂದು. ಅವನು ನಿರ್ಮಲೆಗಿಂತ ಮೂರು ವರ್ಷ ಚಿಕ್ಕವನೂ, ಕೃಷ್ಣಳಿಗಿಂತ ಎರಡು ವರ್ಷ ದೊಡ್ಡವನೂ ಆಗಿದ್ದನು.

ನಿರ್ಮಲಾ—ಚಂದ್ರು ! ನನ್ನನ್ನು ರೇಗಿಸಿದೆಯಾದರೆ ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು.

ಚಂದ್ರ—ನೀನು ರೇಗಬೇಕೇಕೆ ? ನೀನೂ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳು. ನಾಟ್ಯ-ನರ್ತನಗಳನ್ನು ನೋಡು. ಓ....ಹೋ....ಹೋ....ಹೋ ! ಅಕ್ಕನು ಮದುವೆಯ ಹೆಣ್ಣಾಗುವಳು. ಕೃಷ್ಣ, ನೀನೂ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುವೆಯಲ್ಲವೇ ? ಎಂತಹ ವಾದ್ಯ ಗೊತ್ತೇ ? ಇದುವರೆವಿಗೆ ನೀನು ಅಂತಹ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಕೇಳಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಆದರೆ ಆ ವಾದ್ಯ ಬ್ಯಾಂಡಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದೇ ?

ಚಂದ್ರ—ಹೌದು. ಬ್ಯಾಂಡಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು—ನೂರು ಪಾಲು, ಸಹಸ್ರ ಪಾಲು ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದು ! ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ ? ಎಂದೋ ಯಾವುದೋ ಬ್ಯಾಂಡನ್ನು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ವಾದ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ? ವಾದ್ಯ ಮಾಡುವವರ ಆ ಕೆಂಪು ಅಂಗಿ, ಕರಿಯ ಟೋಪಿ, ಅಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನ-ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮೆಡಲುಗಳು ಇವೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟು ಸುಂದರವಾಗಿರುವುವು, ಗೊತ್ತೇ ? ವಿಧ-ವಿಧವಾದ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ-ಬಣ್ಣದ ಬಾಣ ಬಿರುಸುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವರು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ತಮಾಷೆಗಳೆಲ್ಲಾ ನಡೆಯುವುದು ! ಎಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗಿರುವುದು, ಬಲ್ಲೆಯಾ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇನ್ನೂ ಏನೇನಾಗುವುದು ಹೇಳು, ಚಂದ್ರಣ್ಣ !

ಚಂದ್ರ—ನನ್ನ ಸಂಗಡ ತಿರುಗಾಡಲು ಬಾ ! ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವೆನು. ನೋಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ನೇತ್ರಾನಂದವುಂಟಾಗುವುದು, ಅಂತಹ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ತಮಾಷೆಗಳು ನಡೆಯುವುವು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುವೆನು, ಬಾ !

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹಾಗಾದರೆ ನಡೆ ಹೋಗೋಣ ! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳದಿದ್ದೆ ಯಾದರೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೊಡೆಯುವೆನು !

ಕೃಷ್ಣಳೂ ಚಂದ್ರನೂ ಹೊರಟು ಹೋದರು; ನಿರ್ಮಲೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಮೌನದಿಂದ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕೃಷ್ಣಳು ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ತನಗೆ ಪ್ರಾಣ ಕ್ಷಿಂತಲೂ ಪ್ರಿಯಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಳು ಸಹ ಇಂದು ಇಷ್ಟು ನಿಷ್ಕೂರ ಳಾದಳೇ ? ತನ್ನನ್ನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಳೇ ? ಎಂದು ಏನೇನೋ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು. ನೊಂದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಆಘಾತ ವಾದರೂ ಮತ್ತಷ್ಟು ನೋವಾಗುವುದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿತ್ತು ! ತಂಗಿ-ತಮ್ಮ, ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಎಲ್ಲರೂ ತನ್ನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವರು, ತಾನು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಲು ಹಾತೊರೆಯುವೆನು—ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಅತಿಶಯವಾದ ದುಃಖವುಂಟಾಯಿತು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಅಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ತೋಟದಲ್ಲಿ ವುಷ್ಪಗಳು ಅರಳಿದ್ದುವು. ಸುಖದಾಯಕ ಸುಗಂಧವು ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು. ಚೈತ್ರ ಮಾಸದ ಮಂದ-ಸಮೀರನು ಸುಯ್ಯನೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗಸದಲ್ಲಿ ತಾರೆಗಳು ಮಿನುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನಿದ್ರಾದೇವಿಯು ಆವರಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಮನವು ಸ್ವಪ್ನ-ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿತು. ಎದುರಿಗೊಂದು ನದಿ, ಅಲೆಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಅಂದೋಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ನದೀ-ತೀರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಾವೆಯನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂಧ್ಯಾ-ಸಮಯವು ಸರಿದು, ಕತ್ತಲೆಯು ಕಾರ್ಮೋಡದಂತೆ ಕವಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನದಿಯನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿ ದಾಟುವೆನು, ಯಾವ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸೇರುವೆನು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೀಗೆಯೇ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಹೋದರೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೇಗಿರಲಿ?—ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಂದರವಾದೊಂದು ನಾವೆಯು ತೀರದ ಕಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ನಾವೆಯು ತೀರವನ್ನು ತಲುಪಿ ದೊಡನೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುವಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವೆ ನಡೆಸುವವನು 'ಈ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ; ನಿನಗೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ!' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳುವನು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವಳು. ಆದರೂ ಅವನು ಅದೇ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಯುತ್ತ ನಾವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವನು. ಣಾವೆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಆಳುವಳು. ಈ ನಿರ್ಜನ ನದೀ ತೀರದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯಲಿ? ನದಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಆ ನಾವೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲೇ—ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಈ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿ ಬರುವುವು. 'ನಿಲ್ಲು, ನಿಲ್ಲು! ನದಿಯು ಬಹಳ ಆಳವಿದೆ, ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವೆ! ಆ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ, ನನ್ನನ್ನು ಆ ದಡಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು.' ನಿರ್ಮಲೆಯು ಭಯಭೀತಳಾಗಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆ ನೋಡುವಳು. ಸಮೀಪದಲ್ಲೊಂದು ಸಣ್ಣ ದೋಣಿಯು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಗೋಚರವಾಗುವುದು. ಆ ದೋಣಿಯು ಮುರಿದು, ಮುಕ್ಕಾಲು ಆಯುಸ್ಸು ಮುಗಿದುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ

ಮನುಷ್ಯನು ಆ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದು ತೆಗೆದು ಎರಚುತ್ತಿದ್ದನು. 'ಈ ದೋಣಿಯು ಮುರಿದೇ ಹೋಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಯಾವ ರೀತಿ ನನ್ನನ್ನು ದಡಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುವೆ?' ಎಂದು ಕೇಳುವಳು ನಿರ್ಮಲೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾವೆ ನಡೆಸುವವನು ಉತ್ತರವೀಯುವನು —ನಿನಗಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇದೇ ನಾವೆ. ಬಾ, ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೋ! 'ಇದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲೇ?' ಎಂದು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಯೋಚಿಸುವಳು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಈ ಅಂಧ ಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮೇಲೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸುವಳು. ಒಬ್ಬಳೇ ಇಲ್ಲಿದ್ದು ಯಾವುದಾದರೂ ಭಯಂಕರ ಕಾಡು ಮೃಗದ ಪಾಲಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ, ನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಸಾಯುವುದು ಮೇಲಲ್ಲವೇ? ಯಾರು ಬಲ್ಲರು, ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾವೆಯು ದಡವನ್ನು ತಲುಪಲೂ ಬಹುದು—ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಪ್ರಾಣದಾಸೆಯನ್ನು ತೊರೆದು ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದವರೆಗೆ ನಾವೆಯು ಡಗ-ಮಗ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವುದು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವೂ ನೀರು ಮಾತ್ರ ತುಂಬುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು. ನಾವೆಯವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದು—ತೆಗೆದು ಎರಚುವಳು. ಕಡೆಗೆ ಕೈಸೋತು ಸುಮ್ಮನಾಗುವಳು. ನೀರು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು-ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತುಂಬುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವುದು. ನಾವೆಯು ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗತೊಡಗುವುದು. ಇನ್ನೇನು ಮುಳುಗಿತು ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅದೃಶ್ಯ ಆಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೈ ನೀಡುವಳು. ನಾವೆಯು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವುದು; ಅವಳ ಕಾಲುಗಳು ನೀರಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವುವು. ಜೋರಾಗಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುವಳು; ಒಡನೆಯೇ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿರೆಯುವುದು. ನೋಡಲಾಗಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಭುಜವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಲುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಎರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಬಾಬೂ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಡಗರಿವೇ ಸಡಗರ! ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಗಲಾಟೆ! ವೆರಂಡಾದಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನು ಚಿನ್ನದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ದರ್ಜಿಯವನು

ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಗುದೊಂದೆಡೆ ಮಂದಲಿಗೆಯವನು ಚಾಪೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಳಗಡೆಯ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯವನಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅತಿಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇರೆಯ ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಮನೆಯನ್ನೇ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಅತಿಥಿಗೂ ಒಂದು ಚಾಪೆ, ಒಂದು ಮೇಜು, ಒಂದು ಕುರ್ಚಿ; ಮೂವರು ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಆಳು—ಇಷ್ಟು ಮಾಡಲು ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು. ಬೀಗರ ಔತಣಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ತಡವಿದ್ದರೂ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯೂ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೀಗರ ಮರ್ಯಾದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ತನ್ನ ಕಡೆ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತೋರಬಾರದು, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅದರ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿರಬೇಕು—ಎಂಬುದೇ ಬಾಬು ಉದಯಭಾನುಲಾಲರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯ ತುಂಬ ಟೀ-ಸೆಟ್ಟುಗಳು, ತಿಂಡಿಯ ತಟ್ಟೆಗಳು, ಲೋಟಗಳು, ಕಪ್ಪುಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಪಾತ್ರೆಗಳೇ ತುಂಬಿದ್ದುವು. ನಿತ್ಯವೂ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಆರಾಮದಿಂದ ಹುಕ್ಕಾ ಸೇದುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿರೂ ಇಂದು ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಿತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಸಮಯವು ಈಗ ಅವರಿಗೆ ದೊರಕಿತ್ತು. ಒಬ್ಬನಿಂದಾಗುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಐದು ಮಂದಿ ಓಡುವರು. ಕೆಲಸ ಕಡಿಮೆಯಾದರೂ ಗಡಿಬಿಡಿ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಮಾತುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಘಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ತರ್ಕ-ವಿತರ್ಕ ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವರು. ಕಡೆಗೆ ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರೇ ಬಂದು ವಿಷಯ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಈ ತುಪ್ಪ ಚನ್ನಾಗಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುವವನು ಒಬ್ಬ. 'ಇದಕ್ಕಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟರೆ ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವೆನು' ಎನ್ನುವವನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ. 'ಎಂತಹ ಕೆಟ್ಟ ನಾತ ಬಡಿಯುವುದು' ಎನ್ನುವನು ಮೂರನೆಯವನೊಬ್ಬ. ನಾಲ್ಕನೆಯವ ನೆನ್ನುವನು 'ಬಹುಶಃ ನಿನ್ನ ಮೂಗೇ ಕೊಳೆತು ಹೋಗಿರಬಹುದು. ತುಪ್ಪದ ಗುಣವಾದರೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೇ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ನೀನು ತುಪ್ಪವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಅದರ ದರ್ಶನವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಯದು?' ಹೀಗೆಯೇ ವಾಪ್-ವಿವಾದವು ಪರಸ್ಪರ ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಕೊನೆಗೆ ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಬಂದು ಜಗಳವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ಒಳಗಡೆ ಕುಳಿತು ಖರ್ಚಿನ ಲೆಖ್ವಾಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಲೆಖ್ವಾಚಾರ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎದುರಿಗೆ ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕೇಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಬಾಬೂಸಾಹೇಬರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ಬಳಿಕ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ನುಡಿದರು---ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯೇನೂ ಖರ್ಚಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಆಗಬಹುದು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹತ್ತು ದಿನಗಳಿಗಾಗಲೇ ಐದು ಸಾವಿರದಿಂದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೆರತೋ? ಇನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರಬಹುದು!

ಉದಯಭಾನು—ಏನು ಮಾಡಲಿ? ನಾಲ್ಕು ಜನರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಗೆಗೀಡಾಗಬಾರದೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? 'ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ' ಛಾರಿಯ ವಕೀಲರು, ಭಂಡವಾಳವೇನೂ ಇಲ್ಲ' ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಲ್ಲದೆ ಗಂಡಿ ನವರು ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಹ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವಾಗ, ಬೀಗರ ಅದರ-ಸತ್ತಾರವನ್ನು ನಾನು ಯಾವ ಲೋಪ-ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಬ್ರಹ್ಮನು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ಇದು ವರೆವಿಗೂ, ಬೀಗರನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಲೋಪ-ದೋಷಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ತೋರುವುದಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ನಿಂದೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುವುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಲು ಒಣರೊಟ್ಟಿಗೂ ಗತಿಯಿಲ್ಲದವನು ಸಹ, ಬೀಗರ ಕಡೆಯವನೆನಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದ ಜಂಭವನ್ನು ಮಾಡುವನು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಗಂಧವಿಲ್ಲ, ಸಾಬೂನಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚನ್ನಾಗಿಲ್ಲ; ಕೆಲಸದವರೊಬ್ಬರೂ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ದೀಪಗಳ ಹೊಗೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೋದುವು, ಮೇಜು-ಕುರ್ಚಿಗಳ ತುಂಬ ತಿಗಣೆಗಳು ತುಂಬಿವೆ, ಟಾಪೆಗಳು ಕಿತ್ತೇ ಹೋಗುವಂತಿವೆ, ಕೊಠಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗಾಳಿಯಾಡುವುದಿಲ್ಲ—ಇವೇ

ಮುಂತಾದ ಸಹಸ್ರಾರು ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟೆಂದು ತಡೆಯಲಾಗುವುದು ? ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಮಯ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ, ಬೇರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಯೇ ಹುಡುಕುವರು. 'ಇದೆಂತಹ ಎಣ್ಣೆ ? ವೇಶ್ಯೆಯರು ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ನಮಗೆ ಬೇಡ, ಸಾದಾ ಎಣ್ಣೆ ಕಳುಹಿಸಿ' ಎನ್ನುವರು ಕೆಲವರು. 'ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಸಾಬೂನನ್ನೇ ಕಳುಹಿಸಿಲ್ಲ ? ಬಹುಶಃ ನಾವೆಂದೂ ಸಾಬೂನನ್ನೇ ಕಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವರೇನೋ ?' ಎನ್ನುವವರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು. 'ಈ ಆಳುಗಳಂತೂ ಯಮದೂತರಂತೆಯೇ ಇರುವರು. ಹೇಳಿದ ಮಾತೊಂದನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುವರು ಇನ್ನು ಕೆಲವರು. 'ಲಾಂದ್ರಗಳಂತೂ ಹೊಗೆ ತುಂಬಿವೆ. ಇಂತಹ ದೀಪದಲ್ಲಿ ನಾಲಕ್ಕಾರು ದಿನ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರೆ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವುವು' ಎನ್ನುವರು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ—ಈ ಬೀಗರ ಸತ್ಕಾರದ ವಿಷಯವನ್ನು ನೀವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ !

ಉದಯಭಾನು—ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಏನು ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳುವೆ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಇರುವೆನಲ್ಲ ? ಐದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಇಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಸಾಲದ ಭರವಸೆಯ ಮೇಲೆ, ಇಷ್ಟೊಂದೇಕೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕು ? ನಂತರ ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಬಗೆಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೇನೂ ಬೇಡವೇ ?

ಉದಯಭಾನು—ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಇದರಲ್ಲಿ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವೇನಿದೆ ? ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಬಳಿಕ ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಲೇಬೇಕು. ನಾನೂ ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ—ಇತ್ತ ಅಪ್ಪನು ಸತ್ತನೆಂದರೆ, ಮಕ್ಕಳು ಮರುದಿನದಿಂದಲೇ ಬೀದಿಬೀದಿ ತಿರುದುತಿನ್ನ ಬೇಕು ! ಮನುಷ್ಯನು ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ?

ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ಕೋಪದಿಂದ ಸಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತ ನುಡಿದರು—
ಓಹೋ! ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ! ನನಗೆ ಮೃತ್ಯುಕಾಲವು
ಸಮೀಪಿಸಿದೆಯೆಂಬುದೇ ನಿನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯಲ್ಲವೇ? ಹೆಂಗಸರ ಮನಸ್ಸು
ಮುತ್ತೈದೆತನದಿಂದ ಬೇಸರಗೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನಿದುವರೆವಿಗೂ
ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಈ ಹೊಸ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದಂತಾಯಿತು! ಬಹುಶಃ
ವೈಧವ್ಯದಲ್ಲೂ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಸುಖವಿರಬಹುದು?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಸರಿ ಸರಿ! ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಪ್ರಪಂಚ ವ್ಯವಹಾರದ ಒಂದೆರಡು
ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ವಿಷವನ್ನೇ ಕಾರುವಿರಿ! ಇವಳಿಗೆಲ್ಲೂ ಬೇರೆಯ
ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲ; ನನ್ನ ಕೂಳಿಗೇ ಕಾದು ಬಿದ್ದಿರುವಳು—ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರು
ವಿರಾ? ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾಡುವುದಕ್ಕೆಲ್ಲ, ಮನೆಯ ಆಳಿಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ
ಕಾಣುವಿರಿ! ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟ—ಎರಡು ಸೀರೆ, ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನನ್ನ
ಸಂಬಂಧವೆಂದು ತಿಳಿದಿರಾ? ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆಷ್ಟೂ ನನಗೇ ಬಾಯಿ ಬಡಿ
ಯುವಿರಿ! ಸಾಲದ ಹೆಣವನ್ನು ಸಿಕ್ಕ-ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಸೊರೆಗೊಡಬೇಕು—ಯಾರೂ
ಒಂದು ಮಾತನಾಡಬಾರದು! ಈ ದುರ್ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಫಲವೆಲ್ಲ ಮುಂದಕ್ಕೆ
ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಗೇ ಕಟ್ಟಿದುದಲ್ಲವೇ?

ಉದಯಭಾನು—ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಗುಲಾಮನೆಂದು ತಿಳಿ
ದೆಯಾ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ನನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಾಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಿರಾ?

ಉದಯಭಾನು—ಸ್ತ್ರೀಯ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಂತಿರುವ ಪುರುಷರು
ಬೇರೆಯಿರಬಹುದು, ನಾನಲ್ಲ!

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹಾಗಾದರೆ, ಪುರುಷರು ಅಂದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನಿಸಿಕೊಂಡು
ಬಿದ್ದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಬೇರೆಯಿರಬಹುದು, ನಾನಲ್ಲ!

ಉದಯಭಾನು—ಸಂಪಾದಿಸಿ ತರುವವನು ನಾನು; ನನ್ನ ಮನೆ
ಬಂದಂತೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವೆನು. ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುವ
ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀವೇ ನಿರ್ವಹಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳಿ. ಇಂತಹ ಮನೆಗೆ ದೂರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ನಮಸ್ಕಾರ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ

ನಿಮಗೆಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರವೋ ನನಗೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಧಿಕಾರವುಂಟು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ! ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನಸಿನ ರಾಜನಾದರೆ, ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸಿನ ರಾಣಿ ! ನಿಮ್ಮ ಮನೆ-ಮಠಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿಮಗೇ ಇರಲಿ, ನನಗೇನೂ ಬಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಹೊಟ್ಟೆ-ಬಟ್ಟೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು; ಮನ ಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿ; ಹೊಡೆಯಿರಿ, ಬಡೆಯಿರಿ, ಕಡಿಯಿರಿ ! ನಾನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಉದಯಭಾನು—ಅಂದರೆ ನೀನಿಲ್ಲದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ? ನಾನೋಬ್ಬನೇ ಇಂತಹ ಒಂದಲ್ಲ-ಹತ್ತು ಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲೆ !

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಏನೆಂದಿರಿ ? ಒಂದೇ ಒಂದು ಮಾಸದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆಯು ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಗದಿದ್ದರೆ, ಆಗ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ! ಎನ್ನುತ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಕ್ರೋಧದ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಕಾರತೋಡಗಿದಳು. ಮತ್ತು ಧಡಾರನೆ ಅಲ್ಲಿದೆದ್ದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನುರಿತವರೇನೋ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ವಭಾವದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತನ್ನಾಡಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವಳ ಕೋಪವೆಷ್ಟೋ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಮಾತನ್ನು ಜೀರಿಯ ರೀತಿ ತಿರುಗಿಸಿದರು.

ತವರುಮನೆಯ ಹೆಮ್ಮೆಯಿರಬಹುದು !—ಎಂದರು.

ದ್ವಾರದಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸತಿಯನ್ನು ದುರಗುಟ್ಟಿದಳು; ನಂತರ ನುಡಿದಳು—ತವರುಮನೆಯವರೇನೂ ನನ್ನ ಹಣೆಬರಹಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಯಲ್ಲ ! ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಕೂಳಿಗೆ ಕಾದುಬಿದ್ದಿರುವಷ್ಟು ನೀಚಳೂ ನಾನಲ್ಲ ! !

ಉದಯಭಾನು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಆ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬುದಾದರೂ ಏನು ? ಈಶ್ವರನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಿರುವಾಗ, ನನಗೊಬ್ಬಳಿಗಿಲ್ಲವೇ ?

ಹೀಗೆಂದು, ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಒಮ್ಮೆ ಆಕಾಶದೆಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. 'ಎಷ್ಟು ನಿರ್ದಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊರದೂಡುತ್ತಿರುವರು?' ಎಂದು ತಾರಾಗಣವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಳೋ—ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೂ ಅವಳ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಠಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡಲಾಗಿ ಚಂದ್ರಭಾನುವು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಿಕ್ಕವನಾದ ಸೂರ್ಯಭಾನುವು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ತೊದಲು ಮಾತಿ ನಿಂದ ಮುದ್ದಾಗಿ ನುಡಿದನು—ಅಮ್ಮಾ! ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದೆ?

ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ದೂರದಲ್ಲೇ ನಿಂತು ನುಡಿದಳು—ಎಲ್ಲಿಗೂ ಇಲ್ಲ, ಮಗು! ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ.

ಸೂರ್ಯ—ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋದೆ, ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು? ನೀನೇಕೆ ಹೋದೆ, ಹೇಳು!

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಸೂರ್ಯಭಾನುವು ತಾಯಿಯ ಉಡಿಯನ್ನೇರಲು ತನ್ನ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಜಾಚಿದನು. ಇನ್ನು ಕಲ್ಯಾಣಿಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾತೃ-ಸ್ನೇಹವೆಂಬ ಸುಧಾ-ಸರಿತೆಯಿಂದ ಅವಳ ಹೃದಯವು ಪರಿಪ್ಲವಿತವಾಯಿತು. ಕ್ರೋಧದ ತಾಪದಿಂದ ಬಾಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಹೃದಯದ ಕೋಮಲ ಪುಷ್ಪವು ಪುನಃ ಆರಳಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದುವು. ಅವಳು ಮಗನನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿತ್ತಿಕೊಂಡಳು; ಮತ್ತು ಎದೆಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನುಡಿದಳು—ನೀನು ಕೂಗಲಿಲ್ಲವೇಕೆ, ಮಗು?

ಸೂರ್ಯ—ಕೂಗಿದೆನಮ್ಮ! ನಿನಗದು ಕೇಳಿಸಿರಲಾರದು. ಹೇಳು, ಇನ್ನೆಂದೂ ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಇಲ್ಲ, ಕಂದಾ! ಇನ್ನೆಲ್ಲೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆಂದು ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಸೂರ್ಯಭಾನುವನ್ನೂ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ತಾನೂ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಳು. ತಾಯಿಯ ಹೃದಯವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಾಲಕನು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದನು ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ.

ಸಂಕಲ್ಪ ವಿಕಲ್ಪಗಳಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಪತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಕೊಂಡರೆ 'ಈ ಮನೆಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯನ್ನಿತ್ತು ತೊಲಗಿ ಹೋಗಲೇ!' ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಕೋಪವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಯೇ ಮನವು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಗದ್ಗದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾವ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಿ? ಯಾರಿವರನ್ನು ಆದರ-ಪ್ರೀತಿಗಳಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು? ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದು ಇವರಿಗೆ ಹಾಲು-ಹಲ್ವಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವರಾರು? ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಇವರನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ-ಎಚ್ಚರಿಸುವವರಾರು? ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಅನಾಥರಂತಾಗಿ ಹೋಗುವರು. ಇಲ್ಲ ಕಂದಗಳಿರಾ! ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಗೋಸ್ಕರ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಿರಾದರ-ನಿಂದೆ, ಅಸಡ್ಡೆ-ಅಪಮಾನ, ಬೆದರಿಕೆ-ಗದರಿಕೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು!

ಇತ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಿಯೇನೋ ಮಗುವನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದಳು. ಆದರೆ ಅತ್ತ ವಕೀಲಬಾಬುಗಳಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಓ! ಎಷ್ಟು ದೊಲತ್ತು ಇವಳಿಗೆ? ಇವಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೇ? ಬಾಯಿಂದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನಾಡುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆಯಲ್ಲಾ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾರೂ ಇರಬಾರದು, ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದೇ? ಇರುವವನೊಬ್ಬ ನಾನು, ನಾನೂ ಸತ್ತುಹೋದರೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಆರಾಮದಿಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಅವಳ ಆಸೆಯಿರಬಹುದು. ಮನಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಾತು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದೇ ಬರುವುದು; ಅದನ್ನು ಅಡಗಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ನಾನೂ ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು; ಇದೇ ರೀತಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಟು-ವಾಕ್ಯವನ್ನಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವಳು. ತವರುಮನೆಯ ಹೆಮ್ಮೆಯಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲೂ ಅವಳನ್ನು ಕೇಳುವವನಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಲ ಹೋಗಿ ತಲೆ ತಾಕಿದರೆ ನಂತರ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದು. ಕಣ್ಣೀರ್ಗರೆಯುತ್ತ ಹಿಂತಿರುಗುವಳು. ಅದೆಷ್ಟು ಅಹಂಕಾರ? ಇವಳಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಸಾರ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಳು! ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೇಳದೆ-ಕೇಳದೆ ಹೊರಟುಹೋದನಾದರೆ, ಆಗ ಇವಳ ಅಹಂಕಾರವೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಹೋಗುವುದು. ಒಂದ್ರಾವರ್ತಿ ಇವಳ ಈ ಗರ್ವವನ್ನು

ಮುರಿಯಲೇ ಬೇಕು; ವೈಧವ್ಯದ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತೋರಿಸಿಯೇ ಬಿಡು ವೆನು ! ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಇವಳಿಗೆ ? ನನ್ನನ್ನೇ ಅಂದು-ಅಡುವಳು ! ಪ್ರೇಮ ವೆಂಬುದು ಇವಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸಹ ಸುಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಅಥವಾ ಇವಳು ಅಂದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನಿಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲೇ ಇರುವೆನು, ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರೆನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಳೋ ? ಇಂತಹ ಜಗಳ ಗಂಟೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಸಹವಾಸ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ಬೇಡ ! ಇದೇನು ಮನೆಯೋ ನರಕವೋ ? ಗಂಡಸಾದವನು ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸದಿಂದ ಆಯಾಸ ಗೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ಮನಸಿಗೆ ಶಾಂತಿ ದೊರಕುವುದು ಆದರೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ ಬಂದೊಡನೆ ಜಗಳ-ಬೈಗಳು. ಸದಾ ನನ್ನ ಸಾವನ್ನೇ ಕೋರುತ್ತಿರುವಳು. ಇದೇ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನದ ಫಲ ! ಆಹಾ !! ಆಗಲಿ, ಈ ಬಾರಿ ಇವಳ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಯೇ ಅಡಗಿಸುವೆನು ! ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು; ಇವಳ ಗರ್ವವೆಲ್ಲಾ ಮುರಿದ ನಂತರ ಹಿಂತಿರುಗುವೆನು. ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಗೆ ಬರುವಳು—ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಉದಯಭಾಸ್ಕರ ಬಾಬುಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದರು. ತಮ್ಮ ರೇಕ್ಷೆಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದೆದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಕಾರ್ಡನ್ನು (Visiting Card) ಇನ್ನೊಂದು ಷರಟಿನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ಬೆತ್ತವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಶಬ್ದ ಮಾಡದೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ನೌಕರರೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ನಾಯಿಯು ಮಾತ್ರ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಚ್ಚಿತ್ತು, ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು.

ಆದರೆ ವಿಧಿ-ಲೀಲೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾರು ? ಜೀವನವೆಂಬ ರಂಗಸ್ಥಳದ ಈ ನಿರ್ದಯ ಸೂತ್ರಧಾರನು ಅದಾವುದೋ ಆಗಮ್ಯ ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದನು. ನಕಲು ಅಸಲಾಗುವುದೆಂದೂ ಅಭಿನಯವು ಸತ್ಯದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುವುದೆಂದೂ ಯಾರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು ?

ಚಂದಿರನ ಚಂದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ, ನಿಶಾದೇವಿಯು ಸುತ್ತಲೂ ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. "ಅವಳ ವೈಶಾಚಿಕ-ಸೈನ್ಯವು

ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನಾ ವರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಸದ್‌ವೃತ್ತಿಗಳು ಮುಖವನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದುವು; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕುವೃತ್ತಿಗಳೇ ತಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಲಿದ್ದುವು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ ವೃಗಗಳು ಪಿಕಾರಿಗಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದುವು; ನಗರದಲ್ಲಿ ನರ-ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಗಲ್ಲ-ಗಲ್ಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಬಾಬೂ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ಗಂಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಕಾರ್ಡಿದ್ದ ಷರಟನ್ನು ಗಂಗೆಯ ತೀರದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ತಾವು ನಾಲ್ಕೈದು ದಿನ ಮಿರ್ಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವ ಜನರು ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಷರಟನ್ನು ನೋಡಿ, ನಂತರ ಇದರ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಡನ್ನು ನೋಡುವರು. ಬಹುಶಃ ಈ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು, ಮುಳುಗಿ ಸತ್ತುಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುವರು. ನಂತರ ನಗರದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಮಾಚಾರವು ಹಬ್ಬಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಮನೆಗೂ ಸಮಾಚಾರವು ಮುಟ್ಟುವುದು. ನಗರದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಈ ಅಕಸ್ಮಿಕ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ, ಮನೆಸುತ್ತ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗ ನನ್ನ ದೇವಿ! ಏನು ಮಾಡುವಳೋ ನೋಡುವೆನು!—ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ಗಲ್ಲ-ಗಲ್ಲಗಳಲ್ಲೇ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾರೋ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ತನ್ನಂತೆಯೇ ಮತ್ತಾರೋ ಹೋಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡದೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಇವರು ಯಾವ ಗಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗುವರೋ ಅದೇ ಗಲ್ಲಿಗೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಶಯವಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ರಿಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಆ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಓರ್ವ ಬಲಿಷ್ಠ ಮನುಷ್ಯನು ಹೆಗ್ಗಲೆ ಮೇಲೆ ಲಾಠಿಯನ್ನಿರಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಉದಯಭಾನುಬಾಬುಗಳು ಹೆದರಿದರು. ಅವನು ನಗರದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಡಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ. ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಾರಿಯು

ದರೋಡೆ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಆಪಾದನೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಉದಯಭಾನುಬಾಬುಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ವಕಾಲತ್ತು ವಹಿಸಿ, ಆ ಕೇಡಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರು. ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಕೀಲಬಾಬುಗಳನ್ನು ಖೂನಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಹಟವಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ದಿವಸ ತಾನೇ ಅವನು ಜೈಲಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಇಂದು, ಈ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ವಕೀಲಬಾಬುಗಳು ಒಬ್ಬರೇ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವೆನಿಸಿತು. ತನ್ನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಸಮಯವು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದ. ಕೂಡಲೇ ಅವರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಲಾಠಿಯನ್ನು ಪ್ರಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿ ದೊಡನೆಯೇ ಬಾಬುಗಳು ತಮ್ಮ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೀಪವನ್ನು ಅವನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದರು. ಕೇಡಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿದು ನಿಂತು ನುಡಿದನು - ಬಾಬೂಸಾಹೇಬರೇ! ನನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಿತೇ? ನಾನು ಮತಯಿ!

ವಕೀಲಬಾಬುಗಳು ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿದರು—ನೀನು ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವೆ?

ಮತಯಿ—ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರ ಅಡ್ಡಿಯೇನು? ಈ ಗಲ್ಲಿಯು ನಿಮ್ಮಪ್ಪನದೇ?

ಉದಯಭಾನುಬಾಬುಗಳು ಯೌವನಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕುಸ್ತಿಯಾಡಿ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದವರು. ಈಗಲೂ ಪುಷ್ಟಕಾಯರಾಗಿದ್ದರು; ಅಲ್ಲದೆ ಫೈರ್‌ಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು—ಕಾರಾಗ್ರಹವಾಸವು ಇನ್ನೂ ಸಾಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಈ ಬಾರಿ ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಸಜಾ ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದೀತು, ಜೋಕೆ!

ಮತಯಿ—ಏಳು ವರ್ಷಗಳ ಸಜಾ ಆದರೂ ಸರಿಯೆ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೆ; ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಜೀವ ಸಹಿತ ಬಿಡಲಾರೆ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ, ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರಾದರೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವೆನು! ಸಮ್ಮತವೋ?

ಉದಯಭಾನು—ನಿನ್ನ ಮ್ಹತ್ಸುಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದೆಯೋ ಹೇಗೆ?

ಮತಯಿ—ನನ್ನ ಮೃತ್ಯುಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮ ಮರಣಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುವಿರಾ, ಹೇಳಿ! ಒಂದು....!

ಉದಯಭಾನು—ದುಷ್ಟ! ನೀನು ದೂರ ಸರಿಯುವಿಯಾ? ಇಲ್ಲವೇ ಪೋಲೀಸಿನವರನ್ನು ಕರೆಯಲೇ?

ಮತಯಿ—ಎರಡು....!

ಉದಯಭಾನು—ದೂರ ಸರಿ, ದುಷ್ಟ!

ಮತಯಿ—ಮೂ....ರು!

ಮೂರನ್ನು ವ ಶಬ್ದವು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಹು ಬಲವಾದ ಲಾಠಿಯ ಪೆಟ್ಟು ಬಿತ್ತು. ಅವರು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಕೆಳಕ್ಕುರುಳಿದರು. 'ಆಯ್ಯೋ! ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟನು!' ಎಂಬಷ್ಟು ಮಾತುಗಳು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದವು. ಮತಯಿಯು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನೋಡಲಾಗಿ ತಲೆಯೊಡೆದುಹೋಗಿತ್ತು; ರಕ್ತವು ಧಾರಾ ಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಡಿಯು ನಿಂತುಹೋಗಿತ್ತು. ಇನ್ನಿವರ ಕಾರ್ಯವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಮತಯಿಯು ಮನಗಂಡನು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಗಡಿಯಾರವನ್ನೂ, ಷರಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಗುಂಡಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಕೈಬಿರಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಜ್ರದುಂಗುರವನ್ನೂ ಕಳಚಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಶವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾದಿಯ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆಳೆದು, ಏನೂ ಅರಿಯದವನಂತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು.

ಆಹಾ! ಏನೋ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಏನಾಯಿತು? ಎಲೆ ಜೀವನವೇ, ನಿನಗಿಂತ ನಿಸ್ಸಾರವಾದ ವಸ್ತು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದುಂಟು? ಗಾಳಿಯ ಅಲೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅರಿಹೋಗುವ ದೀಪದಂತೆ ಕ್ಷಣ ಭಂಗುರವಲ್ಲವೇ? ನೀರ ಮೇಲಿನ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ನಿಸ್ಸಾರ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಣಿಕ ನೀನು! ನಿನ್ನ ನಂಬಿ ಜನರು ಆಸೆಯ ಕೋಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವರು! ಮೃತ್ಯು ವಿನ ಮಾತನ್ನೇ ಮರೆತು ತಾವು ಅಮರರೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು! ಆಹಾ!!

ಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ವಿಧವೆಯ ವಿಲಾಸವನ್ನೂ, ಫಿನಾಥರ ಅಳುವನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸಿ ನಾವು ಪಾಠಕರ ಮನಸನ್ನು ನೋಯಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ತನ್ನ ಪತಿಯ

ಪ್ರಾಣಘಾತಕಿಯಾದೆನಲ್ಲಾ—ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಮನಸಿಗೆ ಬಹಳ ಯಾತನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರೋಧದ ಭರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಆ ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳು ಈಗವಳ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿರು-ಬಾಣಗಳಂತೆ ಇರಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತಿಯು ನರಳುತ್ತಲಾದರೂ ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಮನಸಿಗೆಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂಬಷ್ಟಾದರೂ ಸಾಂತ್ವನೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು ! ಆದರೆ ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಅದೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಾಯಿತು ! ‘ ಆಹಾ ! ನನ್ನ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ತಪಸ್ಸೆಯೂ ನಿಷ್ಫಲವಾಯಿತೇ ? ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಪತಿ-ಪ್ರೇಮದಿಂದ ವಂಚಿತಳಾದೆನಲ್ಲಾ ! ಅಂದು ನಾನು ಅಂತಹ ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡದಿದ್ದರೆ ಆ ‘ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟುದರೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೇಕೆ ? ’ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ತನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸದಾಕಾಲವೂ ಕೂರಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಈಗವಳಿಗೆ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಕ್ಕಳಿಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲವೇ ನಾನು ಪ್ರಾಣಪತಿಯ ಮನಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು ? ಇವರೇ ನನ್ನ ಶತ್ರುಗಳು !—ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ. ಸದಾಕಾಲವೂ ಕಷ್ಟಗಾರರಿಂದ ತುಂಬಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆಫೀಸ್ ಕೊಠಡಿಯು ಈಗ ಕೇಳುವವರೇ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು ನೆಂಟರಿಷ್ಟರೆಲ್ಲರೂ ದಿನೇ ದಿನೇ ದೂರವಾಗುತ್ತ ಬಂದರು. ಉದಯಭಾನು ಬಾಬುಗಳಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಸಹ ತೆರಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವೆವೆಂದು ಹೆಮ್ಮೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟರು ಮುದ್ದು-ಮುದ್ದಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ಕಾಂತಿಯೇ ಮಾಯವಾಯಿತು !

ಪತಿವಿಯೋಗದ ವೃಥೆಯು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮಗಳ ಮದುವೆಯ ಚಿಂತೆಯು ಮುಂದಿಟ್ಟಿತು ಈ ವರ್ಷ ಮಗುವೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಡುವುದೆಂದು ಹಲ-ಕೆಲವರು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಆದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮದುವೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲವೂ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನು

ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ. ಅಲ್ಲದೆ ಪರವಕ್ಷಣೆ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ತೊಂದರೆಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೀಗರ ಮರ್ಯಾದೆ, ಆದರ- ಸತ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿದ್ಧತೆಯು ನಡೆದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ವರ್ಷವೇ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಿಡುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಳು; ಮತ್ತು ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳಿಗೆ ಶೋಕ ಸೂಚನೆಯೊಡನೆ ಈ ಕೆಳ ಕಂಡ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು - ' ಈ ಅನಾಥೆಯ ಮೇಲೆ ಕೃಪೆಗೈದು ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಪತಿದೇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಆಸೆ- ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಆ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಜೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರ ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತಮ್ಮಗಳಿಗೊಪ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮಗಳ ಆದರ-ಸತ್ಕಾರ ಮಾಡುವ ಸುಸಮಯವು ದೊರೆತುದು ನನ್ನ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂದಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಯ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅನಾಥೆಯ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವಿರೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ. '

ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ಟಿಪಾಲಿನ ಮೂಲಕ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪುರೋಹಿತನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಹೇಳಿದಳು - ' ನೀವೇ ಹೋಗಿ ಖುದ್ದಾಗಿ ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ತಲುಪಿಸಿ ಬನ್ನಿ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದೇನೋ ದಿಟ; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಆತ್ಮಂತ ವಿನಯದಿಂದ ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಕಷ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಮದುವೆಗೆ ಬೀಗರ ಪರವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಜನರು ಬಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಉತ್ತಮವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ' ಎಂದಳು.

ಪುರೋಹಿತ ಮೋಟಾರಾಮರು ಈ ಸಂದೇಶವೊಡನೆ ಮೂರನೆಯ ದಿನವೇ ಲಕ್ಷೋವನ್ನು ತಲುಪಿದರು.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯ. ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ದಿವಾನ್-ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಆರಾಮ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕಾ ಸೇದುತ್ತಿದ್ದರು. ಎತ್ತರವಾದ ಸ್ಥೂಲಾಕಾರದ ಮನುಷ್ಯರು. ಬಣ್ಣವಿಂತೂ ಕಾಳ-ದೇವನೆಂದೇ

ಹೇಳಬಹುದು; ಅಥವಾ ಆಫ್ರಿಕಾದಿಂದ ಹಿಡಿದುತಂದ ನಿಗ್ರೋ ಮನುಷ್ಯ ನೆನ್ನಬಹುದು ಮುಖದ ತುದಿಯಾವುದು ತಲೆಯ ಆರಂಭವಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸಹ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು. ಸ್ಥೂಲ-ಶರೀರವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸೆಕೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರು ಆಳುಗಳು ಎರಡೂ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಲಿದ್ದರು ಅಷ್ಟಾದರೂ ಬೆವರು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಸೇಂದಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಂಬಳ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಪೂರಾ ಲಂಚವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಮದ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಮಾರಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ಲಂಚ ಸಿಗುವುದೊಂದೇ ಅವರಿಗೆ ಲೆಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಾನೂನೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತ್ತು. ಪಕ್ಕಾ ಮುಸಲ್ಮಾನನು ದಿನಕ್ಕೆ ಐದು ಬಾರಿ ನಮಾಜ್ ಪಠಿಸುವಂತೆ ಅವರು ದಿನಕ್ಕೆ ಐದು ಬಾರಿ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೇಂದಿಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಕುಡಿ ತಕ್ಕ ಹಿಡಿತ ಕೇಳಬೇಕೆ ? ಬಾಯಾರಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಮದ್ಯವನ್ನು ಪಾನಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು.

ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರು ಪಂಡಿತಜೀಯವರನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಕುರ್ಚಿಯಿಂದೆದ್ದು ನುಡಿದರು—ಓಹೋ ! ತಾವೇ ? ದಯಮಾಡಿ, ದಯಮಾಡಿ ! ಎಲೋ ಯಾರದು ಹೊರಗೆ ? ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಟುಹೋದಿರಿ ? ಗುರುದೀನಾ, ರಾಮಗುಲಾಮ, ಭವಾನಿ ! ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ ? ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ತು ಹೋದಿರಾ ? ಎಲೋ ರಾಮಗುಲಾಮ, ಭವಾನಿ, ಗುರುದೀನಾ ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ಏಕೆ ? ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಮಂದಿ ಆಳುಗಳಿದ್ದರೂ ಸಮಯಕ್ಕೊಬ್ಬರೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಿರಿ ? ಪಂಡಿತಜೀಯವರಿಗೆ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ತಂದು ಹಾಕಿ !

ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರು ಇದೇ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕೂಗಿದರೂ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರ್ಚಿ ತರಲು ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕಾರು ನಿಮಿಷಗಳ ನಂತರ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯ ನೌಕರನು ಕೆಮ್ಮುತ್ತ-ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ

ಬಂದು ಹೇಳಿದನು—ಬಾಬೂಜೀ ! ಈ ನೌಕರಿಯು ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ! ನಮ್ಮ ಸಂಬಳವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸದೆ ಹೋದರೆ, ನಾವು ಸಾಲಮಾಡಿ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಸುಧಾರಿಸುವುದು ? ಕೇಳಿ-ಕೇಳಿ ಬಾಯೆಲ್ಲಾ ಬೇಸತ್ತಿತು.

ಭಾಲ—ಎಲೋ ! ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಯಾಡಬೇಡ ! ಓಡಿಹೋಗಿ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ! ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಹೇಳಿದರೆ ಆಗಲೇ ನಿನ್ನ ಅಳುವನ್ನು ತೆಗೆಯುವೆ ? ಪಂಡಿತಜೀ, ಅಲ್ಲಿ ಸಕಲರೂ ಕುಶಲವೇ ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಕುಶಲವೇನೆಂದು ಹೇಳಲಿ, ಬಾಬೂಜೀ ! ಈಗಿಲ್ಲಿಯ ಕುಶಲ ? ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ಮಣ್ಣು ಪಾಲಾಯಿತು !

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ವೃದ್ಧ ನೌಕರನು ಒಂದು ಒಡುಕು ವೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತಂದು ಕುಕ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು—ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಎತ್ತಲು ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಬಾಬೂಜೀ !

ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ನಾಚುತ್ತ-ನಡುಗುತ್ತ, ಅಂತು ಇಂತು ಆ ಒಡಕು ವೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಪತ್ರವನ್ನು ಬಾಬೂಜೀಯವರ ಕೈಗಿತ್ತರು.

ಭಾಲ—ಅಯ್ಯೋ ವಾಪ ! ಅವರಿಗಿಂತಹ ವಿಪತ್ತಿ ಬಂದೊದಗಿತ್ತೇ ? ಬಾಬೂ ಉದಯಭಾನುಲಾಲರು ನನ್ನ ಪರಮ-ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದರು; ರತ್ನ ದಂತಹ ಮನುಷ್ಯರು ! ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸು, ಎಂತಹ ಧೈರ್ಯ ? (ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ) ನನ್ನ ಬಲತೋಳೇ ಮುರಿದು ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ದಿವಸದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಂತಾಗಿದೆ. ಊಟಮಾಡಲು ಕುಳಿತರೆ ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಸಹ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮುಖವೇ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ಮನಸ್ಸೇ ಬಾರದು. ಸ್ವಂತ ಸಹೋದರನು ಸತ್ತಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ದುಃಖವಾಗಿದೆ ! ಎಂತಹ ಚಿನ್ನದಂತಹ ಮನುಷ್ಯ !

ಮೋಟಾರಾಮ—ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅವರಿಗಿಂತಹ ಸತ್ಪುರುಷ ಸಾಹುಕಾರರೇ ಇಲ್ಲದಾದರು, ಬಾಬೂಜೀ !

ಭಾಲ—ನನಗೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತು ಪಂಡಿತಜೀ ! ನಾನರಿಯದ ವಿಷಯವೇ ? ಅಂತಹ ಮನುಷ್ಯರು ಸಾವಿರಕ್ಕೊಬ್ಬರು ಸಿಗುವದೂ ದುರ್ಲಭ. ಅವರ

ವಿಷಯವನ್ನು ನಾನರಿತಷ್ಟು ಮತ್ತಾರೂ ಅರಿಯಲಾರರು. ಕೇವಲ ಎರಡು-ಮೂರು ಬಾರಿಯ ಭೇಟಿ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನಾನವರ ಭಕ್ತನಾದೆನು ಈ ದುಃಖ-ಸಂಗತಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಬೀಗಿತ್ತಿಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ

ಮೋಟಾರಾಮ—ಬಾಬೂಜೀ, ನಾವು ತಮ್ಮಿಂದ ಆಶಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದೂ ಅಷ್ಟೇ! ತಮ್ಮಂತಹ ಸತ್ಪುರುಷರ ದರ್ಶನವು ದುರ್ಲಭ. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂತೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪುತ್ರನ ವಿವಾಹ ಮಾಡುವವರಾರು ?

ಭಾಲ—ಪಂಡಿತಜೀ! ಅವರಂತಹ ಸತ್ಯವಾದಿ ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಂಗಡ ಪರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದು ಸಹ ಅಸಂಭವ. ಅವರ ಸಂಬಂಧವೇ ನಮಗೆ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದುದಲ್ಲವೇ? ಆದನ್ನೇ ನಾನು ನನ್ನ ಅಹೋ-ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು. ಆಹಾ! ಎಂತಹ ಉದಾರ ಪುರುಷರು? ಧನವನ್ನು ಅವರು ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಗಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಂತಹ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಎಂಬ ಕೆಟ್ಟ ಪದ್ಧತಿ! ನನ್ನ ಕೈ ನಡೆಯುವಂತಿದ್ದರೆ ಈ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವವರು ಮತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಂದೂಕದಿಂದ ಭಸ್ಮ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ! ಇದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಿದರೂ ಚಿಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇನು ವಿವಾಹವೋ, ವರವಿಕ್ರಯವೋ? ಹಾಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ವಿವಾಹ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನಬಂದಷ್ಟು ಹಣ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಿ! ಕನ್ಯೆಯ ಪಿತನನ್ನು ವರದಕ್ಷಿಣೆಗಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುವುದು ಘೋರ ನೀಚತನವಲ್ಲವೇ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ತಾವು ಧನ್ಯರು ಬಾಬೂಜೀ! ಭಗವಂತನು ತಮಗೆ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇತ್ತಿರುವನು. ಇದೇ ಅಲ್ಲವೇ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಾಪ? ವಿವಾಹದ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಅದೇ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ತಮ್ಮ ಬೀಗಿತ್ತಿಯವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ. ಬಾಕಿ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಅವರೇ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವರು. ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಭಾರ ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಬೀಗರ ಕಡೆಯವರ ಸತ್ಕಾರ-ಸನ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿದ್ಧತೆ ಏನೋ ನಡೆದಿದೆ. ಆದರೂ ಈಗಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹಳ ಬದಲಾಯಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಳಂಕ ಬರದಂತೆ ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸ ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ!

ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ಒಂದು ನಿಮಿಷಕಾಲ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು; ನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದರು—ಆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ವಿಪತ್ತಿಯು ಏಕೆ ಬಂದೊದಗುತ್ತಿತ್ತು? ನನ್ನ ಆಶೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಿರಾಶೆಯಾದುವು. ಈ ಶುಭಸಮಯವು ಸಮೀಪಿಸಿದಷ್ಟೂ ನನ್ನ ಸಂತೋಷ—ಸಡಗರಗಳು ಮೇರೆ ಮೀರಿದ್ದುವು; ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಬೇರೆ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದವರಾರು? ಉದಯಭಾನು ಬಾಬುಗಳ ಸಾವಿನಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗಿಷ್ಟು ಸಂತಾಪ ಉಂಟಾಗಿರುವಾಗ, ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ, ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ—ನೋಡಿ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ನೋಡುವಂತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಯಾರೇ ಆಗಲಿ, ಒಮ್ಮೆ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ ಅವರ ನೆನಪು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಇದು ನನ್ನ ಗುಣವೇ ಅವಗುಣವೇ ಹೇಳಲಾರೆ! ಇಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ಅವರ ಚಿತ್ರವು ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿದೆ. ಅತ್ತು—ಕರೆಯುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತವೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡ ಹೊರತು ಮತ್ತಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಆ ಅನಾಥಿ ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೊಪ್ಪದು.

ಮೋಟಾರಾಮ—ಹಾಗೆನ್ನೋಡಿ ಬಾಬೂಜೀ! ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಾವಿಲ್ಲವೇ? ಈಗ ತಾವೇ ಅವಳಿಗೆ ಪಿತೃಸಮಾನರು. ಇನ್ನವಳು ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲ; ತಮ್ಮ ಪುತ್ರಿ. ತಮ್ಮ ಹೃದಯವು ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೂ, ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಸತ್ತ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಾವು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪಿದರೆಂದು ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದರಿಂದ ತಮಗೆ ಲೋಕ ನಿಂದೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ತಾವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಸಂತೋಷದಿಂದ ವಿನಾಹ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ. ಇಂತಹ ವಿಪತ್ತಿ ಬಂದೊದಗಿದರೂ ತಮ್ಮ ಬೀಗತ್ತಿಯವರನ್ನು ಬೀಗರ ಆದರ—ಸತ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸವೃವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾರಾಮರು ಕೇವಲ ಸುಖಾಂಗ—ಪಂಡಿತರೇ ಅಲ್ಲ,

ವ್ಯವಹಾರ ನೀತಿಯಲ್ಲೂ ಚತುರರೆಂಬುದನ್ನು ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರು ಅರಿತು ಕೊಂಡರು. 'ಪಂಡಿತಜೀ! ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ನುಡಿಯುವೆನು, ಆ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಮತೆಯಿದೆ; ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಶವೇನಿದೆ? ಈ ಮೃತ್ಯುವು ಒಂದು ಅಮಂಗಳ ಸೂಚನೆಯೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ವಿವಾಹವು ಮಂಗಳಮಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವಿಧಾತನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಬಂಧವು ಎಷ್ಟು ಉಚಿತವೆಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ! ನೀವೂ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ಆಗಿರುವಿರಿ. ಯಾವ ಕಾರ್ಯದ ಆರಂಭವೇ ಅಮಂಗಳವಾಯಿತೋ ಅದರ ಅಂತ್ಯವು ಮಂಗಳಮಯವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಇಲ್ಲ, ತಿಳಿದೂ-ತಿಳಿದೂ ನಾನು ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆ. ನೀವು ಬೀಗಿತ್ತಿಯವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಿರಿ; ನಾನು ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಮಾತ್ರ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಾರದು. ಸ್ವಾರ್ಥ-ಪರವಶನಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಪರಮ ಮಿತ್ರನ ಪುತ್ರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಲಾರೆ!'

ಈ ತರ್ಕದಿಂದ ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡದಂತಾದರು. 'ವಾದಿಯು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಬಾಣವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರ ಮಾತಿಗೆ ಏನುತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವರು ಪುನಃ ಅಳುಗಳನ್ನು ಕರೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಎಲೋ ಭವಾನಿ, ಗುರುದೀನ, ರಾಮಗುಲಾಮ! ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಿರಿ? ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋದಿರಾ? ಪಂಡಿತಜೀಯವರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಲ-ಪಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವೇ? ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎಷ್ಟೆಂದು ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲಿ? ಅಷ್ಟು ದೂರದಿಂದ ಓರ್ವ ಮಹಾಶಯರು ಬೇಸತ್ತು-ಬಸವಳಿದು ಬಂದಿರುವಾಗ ಅವರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ನಿಮಗಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ? ನಡೆಯಿರಿ, ಜಲಪಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ. ಪಂಡಿತಜೀ! ಶರಬತ್ತನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿಸಲೇ, ಅಥವಾ ಫಲಾಹಾರಕ್ಕೆ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ತರಿಸಿ ಕೊಡಲೇ ?

ನೋಟಾರಾಮರು ಮಿಠಾಯಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಕಟ್ಟು-

ನಿಟ್ಟನ್ನೂ ಇಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಘೃತಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳೂ ಪವಿತ್ರ ವಾದುವೆಂಬುದೇ ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ರಸಗುಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಜೇಸನ್ ಲಾಡುಗಳು ಅವರಿಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಶರಬತ್ತೆಂದರೆ ಅವರಿಗಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಅವರು ನುಡಿದರು—ಶರಬತ್ತನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಅಭ್ಯಾಸ ನನಗಿಲ್ಲ, ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನೇ ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡುವೆನು.

ಭಾಲ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನೇ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಡಲೇ? ಮೋಟಾರಾಮ—ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಭ್ಯಂತರವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಭಾಲ—ಅಹುದು, ಪಂಡಿತಜೀ! ನೀವು ಹೇಳುವುದು ದಿಟ. ಈ ಮಡಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ನಡೆಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ವನ್ನು ನಾನೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೋ, ಯಾರಲ್ಲಿ? ಇದುವರೆಗೂ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಗುರುದೀನ, ಭವಾನಿ, ರಾಮಗುಲಾಮ! ಯಾರೂ ಮಾತ ನಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇಕೆ ?

ಈಗಲೂ ಅದೇ ವೃದ್ಧ ನೌಕರನು ಕೆಮ್ಮುತ್ತ-ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ಬಂದು ನಿಂತು ನುಡಿದನು—ಬಾಬೂಜೀ! ನನ್ನ ಸಂಬಳವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಿ; ಈ ನೌಕರಿಯು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಓಡಿ-ಓಡಿ ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಭಾಲ—ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿ, ಮಾಡದಿರಲಿ; ಸಂಬಳ ಮಾತ್ರ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಡ ಬೇಕು! ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿನಗೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಸಂಬಳ ಕೊಡಬೇಡವೇ? ನಡೆ! ಅಂಗಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದಾಣೆಯ ಸಾಜಾ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ, ಹೋಗು! ನೌಕರನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರು ಮನೆಯೊಳಗಡೆ ಹೋದರು. ಮತ್ತು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ನುಡಿದರು—ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪಂಡಿತಜೀ ಬಂದಿರುವರು. ಇದೋ, ಈ ಪತ್ರವನ್ನು ತಂದಿರುವರು, ಓದಿನೋಡು!

ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳ ಪತ್ನಿಯ ಹೆಸರು ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿ. 'ಅಲ್ಲಿಯ ವಿವಾಹ ನಮಗೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಭಾಲ—ತಿಳಿಸಿಯೇನೋ, ತಿಳಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಸುಳ್ಳು ನುಡಿಯ ಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಬಹಳ ಸಂಕೋಚವೆನಿಸಿತು. ಏನೇನೋ ಇಲ್ಲದ ನೆಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು.

ರಂಗೀಲಿ—ಇರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಕೋಚವೇನು? ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ; ನಾವು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಿಗುವಾಗ ಅಲ್ಲೇಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು? ಇವರ ಹುಡುಗಿ ಏನು ಚೆನ್ನದ ಪ್ರತಿಮೆಯೇ? ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಜೀವಿಸಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಡಿಮೆ ಎಂದರೂ ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟೀಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅಲ್ಲೇನಿದೆ?

ಭಾಲ—ಒಮ್ಮೆ ಭಾಷೆ ಕೊಟ್ಟ ಬಳಿಕ ತಪ್ಪುವದು ತರವಲ್ಲ. ಜನರು ಮುಂದೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಹಿಂದೆ ನಿದಿಸದಿರುವರೇ? ಏನು ಮಾಡಲಿ? ನಿನ್ನ ಹೆಂಡಿಂದ ವಿವಶನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿಯು ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ, ಪತ್ರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಓದತೊಡಗಿದಳು. ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರಿಗಂತೂ ಹಿಂದಿಯ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿಗೆ ಸಹ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವಷ್ಟು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪತ್ರದ ಮೊದಲಿನ ಪಂಜ್ಜಿಯನ್ನೋದುತ್ತಲೇ ಅವಳ ನಯನಗಳು ಸಜಲವಾದವು. ಪತ್ರವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿಯು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪತ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯೂ ಕರುಣಾರಸವು ತುಂಬಿ-ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿಯ ಕಠೋರತೆಯು ಕಲ್ಲಿನಂತಹದಲ್ಲ, ಅರಗಿನಂತಹದು. ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ಕರುಣಾಜನಕ ಶಬ್ದಗಳು ಅವಳ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪೂರಿತ ಹೃದಯವನ್ನು ಕರಗಿಸಿದುವು. ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ಆ ಪಂಡಿತರು ಇನ್ನೂ ಕುಳಿತಿರುವರಷ್ಟೇ?

ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ಪತ್ನಿಯ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ರವನ್ನು ಅವಳಿಗೇಕಾದರೂ ತೋರಿಸಿದೆನೆಂದು, ಪೇಚಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇಂತಹ ತಪ್ಪು ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವರು ಹಿಂದೆಂದೂ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂದಿಗ್ಧ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದರು—‘ಕುಳಿತಿರಬಹುದು. ನಾನೇನೋ ಅವರನ್ನು ಹೋಗಲು ಹೇಳಬಂದೆ!’ ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿಯು ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಇಣಕಿ ನೋಡಿದಳು. ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾರಾಮರು ಬಕಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಅಂಗಡಿಯ ಕಡೆಗೇ ನೆಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಸೆಯಿಂದ

ಆತುರಗೊಂಡು, ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಇತ್ತ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಒಂದಾಣೆಯ ಮಿಠಾಯಿ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದಲೇ ಅವರ ಆಸೆಯು ಅರ್ಥವಾಗಿತ್ತು; ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ವಿಳಂಬದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಅವರು ಕಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿಯು ಹೇಳಿದಳು—ಅದೋ, ಕುಳಿತಿರುವರು. ನೀವು ಹೋಗಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಬನ್ನಿ. ಪಾಪ! ಆ ಅನಾಥೆಯು ಬಹಳ ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವಳು.

ಭಾಲ—ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನೀನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಮಾತನಾಡುವೆ. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗತಾನೇ ನುಡಿದು ಬಂದಿರುವೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಪೊಳ್ಳು ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು? ಈಗ ಹೋಗಿ ಈ ರೀತಿ ನುಡಿದರೆ, ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವರು? ನೀನೇ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು! ಮದುವೆಯೆಂಬುದು ಮಹಾಪ್ರಶ್ನೆ; ಗಳಿಗೆಗೊಂಡು ಮಾತನಾಡಲು ಮಕ್ಕಳಾಟವೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ?

ರಂಗೀಲಿ—ನೀವು ಈ ಮಾತನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಆ ಪಂಡಿತರನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ. ನನ್ನ ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ, ಇಬ್ಬರ ಮಾತುಗಳೂ ಉಳಿಯುವಂತೆ ನಾನವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಡ್ಡಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

ಭಾಲ—ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ಏನೂ ಅರಿಯದವರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾ? ನಾನು ಹೇಳಿದರೇನು, ನೀನು ಹೇಳಿದರೇನು; ವಿಷಯ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಮಾತು ಒಮ್ಮೆ ನಿರ್ಧರವಾದನಂತರ ಪುನಃ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಮಾತನಾಡಲಾರೆ! ಅಲ್ಲಿನ ವಿವಾಹವು ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನೇ ಬಾರಿ-ಬಾರಿಗೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ನಿನ್ನ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಈಗ ನೀನೇ ಮಾತನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವೆಯಾ? ಇದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮಾನ ಅಪಮಾನಗಳೆ ಕಡೆಗೆ ನೀನು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಮನ ಕೊಡಬೇಡವೆ?

ರಂಗೀಲಿ—ಪಾಪ! ಆ ವಿಧವೆಯು ಇಗತಹ ಹೀನ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿರುವಳೆಂದು ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿತ್ತು? ಅವಳು ಪತಿಯ ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆ

ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವಳೆಂದೂ, ಮತ್ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆಂಬ ಭೋಗನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಜರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲವೇಕ್ಷಿಸುವಳೆಂದೂ ನೀವೇ ಹೇಳಿದ್ದರಿ. ನೀವು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಈಗಲಾದರೂ ಏನಾಯಿತು ? ಯಾರಿಗೇ ಆಗಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಿ, ನಂತರ ಕೆಟ್ಟದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ನಾಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಕು. ಕೆಟ್ಟದನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂತರ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲವೆಂದು ? ನೀವು ಆಗಲೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ನಾನು ಬೇಡವೆಂದಿದ್ದರೆ ಆಗ ನಿಮ್ಮ ಸಂಕೋಚವು ಸೂಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ ನಂತರ ಈಗ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಲ್ಲವೇ ?

ಭಾಲ—ನಿನಗೇನೋ ಇದರಿಂದ ಹೆಮ್ಮೆ ಎನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ಹೀನಾಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದಿರಲಿ ! ನಾನು ವಕೀಲ-ಪತ್ನಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳೆಂದು ನೀನು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆ ? ಕೇವಲ ಈ ಪತ್ರದ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ? ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಇತರರೂ ಸರಳಹೃದಯರೆಂದು ನೀನು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

ರಂಗೀಲಿ—ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೂಟಾಟಿಕೆ ಏನೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ತೋರಿಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಟ್ಟಲಾರವು !

ಭಾಲ—ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಸಹ ಸವೆಗೊಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ತೋರಿಕೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಯಾವ ಕಥೆ-ಕವನಗಳನ್ನೂ ಓದಿ-ಓದಿ ನೀನು ಗಂಟಿಗಟ್ಟಲೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವೆಯೋ ಅವುಗಳ ಕಥೆಗಾರರೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಬರೆಯುವರೇ ? ಸಕಲವೂ ಸುಳ್ಳಿನ ಸರಪಳಿ ! ಇದು ಕೇವಲ ಒಂದು ಕಲೆ !

ರಂಗೀಲಿ—ಈಗ ನನ್ನಿಂದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಾ ? ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರಿ. ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವದ ಸಾರವೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ದೋಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ, ನೀವು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ದೋಷಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ನೋಡುವಿರಿ. ಹೌದೋ, ಅಲ್ಲವೋ, ನೀವೇ ಹೇಳಿ ? ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಜೀವಂತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಈ ಮದುವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರೇ ತಮಗೆ ಉಚಿತ ತೋರಿದಷ್ಟು

ಕೊಡುವರೆಂದೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಿರಿ. ಈಗ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ನಂತರ ವಿಧ-
ವಿಧವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವಿರಿ ! ಇದು ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡತನವಲ್ಲ, ಅಲ್ಪ-
ತನ. ಇದರ ಮೋಷವೆಲ್ಲವೂ ನಿಮಗೇ ಸೇರಿದ್ದು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಈ
ಮದುವೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕುವದಿಲ್ಲ; ನೀವೇ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾಡಿ !
ಈ ಬೂಟಾಟಿಕೆಗಳಿಂದರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ಬೇಜಾರು. ಯಾವ ಮಾತನ್ನೇ
ಆಗಲಿ (ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಗಲಿ, ಕೆಟ್ಟದ್ದೇ ಆಗಲಿ) ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಡಿಬಿಡುವುದು
ಒಳ್ಳೆಯದು. ಆನೆಗೆ ಅಗಿಯುವ ದಂತಗಳೇ ಬೇರೆ, ತೋರುವ ದಂತಗಳೇ
ಬೇರೆ ಇರುವಂತೆ, ಈ ತೋರಿಕೆಯು ನಿಮಗೆ ತರವಲ್ಲ. ಈಗಲಾದರೂ ಹೇಳಿ !
ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿರೇ, ಇಲ್ಲವೇ ?

ಭಾಲ— ನಾನು ಅಸತ್ಯವಾದಿ-ಅನ್ಯಾಯಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಬಳಿಕ ನನ್ನ
ನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವೆ ? ಅದಿರಲಿ, ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಗ್ರಹಿ-
ಸುವೆಯಿಲ್ಲಾ, ಆ ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ತೀರದು !

ರಂಗೀಲಿ—ಈ ರೀತಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾದರೂ
ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಹೇಳಿ ! ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿತು
ಕೊಂಡೆನೋ, ಇಲ್ಲವೋ ?

ಭಾಲ— ಸರಿ, ಸರಿ ಸುಮ್ಮನಿರು ! ಗಂಡನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯುವ
ಹೆಂಡತಿಯರೇ ಬೇರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದೆಂದು
ನಾನು ಇದುವರೆಗೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನು ಆ ನಂಬಿಕೆಯು
ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾರಿಹೋಯಿತು; ಮತ್ತು ಮಹಾತ್ಮರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯ
ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ತತ್ವ-ನುಡಿಗಳನ್ನು ನಂಬಬೇಕಾಯಿತು !

ರಂಗೀಲಿ—ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ಸೋತಿರುವ ಆ ಮುಖವನ್ನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ
ಕೆನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ !

ಭಾಲ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳು, ಎಷ್ಟು ಸೋತಿರುವೆನು ?

ರಂಗೀಲಿ—ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸಿನ ಕಳ್ಳನು ತನ್ನ ಕಳ್ಳತನವು ತಿಳಿದಬಳಿಕ
ಏನು ಸೋಲುವನೋ, ಅಷ್ಟೇ ನೀವೂ ಸೋತಿರುವಿರಿ !

ಭಾಲ—ಸೋತರೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ! ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧವು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ರಂಗೀಲಿ—ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟ; ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ !
ಭುವನನನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳಿನೋಡಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ ?

ಭಾಲ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ; ಈ ವಿಷಯದ ನಿರ್ಧರವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡೋಣ !

ರಂಗೀಲಿ—ಒಂದುವೇಳೆ ನೀವು ಅವನಿಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರೆ ?

ಭಾಲ—ಇಲ್ಲ, ನಾನವನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ !

ಆಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಭುವನನೋಹನನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನು ಸುಂದರನೂ ಪುಷ್ಟಕಾಯನೂ ಆದ ಯುವಕನಾಗಿದ್ದನು. ರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೊಂಬಳುಪಿನ ಗುಂಡಾದ ಮುಖ, ಗುಲಾಬಿಯ ತಳಿರಿನಂತಹ ತೆಳುವಾದ ತುಪ್ಪಿಗಳು, ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆ, ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು; ಆದರೆ ನೀತಿ-ನಡವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಂದೆಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಉತ್ತಮವಾದ ಕೋಟು-ಷರಾಯಿ, ಟೈ, ಬೂಟು ಮತ್ತು ಹ್ಯಾಟುಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಹಾಕೇ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯೌವನದ ಕಳೆಯೂ, ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಗೌರವವೂ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪುತ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ರಂಗೀಲಿಯು ನುಡಿದಳು—ಈ ದಿನ ಕಾಲೇಜಿನಿಂದ ಬರಲು ಇಷ್ಟೇಕೆ ತಡ ವಾಯಿತು ? ಇದೋ ನೋಡು, ನಿಮ್ಮ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ. ಅವರೇ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ನಿನಗೆ ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಮ್ಮತವೇ, ಇಲ್ಲವೇ ? ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಡು !

ಭುವನ—ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೇನೋ ಹೌದು; ಆದರೆ ನಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ ಅಮ್ಮಾ !

ರಂಗೀಲಿ—ಏಕೆ ?

ಭುವನ—ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಸಿಕ್ಕುವಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ಬೇರೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನೋಡೋಣಮ್ಮ ! ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಬೇಡವೇ ? ಈಗ ಅಲ್ಲೇನಿಟ್ಟಿದೆ ? ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರಂತೂ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು; ಆ ವಿಧವೆಯ ಬಳಿ ಈಗ ಏನಿರುವುದು ?

ರಂಗೀಲಿ—ಭುವನ ! ಈ ರೀತಿಯ ಮಾತನ್ನಾಡಲು ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಭುವನ—ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಯೇನಮ್ಮಾ? ಹಣವು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೇಡೇನು? ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳೆಂದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಸಿಗುವುದೇ? ಲಕ್ಷ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ! ಈ ವರ್ಷ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲೂ ಉತ್ತೀರ್ಣ ನಾದೆನೆಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಷಗಳು ಹಣದ ಮುಖವನ್ನು ಸಹ ಕಾಣುವುದು ದುರ್ಲಭ. ನಂತರ ನೂರು-ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಂಪಾದನೆ ಸಿಗಬಹುದು. ಅದು ಐನೂರು-ಆರು ನೂರಕ್ಕೆ ಏರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಧ ಆಯಸ್ಸೇ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದು. ಬಳಿಕ ಹಣವನ್ನು ಶೇಖರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಸುಖ-ಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಸವಿಯಬೇಡವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವನಾದರೂ ಹಣವಂತನ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಸಿಕ್ಕರೆ ಉತ್ತಮ. ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಬೇಡ; ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳ ನಗದು ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು! ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಹಣವಂತ ವಿಧವೆಯ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳಾದರೂ ಸರಿಯೆ!

ರಂಗೇಲಿ—ಹುಡುಗಿಯು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಿಯಾ?

ಭುವನ—ಧನವು ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವುದಮ್ಮಾ! ನನ್ನನ್ನು ಅವಳು ಒಂದುವೇಳೆ ಬೈದರೂ, ನಾನೇನೂ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸುವು ಒದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳು ಪ್ರಶಂಸಾಸೂಚಕ ಭಾವದಿಂದ ಹೇಳಿದರು— ಭಗವಂತನು ಅವರಿಗೆ ಇಂತಹ ವಿಸತ್ತಿಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಕಟ ಹಾಗೂ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ನಾವು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ನೆಗೆಗೀಡಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ!

ರಂಗೇಲಿ—ತಂದೆ-ಮಗ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ತೂಕದಲ್ಲಿರುವಿರಿ! ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಆ ಕನ್ಯೆಯ ಕೊರಳು ಕುಯ್ಯಲೆಳಸುವಿರಾ?

ಭುವನ—ಬಡವರಾದವರು ಬಡವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಮೋಗ್ಯತೆ ಮೀರಿ.....

ರಂಗೇಲಿ—ಸಾಕು, ಸುಮ್ಮನಿರು! ಬಹಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು

ಕಂಡವನು ನೀನು ! ನೀನಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಘನ-ಧನಿಕ ? ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತ ಭಿಕ್ಷುಕನಿಗೆ ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರು ಕೊಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ !

ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತ ರಂಗೀಲಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು, ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಭುವನಮೋಹನನು ಮುಗುಳುನೆಗೆ ನಗುತ್ತ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬರು ಮೀಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾರಾಮರಿಗೆ ತಿರ್ಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನೋಡಲಾಗಿ, ಅವರು ಅಲ್ಲಿ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಮೋಟಾರಾಮರು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ವರೆಗೆ ನೌಕರನನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವನ ಬರುವಿಕೆಯು ತಡವಾದಷ್ಟೂ ಅವರ ತಾಳ್ಮೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ! ಇಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲಸವು ಕೈಗೂಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹೊಟ್ಟೆಗೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಹಾತೊರೆಯಬೇಕಾಗುವುದೆಂದೂ ತಿಳಿದು, ಕೈಗೆ ತಮ್ಮ ಬೆತ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆ ನೌಕರನು ಹೋದ ಕಡೆಗೇ ತಾವೂ ಹೊರಟರು. ಅಂಗಡಿಯು ಬಹಳ ದೂರವಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಂದೇ ಪ್ಲಾಡಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲುಪಿದರು. ನೋಡಲಾಗಿ ಆ ವೃದ್ಧ ನೌಕರನು ಒಂದು ಮಿಠಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಬೀಡಿ ಸೇದುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಮೋಟಾರಾಮರು ಕೇಳಿದರು—ಏಕೆ ? ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಮಿಠಾಯಿಯೂ ತಯಾರಾಗಿಲ್ಲವೇ ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿ ಬಿಟ್ಟೆನೋ, ಅಥವಾ ಬೀಡಿ ಸೇದುತ್ತ ಬಿದ್ದಿರುವನೋ ಎಂದು ಬಾಬಾಜೀಯವರು ಬಹಳ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನಂದೆ—‘ ಬಹಳ ವಯಸ್ಸಾದ ಮುದುಕ. ನಿದಾನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು ! ’ ಅಂತೂ ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರ ಮನುಷ್ಯರು. ಇವರ ಬಳಿ ಯಾವ ರೀತಿ ನೌಕರರು ನಿರ್ವಹಿಸುವರೋ, ನಾನರಿಯೆ !

ನೌಕರ—ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರರು, ಪಂಡಿತಜೀ ! ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಸಂಬಳವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಸತಾಯಿಸುವರು. ಸಂಬಳವನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಸಾಕು; ಸಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತ ಬೈಯುತ್ತಾಳೆ ! ಆದ್ದರಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟು

ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಗಾಳಿ ಹಾಕುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಇಬ್ಬರೂ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೇಗೋ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರುವರು. ನಾನೂ ಸಹ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಯೋಚಿಸುವೆನು. ಹೆತ್ತು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕಳೆದೆನು; ಇನ್ನು ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಕಳೆದುಬಿಡೋಣವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನು.

ಮೋಟಾರಾಮ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ನೌಕರನೇ? ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದರಲ್ಲಾ ?

ನೌಕರ—ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಎರಡು ಮೂರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಬಂದು, ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಬಾಬುಜೀಯವರು ತಮ್ಮ ಜಂಭವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಈಗಲೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಸುಮ್ಮ-ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಗುವರು. ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ನನಗೆ ನೌಕರ ಕೊಡಿಸುವಿರಾ ? ಬಂದುಬಿಡುವೆನು.

ಮೋಟಾರಾಮ—ನೌಕರಿಗೇನು ? ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ ! ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನೌಕರರು ಸಿಗುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಅದರಲ್ಲೂ ನೀನು ಹಳಬ, ಅನುಭವಸ್ಥ; ನಿನಗೆ ನೌಕರಿಗೇನು ಕಡಿಮೆ ? ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಗಳಾವುದಾದರೂ ತಯಾರಾಗುವೆಯೋ ? ನಿನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳರೆಂದು ಬಾಬುಜೀಯವರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೆಂದೆ—‘ ಪಾಪ, ವಯಸ್ಸಾದ ಮುದುಕ ! ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅವನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡುವೆನು. ’ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ‘ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ನೌಕರನು ನಿಮಗೆ ಮಿಠಾಯಿ ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ಸಿಗುವನು, ಹೋಗಿ ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಸಾಹುಜೀ ! ತಾಜಾ ಮಿಠಾಯಿಗಳಾವುದಾದರೂ ತಯಾರಾಗುವೆಯೇ ? ಲಾಡುವೇನೋ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತೆ; ಒಂದು ಸೇರು ತೂಕ ಮಾಡಿ ! ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಷ್ಟೇ ?

ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತ ಮೋಟಾರಾಮರು ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯ ಒಳಗಡೆ ಕುಳಿತು, ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ತಿನ್ನತೊಡಗಿದರು. ಸುಮ್ಮನು ಮೂರು ಸೇರಿನಷ್ಟು ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ತಿನ್ನುತ್ತ

ಹೋದಂತೆಲ್ಲಾ ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯವರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು—ಸಾಹುಜೀ ! ನಿಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಬಹಳ ಉತ್ತಮವಾಗಿವೆ. ಬನಾರಸಿನವರಿಗೆ ಇಂತಹ ರಸಗುಲ್ಲಾ ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಜಿಲೇಬಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ! ಆದರೆ ನಿಮ್ಮದು ಅದಕ್ಕಿಂತ ಏನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ರುಚಿಯುಂಟಾಗುವುದೇ ? ಅದಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯೆ ಬೇಕು !

ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯವ— ಇನ್ನೇನಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ಪೋವಾವನ್ನು ರುಚಿ ನೋಡಿ !

ಮೋಟಾರಾಮ—ಬೇಕಾಗೇನೂ ಇಲ್ಲ; ಆದರೂ ಒಂದು ಪಾವಿನಪ್ಪು ಕೊಡಿ, ನೋಡೋಣ !

ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯವ — ಒಂದು ಪಾವೇ ಸಾಕೇ ? ಬಹಳ ಚನ್ನಾಗಿದೆ; ಅರ್ಧ ಸೇರನ್ನಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಕಂಠಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೆಗೂ ತಿಂದನಂತರ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಒಂಭತ್ತು ಹೊಡೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪವು ಮಾತ್ರ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ತಾವು ತಂದಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು.

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಎದ್ದು ನೋಡಲಾಗಿ ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಶತ-ಪಥ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಎದ್ದದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೇಳಿದರು - ಪಂಡಿತಜೀ ! ನೀವು ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಟು ಹೋದಿರಿ ? ನಾನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ನಿಮ್ಮ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಭೋಜನದ ಸಾಮಾನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಇದುವರೆಗೂ ಇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನೀವು ಬರದಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಈಗಶಾನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊರಗಿರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ನೀವು ಏನಾದರೂ ಫಲಾಹಾರ ಮಾಡಿದಿರೋ, ಇಲ್ಲವೋ ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದು ಬಂದೆ !

ಭಾಲ—ಮಿಠಾಯಿ—ಮೇವಾಗಳನ್ನು ಮೆದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಉಂಡಂತಾಗುವುದೇ ? ಹತ್ತು-ಹನ್ನೆರಡಾಣೆಯ ತಿಂಡಿತಾನೇ ತಿಂದಿದ್ದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿರಲಾರದು ! ನೀವು ನನ್ನ ಅತಿಥಿಗಳಾದ್ದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಖರ್ಚಾಗಿರುವ ದುಡ್ಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಮೋಟಾರಾಮ—ಈ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯವರಲ್ಲೇ ತಿಂದು ಬಂದೆನು.

ಭಾಲ—ಲೆಖ್ಖ ಎಷ್ಟಾಯಿತು ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ತಮ್ಮ ಲೆಖ್ಖದಲ್ಲೇ ಬರೆಸಿ ಬಂದಿರುವೆನು.

ಭಾಲ—ಎಷ್ಟು ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ತಿಂದಿರೆಂದು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಂಗಡಿಯವನು ಸುಳ್ಳು ಲೆಖ್ಖ ಬರೆಯಬಹುದು.

ಮೋಟಾರಾಮ—ಅದೇ ! ಮೂರು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಧ ಸೇರು ಖೋವಾ !

ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ಅರಳಿದ ನೇತ್ರಗಳೊಡಗೂಡಿ ಪಂಡಿತಜೀಯವರನ್ನು ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದರು. ತಿಂಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿಂದರೂ ಮನೆಯ ಮಿಠಾಯಿ ಲೆಖ್ಖ ಮೂರು ಸೇರಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹದಲ್ಲಿ ಈ ಮಹಾಶಯನೊಬ್ಬನೇ ನಾಲ್ಕು ಸೇರಿನಷ್ಟು ನುಂಗಿಬಂದಿರುವನಲ್ಲಾ ! ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಇಲ್ಲೇ ಉಳಿದರೆ ನಾವು ಬದುಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯೋ—ಕೆರೆಕಟ್ಟೆಯೋ ? ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿ ! ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ? ಎಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಉದ್ವಿಗ್ನ ಭಾವದಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ರಂಗೀಲಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ಕೇಳಿದೆಯಾ ? ಈ ಮಹಾಶಯರು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿ ನುಂಗಿ ಬಂದಿರುವರು. ರಂಗೀಲೀಬಾಯಿಯು ಆಚ್ಚರಿಯಿಂದ ನುಡಿದಳು—ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿ ತಿನ್ನುವದೆಂದರೇನು ? ಇರಲಾರದು ! ಮನುಷ್ಯನೇ ಅಥವಾ ಎಮ್ಮೆಯೇ ?

ಭಾಲ—ನಾಲ್ಕು ಸೇರೆಂದು ಅವನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವನು. ಆದರೆ ಐದು ಸೇರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತಿಂದಿರಲಾರನೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ.

ರಂಗೀಲಿ—ಆಬ್ಬಾ ! ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇನು ಹೊಕ್ಕಿದೆ ?

ಭಾಲ—ಈ ದಿನ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದರೆ, ಐದು ಸೇರಿನಿಂದ ಆರು ಸೇರಿಗೇರುವದು.

ರಂಗೀಲಿ—ಈ ದಿನ ಇರಬೇಕಾದರೂ ಏಕೆ? ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಏನುತ್ತರ ಕೊಡುವಿರೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿ. ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ನಿಂತರೆ, ನಮಗೆ ಮಿಠಾಯಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡಿ! ಬೇಕಾದರೆ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತಿನ್ನಲಿ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವನ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಲಿ!

ಆದರೆ ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ.

‘ಇದೇನು, ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿರಾ?’ ಎಂದರು.

ಮೋಟಾರಾಮ—ಹೌದು, ಇನ್ನು ಹೊರಡುವೆನು. ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಗಾಡಿ ಸಿಗುವುದಷ್ಟೇ?

ಭಾಲ—‘ಈ ಹೊತ್ತು ಒಂದು ದಿವಸ ಇದ್ದು ಹೋಗಬಾರದೇ?’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಎಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಬಿಡುವರೋ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಒಡನೆಯೇ ಅವರು ನುಡಿದರು—ಪಾಸ! ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲೇ ಇರಬಹುದು!

ಮೋಟಾರಾಮ—ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ವಿಷಯವಲ್ಲ; ನನಗೂ ತ್ರಿವೇಣೀ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹದಾಸೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾವೇನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಹೇಳುವೆನು—ನಿಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲ, ಮರ್ಯಾದೆಯಿಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರೂ ಇರುವರು; ನಮ್ಮ ಮಾತೆಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಆದರ-ಗೌರವ? ನಾವು ಅವರ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ತಾವು ಧನ್ಯರಾದೆವೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಮತ್ತು ಮನೆ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಸೇವೆ-ಸತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗುವರು. ಎಲ್ಲಿ ಆದರ ವಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಇರಲಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮರ್ಯಾದೆ ಇಲ್ಲದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣವಿಲ್ಲ!

ಭಾಲ—ಪಂಡಿತಜೀ! ನಮ್ಮಿಂದ ಅಂತಹ ಅಪರಾಧವಾಟರೂ ಏನಾಯಿತು?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಅಪರಾಧವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಅಪರಾಧವೆಂದರೆ ಮತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರಿ? ಈಗತಾನೇ ನೀವು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಈ ಮಹಾಶಯಧಿ

ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿ ತಿಂದು ಬಂದರೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ? ಇನ್ನೂ ತಿನ್ನು ವವರನ್ನಾದರೂ ನೀವೇನು ನೋಡಿರುವಿರಿ ? ಇಷ್ಟತ್ತೈದು ಸೇರು ಮಿಠಾಯಿ ಯನ್ನು ತಿಂದರೂ ತೇಗದಿರುವಂತಹ ಮಹಾಪುರುಷರಿದ್ದಾರೆ ! ಮಿಠಾಯಿ ಯನ್ನು ತಿನ್ನ ಹೇಳಿ, ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಬರುವಿರಿ. ನಾವು ನಿಮ್ಮ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದಿರುವ ಭಿಕ್ಷುಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಬಗೆ ದಿರಾ ? ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗೌರವಿಸಿ ಬಂದೆನು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ಸಹ ಉಪವಾಸವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಚಿಂತೆ ಯಿಲ್ಲ; ಪರಮಾತ್ಮನು ನಿಮಗೆ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಮುಖಮುರಿದು, ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡದಂತಾ ಯಿತು. ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಯಾರೂ ಅವರನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಖಂಡಿಸಿ ನುಡಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತನ್ನು ಮರೆನಾಚಲು ಎಷ್ಟೋ ಯತ್ನಿಸಿದರು. 'ತಮ್ಮ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಯಾರೋ ಬೇರೆ ಮಹಾಶಯರ ವಿಷಯ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು.' ಎಂದರು. ಆದರೆ ಪಂಡಿತಜೀಯವರ ಕ್ರೋಧವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಮತ್ತೇನನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ರೂಪ ನಂದೆಯು ಎಷ್ಟು ಅಪ್ರಿಯವೋ, ಪುರುಷರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯ ನಂದೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಅಪ್ರಿಯ ! ಬಾಬೂ ಸಾಹೇಬರು ಸಮಾಧಾನವೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಡುವರೋ ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕೃಪಣತೆಯು ತಿಳಿದುಹೋಯಿತಲ್ಲ—ಎಂದು ಬಹಳ ವೇಚಾಡಿಕೊಂಡರು; ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. 'ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಒಳ ಗಡೆಗೇಕಾದರೂ ಹೋದೆ ? ಈ ಮಹಾಶಯನು ಕಿವಿಕೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಯಾವ ಪಾಪಿಯ ಮುಖ ನೋಡಿದೆನೋ, ಈ ದಿನ ಇಂತಹ ವಿಪತ್ತಿ ಒದಗಿತು. ಇವನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಆ ಊರಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮನ್ನು ನಿಂದಿಸುವನು; ನಮ್ಮ ಗುಟ್ಟೆಲ್ಲಾ ರಟ್ಟಾಗು ವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಇವನ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಬೇಕು'—ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಹೆಂಡತಿ ಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ಈ ದುಷ್ಟನು ನಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡಿರುವನು; ಮತ್ತು ಕೋಪದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವನು.

ರಂಗೇಲಿ—ಅವನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದೂತಿಳಿದೂ ನೀವು ಮೆಲ್ಲಗೇಕೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ ?

ಭಾಲ—ವಿಪತ್ತಿ ಒದಗಬೇಕಾದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ! ಅವನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿರುವನೆಂದು ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿತ್ತು ?

ರಂಗೇಲಿ—ಬೆಳಗಾಗಿ ಯಾರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರೋ ?

ಭಾಲ—ಇದೇ ದುಷ್ಟನು ಎದುರಿಗೆ ಮಲಗಿದ್ದನು; ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಅತ್ತ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಇವನಿಗೆನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈಗಿತ್ತು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಬೇಕು !

ರಂಗೇಲಿ—ಹೂಂ ! ಹೋಗಲಿ, ಬಿಡಿ ! ಅಲ್ಲಿಯ ವಿವಾಹವನ್ನೇ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳದಿರುವಾಗ ಇವನದೇನು ಪರಿವೆ ? ಏನಾದರೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ, ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಆಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ !

ಭಾಲ—ಇಲ್ಲ, ಹಾಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ ! ಎಲ್ಲಿ ? ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ! ಹೋಗುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕೈಗೆ ಕೊಡುವೆನು. ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇನ್ನಿಂತಹ ಸಹವಾಸ ಸಿಗದಿರಲಿ ! ರಂಗೇಲಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಕೊರಗುತ್ತ, ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತಂದು ಬಾಬುಜೀಯವರ ಕೈಗಿತ್ತಳು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಪಂಡಿತಜೀಯವರಿಗೆ ತಂದೊಪ್ಪಿ ಸಿದರು. ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅಂದುಕೊಂಡರು—ಎಲವೋ ಜಿಪುಣಾಗ್ರೇಸರ ! ಎಂದೆಂದೂ ನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಿನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೈಕೊಟ್ಟೆ ! ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದೆಯಾ ? ನಿನ್ನ ಒಳಗುಟ್ಟಿಲ್ಲವೂ ರಟ್ಟಾಯಿತು !—ಎನ್ನುತ್ತ ಆ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಸಿಗಿಸಿ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದರು.

ಬಾಬುಜೀಯವರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೂ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು—ಇನ್ನೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೃಪಣನೆಂದೇ ಕಾಣುವನೋ ? ಅಥವಾ ಮನಸು ಮಾರಿತೋ ? ಈ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳೂ ಬುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದೋ, ಏನೋ !

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಈಗ ಒಂದು ವಿಷಯ—ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಳು. ಪತಿಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ನಂತರ ಇದೇ ಅವಳ ಮೊದಲನೆಯ ಕಟು ಅನುಭವ. ದರಿದ್ರ ವಿಧವೆಗೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗದ ಪ್ರಾಯದ ಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ವಿಸತ್ತಿ ಇನ್ನಾವುದು? ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸಹ ಓದಲು ಹೋಗಬಹುದು; ಅಥವಾ ಮನೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಿಕ್ಕದ್ದನ್ನು ತಿಂದು ಕಾಲ ಹರಣ ಮಾಡಬಹುದು; ಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಾದರೂ ದಿನಗಳನ್ನು ದಬ್ಬಬಹುದು. ಆದರೆ ಪ್ರಾಯದ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ದುಸ್ಸಹ !

ಭಾಲಚಂದ್ರ ಬಾಬುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಿಗೆ ಬಹಳ ಕ್ರೋಧ ಉಂಟಾಯಿತು. ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಅವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಸಿ ಹಚ್ಚಿ ಬರಲೇ, ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಹಾ ರೋಷ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ ತಪ್ಪಿದ ನೀನೆಂತಹ ಕಪಟ, ಎನ್ನಲೇ?—ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟುಂಟಾಯಿತು. ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾರಾಮರು ಅವರ ಕಪಟಲೀಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರು. ಅವಳು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಕಳವಳಗೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಳು ಆಟವಾಡುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದಳು—ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿವಸಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯಮ್ಮಾ ? ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರಲ್ಲಾ ? ಬೀಗರು ಬರುವುದೆಂದು ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಬೀಗರ ಬರುವಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಮದುವೆಯ ಕನಸನ್ನು ಕಂಡೆಯಾ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇನ್ನು ಎರಡು-ಮೂರು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಮದುವೆಯೆಂದು ಚಂದ್ರನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲಾ ! ಬೀಗರು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ, ಅಮ್ಮಾ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಒಂದು ಬಾರಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಪುನಃ-ಪುನಃ ಕೇಳಿ ನನ್ನ ತಲೆ ತಿನ್ನಬೇಡ !

ಕೃಷ್ಣಾ—ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಮದುವೆ, ಬೀಗರ ಔತಣ ! ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಿಲ್ಲವಮ್ಮಾ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬೀಗರ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದು ಹೋಯಿತು, ಹೋಗು !

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೌದೇನಮ್ಮಾ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಅವರ ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ ? ಅವರೆಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿರುವರು ? ಅಕ್ಕನು ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಿರುವಳು ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಆಯ್ಯೋ, ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗಿ ! ನಿನಗೇನು ಹೇಳಲಿ ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ ! ಅವರು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಏಕಮ್ಮಾ ? ಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಣವನ್ನು ಕೇಳುವರು ಮಗು. ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲು ಅಷ್ಟೊಂದು ಹಣ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಎಲ್ಲಿಯದು ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹಾಗಾದರೆ ಅವರು ಬಹಳ ದುರಾಸೆಯ ಮನುಷ್ಯರೇನಮ್ಮಾ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ದುರಾಸೆಯವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಕಟುಕರು, ನಿರ್ದಯಿಗಳು, ದ್ರೋಹಿಗಳು !

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಕನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಮದುವೆಯಾಗದಿದ್ದದೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯಿತು ! ಅಕ್ಕನು ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೇಗಿರುವಳು ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕು; ನೀನು ದುಃಖಿಸುವೆ ಏಕಮ್ಮಾ ?

ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಮಗಳನ್ನು ಸ್ನೇಹಮಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿದಳು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇವಳ ಮಾತು ಸತ್ಯ ! ಸರಳ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಎಂತಹ ಮಾರ್ಮಿಕ ನಿರೂಪಣೆ ! ಅಂತಹ ಮಹಾ ದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡದಿರುವಂತಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಂತೋಷಿಸಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ವಿಷಯವೇನಿದೆ ? ಇಂತಹ ನೀಚರ ನಡುವೆ ನಮ್ಮ ನಿರ್ವಲಿ ಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವಳು. ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ನವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಂದರೆ ಬೈಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯು ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಡುಗನೂ ಸಹ ಮಹಾ ಲೋಭಿಯಂತೆಯೇ ತೋರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿನಾಹ ವಾಗದಿದ್ದದು ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು !—ಎನ್ನುತ್ತಾ ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದಳು. ಅವಳ ಹೃದಯದ ಭಾರವು ತುಸು ಇಳಿ ಡುಂತಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಅದೇ ವರ್ಷ ಮದುವೆಯನ್ನೇನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳನ್ನೂ ಬೇರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗವಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ವರನೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಸಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅನಾಥ ವಿಧವೆಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆ ಮತ್ತು ವರನು ಸಿಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ಯೆಯು ರೂಪವತಿ, ಗುಣಶಾಲಿ, ಚತುರೆ. ಆದರೇನು? ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೋಷಗಳೇ! ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇದ್ದರೆ ಅವಳ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲವೂ ಗುಣಗಳಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಆಹಾ! ಎಂತಹ ವಿಷಮ ಭಾಗ್ಯಲೀಲೆ!

ಕಲ್ಯಾಣಿಯ ದೋಷವೂ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಬಲೆ ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವಳು ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಳಾದಳೇ? ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ, ನಂತರ ಉಳಿದದ್ದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆಂದು ಅವಳ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಂತ ಮನೆಯಿತ್ತು, ನಗದು ಹಣವಿತ್ತು, ಮತ್ತು ಸಹಸ್ರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಒಡವೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಭಾರವು ಅವಳ ತಲೆಯ ಮೇಲಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ ಕನ್ಯೆಗೂ ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಸರಿಗಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಂದೆಯ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಬೇಡವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಕೊಡಲು ಅವಳಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾರಾವರು ಲಕ್ಕೋವಿರಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮರುದಿನದಿಂದಲೇ ಅವರು ವರನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟಿದ್ದರು. 'ಈ ಲಕ್ಕೋ ಜನರಿಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನೀವೊಬ್ಬರೇ ಅಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮಂತೆಯೇ ಬೇರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇರುವರು, ವಿಂದು ಇವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಡಬೇಕು'—ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಲ್ಯಾಣಿಯು ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ ದಿನಗಳನ್ನೇಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಅವಳು ಅವರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಕಾಗದ

ಮಸಿಕುಡಿಕೆ, ಲೇಖನಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾರಾಮರು ಸದಾರ್ಪಣ ಮಾಡಿದರು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ದಯಮಾಡಿ ಪಂಡಿತಜೀ! ನಾನು ಈಗ ತಾನೇ ನಿಮಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯೋಣವೆಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ಯಾವಾಗ ಹಿಂತಿರುಗಿದಿರಿ ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಭಾರಿಯ ಒಬ್ಬ ಸೇರರಿಂದ ಆಹ್ವಾನ ಬಂದಿತ್ತು. ವೃಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನವನ್ನುಂಡು ಬಹಳ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಈಗ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವೆನು. ಸುಮಾರು ಐನೂರು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹೊರಟ ಕಾರ್ಯವು ಏನಾದರೂ ಕೈಗೂಡಿತೇ ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಹೊರಟ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ಐದು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಐದು ಕಡೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ತಂದಿರುವೆನು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ವರನು ಮನಸ್ಸಿಗೊಪ್ಪುವನೋ ನೋಡಿ ! ಇದೋ ನೋಡಿ ! ಈ ಹುಡುಗನ ತಂದೆಯು ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಹುಡುಗನು ಇನ್ನೂ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೂ ಕೆಲಸ ಸಿಗುವುದು. ಆದರೆ ಆಸ್ತಿ-ಪಾಸ್ತಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಂತೆ ಕಾಣುವನು. ಮನೆತನವು ಉತ್ತಮವಾದುದು. ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಹುಡುಗನಿಗೆ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ಇರುವರೇ ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಇಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮೂವರು ತಂಗಿಯಿರುವರು. ಮೂರು ಮಂದಿಯೂ ಅವಿವಾಹಿತರು. ತಾಯಿಯು ಜೀವಂತಳಾಗಿರುವಳು. ಇದೋ ಈ ಎರಡನೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ ! ಈ ಹುಡುಗನು ರೈಲ್ವೆ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿದ್ದನು. ತಾಯಿ—ತಂದೆಗಳಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗನು ರೂಪವಂತ, ಗುಣವಂತ, ಮತ್ತು ಪುಷ್ಟಕಾಯ ನಾದ ಯುವಕ. ಆದರೆ ವಂಶವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಉತ್ತಮವಾದುದಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯು ನಾಯಿಂದರವಳೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ತಂದೆಯು ಯಾವುದೋ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೊಖ್ತಿಯಾರರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಜಮೀನುದಾರಿಯೂ ಇದೆ;

ಆದರೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಾಲವಿದೆ. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಏನೂ ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತಿರಬಹುದು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಮನೆತನವು ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನೋಡಿನೋಡಿಯೂ ನೋಣವನ್ನು ನುಂಗುವುದು ಹೇಗೆ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಮೂರನೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ! ಇವನೊಬ್ಬ ಜಮೀನ್ದಾರರ ಮಗ. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಆದಾಯವಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳೂ ಇವೆ. ಹುಡುಗನು ಅಷ್ಟೇನೂ ಓದಿಲ್ಲ. ಆಗರೆ ಕಛೇರಿಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚತುರನು. ಎರಡನೆಯ ವರ; ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಹೋಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾಗಿವೆ. ಸಂತಾನಗಳಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವು ಮನುಷ್ಯ!

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಏನಾದರೂ ಕೇಳುವರೇ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಆ ವಿಷಯವನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವಿರಿ? ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಇದೋ ಈ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ! ಹುಡುಗನು ವಕೀಲವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವನು. ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೈದು. ಮುನ್ನೂರು ನಾನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರಮಾನವಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಳಾಗಿರುವಳು. ಅವಳಿಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳು ಇರುವರು. ಸ್ವಂತ ಮನೆ ಇದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸ್ತಿಯೂ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲ.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಮನೆತನವು ಎಂತಹದು, ಉತ್ತಮವಾದುದೇ?

ಮೋಟಾರಾಮ—ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೆತನ. ಇನ್ನು ಈ ಐದನೆಯ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ! ಹುಡುಗನ ತಂದೆಯು ಸ್ವಂತ ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವರು. ಹುಡುಗನು ಬಿ. ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗಿರುವನು. ಆದರೂ ತಂದೆಯ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ವಯಸ್ಸು ಹದಿನೆಂಟಿರಬಹುದು. ಅಸ್ತಿ-ಪಾಸ್ತಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಲವು ಏನೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆತನವು ಸುಮಾರಾದುದು. ಹುಡುಗನು ಸುಂದರನೂ ಸುಶೀಲನೂ ಆಗಿರುವನು. ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವರದಕ್ಷಿಣೆ

ಕೇಳುವರು. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಐದು ವರಗಳ ಪೈಕಿ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾವುದು ?

ಕಲ್ಯಾಣಿ - ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಯಾವ ವರನು ಉತ್ತಮನೆಂದು ತೋರುವುದು ಪಂಡಿತಜೀ !

ಮೋಟಾರಾಮ - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎರಡು ವರಗಳು ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾಗುವೆ. ರೈಲ್ವೆ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿರುವವನೊಬ್ಬ ಮತ್ತು ಇದೇ ಈಗ ಹೇಳಿದ ಮುದ್ರಣಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಹುಡುಗ.

ಕಲ್ಯಾಣಿ - ಆದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಹುಡುಗನ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ದೋಷವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲಾ ?

ಮೋಟಾರಾಮ - ಹೌದು, ದೋಷವೇನೋ ಇದೆ ! ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಹುಡುಗನೇ ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮನೆಂದು ತೋರುವನು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ - ಸರಿಯೆ, ಆದರೆ ವರದಕ್ಷಿಣೆಗೆ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ತರಲಿ ? ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವಿರಿ; ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳಿದರೂ ಕೇಳಬಹುದು. ನೀವು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಇರುವಿರಿ ! ಜೀವನನಿರ್ವಾಹ ಮಾಡುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಜಮೀನ್ದಾರರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು. ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸಿನವರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು; ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಉಳಿಯುವವರು ವಕೀಲರೊಬ್ಬರೆ ! ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳೇನೂ ಅಂತಹ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರೇ ಏಕಾಗಬಾರದು ?

ಮೋಟಾರಾಮ - ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ನನ್ನ ಕೆಲಸ. ನೀವು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವೆನು. ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡದಿರುವುದಾದರೆ, ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಹುಡುಗನು ರತ್ನದಂತಹವನು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಜೀವನವು ಅವನ ಕೈಸಂಗಡ ಸಫಲವಾಗುವುದು. ನಿರ್ಮಲೆಯು 'ಹೇಗೆ' ರೂಪಗುಣ ಸಂಪನ್ನಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಹುಡುಗನೂ ಸುಂದರನು ಮತ್ತು ಸುಶೀಲನು.

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ನನಗೂ ಇದೇ ವರನೇ ಇಷ್ಟ. ಆದರೆ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ತರಲಿ, ಪಂಡಿತಜೀ ! ಅಂತಹ ಉದಾರಿಗಳಾದರೂ ಯಾರಿರುವರು, ಹಣ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ? ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಂದು ತೇಗಿ ಹೋದರು. ಈಗ ಯಾರೂ ಸುಳಿದು ಸಹ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ ! ಮನೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಬಿಟ್ಟರೆಂದು ನಮ್ಮನ್ನೇ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆಗದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇತರರ ಮುಂದೆ ಕೈನೀಡುವುದಾದರೂ ಏಕೆ ? ತನ್ನ ಸಂತಾನವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿರಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಯಾವ ಮಾತೆಗೆ ತಾನೇ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ? ಆದರೇನು ಮಾಡಲಿ ? ಆದ್ದ ರಿಂದ ನೀವು ಹೋಗಿ ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರನ್ನೇ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ವಯಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚೇನೋ ಹೌದು. ಆದರೆ ಬದುಕುವುದು ಸಾಯು ವುದು ನಿಧಿ-ವಶ. ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮುದುಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯ ಅದೃಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವಳು. ಕಷ್ಟವೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುವಳು. ನಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಕಾಪಾಡು ವಳು. ನೀವು ಶುಭಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ.

ಐದನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ನಿರ್ಮಲೆಯ ವಿವಾಹವು ನೆರವೇರಿತು. ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೂ ಬಂದಳು. ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರ ಹೆಸರು ಮುನ್ನಿ ತೋತಾರಾಮರು. ಶ್ಯಾಮಲ ವರ್ಣದ, ಸುದೀರ್ಘಾಕೃತಿಯ ಮನುಷ್ಯ. ವಯಸ್ಸು ನಲವತ್ತಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಕಾಲತ್ತಿನ ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ತಲೆಗೂದಲುಗಳು ನೆರೆತಿದ್ದವು. ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡಲು ಅವರಿಗೆ ವೇಳೆಯೇ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತುಸು ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡಲು ಸಹ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬೊಜ್ಜು ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಬಾಧೆ ಇರುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಮಂದ ಮತ್ತು ಅಜೀರ್ಣಗಳ ಸಂಬಂಧ ಅವರಿಗೆ ಚಿರ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಊಟದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜಾಗ ರೂಕತೆಯಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು.

ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮಾನಸರಾಮನು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದನು. ಮಧ್ಯದವನಾದ ಜಯರಾಮನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದವನು; ಮತ್ತು ಕೊನೆಯವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಏಳು ವರ್ಷದವನೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಮೂವರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ವಿಧವೆ-ಅಕ್ಕನೊಬ್ಬಳ ಹೊರತು ಮತ್ತಾರೂ ಹೆಂಗಸರಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಹೆಸರು ರುಕ್ಮಿಣಿ. ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಐವತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರಿತ್ತು. ಪತಿಯ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವಳು ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತೋತಾರಾಮರು ದಾಂಪತ್ಯ-ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಕುಶಲರಾಗಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿರಿಸಲು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಲೋಸವನ್ನು ಅವರು ಉಪಹಾರ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲಕ ಮುಚ್ಚಲೆಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತ್ಯಂತ ಮಿತವ್ಯಯಿಗಳಾದರೂ, ನಿರ್ಮಲೆಗಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಏನಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ದುಡ್ಡೆಷ್ಟು ಖರ್ಚಾಯಿತೆಂದು ಸಹ ಲೆಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಗಾಗಿ ಮೇವಾ, ಮುರಬ್ಬ, ಮಿಠಾಯಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲೆಂದೂ ನೋಟ-ತಮಾಷೆಗಳನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ರಜೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಸಿನೆಮಾ, ಸರ್ಕಸ್ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಬಹುಮೂಲ್ಯ ಸಮಯದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಅವಳ ಸಂಗಡ ಕುಳಿತು ಸಂಗೀತ ಕೇಳುವುದರಲ್ಲೂ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಗೇಕೋ ತೋತಾರಾಮರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು, ನಕ್ಕು ನಲಿಯುತ್ತ ಮಾತನಾಡಲು ಸಂಕೋಚವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. 'ಇದುವರೆಗೆ ಇದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಓಡಾಡಲು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಅದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಪತಿಯಾಗಿರುವನು' ಎಂಬುದೇ ಇದರ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟೂ ಅವರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಅವಳ ಪ್ರಫುಲ್ಲತೆಯು ಪಲಾಯನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಯುವತಿಯಾದ ಪತ್ತಿಯೊಡನೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ಸಾಕಷ್ಟು

ಪ್ರೇಮದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರ ದಾಂಪತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನದ ತತ್ವ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮ-ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಾಕಿಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ನಿರ್ಮಲಿಗೆ ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವವೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೇ ಮಾತುಗಳು ಓರ್ವ ಯೋಗ್ಯ ಯುವಕನ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಹೃದಯವು ಪ್ರೇಮೋನ್ಮತ್ತ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಮುಖದಿಂದ ಈ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಶರಸಮಾನವಾದ ಅಘಾತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಸ ವಿಲ್ಲ, ಉಲ್ಲಾಸವಿಲ್ಲ, ಉನ್ಮಾದವಿಲ್ಲ, ಹೃದಯವಿಲ್ಲ; ಕೇವಲ ತೋರಿಕೆ, ಕಪಟಗಳಿದ್ದವು. ಶುಷ್ಕ, ನೀರಸ ಶಬ್ದಾಡಂಬರವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಆಗರು-ಚಂದನಗಳೆಂದರೆ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ನೋಟ-ತಮಾಷೆಗಳೆಂದರೆ ಬೇಸರ ವಿರಲಿಲ್ಲ; ಶೃಂಗಾರ-ಸೌಂದರ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಬೇಡದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ತೋತಾ ರಾಮರ ಸಂಗಡ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ರೂಪ-ಯೌವನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸವಿಯುವ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅವರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳ ಭಾವನೆ. ಪ್ರಭಾತ ಸಮೀರನ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದಲ್ಲವೇ ಸಣ್ಣ ಮೊಗ್ಗಿಯು ಅರಳುವುದು ? ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲಿಗೆ ಇಂತಹ ಪ್ರಭಾತ ಸಮೀರನೆಲ್ಲಿ ? ಪಾಪ !

ಮೊದಲನೆಯ ಮಾಸವು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ ತೋತಾರಾಮರು ನಿರ್ಮಲೆ ಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಖಜಾಂಚಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ದೊಡನೆಯೇ ತಮ್ಮ ದಿನದ ಸಂಸಾದನೆಯನ್ನು ಅವಳ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಹಣವನ್ನು ಕಂಡು, ಹಿಡಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ಹೊಂದುವಳೆಂದು ಅವರ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಖಜಾಂಚಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರತಿ ಕಾಸಿನ ಲೆಖ್ಪವನ್ನೂ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು; ಎಂದಾದರೂ ಹಣ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದರೆ 'ಇಂದೇಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವರ ಸಂಗಡ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಅವಳು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ವಿನೋದದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಸ್ತು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟೊಡನೆಯೇ ಅವಳ ಮುಖವು ಮಲಿನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ವಸ್ತ್ರಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡರೆ ಅವಳ ಹೃದಯವು ಒಂದು ತೃಪ್ತಿ-ಕಾಮನೆಯಿಂದ ತಡಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪರಿಯ ಜ್ವಾಲೆಯು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿಬಿಡಲೇ? -ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹಳ ಕ್ರೋಧವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರಪರಾಧಿ ತೋತಾರಾಮರ ಮೇಲೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳನ್ನು ಸದಾಕಾಲವೂ ಇದೇ ತಾಪವು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಉತ್ತಮ ಸವಾರನು ಕುಂಟು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವನೇ? ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಾಲುನಡಿಗೆಯೇ ನೂರು, ಪಾಲು ಮೇಲೆಂದು ಎಣಿಸುವನು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಈ ಉತ್ತಮ ಸವಾರನಂತೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು! ಅವಳು ಅಪರಮಿತ ಆನಂದದ ದಿನಗಳನ್ನೇಕವನ್ನು ವಿದ್ಯುದ್ವೇಗದಿಂದ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಹದಾಸೆಯಿಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಅದು ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಮಕ್ಕಳ ಸಂಗಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ನಕ್ಕು ನಲಿದಾಡುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸಿನ ದುಃಖವನ್ನು ತುಸು ಮರೆಯುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಆದರೆ ರುಕ್ಮಿಣೀದೇವಿಯು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಸಹ ಬರಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಸ್ವಭಾವವು ಅತಿ ವಿಚಿತ್ರ. ಯಾವ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವುದು, ಯಾವ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆಯಾವ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಅದೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಸಹಿಸಳು. ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಮಹಡಿಯ ಬಳಿಯಾಗಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಸೈರಿಸಳು. 'ಮಾನವಿಲ್ಲ, ಮರ್ಯಾದೆಯಿಲ್ಲ; ನಾಚಿಕೆಯಂತೂ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ಹೋದರೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತು ನರ್ತಿಸುವಳೋ ಏನೋ' -ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಚೈಯುವಳು. ವರೇಲಸಾಹೇಬರು ಹಣ-ಕಾಸನ್ನು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕೈಗೆ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಲೋಚನಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿದ್ದಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಳಯವಾಗಲು ಇನ್ನು ಬಹಳ ದಿನಗಳು ಬೇಕಿಲ್ಲ.

ವೆಂದು ಅವಳು ತಿಳಿದಳು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ಆಗಾಗ ಹಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಮರೆಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಗಲಾಟೆಯು ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾಸು ಕೊಡಲು ಅವಳು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ರುಕ್ಮಿಣಿಗೆ ತನ್ನ ಬೈಗಳ ಸುರಿಮಳೆ ಕರೆಯುವ ಸಮಯವು ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು; ಇನ್ನು ಮಕ್ಕಳ ಚಿಂತೆಯಾದರೂ ಇವಳಿಗೆಲ್ಲ ಯದು? ಮಾತೆಯಿಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ರೂಪಾಯಿ-ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮಿಠಾಯಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು; ಈಗ ಕಾಸು-ಕಾಸಿಗಾಗಿ ಕೈನೀಡಬೇಕಾಗಿದೆ!' ಎನ್ನುವಳು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಈ ಬೈಗಳಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡು ನಿರ್ಮಲೆಯು ಎಂದಾದರೂ ಹೇಳದೆ-ಕೇಳದೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಅನ್ನುವಳು. 'ಮಕ್ಕಳು ಸತ್ತರೇನು ಇದ್ದರೇನು? ಇವಳಿಗೇತರೆಯೋಚನೆ? ಹೆಚ್ಚು ಮಿಠಾಯಿ ತಿನ್ನಬೇಡಿರೆಂದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ಹೇಳುವರು? ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ನನ್ನ ತಲೆ ಹೋಗುವದು; ಇವಳಿಗೇನು?' ಅನ್ನುವಳು. ಇಷ್ಟೇ ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಸಿ. ಐ. ಡಿ. ಪೋಲೀಸ್ ನವನಂತೆ ಸರ್ವದಾ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಅರನ್ನೋ ನೋಡುತ್ತಿರಬೇಕು; ಮಹಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ತನ್ನ ನಿಂದೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು; ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಯಾವುದಾದರೂ ಷದಾರ್ಥವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ವಿಲಾಸ ವಸ್ತುವೇ ಆಗಿರಬೇಕು—ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಅವಳ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕಾಣದೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ದುಷ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ಅವಳು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪತಿಯ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು—ನೀವು ಅಕ್ಕನವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ! ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಸರ್ವದಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವರು?

ತೋತಾರಾಮರು ಕೋಪಗೊಂಡು ಕೇಳಿದರು— ಏಕೆ ? ನಿನಗೇನಾದರೂ ಅಂದಳೇ ?

‘ ನಿತ್ಯವೂ ಅನ್ನುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಏನೊಂದು ಮಾತನಾಡುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ನಾನು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿನೆಂಬ ಈರ್ಷ್ಯೆಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅವರೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗರಲಿ. ನೀವು ಹಣ-ಕಾಸನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಡದೆ ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ. ನಾನು ಅವರ ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರೆ ’—ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು. ತೋತಾರಾಮರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸುಸಮಯವು ಈಗ ದೊರಕಿತು. ಅವರೆಂದರು— ನಾನು ಇಂದೇ ಅವಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಇರುವುದಾದರೆ ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತನ್ನ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಲಿ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಈ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ಅವಳಲ್ಲ, ನೀನು. ಅವಳು ಇರುವುದು ಕೇವಲ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ. ನಿನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಬದಲು ಸಂಕಟವೀಯುವುದಾದರೆ ಅವಳು ಇಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ‘ ಪಾಪ, ವಿಧವೆ, ಅನಾಥೆ ! ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡು ಇರುವಳು. ಎಷ್ಟೋ ಜನ ನೌಕರ-ಚಾಕರರು ತಿಂದು ಹೋಗುವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನಿಗಿಷ್ಟು ಅನ್ನ ಹಾಕಿದರೇನು ? ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹುಡುಗರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು ’—ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವಳು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಶಾಸನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರ್ಥವಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ನುಡಿದಳು—ಅಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಸು ಕೇಳಿರೆಂದು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು, ಆಗಾಗ ಕಳುಹಿಸುವರು. ಹುಡುಗರು ಬಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆಯುವರು. ಒಂದು ಘಳಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗದರಿಸಿದರೆ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುವರು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಮತ್ಸರವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವರು. ಹುಡುಗರನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಸುವೆನೆಂದು ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಬಲ್ಲ ! ಅವರು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ನನಗೆ ಅವರ ಮೇಲೇಕೆ ಮತ್ಸರ ?

ತೋತಾರಾಮರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕ್ರೋಧದ ಕಿಡಿಗಳು ಕಾರತೋಡಗಿದವು. ಅವರೆಂದರು—ಮಕ್ಕಳು ಬಂದು, ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇಜಾರುಪಡಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಒಂದೆರಡೇಟು ಕೊಡು! ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಹಳ ತುಂಟರಾಗಿರುವರೆಂಬುದು ನನ್ನ ಮನಸಿಗೂ ತೋರಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಮಾನಸರಾಮನನ್ನುಂತೂ ಬೋರ್ಡಿಂಗ್ ಹೌಸಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಉಳಿದ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಈ ದಿನವೇ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುವೆನು!

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೋತಾರಾಮರು ಕಛೇರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೊಡನೆಯೇ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು—ಏಕಕ್ಕಾ, ನಿನಗೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆ? ಇರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದಿರು. ಇತರರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೆಯೇಕೆ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪತಿಯೊಡನೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿರುವಳೆಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅರಿತುಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಅವಳು ಹೆದರುವ ಹೆಂಗಸಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತೋತಾರಾಮರಿಗಿಂತ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಳಾಗಿದ್ದಳು; ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಮನೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದಿದ್ದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಅನ್ನುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ರೂರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮನ ಈ ನೀಚತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡಳು. 'ಹಾಗಾದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯ ಕೆಲಸದವಳಂತೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಿಯಾ? ಮತ್ತೆಲ್ಲಾ ದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಜೀವಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಈ ಮನೆಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರೆ. ಮನೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿ? ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಅಪಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ, ಏನೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಲೇ? ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಮಣ್ಣು ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಕುಳಿತಿರಲೇ? ಇದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ನಿನಗಿಷ್ಟು ಕೋಪ ಬರಲು ಕಾರಣವಾದರೂ ಏನು? ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಏಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು? ನಿನ್ನೆ-ವೊನ್ನೆ ತಾನೇ ಬಂದವಳೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದೆಯಲ್ಲಾ? ನಡೆದ ವಿಷಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳದೆಯೇ ಕೂಗಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ಅವಳ ಚಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿನ್ನ ಸಿಪಾಯಿಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ತೋರತೊಡಗಿದೆಯಾ?

ತೋತಾರಾಮ ನೀನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿಗೂ ಅಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತ ಬೈಯುವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂತು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳು. ಬೈಯುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವ ಬದಲು, ಮನಸ್ಸು ಮಲಿನವಾಗುವುದು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಷ್ಟೆ ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ! ಆದರೆ ಮತ್ತಾವಾಗಲಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ' ನೀನು ಹಿರಿಯಳಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ '—ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಡ. ನನ್ನ ವಾಕ್ಯಗಳು ವಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ನಾನೇಕೆ ಮಾತನಾಡಲಿ ? ಮನೆ-ಸೊಸೆಯು ಮನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವಳೆಂದು ನಾನೂ ನೋಡುವೆನು !

ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಜಯರಾಮರು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ತಿಂಡಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ನುಡಿದಳು - ನಿಮ್ಮ ಹೊಸ ಅಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿರಿ; ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಹಿಂಸಿಸುವಿರಿ ? ನಾನು ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂದು ಅಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ.

ತೋತಾರಾಮ—ನೀವು ಆ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ದುಷ್ಟರಿರಾ ! ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮೊಂಡತನವು ಮೇರೆಮೀರಿದೆ.

ಜಯರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ. ' ನೀವು ಅವರನ್ನೇನೂ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನೇ ಗದರಿಸುವಿರಿ ! ಯಾವಾಗ ಕೇಳಿದರೂ ಕಾಸನ್ನೇ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ' ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಣ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತ ನುಡಿದನು— ' ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರೆ, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುವೆನು ' ಎನ್ನುವರು ಅಲ್ಲವೇ ಜಯರಾಮ ?

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ತೋತಾರಾಮರು ಕ್ರೋಧದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಎರಡೂ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಂಡಿದರು. ಹುಡುಗನು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರುತ್ತ ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಒಳಗಿನಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ತೋತಾರಾಮರ ಕೈಯಿಂದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದಳು—ಸಾಕು ಸಾಕು; ಸುಮ್ಮನಿರು! ಕಂದನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡುವೆಯಾ? ಆಯ್ಯೋ! ಕಿವಿಗಳೆರಡೂ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋದವು. ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪುರುಷನು ಅಂಧನಾಗುವ ನೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ! ಈಗಲೇ ಈ ಗತಿಯಾದರೆ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳು. ಆದರೆ ತೋತಾರಾಮರು ಮಗುವಿನ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂಡಿದಾಗ ಅವಳಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಓಡಿ ಬಂದಳು. ಆಷ್ಟರಲ್ಲೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. 'ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬೇಕೆಂದು ಹೊತ್ತಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಈಗ ಅರಿಸಬಂದಿರುವೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಆಗ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದು! ಇತರರ ನೋವನ್ನು ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ?—ಎಂದಳು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರುವರಲ್ಲ? ನಾನೇನು ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದೆನೆಂದು ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ! ಹುಡುಗರು ಆಗಾಗ ಬಂದು ಕಾಸು ಕೊಡೆಂದು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವರು—ಎಂದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನುಡಿದನು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನಾದರೂ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿ ಹೋಗಲಿ!

ತೋತಾರಾಮ—ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಈ ಹುಡುಗರ ದುಷ್ಟತನ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ನನಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಮೂವರೂ ಬಹಳ ದುಷ್ಟರೂ, ಧೂರ್ತರೂ ಆಗಿರುವರು. ಈಗಲೇ ದೊಡ್ಡವನನ್ನು ಈ ದಿನವೇ ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವೆನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಇದುವರೆಗೂ ಅವರ ದುಷ್ಟತನಗಳು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಇಂದೇಕೆ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಗಳು ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದವು?

ತೋತಾರಾಮ—ಹುಡುಗರನ್ನು ನೀನೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವೆ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನೇ ವಿಷಬೀಜವೆಂದು ನಿನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ನನ್ನಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಮನೆಯು ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

ತೋತಾರಾಮ ನೀನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತಿಗೂ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುತ್ತ ಬೈಯುವೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂತು. ಹಾಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳು. ಬೈಯುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವ ಬದಲು, ಮನಸ್ಸು ಮಲಿನವಾಗುವುದು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಷ್ಟೆ ! ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ ! ಆದರೆ ಮತ್ತಾವಾಗಲಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ' ನೀನು ಹಿರಿಯಳಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ '—ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಡ. ನನ್ನ ವಾಕ್ಯಗಳು ವಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವಾಗ ನಾನೇಕೆ ಮಾತನಾಡಲಿ ? ಮನೆ-ಸೊಸೆಯು ಮನೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವಳೆಂದು ನಾನೂ ನೋಡುವೆನು !

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಜಯರಾಮರು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ತಿಂಡಿ ಕೇಳತೊಡಗಿದರು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ನುಡಿದಳು - ನಿಮ್ಮ ಹೊಸ ಅಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ; ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಹಿಂಸಿಸುವಿರಿ ? ನಾನು ಮಾತನಾಡಬಾರದೆಂದು ಅಜ್ಞೆಯಾಗಿದೆ.

ತೋತಾರಾಮ—ನೀವು ಆ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ದುಷ್ಟರಾ ! ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಮೊಂಡತನವು ಮೇರೆಮೀರಿದೆ.

ಜಯರಾಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ. ' ನೀವು ಅವರನ್ನೇನೂ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮನ್ನೇ ಗದರಿಸುವಿರಿ ! ಯಾವಾಗ ಕೇಳಿದರೂ ಕಾಸನ್ನೇ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ' ಎಂದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಣ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತ ನುಡಿದನು— ' ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರೆ, ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಬಿಡುವೆನು ' ಎನ್ನುವರು ಅಲ್ಲವೇ ಜಯರಾಮ ?

ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ತೋತಾರಾಮರು ಕ್ರೋಧದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಎರಡೂ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಂಡಿದರು. ಹುಡುಗನು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರುತ್ತ ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಒಳಗಿನಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ತೋತಾರಾಮರ ಕೈಯಿಂದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದಳು—ಸಾಕು ಸಾಕು; ಸುಮ್ಮನಿರು! ಕಂದನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡುವೆಯಾ? ಆಯ್ಯೋ! ಕಿವಿಗಳೆರಡೂ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋದವು. ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಪುರುಷನು ಅಂಧನಾಗುವ ನೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ! ಈಗಲೇ ಈ ಗತಿಯಾದರೆ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ವಿಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸಂತೋಷಗೊಂಡಳು. ಆದರೆ ತೋತಾರಾಮರು ಮಗುವಿನ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂಡಿದಾಗ ಅವಳಿಂದ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಓಡಿ ಬಂದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ‘ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಬೇಕೆಂದು ಹೊತ್ತಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಈಗ ಆರಿಸಬಂದಿರುವೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದರೆ ಆಗ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದು! ಇತರರ ನೋವನ್ನು ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ?—ಎಂದಳು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರುವರಲ್ಲ? ನಾನೇನು ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಿದೆನೆಂದು ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ! ಹುಡುಗರು ಆಗಾಗ ಬಂದು ಕಾಸು ಕೊಡೆಂದು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವರು—ಎಂದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನುಡಿದನು. ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನಾದರೂ ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿ ಹೋಗಲಿ!

ತೋತಾರಾಮ—ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಈ ಹುಡುಗರ ದುಷ್ಟತನ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ನನಗೂ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಮೂವರೂ ಬಹಳ ದುಷ್ಟರೂ, ಧೂರ್ತರೂ ಆಗಿರುವರು. ಈಗಲೇ ದೊಡ್ಡವನನ್ನು ಈ ದಿನವೇ ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವೆನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಇದುವರೆಗೂ ಅವರ ದುಷ್ಟತನಗಳು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಇಂದೇಕೆ ನಿನ್ನ ನೇತ್ರಗಳು ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದವು?

ತೋತಾರಾಮ—ಹುಡುಗರನ್ನು ನೀನೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವೆ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನೇ ವಿಷಬೀಜವೆಂದು ನಿನ್ನ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ನನ್ನಿಂದಲೇ ನಿನ್ನ ಮನೆಯು ಹಾಳಾಗುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ.

ಇದೋ, ಈಗಲೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು; ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡು; ಹೊಡಿ! ಬಡಿ! ಕಡಿ! ನಾನೇನೂ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಹುಡುಗನು ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ನಿರ್ಮಲೆಯು ವಿಹ್ವಲಳಾದಳು. ಅವಳು ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮುದ್ದಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ ಬಾಲಕನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಯಾವ ಮಾತೃಸ್ನೇಹದಿಂದ ವಿಧಿಯು ಅವನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದ್ದಿತೋ, ಆ ಸ್ನೇಹವು ಅವನ ಅಬೋಧ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲೆ ಅವನದಾವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ತಾಯಿ ಜೀವಂತಳಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ತಂದೆಯು ಅವನನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗ ಅವನ ಮಾತೆಯು ಅವನನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಂತರ ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು ಪುನಃ ಮಾತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ದುಷ್ಟತನಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ದೊರೆಯುವದೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷೆ ದೊರೆತ ಸಮಸಮದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಾಡಲ್ಪಡುವುದು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತೃಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಕರ್ತೋರತೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೃದ್ವಲತೆಯಿಂದ ಮಿಲಿತವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಕರುಣೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಆತ್ಮೀಯತೆಯ ಗುಪ್ತ ಸಂದೇಶವಾದ ಆ ಕರ್ತೋರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಅದರ ಕಡೆ ಗಮನವಿರುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದೇ ಅಂಗವು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಯಾತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಏಟೂ ತಾಕದಂತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸುವನು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕರುಣ ರೋದನವು ಬಾಲಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಅಧಾಢತನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ತೊಡೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಳುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದನು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವನನ್ನು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ನುಲಗಸಹೋದಳು. ಆದರೆ ಬಾಲಕನು ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೋಮಲ ಕರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅವಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯ

ಸುತ್ತ ಹಾಕಿ, ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು. ಶಂಕೆ ಮತ್ತು ಭಯಗಳಿಂದ ಅವನ ಮುಖವು ವಿಕೃತವಾಯಿತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಾಲಕನನ್ನು ಪುನಃ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡಳು, ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲಕನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಹಿಂದೆಂದೂ ಆಗದ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಯಾವ ಆತ್ಮವೇದನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾನವನಿಗೆ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೋ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾರ್ಗವು ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಆತ್ಮವೇದನೆಯು ಇಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ಅವಳಿ ಗುಂಟಾಯಿತು.

ಆರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಅಂದು ತಮ್ಮ ಪ್ರಗಾಢ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಬಹುದೆಂದು ಮುನ್ನಿ ತೋತಾರಾಮರು ಆಶಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಆಶೆಯು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮುನ್ನ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಅವರ ಸಂಗಡ ನಕ್ಕು-ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆಯಲ್ಲೇ ನಿರತಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಅವಳ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದರು ಒಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು; ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅವರನ್ನು ಆಟವಾಡಿಸುತ್ತ ಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ತೃಪ್ತ ಹೃದಯವು ಪ್ರಣಯದಿಂದ ನಿರಾಶೆ ಹೊಂದಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳ ಸಂಗಡ ನಕ್ಕು-ನಲಿದಾಡುವುದರಿಂದ ಅವಳ ಮಾತೃಕಲ್ಪನೆಯು ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಪತಿಯ ಸಂಗಡ ನಕ್ಕು-ನುಡಿಯಲು ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಕೋಚ, ಅನಿಚ್ಛೆ ಮತ್ತು ಅರುಚಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎದ್ದು ಓಡಿಹೋಗಲೇ ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಬಾಲಕರ ಸ್ವಚ್ಛ ಸರಳ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅವಳ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಮೊದಲು ಮಾನಸವಾಸವು ಅವಳ ಬಳಿ ಬರಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಈತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವನೂ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಬಂದು

ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸಮವಯಸ್ಕನೇ; ಆದರೆ ಮಾನಸಿಕ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಿಂತ ಐದುವರ್ಷ ಕಡಿಮೆಯನ್ನಬಹುದು ಹಾಕೇ ಮತ್ತು ಫುಟ್‌ಬಾಲ್‌ಗಳೇ ಅವನ ಪ್ರಪಂಚ, ಕಲ್ಪನೆಯ ಮುಕ್ತ-ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ಕಾಮನೆಗಳ ಹೊದೊಡಗಿವಾಗಿತ್ತು. ಮಾನಸರಾಮನು ಸುಂದರ ವದನದ, ಹಸನ್ಮುಖ, ಲಜ್ಜಾಶೀಲ ಯುವಕ. ಊಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾಕಿಯ ವೇಳೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆಟ-ಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಆಟದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಿರ್ಮಲೆಯು ತುಸು ಹೊತ್ತು ತನ್ನ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ತಾನೂ, ತನ್ನ ತಂಗಿಯೂ ಬೊಂಬೆಯಾಟವಾಡುತ್ತ ಬೊಂಬೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ದಿನಗಳು ಪುನಃ ಬರಬಾರದೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು !

ಮುನ್ನಿ ತೋತಾರಾಮರು ಇತರ ಏಕಾಂತಸೇವಿ ಮಾನವರಂತೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅವರು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಟ-ತಮಾಷೆಗಳಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಅದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದರಿತು ಪುನಃ ಏಕಾಂತ ಸೇವನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು ಪ್ರತಿದಿವಸದ ಕಠಿಣ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಶ್ರಮದ ನಂತರ ಅವರ ಮನವು ಆಮೋದ-ಪ್ರಮೋದಗಳಿಗಾಗಿ ಆತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ವಿನೋದವಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಗಿಡಗಳು ಒಣಗಿರುವುದನ್ನೂ, ಪುಷ್ಪಗಳು ಸೊರಗಿರುವುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಅವರ ಮನವು ಬೇಸರ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಾಟಿಕೆಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಬಿಡಲೇ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಮ್ಮಿಂದ ಏಕೆ ವಿರಕ್ತಳಾಗಿರುವಳು-ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಅರಿಯಲಾರದೆ ಹೋದರು. ದಾಂಪತ್ಯ-ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಂತ್ರಗಳನೆಲ್ಲಾ ಮನನ ಮಾಡಿದರೂ ಅವರ ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ !

ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಇದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಸಹಪಾಠಿಯಾದ ನಯನಸುಖಧಾಮಧು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ನಸುನಗುತ್ತ ನುಡಿದರು—ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ

ಅನಂದವೇ ಅನಂದವೆಂದು ಕಾಣುವುದು ! ನೀನೇ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ! ನನ್ನ ಪಾಡನ್ನು ನೋಡು; ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಪತ್ನಿಯು ಕೋಪಗೊಂಡಿರುವಳು. ನಾನಾದರೂ ಬೇರೆ ಮದುವೆಯ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವೆನು. ನಿನಗೆಲ್ಲಾದರೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿಕೊಡು !

ತೋತಾರಾಮರು ಗಂಭೀರ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದರು—ಆ ಮೂರ್ಖ ತನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ; ಸಂತರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವೆ ! ಯುವತಿಯರು ಯಾವಾಗಲೂ ಯುವಕನನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರು. ನನ್ನಂಥ—ನಿನ್ನಂಥವರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನುಡಿಯುವೆನು, ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ನಾಲಕ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳು ಜೀವನದ ಸುಖವನ್ನು ಸವಿಯೋಣವೆಂದು ಅಶಿಸ್ತದ್ದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಯಿತು.

ನಯನ—ನೀನೇನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಯುವತಿಯರನ್ನು ಬಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದೇನು ಕಷ್ಟ ? ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಟ—ತಮಾಷೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಬಿಡು; ಅವರ ರೂಪ-ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಬಿಡು; ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ನೆರವೇರಿದಂತೆಯೇ !

ತೋತಾರಾಮ—ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಸೋತೆನು !

ನಯನ—ಅದಿರಲಿ ! ಅತ್ತರು—ಸೆಂಟುಗಳು, ಫಲ-ಫುಷ್ಟಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ನೋಡಿದೆಯಾ ?

ತೋತಾರಾಮ—ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆನು, ನಯನ ! ದಾಂಪತ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆನು; ಎಲ್ಲವೂ ಬರಿಯ ಬುರುಡೆ !

ನಯನ—ನನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ಸಲಹೆಯನ್ನು ಕೇಳು; ನಿನ್ನ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಿಕೊ ! ಈಚೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೊಬ್ಬ ವೈದ್ಯರು ಬಂದಿರುವರು. ಅವರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಕುರುಹುಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗುವುವು. ಮುಖದ ಮುದುರೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ, ನೆರತ ಕೂದಲುಗಳು ಕಪ್ಪಾಗುವುವು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯಕ್ಷಿಣಿಯಂತಹ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ! ಮನುಷ್ಯನ ರೂಪೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೋಗುವುದು !

ತೋತಾರಾಮ—“ಫೀಜ್” ಎನ್ನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು ?

ನಯನ—ಫೀಜೀನೋ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರು; ಬಹುಶಃ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿರಬಹುದು !

ತೋತಾರಾಮ—ಇದೆಲ್ಲಾ ಮೂರ್ಖರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವ ಉಪಾಯ; ಯಾವುದೋ ಮೂಲಾಮನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಖವು ಮೃದುವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು ! ಈ ವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ನನಗಂತೂ ನಂಬಿಗೆಯೇ ಇಲ್ಲ ! ಐದು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಸಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳೆಂದರೇನು ?

ನಯನ—ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು ನಿನಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವೇ ? ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸಂಪಾದನೆ ! ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಯೌವನದ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಬೆಲೆಯು ಐನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು !

ತೋತಾರಾಮ—ಇದೆಲ್ಲವೂ ಬೇಡ; ಯಾವುದಾದರೂ ನಾರು ಬೇರು ಅಥವಾ ಅಗ್ಗದಲ್ಲಾಗುವ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹೇಳು ! ರೇಡಿಯಂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೇ ಇರಲಿ !

ನಯನ—ಹಾಗಾದರೆ, ಉಡುವು-ವಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೋಕು ಮಾಡಿಕೋ ! ನಿನ್ನ ದೊಗಳೆ ಕೋಟು-ಷರಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಸಾಡು. ಅಂದವಾದ ಪಾಯಿಜಾಮು ಕೋಟುಗಳನ್ನು ಧರಿಸು. ತಲೆಗೆ ಜಯಪುರಿ ರುಮಾಲು, ತಲೆಕೂದಲಿಗೆ ಸುವಾಸನೆಯ ತೈಲ ಉಪಯೋಗಿಸು. ನಿನ್ನ ಬೊಜ್ಜು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಕರಗಿಸಿಕೋ ! ಒಲವಾಗಿ ಕಮರಬಂದನ್ನು ಕಟ್ಟು. ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು; ಆದರೂ ಉಡುಪಿನ ಅಂದವು ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು. ಕೆಲವು ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಸಮಯವರಿತು ಹಾಡು; ಶೃಂಗಾರ ರಸಭರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡು; ಪ್ರಿಯತಮೆಯ ವಿನಾ ಇನ್ನಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ನಿನಗಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ನಟಿಸು ! ಆಗಾಗ ಪೌರುಷ ಸಾಹಸದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿತೋರಿಸು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳುಸುಳ್ಳೇ ಕಳ್ಳ ಬಂದನೆಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಡು. ಆದರೆ, 'ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕಳ್ಳನು ಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ ! ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗಾದರೂ, ಕಳ್ಳನಿರುವವರೆಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯ

ದವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, ಅವನು ಓಡಿಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನೀನು ಕತ್ತಿ
ಯನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ಕಳ್ಳನೆಲ್ಲಿ-ಕಳ್ಳನೆಲ್ಲಿ' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೊರಕ್ಕೆ
ಓಡಿ ಬಾ ! ನನ್ನ ಮೂಕುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ
ನೋಡು; ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದಿದ್ದರೆ, ನೀನು ಕೇಳಿದ ದಂಡ
ವನ್ನು ತೆರುವೆನು !

ತೋತಾರಾಮರು ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರ ಕುಶಲರಂತೆ ನಟಿಸಿ,
ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು; ಆದರೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು
ಮಾತ್ರ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ನಾಟಿದವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತಮ್ಮ
ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡರು; ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಅವರ
ಸ್ವರೂಪವು ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು! ಪ್ರೇಮಗೀತೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುವುದು ಅವರಿಗೆ ಹಾಸ್ಯಾ
ಸ್ವದವಾಗಿ ತೋರಿತು; ಆದರೆ ವೀರತೆಯ ಆಟವನ್ನು ಹೂಡುವುದರಲ್ಲೇನೂ
ಆಡ್ಡಿಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶೌರ್ಯ ಸಾಹಸದ ಯಾವುದಾದರೂ
ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ
'ಇವರಿಗೆ ಉನ್ನಾದ ರೋಗ ಹಿಡಿದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?' ಎಂದು ಸಂದೇಹವಾಯಿತು.
ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವ ಬದಲು ದಯೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಕ್ರೋಧ
ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕಾರ ಭಾವಗಳು ತೊಲಗಿದವು. ಹೌದು; ಹುಚ್ಚು ಮನುಷ್ಯನು
ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದಯಾಪಾತ್ರನು. ಕ್ರೋಧ ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕಾರಗಳು ಬುದ್ಧಿ
ಸರಿಯಾಗಿರುವವನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ! ಹುಚ್ಚನನ್ನು ತಮಾಷೆ ಮಾಡುವಂತೆ
ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ಅವರನ್ನು ತಮಾಷೆಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.
'ಪಾಪ, ತಮ್ಮ ಪಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ
ಆಟಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಅಲ್ಲವೇ ? ನನ್ನ
ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಳವೇ ? ಈ ಬಡಪ್ರಾಣಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಾನೇಕೆ
ನೋಯಿಸಲಿ ? ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದೊಂದಿನ ತೋತಾರಾಮರು ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ
ಹಿಂತಿರುಗಿ, ನಿರ್ಮಲೆಯೊಡನೆ ನುಡಿದರು—ಈ ದಿನ ಶಿವಪುರದ ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ
ಕೆಲಸವಿತ್ತು; ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಂದಿ ಕಳ್ಳರನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾ

ಯಿತು ! ಬಹಳ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ರೈಲು ಹಾದಿಯ ಬಳಿ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೂರು ಮಂದಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಮೂವರೂ ಕಾಳದೇವರಂತೆಯೇ ಇದ್ದರು. ನಾನು ಒಬ್ಬೊಂಟಿಗ. ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಬೆತ್ತ ಮಾತ್ರ ! ಆ ಮೂರು ಮಂದಿಯ ಕೈಯಲ್ಲೂ ಕತ್ತಿಗಳು ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಣ ಹಾರಿಹೋದಂತೆಯೇ ಆಯಿತು ! ಇಂದೇ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಕಡೆಯೆಂದು ತಿಳಿದೆನು. ' ಸಾಯುವುದೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಾಗ ವೀರನಂತೆ ಸಾಯಬಾರದೇಕೆ ? ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು—' ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಇರುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗು '

ನಾನು ಬೆತ್ತವನ್ನು ಗಿರಗಿರನೆ ತಿರಗಿಸುತ್ತ, ಶೌರ್ಯದಿಂದ ನುಡಿದೆನು—
ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವುದು ಈ ಬೆತ್ತ ಮಾತ್ರ ! ಇದರ ಬೆಲೆ ಏನು ಗೊತ್ತೆ ?
ಒಂದೇಟಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ತಲೆ !

ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಮೂವರೂ ಕತ್ತಿಯನ್ನೆಳೆದು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿದರು ಅವರ ಪ್ರಹಾರವನ್ನು ಬೆತ್ತದಿಂದ ತಡೆ
ಡೆನು. ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಅವರು ಪ್ರಹರಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನಾನು ತಡೆ
ಯುತ್ತ ಹೋದೆನು. ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳ ವರೆಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದಷ್ಟು
ಕಾದಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಬೇಳೆ ಬೇಯಲಿಲ್ಲ ! ನನ್ನ ಬಳಿ ಕತ್ತಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ
ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನನ್ನೂ ಕಡಿದು ತುಂಡುಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಎಷ್ಟು
ವರ್ಣಿಸಿದರೇನು ? ಆಹುತಿನ ನನ್ನ ಶೌರ್ಯವು ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ
ಚಪಲತೆ ನನಗೆಲ್ಲುಂಟಾಯಿತೆಂದು ನನಗೇ ಅಶ್ಚರ್ಯ ! ಸೋತೆವೆಂದು ತಿಳಿದ
ನಂತರ ಮೂವರೂ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಒರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ, ಕೈಮುಗಿದು ನುಡಿದರು—
ನಿಮ್ಮಂತಹ ವೀರರನ್ನು ನಾವು ಇದುವರೆಗೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮೂವರೂ
ಎಷ್ಟೋ ಗ್ರಾಮ-ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೇ ಲೂಟಿ ಹೊಡೆದಿರುವೆವು. ಇಂದು ನಿಮ್ಮ
ಬಳಿ ಸೋಲಬೇಕಾಯಿತು ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಂಭೀರಭಾವದಿಂದ ನಸುನಕ್ಕು ನುಡಿದಳು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ
ಈ ಬೆತ್ತದ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಿಯ ಅನೇಕ ಗುರುತುಗಳು ಇರಬೇಕಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಂತೂ ಏನಾದರೊಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರೆಂದರು—ಅವರ ಪ್ರಹಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ತಡೆದೆನು; ಹಾಗೂ ಒಂದೆರಡೇಟು ಬೆತ್ತದ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಆದರಿಂದ ಯಾವ ಗುರುತೂ ಆಗಿಲ್ಲ.

ಈ ಮಾತು ಮುಗಿಯವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು: ಒಳಗಿಂದ ಗಾಬರಿ ಗೊಂಡು ಓಡಿಬಂದು, ಮೇಲುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ನುಡಿದಳು—ತೋತಾ, ಎಲ್ಲಿರುವೆ ತೋತಾ? ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸರ್ಪವು ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ನನ್ನ ಮಂಚದ ಕೆಳಗಡೆ ಮಲಗಿದೆ. ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ! ಎರಡು ಗಜ ಉದ್ದವಿರಬಹುದು. ಹೆಡೆ ಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ! ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗ ಬಾ, ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಡೆ!

ತೋತಾರಾಮರ ಮುಖದ ಬಣ್ಣವೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೋಯಿತು; ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡದಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮನಸಿನ ಭಾವಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನುಡಿದರು—ಸರ್ಪ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬರುವುದು? ನೀನು ಮೋಸ ಹೋಗಿರುವೆ! ಯಾವುದೋ ಹಗ್ಗವಿರಬೇಕು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡು ನಡೆ! ಗಂಡಸಾಗಿ ಹೆದರುವೆಯಾ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು; ಆದರೆ ನರಾಂಡ ದಲ್ಲೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಎದೆ ಡವಡವನೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು; ಕಾಲು ಗಳು ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಂತವು! ಸರ್ಪವು ಕ್ರೂರ ಪ್ರಾಣಿ; ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕಚ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟರೆ, ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ತೆರಬೇಕಾಗುವುದು—ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನುಡಿದರು—ನನಗೇನೂ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ; ಹುಲಿಯಲ್ಲ, ಸಿಂಹವಲ್ಲ! ಸರ್ಪ ತಾನೇ? ಆದರೆ ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಸರ್ಪವು ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸುವೆನು; ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯಿಂದ ಒನಕೆ ತರಲಿ!

ಹೀಗೆಂದು ನುಡಿದು ಮುನ್ನಿ ಯವರು ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಮಾನಸರಾಮನು ಊಟಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅನನು ಊಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಹಾಕಿಯ ಬೆತ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಮಂಚವನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆಳೆದನು. ಸರ್ಪವು ಮಸ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಓಡಿ

ಹೋಗುವ ಬದಲು ಹೆಡೆಯನ್ನಾಡಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿತು. ಮಾನಸರಾಮನು ಮಂಚದ ಮೇಲಿದ್ದ ದುಪಟೆಯನ್ನು ಅದರ ಮೇಲೆಸೆದು, ಹಾಕೇ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಏಟುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಸರ್ಪವು ಸತ್ತುಹೋಯಿತು. ಆಗ ಅದನ್ನು ಬೆತ್ತದಿಂದತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಐದಾರು ಮಂದಿ ಆಳುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾನಸರಾಮನು ಸರ್ಪವನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅವರು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಒಡನೆಯೇ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ನುಡಿದರು—ನಾನು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇಕೆ ಅವಸರಪಟ್ಟಿ? ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು; ಯಾರಾದರೂ ಬಿಸಾಡಿ ಬರುವರು.

ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಾ ಹೆಮ್ಮೆಯೊಡನೆ ಮುನ್ನಿಯವರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿ, ಮೀಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈತಿರುಗಿಸುತ್ತಾ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿ ಬಂದು ನುಡಿದರು—ನಾನು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮಾನಸರಾಮನು ಸರ್ಪವನ್ನು ಸಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವನು ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗ! ಸರ್ಪವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಕೊಲ್ಲಬಾರದು; ಒನಕೆಯಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕು. ಹುಡುಗರಲ್ಲಿರುವ ದೋಷವೇ ಇದು! ಇಂತಹ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟು ಕೊಂದಿರುವೆನೋ? ಸರ್ಪವನ್ನು ಆಡಿಸಿ ಆಡಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುವೆನು! ಅನೇಕ ಸರ್ಪಗಳನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಹಿಂಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು!

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರು! ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ 'ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಹೋಗು! ನಾನು ಹೊಡೆಯದೇ ತಿಳಿ! ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗಾವ ಬಹುಮಾನವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವಂತೆ ಅಡಿಗೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳು!' ಎಂದರು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ನಿಂತು ಯೋಚಿಸಿದಳು. 'ಪರಮಾತ್ಮಾ! ಇದೆಲ್ಲಿಯ ಭೀಷಣ ರೋಗ ಇವರಿಗೆ? ನನ್ನ ದೆಸೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆನ್ನೂ ದಾರುಣ ಮಾಡಲೇಕನು ವರೇ? ನಾನು ಇವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ; ಸನ್ಮಾನ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ; ನನ್ನ

ಜೀವನವನ್ನು ಇವರ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಬಲ್ಲೆ; ಆದರೆ ನನ್ನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಲಾಗದುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲಾರೆ! ಅವಸ್ಥಾಭೇದವನ್ನು ಅಳಿಸುವುದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವರು ನನ್ನಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವುದಾದರೂ ಏನೆಂದು ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಹಾ! ಈ ವಿಷಯವು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ? ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇವರು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಅಟಿ ಹೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ತಪಸ್ಸೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು?

ಏಳನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಅಂದಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯ ನಡೆನುಡಿಗಳು ಬದಲಾಯಿಸತೊಡಗಿದವು ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಬಲಿದಾನ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು ನಿಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಸಂತಾಪಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಕೊಡಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನು ವಿಪ್ಲವದ ಜ್ವಾಲೆಯು ದಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯಿಂದ ಅವಳು ವಿವೇಕತೂನ್ಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಈಗ ಆ ವೇದನೆಯ ವೇಗವು ಶಾಂತವಾಗತೊಡಗಿತು. 'ಈ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನನಗಾವ ಆನಂದವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸೆಪಟ್ಟು ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೇಕೆ ಧಾಳಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯೂ ಸುಖ ಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೇ ಪವಡಿಸುವುದೇ? ಅಂತೆಯೇ ನಾನೂ ಒರ್ವ ಅಭಾಗಿನಿ! ದುಃಖದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ದೇವರು ನನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನು; ಆ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಬಿಸುಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಾರದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಗವಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಉಳುಕಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಆಡಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಡಲಾರದೆ ಹೋದರೂ ಸರಿಯೆ; ಹೊರೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೊತ್ತೇ ತೀರಬೇಕು ಆಜೀವ ಶಿಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದ ಕೈದಿಯು ಎಷ್ಟು ಅತ್ತರೇನು? ಅವನ ಅಳುವನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ಅವನ ಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೆ ದಯೆಯುಂಟಾಗಬೇಕು? ಅಳುವುದರಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕಷ್ಟವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸಬೇಕು!' ಎಂದವಳು ಅರಿತುಕೊಂಡಳು.

ಮರುದಿನ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸಹಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯು ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು

ಕಂಡರು. ಅವಳ ಅನಿಂದ್ಯ ಸುಂದರ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕಂಗಳು ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದವು. ಬಹುದಿನಗಳ ನಂತರ ಇಂದು ಈ ಕಮಲವು ಅರಳಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಕಂಡರು. ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕನ್ನಡಿಯು ಹಾಕಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪರದೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಆ ಪರದೆಯು ಕನ್ನಡಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿತ್ತು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಕನ್ನಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಬಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ರೂಪವು ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಹೃದಯವು ನೊಂದಿತು. ದಿನದ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯು ಮಲಿನವಾಗಿತ್ತು; ಪೌಷ್ಟಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಂದಿದ್ದರೂ ಮುಖದ ಮುದುರು ಮಾಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಲವಾಗಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬೊಜ್ಜು ಹೊಟ್ಟೆಯು ಮಾತ್ರ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದಳು ಎರಡು ರೂಪಗಳಲ್ಲೂ ಎಷ್ಟು ಅಂತರ? ಒಂದು ರತ್ನ ಜಟಿತ-ವಿಶಾಲ ಭವನ! ಮತ್ತೊಂದು ಮುರುಕು ಪಾಳು ಗುಡಿಸಲು! ಅವರು ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಹೋದರು. ತಮ್ಮ ಈ ಹೀನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ತನುಗೇ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಕನ್ನಡಿಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು, ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಂದಬಳಿಕ ಈ ಸುಂದರ ಯುವತಿಯು ಅವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚರಿಯೇನು? ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸುವ ಸಾಹಸ ಸಹ ಅವರಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಅನುಪಮ ಸೌಂದರ್ಯವು ಅವರ ಎದೆ-ಶೂಲವಾಯಿತು!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ನುಡಿದಳು—ಇಂದು ಇಷ್ಟೊಂದು ಹೊತ್ತೇಕೆ? ನಿಮ್ಮ ಹಾದಿ ಕಾದು ಕಾದು ಕಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೆಂಪಾಗಿ ಹೋದವು!

ತೋತಾರಾಮರು ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು—ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳು ಬಹಳವಾದುದರಿಂದ ಉಸಿರಾಡಿಸಲು ಸಹ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ! ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮೊಕದ್ದಮೆ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿತ್ತು; ತಲೆನೋವಿನ ನೆಪ ಹೇಳಿ ಎದ್ದು ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ.

ನಿರ್ಮಲೆ — ಅಷ್ಟು ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಏಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ? ಆರಾಮದಿಂದ ಆಗುವಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಕು. ಪುಣ್ಯ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆ ? ಹೆಚ್ಚು ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ. ನನಗೆ ಹಣದಾಸೆಯಿಲ್ಲ; ನೀವು ಆರಾಮದಿಂದಿದ್ದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಹಣ ದೊರಕುವುದು.

ತೋತಾರಾಮ — ಕೈಗೆ ಬಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬೇಡವೆನ್ನುವುದು ಹೇಗೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ — ರಕ್ತ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಸವಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಬರುವುದಾದರೆ, ಅವಳು ಬರದಿರುವುದೇ ಮೇಲು ! ನಾನು ಧನಲೋಭಿಯಲ್ಲ !

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮಾನಸರಾಮನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಮುಖವು ಬೆವೆತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಳುಪಾದ ವದನವು ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಜ್ಯೋತಿಯು ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು ಕೇಳಿದನು — ಅಮ್ಮಾ, ತಿನ್ನಲು ಏನಾದರೂ ತಿಂಡಿ ಕೊಡಿ ! ನಾನು ಆಟವಾಡಲು ಹೋಗಬೇಕು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರನ್ನೂ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನೂ ತಂದು ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅವನು ಅದನ್ನು ತಿಂದು ಹೊರಡಲನುವಾದನು. ' ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವೆ ? ' ಎಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು.

ಮಾನಸರಾಮ — ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಸಂಗಡ ಈ ದಿನ ಹಾರೇ ಮ್ಯಾಚ್ ಇದೆ. ಬ್ಯಾರಕ್ ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವೆನೋ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ — ಆದಷ್ಟೂ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡು. ಊಟವೆಲ್ಲಾ ಆರಿಹೋಗುವುದು; ನಂತರ ನನಗೆ ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವೆ !

ಮಾನಸರಾಮನು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಸರಳ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿದನು — ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋದರೆ. ನಾನು ಅಲ್ಲೇ ಊಟ ಮಾಡಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ; ನನಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಡಿ !

ಅವನು ಹೊರಟುಹೋದ ನಂತರ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸತಿಯೊಡನೆ

ಹೇಳಿದಳು—ಮೊದಮೊದಲು ಮನೆಗೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದನು. ಏನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾನು ಕರೆದು ಹೇಳದಂದಿನಿಂದ ಬರತೊಡಗಿರುವನು.

ತೋತಾರಾಮರು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ನುಡಿದರು—ಇವನು ಊಟ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವನು? ಅಕ್ಕನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಪಡೆಯುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಾನೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಸುವೆನೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಯಸಿದಳು. ಅವಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಕಪಟ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಅವಳ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬಾಲಭಾವವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಲ್ಯತನದ ಅದೇ ಉತ್ಸುಕತೆ, ಅದೇ ಚಂಚಲತೆ, ಅದೇ ವಿನೋದಪ್ರಿಯತೆ ಇನ್ನೂ ಇತ್ತು. ಬಾಲಕರ ಸಂಗಡ ಆ ಬಾಲವೃತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಸ್ಫುಟಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಪತ್ತೀಸುಲಭ ಈರ್ಷೆಯು ಇದುವರೆಗೂ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉದಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತಿಯು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವ ಬದಲು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡುದನ್ನು ಕಂಡು, ನುಡಿದಳು—ಅವರನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರೆ, ನಾನು ದೂಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಇವಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ಮುನ್ಸಿಯವರು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಬಂದಿದ್ದ ಕಪ್ಪಿಗಾರರೊಡನೆ ಕೂಡ ಮಾತನಾಡದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾನಸರಾಮನ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದರು. ಮಾನಸರಾಮನ ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಇತರ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣೋನ್ನತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದುದು ಇಂದೇ ಅವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು! ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಿಡುವೇ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿಸುಮಾರು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುಸ್ತಕ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಯವೂ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಸರಾಮನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶ್ರಮಿಯಾಗಿದ್ದನು ಆದ್ದರಿಂದ

ಟೀವಿನ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಅಗಿದ್ದ ಲೂ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದ್ದ. ಒಮ್ಮೆ ಓದಿದ ಪಾಠವು ಅವನ ಮನದಿಂದ ಮರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಿಯವರು ಹುಡುಗನ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ಮಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾನಸರಾಮನು ಚಿಟಪಟಿನೇ ಉತ್ತರವಿತ್ತನು. ತಾನು ಪ್ರಹರಿಸಿದ ಪ್ರಹಾರಗಳು ವೃಥಾವಾದಾಗ ಸಿಪಾಯಿಯು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಹರಿಸುವಂತೆ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಅವನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾಗದಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅರ್ಥ ತಪಾಚ್ಚಿಯ ಹಿಂದೆ ಮರೆತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ತಮ್ಮ ಕೋಪವನ್ನಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವ ನೆಪವೂ ದೊರಕದೆ ಹೇಳಿದರು—ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೀನು ಸರ್ವದಾ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವೆ. ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗಿಂತ ನಡತೆಯನ್ನು ನಾನು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಗಣಿಸುವೆನು. ನೀನು ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲೆದಾಡುವುದು ನನಗೆ ಸರಿಯೋರುವುದಿಲ್ಲ!

ಮಾನಸರಾಮನು ನಿರ್ಭೀತತೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು—ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು ಒಂದು ಗಂಟೆಕಾಲ ಅಟವಾಡಲು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುವೆನು; ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಅಮ್ಮನನ್ನಾಗಲೀ ಅತ್ತೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ! ವೃಥಾವಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವುದು ನನಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರು ಒಲಾತ್ತಾರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಟವಾಡಲು ಹೋಗುವೆನು. ಇದು ನಿಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆಯಿಂದ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾತಿನ ಗತಿಯೇ ಬದಲಾಯಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮುನ್ನಿಯವರು ತೀವ್ರಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದರು—ಅಟವಾಡಲು ಹೊರತು ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗಬೇಕು? ನನಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ದೂರುಗಳು ಬರುತ್ತಿರುವವು.

ಮಾನಸರಾಮನು ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ನುಡಿದನು—ಯಾವ ಮೂಢಾಶಯರು ನಿನ್ನೊಡನೆ ದೂರು ಹೇಳಿದರೆಂದು ನಾನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳುವೆನು.

ತೋತಾರಾಮ—ಯಾರಾದರೇನು ? ಅ ವಿಷಯ ನಿನಗೆ 'ಸಂಬಂಧಿ' ಬುದ್ದವಲ್ಲ; ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಔನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೋ !

ಮಾನಸರಾಮ—ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿರುವೆನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಲಿ; ಆಗ ನಾನು ಪುನಃ ನಿಮಗೆ ಮುಖ ಸೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ !

ತೋತಾರಾಮ—ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ದೂಷಿಸಿ, ನಿನ್ನ ವೈರತ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾರು ತಾನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವರು ? ಒಬ್ಬರಲ್ಲ; ಅನೇಕವರೂ ನನಗೆ ಈ ಪರಿಯ ದೂರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹೇಗೆ ನಂಬದಿರಲಿ ? ನೀನು ಶಾಲೆಯ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ !

ಮಾನಸರಾಮನು ಮುಖವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಹೇಳಿದನು—ನನಗೆ ಅದರಲ್ಲೇನೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ನೀವು ಎಂದಿನಿಂದ ಹೇಳುವಿರೋ ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಹೋಗಿರುವೆನು.

ತೋತಾರಾಮ—ಮುಖವನ್ನೇಕೆ ತಗ್ಗಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ ? ಅಲ್ಲಿರುವುದು ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೇ ? ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಲು ನಿನಗೆ ಅಂತಹ ಹೆದರಿಕೆಯಾದರೂ ಏನು ? ನಿನಗಾವ ಕಷ್ಟ ಅಲ್ಲಿ ?

ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿರಲು, ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುನ್ನಿಯವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿದು, ಅದರ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಅಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನುಡಿದನು—ಮುಖವನ್ನೇಕೆ ತಗ್ಗಿಸಲಿ ? ನನಗೆ ಮನೆಯು ಹೇಗೋ ಹಾಸ್ಟಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ! ಅಲ್ಲಿ ನನಗಾವ ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದ್ದರೂ ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಘಾತಿಯಿಂದಲೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು; ಆದರೆ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಖಾಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಲಾರೆ !

ಮುನ್ನಿಯವರು ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ವಕೀಲರಲ್ಲವೇ ? ತಾನು ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದು; ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಇರಬಾರದು; ಅಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಗನು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಅವರು ಅರಿತುಕೊಂಡರು.

‘ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಥಳ ಖಾಲಿ ಇರುವಾಗ ನಿನಗೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲವೇ ? ’ ಎಂದರು.

ಮಾನಸರಾಮ—ಅನೇಕ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸ್ಥಳವೇ ಸಿಕ್ಕದೆ ಬಾಡಿಗೆಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲ ತಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಈಗತಾನೇ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನ ಸ್ಥಳ ಖಾಲಿಯಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದವು !

ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ತರ್ಕ ಮಾಡುವುದು ತರವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದರು. ನಾಳೆಯೇ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರೆಂದು ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ತಿರುಗಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೊರಟರು. ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ದೀರ್ಘ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ತಮ ಉಪಾಯ ಬೇರಾವುದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರೋ ಅನುಭವಿಯು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಹೊರಟು ಹೋದ ನಂತರ ಮಾನಸರಾಮನು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದನು— ಅತ್ತೆ ! ಬಾಬೂಜಿಯವರು ನನ್ನನ್ನು ನಾಳೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಯ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ವಿಸ್ಮಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು— ಏಕೆ, ಮಾನಸರಾಮ ?

ಮಾನಸರಾಮ—ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು ? ನಾನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವೆನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು !

ರುಕ್ಮಿಣಿ—‘ ನಾನು ಎಲ್ಲೂ ಅಲೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ’ ನೀನು ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಹೇಳಿದೆನು; ಆದರೆ ಅವರು ಒಪ್ಪಿದರಲ್ಲವೇ ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿನ್ನ ಹೊಸ ಅಮ್ಮನ ಕೈಗೆ ಇರಬಹುದು. ಆಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಇಲ್ಲ, ಅತ್ತೆ ! ಅವಳ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಮರೆತು ಸಹ ಅವರು ಅಂತಹ ಮಾತನ್ನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏನಾದರೊಂದು ಪದಾರ್ಥ ಕೇಳಲು ಹೋದರೆ, ತಕ್ಷಣ ಎದ್ದು ಕೊಡುವರು !

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ ? ಅವಳೇ ಹೊತ್ತಿಸಿರುವ ಬಂಕ ಇಡು ! ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಕೇಳುವೆನು ನೋಡು.

ಹುಕ್ಕಿಣಿಯು ಸಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿ ಬಂದಳು. ಅವಳನ್ನು ಆಪ್ತೇಪಿಸಿ ಅನ್ನಲು, ಹಾಗೂ ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ಮನನೋಯಿಸಲು ಸಿಕ್ಕ. ಸುಸಮಯವನ್ನು ರುಕ್ಕಿಣಿ ಎಂದೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವರನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರವೀಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ತನಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲಿ; ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಲಿ!' ಎಂಬುದು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಆಸೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ರುಕ್ಕಿಣಿಯು ಅವಳನ್ನು ಕೂಡು ಕರುಬುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮಂಚದಿಂದೆದ್ದು ನುಡಿದಳು—ಬನ್ನಿ ಅಕ್ಕ, ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಿ!

ರುಕ್ಕಿಣಿಯು ನಿಂತುಕೊಂಡೇ ಹೇಳಿದಳು—ಆದಿರಲಿ! ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟಿ, ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿರುವೆಯಾ? ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕಾತರ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ಏಕೆ, ಏನಾಯಿತಕ್ಕಾ? ಣಾಳು ಯಾರಿಗೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ!

ರುಕ್ಕಿಣಿ—ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟುತ್ತಿರುವೆ! ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವೆಯಾ? ನಿನಗಿಷ್ಟು ಸಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಿಮ್ಮ ಚರಣಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು, ಅಕ್ಕಾ! ನೆನಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನೇನಾದರೂ ಮಾತನಾಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿಹೋಗಲಿ!

ರುಕ್ಕಿಣಿ—ವೃಥಾವಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಏಕೆ ಮಾಡುವೆ? ತೋತಾರಾಮನು ಇದುವರೆಗೆ ಹುಡುಗರ ಸಂಗಡ ಏನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಮಾನಸರಾಮನು ಒಂದು ವಾರ ತನ್ನ ಅಜ್ಜಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಈಗ ಅದೇ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟಿ, ಹಾಸ್ಯಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸುತ್ತಿರುವನು! ಹುಡುಗನಿಗೇನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ನಿನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬರುವುದು ಖೋಕೆ! ಅವನೆಂದೂ ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿನ ಉಟ-ಉಡುವುಗಳ ಧ್ಯಾನ ಸಹ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಲ್ಲೇ ಮಲಗಿ

ಬಿಡುವನು. ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಸನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಸ್ವಭಾವವು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಬಾಲಕರಂತೆಯೇ ! ಹಾಸ್ಯಲಿಲೆಲ್ಲಿ ಅವನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಜೀವಿಸಿರಲಾರ. ಅವನು ಊಟ ಮಾಡಿದನೇ ಇಲ್ಲವೇ? ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸಿದನೇ ಮಲಗಿದನೇ ಎಂಬ ಚಿಂತೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ? ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಹೊರಗಿನವರಾರು ಕೇಳುವರು? ನಿನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ಎಚ್ಚರಿಸಿರುವೆನು, ಜೋಕೆ ! ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಳು.

ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಸುತ್ತಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದೊಡನೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳು ಮಾನಸರಾಮನ ಹತ್ತಿರ ಸ್ವಲ್ಪ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನು ಹೊರಟುಹೋದರೆ ನಂತರ ಹೇಳಿಕೊಡುವವರಾರು? ವಕೀಲಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರಾಗಿ ಕಲಿತನಂತರ ಒಮ್ಮೆ ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರ ಸಂಗಡ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಚಕಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ಹಿಂದೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲಿತಿದ್ದಳು. ಈಗ ನಿಯಮಿತ ರೂಪದಿಂದ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಕೇಳಿ, ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಎದೆಗೆ ಶೂಲ ಇರಿದಂತಾಯಿತು. ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕೆ ಕೇಳಿದರು—ಯಾವಾಗಿನಿಂದ ನೀನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನು? ನೀನು ನನಗೆ ಹೇಳಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವರ ಈ ರೂಪವನ್ನು ಕೇಳಲು ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡಿದ್ದಳು—ಅದೇ ಅಂದು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಹೊಡೆದು ಜ್ಞಾನ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದಾಗ ! ಆ ರೂಪವೇ ಇಂದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಭೀಕರವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಹೆದರುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಅವನ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಇದ ರಿಂದಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಪುರಸೊತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆದ್ದನ್ನು ಆಟವಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ನನ್ನಿಂದ ಅವನ ಓದಿನಲ್ಲಾವ ಬಾಧಕವೂ ಬಲಿಬಾರವೆಂದು ನನ್ನಗೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದೆ !

ವಿಷಯವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಮಹತ್ವದ್ದಲ್ಲವಾದರೂ, ಮುನ್ನಿಯವರು ಹತ್ತಾರ ರಾಗಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು; ಮತ್ತು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ

ಕೈಯ್ಯನ್ನಿಟ್ಟು ಚಿಂತಾಮಗ್ನರಾದರು. ವಿಷಯವು ಅವರು ಯೋಚಿಸಿದ್ದ ಕೈಂತಲೂ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಈ ದುಷ್ಟನನ್ನು ಹೊರಗಿರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲೇ ಏಕೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ? ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಈ ರಾಣಿಯು ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವುದರ ರಹಸ್ಯ ಇಂದು ರಟ್ಟಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಕೊಠಡಿಯು ಇಷ್ಟು ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎಲ್ಲವೂ ಬದಲಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ! ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಲೇ-ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಕೋಪ ಬಂತು. ಆದರೆ ಪ್ರೌಢ ಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿತು. ಇವಳು ನನ್ನ ಮನಸಿನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟರೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು. ಇವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದರು—ನಿನಗೆ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಪಾಠ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆನೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಆದರೆ ಸೋಮಾರಿ ಹುಡುಗ. ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದಿರಲು ಒಂದು ನೆಪ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾಗುವುದು. ನಾಳೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಸಾಗದಿದ್ದರೆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ-ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡುವನು. ನಿನಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಲು ಒಬ್ಬ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯನ್ನು ಇರಿಸುವೆನು. ಅದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ವೆಚ್ಚವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಏಕೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ? ಇವನಾದರೂ ನಿನಗೆ ಏನು ಹೇಳಿಕೊಡುವನು? ನಾಲ್ವರು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಓಡುವನು! ಇದರಿಂದ ನಿನಗೇನೂ ಬರಲಾರದು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಕೂಡಲೇ ನುಡಿದಳು— ಇಲ್ಲ, ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡಿ! ಅವನು ನನಗೆ ಮನಸಿಟ್ಟು ಕಲಿಸುವನು. ಅವನ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳು ಮನಸನ್ನು ಓದಿನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸುವವು. ನೀವು ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ಹೇಳಿಕೊಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ! ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿಯು ಇಷ್ಟು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಡಲಾರಳೆಂದು ನನ್ನ ನಂಬಿಕೆ!

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕುಶಲತೆಗಾಗಿ ಮನದಲ್ಲೇ ಹಿಗ್ಗುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ದಿವಸಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಹೇಳಿಕೊಡುವನೋ, ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಸಲವೋ?

ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಆಶಯವನ್ನು

ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ. 'ಮೊದಲು ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಂದು ಬರೆದಿರುವ ಪಾಠವನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗುವನು. ನಾನು ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲೆಂದು ಹೇಳುವನು. ಈಗಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವನು ಮನಸಿಟ್ಟು ಓದುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀವು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವಿರಿ? ಈಗ ತಾನೇ ಅಕ್ಕನವರು ಬಂದು ನಾನೇ ಈ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿರುವೆನೆಂದು ಕೂಗಾಡಿ ಹೋದರು. ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಾನು ಬೈಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು!' ಎಂದಳು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು:— 'ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು! ನೆನ್ನೆ-ಮೊನ್ನೆಯ ಹುಡುಗಿ ನೀನು; ನನ್ನನ್ನು ಮೇಯಿಸತೊಡಗಿದೆಯಾ? ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ಅಕ್ಕನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೋಡುವೆ!' ನಿರ್ಮಲೆಯೊಡನೆ ನುಡಿದರು—ಹಾಸ್ಯಲಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆದರಿ ಸಾಯುತ್ತಿರುವನು, ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರ ಸಂಗಡ ಇರಬಹುದೆಂದು ಇತರ ಹುಡುಗರು ಎಷ್ಟೋ ಆನಂದಿಸುವರು; ಇವನು ಅಳುತ್ತಿರುವನು! ಇದುವರೆಗೆ ಮನಸಿಟ್ಟು ಓದುತ್ತಿದ್ದನು; ಅದರಿಂದಲೇ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು. ಆದರೆ, ಈಚೆಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಿಂದ ಅಲೆದಾಡುವ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಈಗಿನಿಂದಲೇ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಮುಂದೆ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವನು! ನಾನು 'ನಿನಗೊಬ್ಬ ಬೇರೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯನ್ನು ಇರಿಸುವೆನು.

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮುನ್ನಿಯವರು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ದಿವಾನ್‌ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಕ್ಷಿಗಾರರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಜಾಸಾಹೇಬರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರಿಂದ ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಹತ್ತು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ 'ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು, ಮುನ್ನಿಯವರ ಮಾನಸರಾಮನ್ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಯೋಗ್ಯ ಮನುಷ್ಯರು. ಎಕೇಲ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಬಹಳ ಅಧರಸತನ್ನಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಅವರ ಹಾಸ್ಯಲಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ.

ಹುಡುಗನ ಸ್ಥಳವೂ ಖಾಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಕೊಠಡಿಗಳೂ ಭರ್ತಿಯಾಗಿ ದ್ದವು. ಮೊದಲು ಹೊರಗಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿತ್ತು, ನಂತರ ಊರಿನ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಸ್ಥಳ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ ಸಾಹೇಬರ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊರಗಿನ ಹುಡುಗರ ಅರ್ಜಿಗಳು ಆಗಲೇ ಬಂದಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ಥಳ ಖಾಲಿಯಾದರೂ ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಸಿಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಲೋಭವಶ್ರಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವನ್ನೂ ಸಾಧ್ಯ ಮಾಡುವಂತಹ ಅನೇಕ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಮುನ್ನಿಯವರು ತಮ್ಮ ದಿನಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಲೆಯ ಗುಮಾಸ್ತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಲಂಚ ಕೊಟ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ, ಕೆಲಸ ಜರುಗಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅವನ ಬಳಿ ಹೋದರು. ಗುಮಾಸ್ತನೆಂದನು—ಮುನ್ನಿಯವರೇ ! ಇದು ಕಛೇರಿಯಲ್ಲ, ಶಾಲೆ ! ಈ ವಿಷಯ ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಬಹಳ ಕೋಪಗೊಂಡು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಶಾಲೆಯಿಂದಲೇ ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಬಿಡುವರು. ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಗಡ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಸಂಭವವೂ ಉಂಟು ! ಮುನ್ನಿಯವರು ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾನಸರಾಮನು ಮನೆಯಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದನು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಶತ್ರುವೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಠೋರ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ಒಳಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಇದಾದ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಸಾಯಂಕಾಲ ಯಾವುದಾದರೂ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನು ಕಂಡು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಯಾವ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೂ ಸ್ಥಳ ಖಾಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಉಳಿದದ್ದು ಎರಡೇ ಉಪಾಯಗಳು. ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಬಾಡಿಗೆಯ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದು ಒಂದು; ಮತ್ತೊಂದು ಅವನನ್ನು ಬೇರೆ ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದು ! ಈ ಎರಡು ವಿಷಯಗಳೂ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈಗ ಮುನ್ನಿಯವರ ಶಂಕಿತ ಹೃದಯವು ತುಸು ಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮಾನಸರಾಮನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಸಹ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆಟವಾಡಲು ಕೂಡ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ,

ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಂತರ ಅವನು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೇಸಿಗೆಯ ದಿನಗಳು, ಮೈ ಬೆವತ್ತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವನೆಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಲು ಅವನ ಆತ್ಮಾಭಿಮಾನವು ಆತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು !

ಒಂದು ದಿನ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಊಟಮಾಡಲು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಮಾನಸ ರಾಮನೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಊಟಮಾಡಲು ಬಂದನು ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬರಿಮೈಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಎದೆಯೊಡೆದಂತಾಯಿತು. ಬರಿಯ ಎಲಬುಗಳ ಗೂಡಾಗಿದ್ದನು ! ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯ ತೇಜಸ್ಸಿತ್ತು. ದೇಹ ಮಾತ್ರ ಕೃಷಿಸಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಿತ್ತು. ' ಈಚೆಗೆ ನಿನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಿಲ್ಲವೇ ? ಏಕೆಷ್ಟು ದುರ್ಬಲನಾಗಿರುವೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಮಾನಸರಾಮನು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು—
ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದೆ ಏನು ?

ಮುನ್ನಿ — ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಅಶಕ್ತನಾಗಿರುವೆ ಏಕೆ ?

ಮಾನಸರಾಮ — ಅಶಕ್ತನೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲ; ನಾನು ಯಾವಾಗ ಇದಕಿಂತ ದಪ್ಪನಾಗಿದ್ದೆ ?

ಮುನ್ನಿ — ವಾ ! ಅರ್ಧಕ್ಕರ್ಧ ಸಹ ಇಲ್ಲ ? ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅಶಕ್ತನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವೆ ? ಏನಕ್ಕಾ ! ಇವನು ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದನೇ ?

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ವೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ನೀರನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದಳು—ದುರ್ಬಲನೇಕಾಗಿರುವನು ? ಈಗ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆಗಳು ಚನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ನಾನಾದರೆ ಹಳ್ಳಿಯವಳು; ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಊಟ-ತಿಂಡಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿದಾಗೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ಹುಡುಗರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಈಗಲಾದರೆ ಓದಿ-ಬರೆದ ಮತ್ತು ಮನೆಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಚತುರಳಾದ ಹೆಂಡತಿಯು ಹುಡುಗರನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಳಲ್ಲ ? ಅಂದಬಳಿಕ ಅವನೇಕೆ ದುರ್ಬಲನಾಗುವನು ?

ಮುನ್ನಿ—ಅಕ್ಕ, ನೀನು ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ! ಹುಡುಗರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ ಎಂದು ನಿನಗಾರು ಹೇಳಿದರು? ಇತರರಿಂದಾಗದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತಲೆ ಹಾಕದೆ ಇರುವೆನೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಅವಳೇ ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿರುವಾಗ, ಹುಡುಗರನ್ನೇನೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಳು? ಇದು ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ!

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯವಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದವರೆಗೂ ನಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ; ಬೇರೆಯವಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ಬಳಿಕ ನನಗೇತರ ಅಗತ್ಯ? ಎಷ್ಟು ದಿನದಿಂದ ಅವನು ಹಾಲು ಕುಡಿದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳು? ಅವನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡು, ಕಳುಹಿಸಿದ ತಿಂಡಿಯೆಲ್ಲ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದು ನಾಡುತ್ತಿದೆ! ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಆಯಿತು, ಯಾರಾದರೂ ತಿನ್ನಲಿ ಅಥವಾ ಬಿಡಲಿ! ಎಂದು ಯಜಮಾನಿಯ ಯೋಚನೆಯಿರಬಹುದು. ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ-ಆದರದಿಂದ ಸಾಕಲ್ಪಟ್ಟ ಹುಡುಗರು! ಈಗ ಅನಾಥರಂತೆ ಇದ್ದು; ಸುಖವಾಗಿರಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಇರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಕೆಟ್ಟವಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ! ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂತು! ಪಾಪ! ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಹ ಅಡ್ಡಿಯೇ? ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಕೂಡ ಹೆದರುವನು!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾನಸರಾಮನು ಎರಡು ತುತ್ತು ತಿಂದು ಎದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. 'ಏನು, ನಿನ್ನ ಊಟವಾಯಿತೇ? ಇನ್ನೂ ಕುಳಿತು ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸಹ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಊಟಮಾಡಿದೆ? ಎರಡೇ ತುತ್ತು ತಿಂದೆಯಲ್ಲಾ?'

ಮಾನಸರಾಮನು ಸಂಕೋಚದಿಂದ ನುಡಿದನು—ತರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಪಲ್ಯಗಳು ಜಾಸ್ತಿ ಇದ್ದವು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಂದರೆ ಗಂಟಲು ಉರಿಯುವುದು; ಹುಳಿ-ಹುಳಿ ತೇಗು ಬರುವುದು!

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಊಟಮಾಡಿ ಎದ್ದಾಗ ಬಹಳ ಚಿಂತಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಹುಡುಗನು ಹೀಗೆಯೇ ಸಣ್ಣನಾಗುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಯಾವುದಾದರೂ ಭಯಂಕರ ಬೇನೆಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು—ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಕೋಪ ಬಂತು. 'ತಾನು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಲ್ಲ

ಎಂಬುದೇ ಇವಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗುವ ಅಧಿಕಾರ ತನಗೇನಿದೆ, ಎಂದು ಇವಳು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಲೆಖ್ಪು ಮಾಡಲು ಸಹ ಬರದಿರುವ ಇವಳು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ಎಂತಾಗುವಳು? ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಆಗಿದ್ದಳಲ್ಲ? ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಉಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ವರಮಾನದಲ್ಲಿ ರೂಪಕಲೆ (ಹಿಂದಿನ ಕೆಂಡತಿ) ಯು ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಒರುವ ವರಮಾನ ವೆಲ್ಲಾ ಖರ್ಚಿಗೇ ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಇವಳ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಹುಡುಗರು ಹೆಚ್ಚಿರುವ ರೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ! ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಊಟ-ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಬೇಕೆ? ಅದರ ಗಮನ ಅವರಿಗೇ ಇರಬೇಕು. ಮುನ್ನ ಯವರಿಗೆ ಮಾನಸರಾಮನ ಈ ಪರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರೊಡನೆ ಮಾನಸರಾಮನ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ವರು ಹೇಳಿದರು—ಅವನ ಅಟ-ಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವುದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಕೆಡುವುದೇ ಹೊರತು ಒಳ್ಳೆಯ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುವುದರಿಂದಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ! ಅದರೆ, ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಯಾವನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ವಾಸವು ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು!

ಮುನ್ನ ಯವರಿಗೆ ಈಗ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಿತು. ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ, ಮಾನಸರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅವನು ಆಗತಾನೇ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದನು. ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲ ಎದುರಿಗೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟು ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಗುವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯೊಬ್ಬಳ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಬಾಲಕನು ಮಾತೆಯ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಷ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಬಾಲಕನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಆಳು ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಈ ಬಾಲಕನು ನನಗಿಂತ ಭಾಗ್ಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲವೇ? ಮಾತೆಯ ಲಿಡಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತುವು ಅವನಿಗೆ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದಿರುವುದು? ಈಶ್ವರನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ

ಮಿಗಲಾದ ವಸ್ತು ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ! ಭಗವಂತ! ಮಾತೃವಿಯೋಗದ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವೆಯಾದರೂ ಏಕೆ? ಇಂದು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತ ಹೆತಭಾಗಿ ಇನ್ನಾರು? ನನ್ನ ಊಟ-ಉಡುಪುಗಳ, ಜೀವನ-ಮರಣದ ಚಿಂತೆ ಯಾರಿಗೆ? ನನಗೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೇ ಈಗ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಸುಖವೆನಿಸಿದೆ. ಇಂದೇ ಸತ್ತುಹೋದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು? ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಸಹ ಅವರಿಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲ! ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿರಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು! ಹಾ, ಅಮ್ಮಾ! ಇಂದು ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವನೆಂದು ಅನಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು! ನಿನ್ನ ಮೃತ್ಯು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡುವೆವೆಂದು ಕೈಹಿಡಿದ ಆದೇ ತಂದೆಯು ಇಂದು ನನ್ನನ್ನು ದುಷ್ಟನೆಂದೂ ಅಲೆ-ಪೋಕನೆಂದೂ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯತೆ ಕೂಡ ನನಗಿಲ್ಲವೇ? ಎನ್ನುತ್ತ ಮಾನಸರಾಮನು ಅಪಾರ ವೇದನೆಯಿಂದ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು ಮಾನಸರಾಮನು ಚಟಪಟನೆ ಕಣ್ಣು ನೋರಿಸಿಕೊಂಡು, ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಹಿಂದೆಂದೂ ಅವನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ಇಂದೇನು ವಿಸತ್ತು ಬಂತೋ?—ಎಂದು ಮಾನಸರಾಮನ ಹೃದಯವು ಡಬಡಬನೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಅವನು ಅಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಒಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಿಯವರ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಉಕ್ಕಿಬಂತು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರು—ಏಕೆ? ಅಳುತ್ತಿರುವೆಯೇಕೆ ಮಾನಸರಾಮ? ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಆಂದರೇ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಅಳುವನ್ನು ತಡೆದು, ನುಡಿದನು—ಇಲ್ಲ; ಲುತ್ತಿಲ್ಲ....!

ಮುನ್ನಿ—ನಿನ್ನ ಅಮ್ಮನು ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ; ಅವರು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ—ಏನು ಮಾಡಲಿ ಮಗೂ! ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯ್ತಾಯಿಯವಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಆ ನನ್ನ ಆಸೆಯು ಈಡೇರಲಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲವೇ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಇಲ್ಲ; ಈಗ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ :-ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಹೆಂಗಸು ! ಅವಳ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಏನೆಂದು ಅರಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಅವಳ ಸ್ವಭಾವ ಇಂತಹದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯವೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುವಳು. ನೀನು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳೇ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾವ ತಂದೆಗೆ ತಾನೇ ದುಃಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಲಿಗಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು. ಅಷ್ಟೇ ! ಇನ್ನೇನೂ ಇಲ್ಲ ಮಗೂ ! ನಿನ್ನ ಆಟ-ಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡಲು ನಾನು ಆಶಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನ ಹೃದಯ ಕರಗಿ ನೀರಾಗುತ್ತಿರುವುದು ! ನಾನು ಭ್ರಾಂತನಾಗಿದ್ದೆನೆಂದು ನಿನ್ನೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ನೀನು ಇಷ್ಟಬಂದಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡಲು ಹೋಗು; ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡು ! ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು. ನಿನಗೇನಾದರೂ ಬೇಕಾದರೆ ನನಗೆ ಕೇಳು; ಅವಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿ. ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನಿಲ್ಲವೇ ?

ಬಾಲಕನ ಸರಳ ನಿಷ್ಕಪಟ ಹೃದಯವು ಪಿತೃಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು. ದೇವರೇ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು ! ನಿರಾಶೆ ಮತ್ತು ಕ್ಷೋಭೆಗಳಿಂದ ವಿಕಲನಾಗಿ, ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಕರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು; ವಿಮಾತೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೈವಸಮಾನರಾದ ತಂದೆಯೊಡನೆ ತಾನೆಷ್ಟು ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆನೆಂದು ಈಗ ಅವನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯ ಒಂದು ತರಂಗವೆದ್ದಿತು. ತಂದೆಯ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನಿರಿಸಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಕರುಣೆ ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಯಾವ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಹೃದಯವು ಕಾತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತೋ, ಯಾವನ ವಿದ್ಯೆ-ಬುದ್ಧಿ-ನಡತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಆದೇ ಪುತ್ರನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಹೃದಯವು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಕಠೋರವಾಯಿತು ? ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಪುತ್ರನನ್ನೇ ಶತ್ರುವೆಂದು ಬಗ್ಗಿದು,

ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟಲು ಸಿದ್ಧರಾದರೆ? ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪಿತ-ಪುತ್ರರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಗೋಡೆಯಂತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಪುತ್ರನಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಇದರಿಂದ ಪಿತ-ಪುತ್ರರ ನಡುವಿನ ಅಂತರವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಫಲಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಇಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿನ್ನ ಪುತ್ರನೊಡನೆ ಇಷ್ಟು ಭಲ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ! ಪಿತ-ಪುತ್ರರ ನಡುವಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವು ಬಹಳ ಯೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಇಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇಂದೇ ಆ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಅಭೀಷ್ಟ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ !

ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಹಾಸ್ಟಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಡಿರೆಂದು ಒಂದು ದಿನ ನಿರ್ಮಲೆಯು ತೋತಾರಾಮರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಮಾನಸರಾಮನ ಬಳಿ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪತಿಯ ಅವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ಣ ತತ್ವರತೆಯು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆಹಾ ! ಎಷ್ಟು ಅನುಮಾನ ಪ್ರಕೃತಿ ? ಭಗವಂತನೇ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನ ಕಾಪಾಡಬೇಕು ! ಎಂತೆಂತಹ ದುರ್ಭಾವನೆಗಳು ಇವರ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರುವವು ? ನನ್ನನ್ನು ಷ್ಟು ನೀಚಳೆಂದು ಬಗೆದರೇ ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಅವಳು ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. 'ಇಂತಹ ಸಂದೇಹ ಇವರಿಗೇಕುಂಟಾಯಿತು ? ಸುಶಯ ಉಂಟಾಗುವಂತಹ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಂಡರು ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾನಸರಾಮನ ಹತ್ತಿರ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದು, ಅವನ ಸಂಗಡ ನಕ್ಕು ಮಾತನಾಡುವುದು ಇದೇ ಇವರ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದೇ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು; ಮರೆತು ಸಹ ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅವನ ಮುಖವನ್ನೂ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ !' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ದರೆ ಆ ತಪಸ್ವಿಯು ಅವಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರಿತು. ಮಾನಸರಾಮನೊಡನೆ ನಕ್ಕು-ನುಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅವಳ ವಿಲಾಸ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಉತ್ತೇಜಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಗೂ ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ

ಬಣ್ಣ ಸಲಸದಳವಾದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಃಖವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕುವಾಸನೆಯು ಛಾಯೆಯೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಸರಾಮನಲ್ಲಿ ಕಲುಷಿತ ಪ್ರೇಮವಿಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಸಹ ಅವಳಿಗುಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಗೂ ತನ್ನ ಸಮವಯಸ್ಕ ಸಂಗಡಿಗರೊಡನೆ ನಕ್ಕು ನುಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಒಂದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ತೃಷ್ಣೆ ಇರುವುದಷ್ಟೇ? ಆ ತೃಷ್ಣೆಯ ತೃಪ್ತಿಗೆ, ಇದು ಅಜ್ಞಾತ ಸಾಧನೆಯಾಗಿತ್ತು! ಈಗ, ಈ ಅತ್ಯಪ್ತ ತೃಷ್ಣೆಯು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ದಹಿಸತೊಡಗಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವಳ ಮನವು ಯಾವುದೋ ಅಜ್ಞಾತ ವೇದನೆಯಿಂದ ವಿಕಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಳೆದು ಹೋದ ಯಾವುದೋ ಅಜ್ಞಾತ ವಸ್ತುವಿಗಾಗಿ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ಮನಸ್ಸೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮುನ್ನಿಯವರು ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವಳು ತನ್ನ ಆಸೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ, ಅವರೊಡನೆ ನಸುನಗುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮರುದಿನ ಮುನ್ನಿಯವರು ಊಟಮಾಡಿ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದ ನಂತರ, ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಮನಬಂದಂತೆ ಬೈದಳು—ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರೊಡನೆ ಏಕೆ ಹೇಳಿಬಿಡಲಿಲ್ಲ? ಪತಿಯ ಹೊರತು ಬೇರಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಅವನಾದರೆ ಈ ನಿನ್ನ ಶೃಂಗಾರ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು; ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವನಾದರೋ ವೃದ್ಧ. ನಿನ್ನ ರೂಪಲಾವಣ್ಯ, ಹಾವಭಾವಗಳು ಇವನಿಗೇನು ಬೇಕಿದ್ದೀತು? ಈ ಬಾಲಕರ ಪಾಲನೆ-ಪೋಷಣೆಗೋಸ್ಕರ ನಿನ್ನನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿರುವನು; ಭೋಗ-ವಿಲಾಸಗಳಿಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲ!—ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಯ ನೊಂದ ಮನಸನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ನೋಯಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ತುಟಿ ಪಿಟಿ ಕೈನ್ನಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ತಾನು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಗಳ-ಕದನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು

ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭಯ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವಳು ಸ್ವಷ್ಟವಾದಿ. ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚ ಅಥವಾ ಭಯಪಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಸರಾಮನು ಅತ್ಯಂತ ವಿರಕ್ತ ಹಾಗೂ ಉದಾಸೀನನಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ಅವನು ದಿನೇ ದಿನೇ ದುರ್ಬಲನಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ಅವಳೇನೂ ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ, ಏನೂ ಮಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ! ಕಳ್ಳನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಳ್ಳತನವಾದರೆ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿರುವುದೋ, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಈಗ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು !

ಎಂಟನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಏನಾದರೊಂದು ವಿಷಯ ನಡೆದಾಗಲೇ ಅವನಿಗೆ ದುಃಖವಾಗುವುದು ! ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೂರುವಳೆಂದು ಮಾನಸರಾಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಪಾರ ವೇದನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಇವರು ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ದೂರುವರು ? ಇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದೇನು ? ತನ್ನ ಪತಿಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಓದುಬರೆಹ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿ ಖರ್ಚಾಗುವುದೆಂದೇ ? ನಾನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ಆ ಖರ್ಚು ಉಳಿಯುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸುವರೇ ? ಅವರು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತರಾಗಿಯೇ ಇರುವರು. ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಕಟು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವೂ ತೋರಿಕೆ ಇರಬಹುದೇ ? ಇರಬೇಕು ! ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬಲೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಬೇಡನು ಧಾನ್ಯವೆರಚುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಆಹಾ ! ಈ ಮಾತೃಸ್ನೇಹವು ಕೇವಲ ನನ್ನ ನಿರ್ವಾಸನದ ಭೂಮಿಕೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋದೆ !

ಅದಿರಲಿ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿರುವುದು 'ಅವರಿಗೇಕಿಷ್ಟು ಅಸಹ್ಯವಾಯಿತು ? ಅವರ ಪತಿಯಾದವರು ನನ್ನ ಪಿತನಲ್ಲವೇ ? ಪಿತ-ಪುತ್ರರ ಸಂಬಂಧವು

ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಸಂಬಂಧದಷ್ಟೇ ಘನಿಷ್ಠವಲ್ಲವೇ ? ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಿಲ್ಲ ! ಅವರೇನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲಿ, ನಾನೇನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ಪಿತೃ-ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವಂಚಿಸುವ ರೀತಿ ? ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೊಂದು ಅಂಗುಲ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅವರಿಗೆ ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲವೆ ? ತಾವು ಮಹಲಿನಲ್ಲಿದ್ದು, ನಾನು ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸರೆ ?

ಹೌದು, ಇವನು ದೊಡ್ಡವನಾಗಿ ಪತಿಯ ಆಸ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕುದಾರನಾಗುವ ನೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು ! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನನ್ನು ಈಗಿನಿಂದ ಹೊರಗಟ್ಟುತ್ತಿರುವರು ! ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂದೇಹ ಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ಹೇಗೆ ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹೇಳಲಿ ? ನಾನು ವಿಷವನ್ನು ತಿಂದಾದರೂ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವೆನು, ಅವರ ಅಹಿತ ಮಾಡಲಾರೆ ! ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಅವರ ಎದೆ ಶೂಲವಾಗಲಾರೆ !—ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಲಿ ? ತಂದೆಯವರು ನನಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತರು. ಈಗಲೂ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೂ, ತಂದೆಯವರು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ವಿವಾಹವಾದರೋ ಅಂದೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೃದಯದಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅರಿಯಲಾರೆನೇ ? ಈಗ ನಾವು ಅನಾಥರಂತೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕೇ ಹೊರತು, ನಮ್ಮದಾವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಪೂರ್ವ-ಪುಣ್ಯದ ಫಲದಿಂದ ಇತರ ಅನಾಥರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮರಾಗಿರುವೆವು; ಆದರೂ, ಅನಾಥರೇ ! ಅಮ್ಮನು ಎಂದು ಪರಲೋಕವನ್ನೈದಿದಳೋ, ಅಂದೇ ನಾವು ಅನಾಥರಾದೆವು. ಈ ವಿವಾಹದಿಂದ ನಮ್ಮ ಅನಾಥತೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಯಿತು ! ಮೊದ-ಮೊದಲು ನಾನು ಅವರೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರು ತಂದೆಯವರೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಿದ್ದರೆ, ನನಗಿಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಆಗ ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೆ ! ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾದರೂ ಜೀವಿಸಿರಬಲ್ಲೆ. ಈ ರೀತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನನಷ್ಟು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ? ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ತುಸು ತಡವಾದರೆ ಮೇಲಿಂದ-ಮೇಲೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ ? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ-ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಿಂಡಿಗಾಗಿ ಹೊಸ ಹಲ್ವವನ್ನು

ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೇ? 'ನಿನಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯಬೇಡ' ಎಂದು ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೇ? ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ೧೬೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಈ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೇ?

ನನ್ನನ್ನು ಅಲೆ-ಪೋಕನೆಂದು ಏಕೆ ದೂರಿದರು? ಬೇರೆ ಯಾವ ದೂರೂ ಅವರಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲವೇ? ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವುದನ್ನು ಕಂಡಿರುವರು? ನಾನು ಮನಸಿಟ್ಟು ಓದುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಲೀ ಆಗಾಗ ಹಣ ಕೇಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂದಾಗಲೀ ದೂರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಒಂದು ದೂರೇ ಅವರ ಮನಸಿಗೇಕೆ ಬಂತು? ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ಕಠೋರ ಆಘಾತವು ಇದೊಂದೇ ಎಂದು ತಿಳಿದರೇ? ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿರಿಸುವುದು ಕೇವಲ ಒಂದು ನೆಪ. ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಅಲ್ಲಿನ ಖರ್ಚು ಕೊಡುವುದನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವರು; ನಾನು ಇದ್ದರೇನು, ಸತ್ತರೇನು? ಈ ಪ್ರೇರಣೆಯು ಅವರದೇ ಎಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಾದರೂ ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ! ನೌಕರರ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲವೇ? ಅಥವಾ ವರಾಂಡಾದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲವೇ? ಆಗಲಿ, ಬೆಳಗಿನ ವರೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿರುವುದು. ಸ್ನೇಹ-ಮಮತೆ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಹೊರೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮನೆಹುಲ್ಲಿರುವುದು ನಾಚಿಕೆಗೇಡು! ಇನ್ನಿದು ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲ! ಇಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದೆನು, ಇಲ್ಲೇ ಬೆಳೆದೆನು, ಇಲ್ಲೇ ಆಟವಾಡಿದೆನು; ಆದರೆ ಈಗ ಇದು ನನ್ನ ದಲ್ಲ! ತಂದೆಯವರೂ ನನ್ನವರಲ್ಲ; ನಾನವರ ಪುತ್ರನಾದರೂ ಅವರು ನನ್ನ ಪಿತನಲ್ಲ! ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದುದು ಮಮತೆ; ಮಮತೆ ಇಲ್ಲದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ! ಹಾ, ಅಮ್ಮಾ! ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆ?

ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮಾನಸರಾಮನು ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಮಾತೃ ಸ್ನೇಹದ ಪೂರ್ವಸ್ಮೃತಿಗಳು ಜಾಗೃತವಾದಷ್ಟೂ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು. ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಅಮ್ಮಾ, ಅಮ್ಮಾ, ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಮಾತೃ ಹೀನತೆಯ ದುಃಖವನ್ನು ಅವನು ಅನುಭವಿಸಿದುದು ಇಂದೇ ಮೊದಲು!

ಅವನು ಅತ್ಯಾಭಿಮಾನಿ, ಸಾಹಸಿ; ಆದರೂ ಇದುವರೆಗೆ ಸುಖದಲ್ಲೇ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ ಪಡೆದಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ, ಇಂದು ತಾನು ನಿರಾಶ್ರಿತನೆಂದು ತಿಳಿದನು.

ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಮುನ್ನಿಯವರು ಯಾವುದೋ ಮದುವೆಯೂಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಡಿಗೆಯವಳು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲು ಎರಡು ಬಾರಿ ಬಂದು ಹೋದಳು. ' ನನಗೆ ಹಸಿವೆಯಿಲ್ಲ, ನಾನು ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಪೀಡಿಸಬೇಡ ' ಎಂದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವಳನ್ನು ಪುನಃ ಕರೆಯಲು ಕಳುಹಿದಾಗ, ಹೋಗಿಲ್ಲ. ' ಅವರು ನಾನು ಕರೆದರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಬಹೂಜೀ ! ' * ಎಂದಳು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ? ಅಡಿಗೆ ಆರಿಹೋಗುವುದು; ಒಂದೆರಡು ತುತ್ತನ್ನು ತಿಂದು ಹೋಗಿಂದು ಹೇಳು !

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆನು; ಅವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಾನು ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಾ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಆ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳೇಕೆ ಹೇಳಲಿ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗಿ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳು ! ' ಅವರು ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವರು. ನೀವು ಊಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಡಿಗೆಯನ್ನೇ ತಿರಿಸಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವರಂತೆ ' ಎಂದು ಹೇಳು. ಇದೊಂದೇ ಬಾರಿ ಹೇಳು. ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಹೇಗಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ !

ಅಡಿಗೆಯವಳು ಮುಖ ಗಂಟಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೋದಳು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದಳು—ಅವರು ಅಳುತ್ತಿರುವರು, ಬಹೂಜೀ ! ' ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಅಂದರೇ ? ' ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಮಗನು ಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದನೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಾಯಿಯಂತಾಯಿತು ಅವಳ ಸ್ಥಿತಿ ! ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು—ಅಳುತ್ತಿರುವನೇ ? ಏಕೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

* ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾತು ಯಜಮಾನಿಯನ್ನು ' ಬಹೂಜೀ ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು.

ಅಡಿಗೆಯವಳು — ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಕೇಳಿಲ್ಲ !

ಅವನು ಅಳುತ್ತಿರುವನು ! ಈ ನಿಶ್ಚಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತು, ಅಳುತ್ತಿರುವನು ! ತಾಯಿಯ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂದಿರಬಹುದು ! ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳಲಿ ? ಯಾವ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಲಿ ? ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೀನುವುದು ಸಹ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ! ಭಗವಂತ ! ನಾನು ಮರೆತಾದರೂ ಅವನನ್ನು ಅಂದಿದ್ದರೆ ನೀನೇ ಸಾಕ್ಷಿ ! ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ಇವಳೇ ತಂದೆಯವರೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ದೂರಿರುವಳೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು ! ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವ ದೂರನ್ನೂ ನಾನು ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹೇಳಲಿ ? ದೇವ ಕುಮಾರನಂತಹ ಈ ಸುಚರಿತ್ರ ಯುವಕನನ್ನು ದೂರಿದರೆ, ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಕ್ಷಸಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ?

ಮಾನಸರಾಮನ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹದಗೆಡುತ್ತಿತ್ತು. ದಿನೇ ದಿನೇ ದುರ್ಬಲನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮುಖದ ನಿರ್ಮಲ ಕಾಂತಿಯು ಮಲಿನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಸಹಾಸ್ಯ ವದನವು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಲೆಯು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದರ ಕಾರಣವೂ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ ! ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಏನೂ ಹೇಳುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಅವಳ ಹೃದಯವು ಚೂರು ಚೂರಾಗುತ್ತಿತ್ತು ; ಆದರೂ ಅವಳು ಮಾತನಾಡುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ ! ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವಳು ಯೋಚಿಸುವಳು — ‘ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಮಾನಸರಾಮನು ಏಕಿಷ್ಟು ದುಃಖಪಡುವನು ? ಇವರು ಅವನನ್ನು ಅಲೆಪೋಕನೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಲೆಪೋಕನಾದನೇ ? ನನ್ನ ವಿಷಯವಾದರೋ ಬೇರೆ ! ಅವರ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಂಶಯವು ಸಹ ನನ್ನ ಸರ್ವನಾಶ ಮಾಡಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಅವನು ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನೇಕೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವನು ?

ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಉಟಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲೇ ? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಹಸಿದುಕೊಂಡು ಇದ್ದು ಬಿಡುವನು — ಎಂದು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕಾತರಗೊಂಡಿತು. ಹಾ ! ಈ ಉಪದ್ರವಗಳ ಮೂಲವೇ ನಾನು ! ನಾನು ಬರುವ ಮುನ್ನ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನೆಲೆಸಿತ್ತು. ತಂದೆಯು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ; ಮಕ್ಕಳು

ಶಂದೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ! ನಾನು ಬರುತ್ತಲೇ ಈ ಉಪದ್ರವಗಳೆಲ್ಲಾ ಉದಯಿಸಿದವೇ ? ಇದರ ಪಂಚಾಮ ಎನಾಗುವುದು ? ಭಗವಂತ ! ನನಗೆ ಸಾವನ್ನೂ ಏಕೆ ಕೊಡಲೊಲ್ಲ ? ಪಾಪ, ಊಟಮಾಡದೆ ಹುಡುಗನು ಹಸಿ ದಿರುವನಲ್ಲಾ ? ಬೆಳಗ್ಗೆಯೂ ಒಂದೆರಡು ತುತ್ತು ತಿಂದು ಎದ್ದಿದ್ದನು. ಅವನು ತಿನ್ನುವುದಾದರೂ ಎಷ್ಟು ? ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳಷ್ಟು ಸಹ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ !

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮುಂದೆ ನಡೆದಳು ! ಪತಿಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದಳು ! ಬಾಂಧವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರನೆನಿಸಿಕೊಂಡ ಅವನನ್ನು ಸಂತ್ಯಸ್ಯಹೋಗಲು ಅವಳ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು !

ಮೊದಲವಳು ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು; ಅವರು ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ನಂತರ ಹೊರಗಿನ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಳು; ಅಲ್ಲೂ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಅವಳು ಮಾನಸರಾಮನ ಕೊಠಡಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿತ್ತು; ಮಾನಸರಾಮನು ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮೇಜಿನಮೇಲಿಟ್ಟು, ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು—ಶೋಕ ಚಿಂತೆಗಳ ಸಜೀವ ಮೂರ್ತಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ! ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೂಗಲಿತ್ತಿ ಸಿದಳು. ಆದರೆ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡದಾಯಿತು !

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮಾನಸರಾಮನು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಕತ್ತಲೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೆಚ್ಚಿ ನುಡಿದನು—ಯಾರದು ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಡುಗುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು—ನಾನು. ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು ! ಊಟಕ್ಕೇಕೆ ಏಳಲಿಲ್ಲ ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಹೇಳಿದನು—ನನಗೆ ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಈ ಮಾತನ್ನು ಮೂರು ಬಾರಿ ಅಡಿಗೆಯವಳಿಂದ ಕೇಳಿ ಯಾಯಿತು.

ಮಾನಸರಾಮ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬಾರಿ ನನ್ನ ಬ್ತಾಯಿಂದ

ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳು. (ವ್ಯಂಗ್ಯದ ನಗುವನ್ನು ನಕ್ಕು) ಬಹಳ ಹಸಿವೆಯಾದರೆ ಬರದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆನು? ಎಂದನು.

ಹೀಗೆಂದು ಅವನು ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಅದರ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಡೆದು ಕೊಠಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಮತ್ತು ಮಾನಸರಾಮನ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಸಜಲ ನೇತ್ರಗಳೊಡನೆ ಮೃದು ಮಧುರ ಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಒಂದೆರಡು ತುತ್ತು ತಿಂದು ಹೋಗು! ನೀನು ಊಟ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ನಾನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಲಗಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು! ಎರಡೇ ಎರಡು ತುತ್ತು ತಿನ್ನು! ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ನಾನೂ ಉಪವಾಸವಿರುವಂತೆ ಮಾಡಬಯಸುವೆಯಾ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೀಡಾದನು. ಇದುವರೆಗೂ ಊಟ ಮಾಡದೆ, ನನ್ನ ಹಾದಿಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವರು! ಇವರನ್ನು ಸ್ನೇಹ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿನಯಗಳ ದೇವಿ ಎನ್ನಲೇ? ಅಥವಾ ಈರ್ಷ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅಮಂಗಳದ ಮಾಯಾವಿನೀ ಮೂರ್ತಿ ಎನ್ನಲೇ? ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಾತೆಯ ನೆನಪುಂಟಾಯಿತು. ಅವನು ಕೋಪಗೊಂಡಾಗ ಅವರೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ಅವನು ಎದ್ದುಬರುವ ವರೆಗೂ ಆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ವಿನಯವನ್ನು ಅಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಅವನಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನೆಂದನು—ನನಗೋಸ್ಕರ ನಿಮಗಿಷ್ಟು ತೊಂದರೆಯಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನ ಹಾದೀ ಕಾಯುತ್ತ ಹಸಿದು ಕುಳಿತಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಅಗಲೇ ಬಂದು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಿರಸ್ಕಾರ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ನೀನು ಉಪವಾಸವಿರುವಾಗ ನಾನು ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿದೆನೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದೆ? ವಿಮಾತೆ ಸೂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾಗುವೆನೇ?

ಆಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಗಿನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಿಯವರು ಕಿಮ್ಮುವ ಧ್ವನಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಮಾನಸರಾಮನ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು....ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮುಖ ಕಳೆಗಿಟ್ಟಿತು! ಅವಳು ಒಡನೆಯೇ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು; ಒಳಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟು ಸಮಯ ಸಿಗದ್ದರಿಂದ, ಕಠೋರ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು—ಇಷ್ಟು

ರಾತ್ರಿಯ ವರೆಗೆ ಅಡಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತರಲು ನಾನೇನು, ಮನೆಯಾಳೇ ? ಊಟ ಬೇಡದಿದ್ದರೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೇನು ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮುನ್ನಿ ಯವರು ' ಇದೇ-
ನನರ್ಥ ! ಇವಳು ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದಳು ? ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕೇಳಿ-
ದರು—ಇಲ್ಲಿನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕರ್ಕಶ ದನಿಯಲ್ಲಿ ನುಡಿದಳು—ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರು-
ವೆನೇ ? ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿರುವೆನು ! ಈ ಎಲ್ಲ ತೊಂದರೆಗೂ
ನಾನೇ ಮೂಲವಲ್ಲವೇ ? ಅತ್ತ ಒಬ್ಬರು ಮುಖ ಗಂಟಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತರು
ವರು, ಇತ್ತ ಒಬ್ಬರು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡಿರುವರು. ಹೀಗಾದರೆ ನಾನು ಯಾರಾಗಿ
ಎಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲಿ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಚಕಿತರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು—ಏಕೆ ? ವಿಷಯವೇನು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇನ್ನೇನು ವಿಷಯ ? ಊಟಮಾಡಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ
ಯವಳನ್ನು ಹತ್ತು ಸಲ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾಯಿತು; ಕೊನೆಗೆ ನಾನೇ ಎದ್ದು ಬಂದೆ !
ಹಸಿವೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಲಭ. ಆದರೆ, ಮನೆಯಾಳಾಗಿ
ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಕೆಟ್ಟವಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವಳು ನಾನು ! ಯಾರಿಗಾದರೂ ಹಸಿವೆ
ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ! ' ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟ ಸಹ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ, ಇವ-
ಳೆಂತಹ ಪಿಶಾಚಿನಿ ? ' ಎಂದು ಅನ್ನುವವರನ್ನು ತಡೆಯುವವರಾರು ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಕೇಳಿದರು—ಊಟವನ್ನೇಕೆ
ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ? ಈಗ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಗಿದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿದೆಯೇ ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಸ್ತಂಭಿತನಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಅರಿಯ-
ಲಾಗದಂತಹ ರಹಸ್ಯವೊಂದು ಅವನೆದುರಿಗಿತ್ತು ! ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮುನ್ನ
ಯಾವ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಯದ ಕಂಬನಿಗಳು ತುಂಬಿದವೋ, ಅದೇ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ
ಈಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಈರ್ಷೆಯ ಜ್ವಾಲೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ? ಯಾವ ಅಧರಗಳಲ್ಲಿ
ಸುಧಾವೃಷ್ಟಿ, ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅದೇ ಅಧರಗಳಲ್ಲಿ ವಿಷಪ್ರವಾಹವೆಲ್ಲಿಂದ
ಬಂತು ? ಅದೇ ಅರ್ಥಚೇತನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವನೆಂದನು—ನನಗೆ ಹಸಿವೆ
ಯಿಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳಿದರು—ಹಸಿವೆ ಏಕೆಲ್ಲ ? ಹಸಿವೆ

ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಾಯಂಕಾಲವೇ ಏಕೆ ಹೇಳಬಾರದಿತ್ತು ? ನಿನ್ನ ಹಸಿವೆಯನ್ನು ಕಾಯುತ್ತ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಯಾರು ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿರುವರು ? ಮೊದಲು ಈ ಸ್ವಭಾವವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ ! ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಯಾವಾಗನಿಂದ ಕಲಿತೆ ? ಊಟಮಾಡು ಹೋಗು !

ಮಾನಸರಾಮ - ಇಲ್ಲ, ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಸಿವೆ ಇಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ಸರಿ, ಹಾಗಾದರೆ ನಿನಗೆ ಹಸಿವೆಯಾದಾಗ ಊಟಮಾಡು ! ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿರಿಸಿ, ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಸುನಗುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ' ಊಟ ಮಾಡಿದೆಯಾ ? ' ಎಂದರು ಮುನ್ನಿಯವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ಇತರರಿಗೋಸ್ಕರ ಅನ್ನ-ನೀರು ಬಿಡಲಾಗುವುದೇ ?

ಮುನ್ನಿ—ಇವನಿಗೇನಾಗಿದೆ-ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ ! ದಿನೇ-ದಿನೇ ದುರ್ಬಲನಾಗುತ್ತಿರುವನು. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು ಕಾಲ ತಳ್ಳುವನು ?

ನಿರ್ಮಲೆ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಚಿಂತಾ-ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದಳು ! ಮಾನಸರಾಮನು ನನ್ನ ಭಾವ-ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನೋ ? ತಂದೆಯವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಇವಳೇಕೆಷ್ಟು ಬದಲಾಯಿಸಿದಳೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಿಸಿರಲಾರದೆ ? ಬಹುಶಃ ಅದರ ಕಾರಣವೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬಹುದು ! ಪಾಪ, ಊಟ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ; ಆಪ್ತರಲ್ಲೇ ಈ ಮಹಾಶಯರು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು ! ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಹೇಳಲಿ ? ಇದು ಸಂಭವವೇ ? ಭಗವಂತ ! ನಾನು ಎಂತದ ವಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡೆ ?

' ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದು ಅವಳು ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಒಂಭತ್ತು

ಗಂಟಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು—ಮಾನಸಬಾಬುಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನನ್ನೆಲ್ಲ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು—ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿರುವನೇ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವನು?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಮಾನಸರಾಮನು ಮುಂಜಾನೆಯೇ ಎದ್ದು, ತನ್ನ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿರಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನು. ಮೊದಲು ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಹೇಳಿದರು—ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳ ವಿಲ್ಲ; ನಿನಗಿಂತ ಮುಂಚಿತ ಎಷ್ಟೋ ಹುಡುಗರ ಅರ್ಜಿಗಳು ಬಂದು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಮಾನಸರಾಮನೆಂದನು—ನನಗೆ ಸ್ಥಳ ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಓದುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಪರೀಕ್ಷೆಗೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾರೆ! ಆಗ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಸೋಲಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಮಾನಸರಾಮನು ಪ್ರಥಮಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗುವನೆಂದು ಅವರ ಆಶೆ ಇತ್ತು. ತಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಉಜ್ವಲಗೊಳಿಸುವನೆಂದು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೆಲ್ಲರೂ ನಂಬಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಹುಡುಗನನ್ನು ಬಿಡುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಫೀಸ್ ರೂಮನ್ನು ಅವನಿಗೋಸ್ಕರ ಖಾಲಿ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಾನಸರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಸಾಮಾನನ್ನು ಗಾಡಿಗೆ ಹಾಕ ತೊಡಗಿದನು.

ಮುನ್ನಿಯವರೆಂದರು—ಇಷ್ಟೊಂದು ಅವಸರವೇಕೆ? ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗು! ನಿನಗಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಡಿಗೆಯವನನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿರುವೆನು!

ಮಾನಸರಾಮ—ಅಲ್ಲಿನ ಅಡಿಗೆಯವನು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಳು.

ಮುನ್ನಿ—ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯ 'ಕಡೆಗೆ' ಧ್ಯಾನವಿಟ್ಟುಕೋ! ಓದಿನ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದು ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಡ.

ಮಾನಸರಾಮ—ಅಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಯಾರನ್ನೂ ಓದಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲರೂ ನಿಯಮದಿಂದ ಆಟವನ್ನಾಡಬೇಕು! ಮುನ್ನಿ—ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಲ್ಲಿ ಏತರ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವೆ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವೆನು; ಹಾಸಿಗೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ—ಜವಾನನು ಸಾಮಾನನ್ನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವನು. ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಊಟ ಮಾಡು. ರಾತ್ರಿ ಕೂಡ ಏನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ!

ಮಾನಸರಾಮ—ಅಲ್ಲೇ ಊಟ ಮಾಡುವೆನು; ಅಡಿಗೆಯವನಿಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತೆನಾದರೆ, ಹೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಯರಾಮ ಶ್ರೀರಾಮರಿಬ್ಬರೂ ಅಣ್ಣನ ಸಂಗಡ ತಾವೂ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು—ಅಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರು ಇರಬಾರದು ಮಗೂ! ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಅವರವರೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು—ವಜ್ರದಂತಹ ಹೃದಯ ನಿನ್ನದು, ಮಹಾತಾಯಿ! ಹುಡುಗನು ರಾತ್ರಿಯೂ ಊಟ ಮಾಡಿಲ್ಲ; ಈಗಲೂ ಊಟ ಮಾಡದೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು! ನೀನಿಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವೆಯಾ? ನೀನು ಅವನ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯಲಾರೆ! ಅವನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿಲ್ಲ; ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿರುವನು; ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ! ಆಟದ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಏಟನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಹ ಹುಡುಗನಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಏಟು ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ನಾಟುವುದು!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕಾತರ ಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು—ಏನು ಮಾಡಲಿ ಅಕ್ಕಾ! ಅವನು ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವೇ ಬಂದು ಸಲ ಕರೆಯಿರಿ. ನೀವು ಕರೆದರೆ ಬರುವನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಅವನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಕಾರಣವಾದರೂ ಏನು?

ಅವನ ಮನಸೆಂದೂ ಮನೆಯಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಮನೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಅವನ ಮನಸು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ನೀನೇ ಅವನಿಗೇನೋ ಹೇಳಿರಬೇಕು, ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದೂರಿರಬೇಕು! ಕೈಯಾರೆ ಮುಳ್ಳೇಕೆ ಚುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವೆ? ಮನೆಯನ್ನು ಮಣ್ಣುಪಾಲು ಮಾಡಿ, ನೀನು ಸುಖದಿಂದಿರಲಾರೆ!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ನಾನು ಅವನನ್ನೇನಾದರೂ ಅಂದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಸೀಳಿಹೋಗಲಿ! ಮಲತಾಯಿಯಾದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರೆಂದು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ! ನಿಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು; ಒಂದು ಸಲ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕರೆತನ್ನಿ!

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ತೀವ್ರಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು—ನೀನೇಹೋಗಿ ಏಕೆ ಕರೆಯಬಾರದು? ನಿನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕಡಿಮೆಯೇ? ನಿನ್ನ ಮಗನಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಕುಳಿರುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸ್ಥಿತಿಯು ರೆಕ್ಕೆಯಿಲ್ಲದ ಹಕ್ಕಿಯಂತಾಯಿತು! ಸರ್ಪವನ್ನು ಕಂಡು ಹಾರಲೆಳಸುವುದು; ಆದರೆ, ಹಾರಲಾರದು! ಕುಪ್ಪಳಿಸುವುದು; ಧಪನೆ ಬೀಳುವುದು! ಅವಳ ಹೃದಯ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ತಡಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವಳು ಹೊರಗೆ ಬರಲಾರದೆ ಹೋದಳು!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಹುಡುಗರು ಅಳುತ್ತ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದರು—
'ಅಣ್ಣ ಹೊರಟುಹೋದರು.' ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಿಶ್ಚೇತನಳಂತೆ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಹೊರಟುಹೋದನೇ? ಒಳಗೆ ಸಹ ಬರಲಿಲ್ಲ; ನನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ! ಹೊರಟುಹೋದನೇ? ನನ್ನಲ್ಲಿಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರವೇ? ನಾನು ಅವನಿಗೇನೂ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಒಳಗಡೆ ಅವರ ಅತ್ತಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ? ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು! ನಾನು ಇಲ್ಲಿದ್ದೆನೆಂದು ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ನಾನು ನೋಡುವೆನೆಂದೇ? ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರಟುಹೋದನೇ?

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮಾನಸರಾಮನು ಹೊರಟುಹೋದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯು ಭಣಭಣ ಎನಿಸತೊಡಗಿತು. ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರಿಬ್ಬರೂ ಅದೇ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಅವರನ್ನು ಮಾನಸರಾಮನು ಹೇಗಿರುವನೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಜಾ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಬರುವನೆಂಬ ಆಸೆ ಇತ್ತು. ರಜಾ ಮುಗಿದುಹೋದರೂ ಅವನು ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮನಸು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿತು. ಅವಳು ಅವನಿಗಾಗಿ ಲಾಡುವನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಸೋಮವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಡಿಗೆಯವಳ ಕೈಲಿ ಲಾಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟು, ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಾರೆಂದು ಕಳುಹಿದಳು. ಅಡಿಗೆಯವಳು ಒಂಭತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು; ಮಾನಸರಾಮನು ಲಾಡುವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಈಗ ನೋಡಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವನೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದೆಲ್ಲಿ ? ಇನ್ನೂ ಇಳಿದುಹೋಗಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ ? ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹುಷಾರಿಲ್ಲವೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ಸುಕ್ಕೇಕೆ ಹೇಳಲಿ ? ಆಲ್ಲಿಯ ಅಡಿಗೆಯವನು ನನ್ನ ಮೈದುವನೇ ಆಗಬೇಕು. 'ನಿಮ್ಮ ಬಾಬಾಜೀಯವರು ಅದೇನು ಊಟಮಾಡುವರು ? ಎರಡು ತುತ್ತು ತಿಂದು ಎದ್ದು ಬಿಡುವರು ! ಪುನಃ ರಾತ್ರಿಗೂ ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ! ಯಾವಾಗಲೂ ಓದುತ್ತಲೇ ಇರುವರು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಲಾಡುವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರೆಂದು ನೀನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಇಲ್ಲ, ಬಹುಜೀ ! ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ' ಇಲ್ಲಿಡಬೇಡ; ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು ' ಎಂದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಂದುಬಿಟ್ಟೆ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮತ್ತೇನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ? ನಿನ್ನ ರಜಾ ಇತ್ತು; ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಲು ನನಗೆ ನೆನಪೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ' ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀನು ಇಲ್ಲಿ ಬರಬೇಡ; ನನಗಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ತರಬೇಡ ! ನನಗಾವ ತಿಂಡಿತಿರ್ಥ ಅಥವಾ ಕಾಗದವತ್ರಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಡಿರೆಂದು ನಿನ್ನ ಬಹುಜೀಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಡು ! ಹುಡುಗರ ಸಂಗಡಲೂ ನನಗೆ ಏನೂ ಹೇಳಿ

ಕಳುಹಿಸಬೇಡಿ !' ಎಂದರು. ನಂತರ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದರು ಬಹೂಜೀ ! ಅದು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಹೊರಡದಂತಾಗಿದೆ ! ಆಮೇಲೆ ಅಳ ತೊಡಗಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅದಾವ ಮಾತು, ಹೇಳು !

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಏನು ಹೇಳಲಿ, ಬಹೂಜೀ ! ' ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕಾರ !' ಎಂದುಕೊಂಡು ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಒಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಹೊರಟಿತು; ಅವಳ ರೋಮರೋಮವೂ ಆರ್ತನಾದದಿಂದ ರೋದಿಸತೊಡಗಿತು ! ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಹೋದಳು. ಒಳಗಡೆ ಹೋಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿ ಮಲಗಿ. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು ' ಅವನೂ ಈ ರೀತಿ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡನೇ ? ' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಅವಳ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಬಾರಿ-ಬಾರಿಗೂ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿತವಾಗತೊಡಗಿತು ಯಾವ ಸಂದೇಹಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಅವಳು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಅದೇ ಸಂದೇಹಾಗ್ನಿಯು ಈಗ ಶತಗುಣವೇಗದಿಂದ ಉರಿಯ ತೊಡಗಿತು. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ದಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸುಖದ ಅಸೆ ಅವಳಿಗಿತ್ತು ? ಇದು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವಳು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ಜೀವಿಸಿರಲು ಸಹ ಅವಳಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು ! ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ತನ್ನ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿ-ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೋಮ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಹೃದಯವು ರೋದಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ತೋರಿಕೆಯ ನಗೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ! ಯಾರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು ಬೇಕಿಲ್ಲವೋ, ಅವರೊಡನೆ ನಕ್ಕು-ನುಡಿಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು ! ಯಾವ ದೇಹಸ್ಪರ್ಶವು ಅವಳಿಗೆ ಸರ್ವಸ್ಪರ್ಶದಂತೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅದರ ಆಲಿಂಗನದಿಂದ ಅವಳಿಗೆಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಮರ್ಮವೇದನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ' ಭೂಮಿಯಾದರೂ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಬಾರದೇ ? ಅದರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ! ' ಎಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು ! ಈಗ, ಇದೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ವಿಡಂಬನೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನವಳು ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದಳು; ಆದರೆ, ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಈಗ

ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು ! ಅವಳು ಮಾನಸವಾಸನ ಆತ್ಮದುಃಖವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿ ಸಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತಹ ಮನಸ್ವಿ ಸಾಹಸಿ ಯುವ ಕನ, ಮೇಲೆ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗುವುದಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆ ಯಿಂದ ಸಹ, ಅವಳ ಪ್ರಾಣವು ಧರಧರ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ತನ್ನ ಮೇಲೆಷ್ಟು ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳು ಕಾತರಗೊಂಡಳು ! ಸಂಕೋಚ ಮತ್ತು ಲಜ್ಜೆಗಳ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಡುವುದೆಂದು ಮನದಲ್ಲೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಊಟಮಾಡಿ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮುನ್ನ, ನಿರ್ಮಲೆ ಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಬರುವ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೇನು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು—ಎಂದು ತಿಳಿದು, ನಿರ್ಮಲೆಯು ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ನಿಂತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ, ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಗಾಡಿಯು ಆಗಲೇ ಬಂದು ನಿಂತಿತ್ತು. ' ಈ ದಿನ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ಹೊರಟುಹೋಗುವರೇ ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ! ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದಳು—ಹೋಗು, ಬಾಬೂಜಿಯವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ! ಜರೂರು ಕೆಲಸವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳು

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ಬಂದರು ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೆ ಬರದೆ, ಹೊರಗೇ ನಿಂತು ಕೇಳಿದರು— ಏಕೆ ? ಏನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು ? ಬೇಗ ಹೇಳು ! ಒಂದು ಜರೂರು ಕೆಲಸ ಕ್ಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು. ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರಿಂದ ಈಗ ತಾನೇ ಒಂದು ಪತ್ರ ಬಂದಿತ್ತು. ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಜ್ವರವಂತೆ. ಮನೆಗೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಅವರು ಬರೆದಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಂತರ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ವಿಶೇಷ ವಿಷಯ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿತ್ತೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಡಿತು ! ' ಕಂಬನಿ ಮತ್ತು ಕಂಠಸ್ವರಗಳ ಗಡುವೆ ಫೋರ ಸಂಗ್ರಾವವಾಗತೊಡಗಿತು. ನಾನು ಮೊದಲು, ತಾನು

ನೋಡಲು ಎಂದು ಎರಡೂ ಮುನ್ನುಗ್ಗತೊಡಗಿದವು ! ಯಾವುದೊಂದೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಿರಲು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ; ಈ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ವಿಜಯವಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅಸದೃಶವಾಗಿತ್ತು; ಕಡೆಗೆ ಎರಡೂ ಸಂಗಡಲೆ ಕೊರಬಿದ್ದವು. ' ವಿಶೇಷ ವಿಷಯ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಅಲ್ಲೇ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲ ? ' ಎಂದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ನುಡಿದಳು.

ಮುನ್ನಿ — ನಿನ್ನೆ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ, ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಂದು ಏನಾಯಿತೋ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವೇಶದಿಂದ ಕಂಪಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು — ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೀವೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ !

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕಿ ಹೇಳಿದರು ನಾನೇ ? ನಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು ?

ನಿರ್ಮಲೆ — ನಿಮ್ಮ ಮನಸನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ !

ಮುನ್ನಿ — ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮನಸು ಓದಿನ ಕಡೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಾದರೆ ಸಹಪಾಠಿಗಳ ಸಂಗಡ ಮನಸಿಟ್ಟು ಓದುವನು — ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲೇನು ತಪ್ಪು ? ನಾನು ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಿದೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ — ಜಿನ್ನಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿರಿ ! ಕೇವಲ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀವು ಅವನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದಿರಾ ? ನಿಮ್ಮ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾವ ಯೋಚನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಜರಿದರು. ತಮ್ಮ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ ಹೇಳಿದರು — ಇನ್ನಾವ ಯೋಚನೆ ಇದ್ದೀತು ? ನೀನೇ ಯೋಚಿಸು !

ನಿರ್ಮಲೆ — ಸದ್ಯ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. ನೀವು ಕೃಪೆಯಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಇಂದೇ ಮನೆಗೆ ಕರೆತನ್ನಿ ! ಅಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಖಾಯಿಲೆಯು ಹೆಚ್ಚುವ ಭಯವಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಆದರದಿಂದ ಮತ್ತಾರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ?

ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಅವಳು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಪುನಃ ನುಡಿದಳು —

ನಾನಿರುವೆನೆಂದು ಅವನನ್ನು ಕರೆತರಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ತವರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿ ! ಅಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುಖವಾಗಿರುವೆನು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಈ ಮಾತಿಗೇನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯು ಶಾಲೆಯಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿತು.

ಎಲೆ ಮನವೇ ! ನಿನ್ನ ಗತಿ ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರ, ಎಷ್ಟು ರಹಸ್ಯಭರಿತ. ಎಷ್ಟು ದುರ್ಭೇದ್ಯ ! ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸುವೆ ? ಈ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀನೆಷ್ಟು ನಿಪುಣ ? ಮತಾಪಿನ ಬಣ್ಣವಾದರೂ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಬೇಕು ! ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಹ ಬೇಕಿಲ್ಲ ! ಈಗ ತಾನೇ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ವಿದ್ದಿಡೆಯಲ್ಲಿ, ಪುನಃ ಸಂದೇಹ ! ಆಹಾ !

ಹತ್ತನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮಾನಸರಾಮನು ಎರಡು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಅಪಾರ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದನು. ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ತನ್ನ ಮಾತಿಯ ನೆನಪು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಊಟದಲ್ಲಿ ರುಚಿ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಓದಿನಲ್ಲಿ ಮನಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ದಿನಗಳು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕಳೆದವು. ಹಾಸ್ಯಲಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡೂ, ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮನೆ ಪಾಠವನ್ನು ಅವನು ಬರೆದು ತರಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು ! ಹಿಂದೆಂದೂ ಅವನು ಈರೀತಿ ಅಪಮಾನಿತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಇಂದು ಈ ಅಸಹ್ಯ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು !

ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಅವನು ಇದೇ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು—ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಮಾತೃವಿಹೀನನೇ ? ವಿಮಾತೆಯರೆಲ್ಲರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇದೇ ಸ್ವಭಾವದವರು ಇದೇನೂ ಹೊಸ ವಿಷಯವಲ್ಲ ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾನು ಪುರುಷನಂತೆ ದ್ವಿಗುಣ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು, ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕು. ಈ ವಷ- ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿ ದೊರೆತರೆ, ಮನೆಯಿಂಥ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಷ್ಟೋ ಹುಡುಗರು ಯಾರ ಆಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಬಲದ ಮೇಲೇ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪದವಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವರು. ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಜಯಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಮನುಷ್ಯನ ಕರ್ತವ್ಯ ! ಆದೃಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ?

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಯರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು

ಮಾನಸರಾಮನು ಕೇಳಿದನು—ಮನೆಯ ಸಮಾಚಾರವೇನು, ಜಯ ?

ಹೊಸ ಅಮ್ಮನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ ?

ಜಯ—ಅವರ ಮನಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಆದರೆ ನೀನು ಹೊರಟು ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಒಂದು ತುತ್ತು ಅನ್ನವನ್ನೂ ತಿಂದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಆಳುತ್ತಲೇ ಇರುವರು. ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನಗುವರು. ನೀನು ಹೊರಟ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವೇ ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಅಡಿಗೆ ಯವಳು ನೋಡಿ ಅಮ್ಮನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು ಬಾಬೂಜೀಯವರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಮ್ಮನು ಅವರೆದುರಿಗೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತು ಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ನೀನೂ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರಾರು ? ನನ್ನ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಮನೆ ಬಿಡುವುದಾದರೆ ನಾನೇ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಹೋಗುವೆನು ! ನನಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎದ್ದು ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಾನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದೆನು—ನೀವೇಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗುವಿರಿ ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆ; ನೀವು ಸುಖವಾಗಿರಿ ! ಈಗ ನಾವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಹೊರಗಿನವರು ? ನಾವೆಲ್ಲರಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಆರಾಮವೇ ಆರಾಮ !

ಮಾನಸರಾಮ—ನೀನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ ! ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಅವರು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕೋಪಗೊಂಡು ಬಾಬೂಜೀಯವರೊಡನೆ ದೂರು ಹೇಳಿರಬೇಕು.

ಜಯ—ಇಲ್ಲ; ಹಾಗೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ! ಪಾಪ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅಳುತ್ತೊಡಗಿದರು. ನನಗೂ ಕರುಣೆಯುಂಟಾಯಿತು. ನಾನೂ ಅತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಸೆರಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೊರೆಸಿ ಹೇಳಿದರು—ಜಯ, ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವೆನು. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ

ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಿಲ್ಲ! ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳಂಕವು ಬರೆ ದಿತ್ತು; ಅದನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು—ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು. ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಾತನ್ನಾಡಿದರು.

ಮಾನಸರಾಮನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ಕೇಳಿದನು—ಬಾಬೂಜೀಯವರ ವಿಷಯ ಏನು ಹೇಳಿದರು? ನೆನಪಿದೆಯೇ?

ಜಯ.—ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ; ಬಾಬೂಜೀಯವರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ತೋರಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೋರಬೇಕಾಗುವುದು—ಎಂಬುದಷ್ಟು ಅವರ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮ ಅಧರ್ಮಗಳ ವಿಷಯ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದರು ಅದಾವುದೂ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಅವರಿಗಷ್ಟೆ ವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು!

ಮಾನಸರಾಮ—ಈ ತೋರಿಕೆ ಬೂಟಾಟಿಕೆಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀನರಿಯಲಾರೆ, ಜಯ!

ಜಯ—ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು; ನನಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ; ಅಣ್ಣ!

ಮಾನಸರಾಮ—ಪಾಪ, ರೇಖಾಗಣಿತ (Geometry) ವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದ ನೀನು ಈ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನೇನು ತಿಳಿಯುವೆ? ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಊಟಮಾಡಲು ಕರೆಯಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಊಟಮಾಡಲು ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಧರಿಸಿದ ವೇಷವನ್ನು ನಾನೆಂದಾದರೂ ಮರೆಯಬಲ್ಲೆನೇ?

ಜಯ ಈ ವಿಷಯವೇ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ನಿನ್ನ ವಿಷಯ ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೆಂದೆ—ಈ ಮನೆಗೆ ಇನ್ನೆಂದೂ ಕಾಲಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಣ್ಣ ಹೇಳಿದನು.—ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಹೇಳದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ಭಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಈ

ಮಾತನ್ನು ಏಕಾದರೂ ಅಂರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ? ಎಂದೆನಿಸಿತು 'ನನ್ನ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನೇ? ನನ್ನ ಮೇಲಿಷ್ಟು ಕೋಪವೇ? ಹೋಗುವಾಗ ಹೇಳಿ ಸಹ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು; ಊಟ ಮಾಡಲು ಸಹ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹಾ! ನಾನಂತಹ ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಲಿ?' ಎಂದೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಬಂದರು. ಸರಿ! ಒಡನೆಯೇ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡು ನಸುನಗುತ್ತ ಅವರೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು! ಅವರ ಈ ವ್ಯವಹಾರದ ಅರ್ಥ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಈ ದಿನ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಇಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿತ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು! ಎರಡು ದಿನಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಇಳಿದುಹೋಗಿರುವರು, ಗೊತ್ತೇ? ನೋಡಿದರೆ ನಿನಗೂ ದಯೆಯುಂಟಾಗುವುದು! ಬರುವೆಯಷ್ಟೇ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ಅವನ ಕಾಲುಗಳು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಯರಾಮನು ಶಾಲೆಯ ಗಂಟೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡಿ ಹೋದನು. ಆದರೆ, ಮಾನಸರಾಮನು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿ ರೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು. ದುಸ್ಸಹ ದುಃಖದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಅವನು 'ಹಾ! ಭಗವಂತ!' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಈ ಹೆಸರಿನ ಹೊರತು ತನಗೆ ಇನ್ನಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ತಿಳಿದನು. ಈ ಒಂದು ಉಭ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ನಿರಾಸೆ, ಮರ್ಮವೇದನೆ, ಕರುಣೆ, ದೀನತೆಗಳು ಅಡಗಿದ್ದವೆಂದು ಯಾರು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲರು? ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ರಹಸ್ಯವೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯತೊಡಗಿತು. 'ಹಾ! ಭಗವಂತ! ಇಂತಹ ಘೋರ ಕಳಂಕವೇ?' ಎಂಬ ಆರ್ತನಾದವು ಅವನ ಪೀಡಿತ ಹೃದಯದಿಂದ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು!

ಅಹಾ! ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಿಪತ್ತುಂಟೇ? ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಘೋರವಾದ ನೀಚತೆಯುಂಟೇ? ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವ ಪಿತನೂ ತನ್ನ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಇಂತಹ ನಿರ್ದಯ ಕಳಂಕವನ್ನು ಹಚ್ಚಿರಲಾರನು! ಯಾರ ಗುಣವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಯಾರೂ ಇತರ ಯುವಕರಿಗೆಲ್ಲ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯನೆಂದು ಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಯಾರ ಬಳಿ ಅಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಗಳು ಸುಳಿದು ಸಹ ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹವನಿಗೆ ಈ ಘೋರತಮ ಕಳಂಕವೇ?

ಶಾಲೆಯ ಎರಡನೆಯ ಗಂಟೆಯೂ ಬಾರಿಸಿತು. ಹುಡುಗರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಮಾನಸರಾಮನು ಮಾತ್ರ ಗದ್ದದ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಎವೆಲುಕ್ಕದೆ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಒಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಯೋಚನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಜಲಮಗ್ನವಾಯಿತು, ತಾನಿನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಾರೆ—ಎಂದು ಅವನಿಗೆನಿಸಿತು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಗೈರುಹಾಜರಿ ಹಾಕುವರು, ಜುಲ್ಮಾನೆ ಹಾಕುವರು—ಎಂಬ ಯೋಚನೆಯು ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಸೂರಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ವಿಷಯಗಳ ಪರಿವೆಯೇನು? ಇಂತಹ ಘೋರ ಕಳಂಕವನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಜೀವಿಸಿರಬೇಕೇ? ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕಾ!—ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಅಮ್ಮಾ! ನೀನು ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಯಾರನ್ನು ನನ್ನ ಜೀವನಾಧಾರವೆಂದು ಬಗೆದಿದ್ದೆ ಯೋ, ಯಾರಿಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರಾಣ ತೆರುತ್ತಿದ್ದೆ ಯೋ, ಆ ನನ್ನ ಪುತ್ರನು ಘೋರ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿರುವನು! ಅವನ ಪಿತನೇ ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕುಮ್ಮಲೆಳಸುವನು. ಹಾ! ನೀನಲ್ಲಿರುವೆ?—ಎಂದು ಶೋಕಾತಿರೇಕದಿಂದ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡನು.

ಪುನಃ ಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು—ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂದೇಹವೇಕೆ? ಇದರ ಕಾರಣವೇನು? ಈ ಸಂದೇಹ ಉಂಟಾಗುವ ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಂಡರು? ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ, ಅವರು ನನ್ನ ತಂದೆ ಯಲ್ಲವೇ? ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಪರಾಧಿ ಎನ್ನುವರೇ? ಯಾವುದೋ ವಿಷಯವನ್ನು ಅವರು ಕೇಳಿರಬೇಕು; ಅಥವಾ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿತ್ತು? ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊಟಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಈಗ ಅವರೇ ನನ್ನ ಶತ್ರುವಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಲೇಬೇಕು!

ಅದಿರಲಿ! ಈ ಸಂದೇಹದ ಬೀಜಾರೋಪಣ ಎಂದಾಯಿತು? ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಲಿನ್ನಲ್ಲಿರಿಸುವ ಯೋಚನೆ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಇತ್ತು. ಈ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವರು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದಾಗಲೇ ಅವರ ಮುಖಭಾವನೆಗಳು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದವು. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗುವಂತಹ ಯಾವ ವಿಷಯ ಅಂದು ನಡೆಯಿತು? ನಾನು ಹೊಸ ಅಮ್ಮನ ಬಳಿ ತಿಂಡಿ ಕೇಳಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ! ಬಾಬೂಜಿಯವರು ಆಗ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹೌದು, ಈಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದು! ಆಗಲೇ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು

ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಅಂದಿನಿಂದಲೇ ಹೊಸ ಅಮ್ಮನು ನನ್ನ ಬಳಿ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ನಾನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು, ಹೊಸ ಅಮ್ಮನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವುದು, ಅವರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು—ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ತೋರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಇಂದು ಈ ಗತಿಯೇಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ? ಪಾಪ, ಹೊಸ ಅಮ್ಮ ! ಅವರು ಎಷ್ಟು ಕೊರಗುತ್ತಿರಬಹುದು ?

ಇದುವರೆಗೂ ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಯೋಚನೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಯೋಚನೆಯುಂಟಾದೊಡನೆಯೇ ಅವನ ಮೈ ನವಿರಿದ್ದಿತು. ಹಾ ! ಅವರ ಸರಳ, ಸ್ನೇಹಶೀಲ ಹೃದಯವು ಈ ಆಘಾತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸುವುದು ! ನಾನೆಂತಹ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ ? ಅವರ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಬೂಟಾಟಿಕೆ ಎಂದು ಬಗೆದೆ. ತಂದೆಯವರ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಯ ಕಟುವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುವಿಕಾಗುವದೆಂದು ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿತ್ತು ? ಆಹಾ ! ನಾನು ಅವರಿಗಿಂತಹ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆ ? ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು ! ನಾನಾದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ ! ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವರು ? ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಊಟ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅಳುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ ಜಯರಾಮನು ಹೇಳಿದನು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ತಿಳಿಸಲಿ ? ಈ ಹತಭಾಗ್ಯನಿಗೋಸ್ಕರ ಅವರು ತಮ್ಮ ತಲೆಗೇಕೆ ವಿಪತ್ತಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವರು ? ನನ್ನ ವಿಷಯ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಏಕೆ ಕೇಳುವರು ? ಆಗಾಗ ನನಗೇಕೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹುವರು ? ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಾವ ದೂಷಣೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಸಲಿ ? ಅವರು ಈಗಲೂ ಅಳುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಬಹುದು ? ಎಂತಹ ಅನರ್ಥವಾಯಿತು ? ಬಾಬಾಜೀಯವರಿಗೆ ಏನಾಗಿಹೋಯಿತು ? ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿನಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೇ ? ಓರ್ವ ಬಾಲಿಕೆಯ ಹತ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕರೆತಂದರೇ ? ಇಂತಹ ಕೋಮಲ ಪುಷ್ಪವನ್ನು ಕಸಕಿ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಿತ್ತು ತಂದರೇ ?

ಅವರ ಉದ್ಧಾರವೆಂತಾಗುವುದು ? ನಿರಪರಾಧ ಮುಖವು ಯಾವ ರೀತಿ ಉಜ್ಜಲವಾಗುವುದು ? ಕೇವಲಂ ನನ್ನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಈ ದಂಡನೆಯೇ ? ಅವರ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಉಪಹಾರವೇ ?

ಈ ಪರಿಯ ನಿರ್ದಯ ಆಘಾತವನ್ನು ಅವರು ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲಿ ? ನನ್ನ ಮಾನರಕ್ಷಣಿಗಾಗಲ್ಲ; ಅವರ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣಿಗೋಸ್ಕರ ಈ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಲಿದಾನ ಮಾಡಲೇಬೇಕು ! ಇದರ ಹೊರತು ಉದ್ಧಾರದ ಬೇರಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆಹಾ ! ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಎಂತೆಂತಹ ಆಸೆಗಳಿದ್ದವು ! ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಣ್ಣುಪಾಲು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ! ನನ್ನ ಕಾರಣದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸಾಧ್ವೀ ಸತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂದೇಹವೇ ? ಹೇಗಾದರೂ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ! ಇದೇ ನಿಜವಾದ ವೀರತೆ ! ಮಾತೆ, ನನ್ನ ರಕ್ತದಿಂದ ಈ ಕಳಂಕವನ್ನು ತೊಳೆಯುವೆನು ! ಇದರಲ್ಲೇ ನಮ್ಮೀರ್ವರ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಇರುವುದು.

ಮಾನಸರಾಮನು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಇದೇ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವನ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರೂ ಬಂದರು. ಮನೆಗೆ ಬಾರೆಂದು ಅವನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಶ್ರೀರಾಮ - ಅಣ್ಣಾ ! ಏಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ? ಬಾ, ಹೋಗೋಣ !

ಮಾನಸರಾಮ—ಇಲ್ಲ; ನನಗೆ ಪುರಸ್ತಿಲ್ಲ.

ಜಯರಾಮ—ನಾಳೆ ಭಾನುವಾರವಲ್ಲವೇ ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಭಾನುವಾರವಾದರೂ ಕೆಲಸವಿರುವುದು !

ಜಯರಾಮ—ಹಾಗಾದರೆ ನಾಳೆ ಬರುವೆಯಾ ?

ಮಾನಸರಾಮ—ಇಲ್ಲ, ನಾಳೆ ನಾನೊಂದು ಮ್ಯಾಚಿಗೆ ಹೋಗಬೇ... ..

ಶ್ರೀರಾಮ—ಅಮ್ಮ ಲಾಡು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ನೀನು ಬರದಿದ್ದರೆ ನನ್ನಗೊಂದೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ! ನಾನು ನೀನು ಇಬ್ಬರೇ ತಿಂದುಬಿಡೋಣ ಜಯಾ ! ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಬೇಡ !

ಜಯರಾಮ—ಅಣ್ಣ, ನಾಳೆ ನೀನು ಬರದೇಹೋದರೆ ಬಹುಶಃ ಅಮ್ಮನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬಹುದು !

ಮಾನಸರಾಮ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ; ಅವರು ಬರಲಾರರು ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರಾದರೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು. ನಾನು ಮ್ಯಾಚಿಗೆ ಹೋಗಿರುವೆನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಡು ! - -

ಜಯರಾಮ—ನಾನೇಕೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಿ ? ಮುಖ ಗಂಟಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು

ಕುಳಿತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವೆನು. ಖಂಡಿತ ಅವರನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆತರುವೆನು ನೋಡುತ್ತಿರು.

ಶ್ರೀರಾಮ—ಈ ದಿನ ಕ್ಲಾಸಿಗೇಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ? ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವೆನು !

ನಾಳೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ಮಾನಸರಾಮನು ತಮ್ಮಂದಿರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅವರು ಹೊರಟುಹೋದನಂತರ ಪುನಃ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಆ ಸಕ್ಕ ಸಕ್ಕ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ಕಾಲ ತಳ್ಳಿದನು. ರಜಾ ದಿನವೂ ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಕಳೆಯಿತು. ಅಮ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಎಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಡುವರೋ—ಎಂದು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಅವನಿಗೆ ಅನುಮಾನವಿತ್ತು. ಹೊರಗಡೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಗಾಡಿಯ ಶಬ್ದವಾದರೆ, ಅವನ ಎದೆ ಧಗ್ಗನ್ನು ತಿತ್ತು !

ಹಾಸ್ಟಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಔಷಧಾಲಯವಿತ್ತು. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಡಾಕ್ಟರು ಒಂದು ಘಂಟೆ ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರಾದರೂ ಹುಡುಗರು ಖಾಯಿಲೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದು ಅವರು ಬಂದಾಗ ಮಾನಸರಾಮನು ಏನೋ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು. ಅವರು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದರು—ಇದೇಕೆ ಹೀಗಾಗಿರುವೆ ? ದಿನ-ದಿನಕ್ಕೂ ಸವೆದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ ? ಬಾ, ಇಲ್ಲಿ ! ಏನಾಗಿದೆ ನೋಡೋಣ !

ಮಾನಸರಾಮನು ನಸುನಕ್ಕು—‘ ನನಗೆ ಜೀವನರೋಗ. ನಿಮ್ಮ ಬಳಿ ಇದಕ್ಕೂ ಔಷಧಿ ಇದೆಯೇ ? ’ ಎಂದನು.

ಡಾಕ್ಟರ್—ನಿನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಮುಖವೇ ಒದಲಾಯಿಸಿ ಹೋಗಿದೆ. ಗುರ್ತು ಹಿಡಿಯಲು ಸಹ ಆಗುವಂತಿಲ್ಲ !

ಎನ್ನುತ್ತ ಅವರು ಮಾನಸರಾಮನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು; ಮತ್ತು ಎದೆ, ಬೆನ್ನೆ, ನಾಲಿಗೆ, ಕಣ್ಣು—ಮುಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದರು. ಬಳಿಕ ಚಿಂತಿತರಾಗಿ ಹೇಳಿದರು—ನಾನು ಈ ದಿನವೇ ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಾಣುವೆನು. ನಿನಗೆ ಥೈಸಿಸ್ ಆಗಿದೆ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಅದರದ್ದೇ !

ಮಾನಸರಾಮನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು, ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ ?
 ಡಾಕ್ಟರ್—ಎಂತಹ ಮಾತನ್ನಾಡುವೆ ? ನಾನು ವಕೀಲಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಂಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಸರ್ವತಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವೆನು. ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಬೇಗ ಗುಣಮುಖನಾಗುವೆ. ಖಾಯಿಲೆ ಇನ್ನೂ ಆರಂಭಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮಾನಸರಾಮ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳು ಬೇಕಾಗ ಬಹುದು. ಆಷ್ಟು ದಿನಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾರೆ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ ? ನನಗೆ ಧೈಸಿ ಸೂ ಇಲ್ಲ; ಬೇರೇನೂ ಖಾಯಿಲೆ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ವೃಥಾ ತಂದೆಯವರನ್ನು ತೊಂದರೆಗೀಡುಮಾಡಬೇಡಿ ! ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನನಗೆ ತಲೆ ನೋಯುತ್ತಿದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಔಷಧಿ ಕೊಡಿ. ಎರಡು ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ; ನಿದ್ರೆ ಬರುವಂತೆ ಏನಾದರೂ ಸೇರಿಸಿ ಕೊಡಿ !

ಡಾಕ್ಟರು ವಿಷದೌಷಧಿಯ ಅಲಮಾರನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಮತ್ತು ಒಂದು ಸೀಸೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ‘ಇದು ವಿಷದೌಷಧಿ ! ಇದನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಸತ್ತುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಡಾಕ್ಟರ್—ಇಲ್ಲ; ಸತ್ತುಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಲೆ ಸುತ್ತುವುದು. ಮಾನಸರಾಮ—ಕುಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ಔಷಧಿ ಇನರಲ್ಲಿದೆಯೇ ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ಒಂದೇಕೆ, ಎರಡೇಕೆ ? ಅಂತಹ ಔಷಧಿಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ. ಆದೋ, ಆ ಸೀಸೆಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸೇರಿದರೂ ಸಾಕು. ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವರು !

ಮಾನಸರಾಮ—ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ಇಲ್ಲ; ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಗಳಿಂದಲೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲ ಮತೂ ಕುಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಪ್ರಾಣಹೋಗುವುದು !

ಮಾನಸರಾಮನು ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದು ಬಹಳ ಸುಲಭವೇ ಆಯಿತು ! ಜನರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟೇಕೆ

ಹೆದರುವರು ? ಆ ಸೀಸೆಯು ಸಿಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ? ಔಷಧಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು, ಬೇರೆ ಯಾರ ಬಳಿಯಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದರೆ ಅವರೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಉಂಹುಂ ! ಈ ಸೀಸೆ ಸಿಗುವುದೇನೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ ! ಇದರಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಬಹಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಿತಲ್ಲಾ ? ಎಂದುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸನ್ನನಾದನು. ಅವನ ಮನಸಿನ ಭಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತಾಯಿತು ! ಚಿಂತೆಯ ಮೇಘರಾಶಿಗಳು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾದುವು. ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಇಂದು ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಅವನ ಕೆಲವು ಮಿತ್ರರು ಹಾಸ್ಟಲ್ ವಾರ್ಡರನ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಸಿನೆಮಾ ನೋಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದರು ಮಾನಸರಾಮನೂ ಅವರ ಸಂಗಡ ಹೊರಟನು. ತನಗಿಂತ ಸುಖಿ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರೂ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬಷ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು. ಸಿನೆಮಾದ ನಕಲಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ನಕ್ಕುನಕ್ಕು ಸಾಕಾಗುತ್ತಿದ್ದನು ! ಹಾಡನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತನಾದಂತೆ 'ಓಹೋಹೋ' ಎಂದು ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು ! ದರ್ಶಕರ ದೃಷ್ಟಿ ಆಗಾಗ ಅವನ ಕಡೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಇವನಾವ ರಸಿಕ, ಭಾವುಕ ಮಹಾಶಯ ? ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನ ಉಭಯಬಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನ ಮಿತ್ರರು ಆಚ್ಚರಿಗೊಂಡರು. ಮಾನಸರಾಮನು ಅತ್ಯಂತ ಗಂಭೀರ ಸ್ವಭಾವದ ಶಾಂತಚಿತ್ತ ಯುವಕ. ಇಂದೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಹಾಸ್ಯಶೀಲನಾದನು ! ಅವನ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಪಾರಮೇರೆಗಳೇ ಇಲ್ಲವೇ ? ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಥೀಯೇಟರಿನಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದನಂತರವೂ ಅವನ ಹಾಸ್ಯೋನ್ಮಾದ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಮಿತ್ರರ ಮಂಚಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಟ್ಟನು. ಕೆಲವರ ಕೊಠಡಿ ಬಾಗಿಲವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಅವರು ಒಳಗಿನಿಂದ ಡಬಡಬ ಬಡಿಯುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕನು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಹಾಸ್ಟಲಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೂ ಸಹ ನಿದ್ದೆ ಬಾರದಂತೆ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡಿದನು. ಮಾನಸರಾಮನ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಖೇದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಪಾಪ, ಅವನ ಅಂತಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಭೀಷಣ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ? ಸಂದೇಹದ ನಿರ್ದಯ ಅಘಾತವು ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಸನ್ಮಾನಗಳನ್ನು ತುಳಿದು ಹಾಕಿತ್ತು ! ಅವನಿಗೆ ಅಪಮಾನ

ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕಾರಗಳ ಭಯವು ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿತ್ತು ! ಇದು ವಿನೋದವಲ್ಲ; ಅವನ ಆತ್ಮದ ಕರುಣ ವಿಲಾಸ !

ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ತಾನೂ ತನ್ನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ! ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದನು. ಸಾಯುವುದೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವಾಗ, ಓದಿ ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು ? ಈ ಯಾತನಾ ಪೂರ್ಣ ಜೀವನಕ್ಕಿಂತ ಮೃತ್ಯುವೇ ಮೇಲು !

ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಮೂರು ರಾತ್ರಿಗಳಿಂದ ಅವನು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಎದ್ದು ಕುಳಿತೊಡನೆಯೇ ಕಾಲುಗಳು ಥರಥರ ಕಂಪಿಸತೊಡಗಿದವು; ತಲೆ ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗತೊಡಗಿತು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು; ಶರೀರದ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದವು ! ಬಿಸಿ ಲೇರುತ್ತ ಬಂತು. ಕೈಕಾಲು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಸಹ ಶಕ್ತಿ ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಮನೆ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲೇನೋ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡನು. ಅವನ ಎದೆ ಧಗ್ಗಿಂದಿತು. 'ಹಾ ಭಗವಂತ ! ಅವರು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟರೇ ? ಇನ್ನೇನು ಗತಿ ? ಅಡಿಗೆಯವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ಹೊರಗಡೆ ಗಾಡಿ ನಿಂತಿರಬಹುದು' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೈಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು—ಅಮ್ಮನೂ ಬಂದಿರುವರೇ ? ಅಮ್ಮನು ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ನಂತರ ಅವನ ಚಿತ್ತ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ಅಡಿಗೆಯವಳು ಹೇಳಿದಳು—ಮಾನಸಬಾಬೂ! ನೀವು ನಿನ್ನೆ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ? ಬಹೂಜೀಯವರು ನಿಮ್ಮ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮೇಲೆ ನಿಮಗೇಕಿಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟು ? ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರದಾವ ದೂರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸದಾ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ನಿಮಗೆ ಈ ಮಿಥಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಾರೆಂದೂ, ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾರಣದಿಂದ ನೀವು ಮನೆಯೇಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರೆಂದೂ ಆಳುತ್ತ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಈ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ರಿಸಲಿ ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡೆದನು—ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೋ ! ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಿಥಾಯಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದಳಂತೆ ?

ಜೋಕೆ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿಗೆಂದಾದರೂ ಬಂದೀಯೆ! ನನಗೆ ಅವರ ಮಿಠಾಯಿ ಬೇಡವೆಂದು ಹೋಗಿ ಹೇಳು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಸುಖದಿಂದಿರಲಿ ! ನಾನು ಇಲ್ಲೇ ಆರಾಮದಿಂದಿರುವೆನು; ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿನ್ನುವೆನು; ಆನಂದ ದಿಂದಿರುವೆನು ! ನನಗಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಲಿ ! ಅಲಹಾಬಾದ್, ಕಲ್ಕತ್ತ, ಲಕ್ನೋ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಕಳು ಹಲಿ ! ಈ ಕ್ಷಣ ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು. ನನಗೆ ಈ ಊರಿನಂತೆಯೇ ಬೇರೆ ಊರು. ಇಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವುದಾದರೂ ಏನು ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ, ಬಾಬೂ ! ಇಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಅವರು ಅತ್ತುಅತ್ತು ಸತ್ತು ಹೋಗುವರು ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳು ವೆನು ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಬನಿಯನ್ನು ತಡೆದು ನುಡಿದನು— ಸತ್ತುಹೋಗುವರೇ ? ಸಾಯಲಿ, ನನಗೇನು ? ಅವರಿಂದ ನನಗಾದ ಸುಖ ವಾದರೂ ಏನು ? ಅವರಿಗಾಗಿ ನಾನೇಕೆ ಮರುಗಲಿ ? ನನ್ನ ಸರ್ವನಾಶ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರು ? ನನಗೆ ಯಾರ ಸಂಗಡಲೂ ಏನೂ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಡವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸು !

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಇಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿನ್ನುವೆನು, ಸಂತೋಷದಿಂದಿರುವೆ ನೆಂದು ಹೇಳುವಿರಿ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ದೇಹವು ಅರ್ಧಕ್ಕರ್ಧ ಸಹ ಇಲ್ಲ ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಇದ್ದಂತೆ ಕೂಡ ಈಗಿಲ್ಲ !

ಮಾನಸರಾಮ—ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಬದಲಾಯಿಸಿರಬೇಕು ? ಇನ್ನು ನಾಲವಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪುಷ್ಟಿ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗುವೆನೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿರು ! ನನಗೋಸ್ಕರ ಅಳಬೇಡವೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೇಳು. ನನಗಾಗಿ ಅತ್ತು ಕರೆದು, ಊಟ ಬಿಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡಿದರು. ಈಗ ತಾವೇ ಸಂತೋಷದಿಂದಿರಲಿ. ಪ್ರೀತಿಯ ತೋರಿಕೆ ಯನ್ನು ತೋರಬಂದಿರುವರು ? ಇಂತಹ ಬೂಬಾಟಿಕೆ ನಾನೆಷ್ಟು ಕಂಡಿರು ವೆನೋ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡು ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಾನಸರಾಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಳಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ಅಭಿನಯ

ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಅದುಮಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಕುಟಿಲ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಅದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಲು ಅವನ ಆತ್ಮಸನ್ಮಾನವು ಅತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗುವುದು ? ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಆಘಾತವನ್ನು ಸಹಿಸಬಲ್ಲಳೇ ? ಇದುವರೆಗೆ ಮೃತ್ಯುಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅವಳು ಬೇರೆ ಯಾರ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಸಂಗಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯ ಜೀವನಸೂತ್ರವು ಬೆರೆತಿರುವುದೆಂದು ಇಂದು ಅವನಿಗೆ ಜ್ಞಾತವಾಯಿತು ! ಅವಳ ನಿಷ್ಕುರತೆಯೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಹತ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಳು. ಆದರೆ, ಇದರಿಂದ ಅವಳ ಕೋಮಲ ಹೃದಯವು ಚೂರುಚೂರಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಅವಳ ಜೀವನವು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದೆ ! ಸಂದೇಹವೆಂಬ ಕಠೋರ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಅಬಲೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಹತ್ಯಾಕಾರಿಣಿಯೆಂದರಿತು, ಎಷ್ಟು ದಿನ ಜೀವಿಸಿರಬಲ್ಲಳು ?

ಮಾನಸರಾಮನು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೊದ್ದು ಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಚಳಿಯಿಂದ ಅವನ ಶರೀರ ಕಂಪಿಸತೊಡಗಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಜೋರಾಗಿ ಜ್ವರ ಬಂತು; ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿತು. ಈ ಅಚೇತನಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ಕನಸುಗಳು ಕಾಣತೊಡಗಿದವು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅವನು ಬೆಚ್ಚಿ, ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟನು. ನಂತರ ಪುನಃ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿತು.

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುನಃ ಅವನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದನು. ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದಿಸಿದ ಮಂಚದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ನಿಂತು ಕೊಂಡನು. ಈಗಲೇ, ಇವರೆದುರಿಗೇ ಪ್ರಾಣಬಿಡಲೇ ? ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಆವೇಗ ಅವನ ಮನದಲ್ಲುಂಟಾಯಿತು. ನಾನು ಸತ್ತರೆ ಇವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುತೋಷವಾಗುವುದು. ಬಹುಶಃ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯುವನೆಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿರಬಹುದು—ಎಂದು ಕೊಂಡನು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಅವನ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೇಳಿದರು— ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ ಮಗು ? ಎಷ್ಟು ನಿಂತೆ, ಏಕೆ ? ಮಲಗಿಕೋ !

ಮಾನಸರಾಮ—ನನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆ! ನಿಮಗೆ ವೃಥಾ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು. ಯಾವ ದಷ್ಟ-ಪುಷ್ಟ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿತ್ತವು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅದೇ ಬಾಲಕನು ಇಂದು ಸವೆದು ಕಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಐದಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಗುರ್ತಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ದುರ್ಬಲನಾಗಿದ್ದನು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಅವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೊದಿಸಿ, ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹುಡುಗನು ಎಲ್ಲಿ ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗುವನೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ವಿಹ್ವಲರಾದರು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮಾನಸರಾಮನೂ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದೇ ಪುತ್ರನನ್ನು ಕಂಡು, ಪಿತನ ಹೃದಯವು ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಂದು ಅವನಿಂತಹ ದಾರುಣ ದಸೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡೂ ಅವನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅವರ ಹೃದಯ ಹಿಂಜರಿಯಿತು ! ಇಲ್ಲೇ ಔಷಧಿ-ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಸಿದರಾಯಿತು. ಡಾಕ್ಟರೂ ಇಲ್ಲೇ ಇರುವರು; ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ತೊಂದರೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗುವವು ! ನಿರ್ಮಲೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇವನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಉಪಚರಿಸುವಳು. ಆಗ ತಾವು ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ-ಎಂಬುದೇ ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಭಯವಾಗಿತ್ತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಟಲಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಬಂದು ಹೇಳಿದರು—ತಾವು ಇವನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಗಾಡಿ ತಂದಿರುವಿರಷ್ಟೆ ? ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಲಾರದು; ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿ—ಹೌದು, ನಾನೂ ಅದೇ ಯೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದೆ. ಆದರೆ, ಇವನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹಳ ನಾಜೂಕಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಾವಧಾನವಾದರೂ, ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವಂತಿದೆ !

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು— ಇಲ್ಲಿಂದ ಇವನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು ದಿಟ ! ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವಷ್ಟು ಆರಾಮವು ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಾರದೆಂದು ನನಗೆನಿಸುವುದು ! ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಖಾಯಿಲೆಯ ಹುಡುಗರನ್ನು ಇಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಹಾಸ್ಯಲಿನ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದೆ !

ಮುನ್ನಿ— ನೀವು ಹೇಳಿದರೆ ನಾನು ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬರುವೆನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನನಗೆ ಉಚಿತ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನೂ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳಿದರು— ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾದರೂ ನಿಯಮ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಾರರು ! ನಾನು ಇಷ್ಟು ಭಾರಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊರಲಿ ?

ಈಗೇನು ಮಾಡುವುದು ! ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲೇಬೇಕೇ ? ಇವನನ್ನು ಇಲ್ಲೇ ಇರಿಸಲು ಇನ್ನಾವ ನೆಪವನ್ನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿರಿಸೋಣವೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಯಾವ ನೆಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರ್ ಫೀಜನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಗನನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿದರೆಂದು ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವರು ! ಆದ್ದರಿಂದ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ !—ಎಂದುಕೊಂಡರು ಮುನ್ನಿ ಯವರು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮಹಾಶಯರು ಲಂಚವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡಲೂ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು ! ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದಿರುವಂತಹ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿಕೊಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಚಿರಪುಣಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಷ್ಟು ಸಮಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ವಿವರ ರಾಗಿ, ಇಬ್ಬರು ಆಳುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಎತ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಮಾನಸರಾಮನು ಅರ್ಧಜೀತನಾಗಿದ್ದನಲ್ಲದ್ದನ್ನು, ಬೆಚ್ಚಿ ನುಡಿದನು— ಏನದು ? ಯಾರು ?

ಮುನ್ನಿ—ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ, ಮಗು! ನಾನು! ನಿನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿರುವೆನು. ನಡೆ, ಹೋಗೋಣ!

ಮಾನಸರಾಮ—ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಗೇಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಿರಿ? ನಾನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ!

ಮುನ್ನಿ—ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಾಗದು ಮಗು, ಇಲ್ಲಿನ ನಿಯಮವೇ ಹೀಗಿದೆ!

ಮಾನಸರಾಮ—ಏನೇ ಇರಲಿ, ನಾನು ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ! ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ. ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ, ಜೋಪಡಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಇರಿಸಿ! ಆದರೆ, ಮನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೇಡ!

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮುನ್ನಿಯವರೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ನೀವು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಡಿ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲ.

ಮಾನಸರಾಮ—ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲ? ನಾನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿರುವೆನೇ? ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಬೈದು ಹೊಡೆಯುವೆನೇ? ಹಲ್ಲು ಕಚ್ಚುವೆನೇ? ನನಗೇಕೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲ! ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಡಿ! ಆಗುವುದೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ. ಹಾಗೊಂದು ವೇಳೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಾದರೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ! ನಾನು ಅಲ್ಲೇ ಇರುವೆನು ಬದುಕುವುದಾದರೆ ಬದುಕುವೆನು; ಸಾಯುವುದಾದರೆ ಸಾಯುವೆನು! ಆದರೆ, ಮನೆಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ!

ಮಾನಸರಾಮನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುನ್ನಿಯವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ, ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಕಡೆಗೆ ಮುನ್ನಿಯವರು ಮಾನಸರಾಮನೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ಮಗು, ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಇಷ್ಟೇಕೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವೆ? ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಾದ ಆರಾಮವೂ ಸಿಗುವುದು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಈ ಮಾತನ್ನೇನೋ ಆಡಿದರು. ಆದರೆ ಮಾನಸರಾಮನು ಮನೆಗೆ ಬರಲು ಎಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಬಿಡುವನೋ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲೇ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದರು. • ಏನಾದರೂ ನೆಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ತಪ್ಪೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನ ತಲೆಗೇ ಹೊರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಾನಸರಾಮನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಹೇಳಿದನು—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ; ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ! ನನ್ನನ್ನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿ ಬಿಡಿ; ಮತ್ತು ಮನೆಯವರಾರೂ ನನ್ನನ್ನು ಬಂದು ನೋಡಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡಿ! ನನಗಾವ ಖಾಯಿಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ! ನಾನು ನಡೆದು ಬರುವೆನು.

ಎನ್ನುತ್ತ ಅವನು ಎದ್ದುನಿಂತನು. ಮತ್ತು ಉನ್ನತ್ತನಂತೆ ದ್ವಾರದ ಕಡೆಗೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಕಾಲುಗಳು ನಡುಗತೊಡಗಿದವು. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಆಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಗುತ್ತಿತ್ತು! ಇಬ್ಬರು ಆಳುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಅವನನ್ನೆತ್ತಿ ತಂದು, ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದರು.

ಗಾಡಿಯು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಮನಸಿ ನಲ್ಲಿದ್ದುದೇ ನೆರವೇರಿತು! ಈ ಶೋಕದಲ್ಲೂ ಅವರ ಚಿತ್ತವು ಶಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಹುಡುಗನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದೇ, ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯ ಮೇಲಣ ಮಮತೆ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವಲ್ಲವೇ? ಮಾನಸರಾಮನು ನಿರ್ದೋಷಿಯೆಂದು ಇದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಸ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅವರು ಅವನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೆಣಿಸಿದರು.

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಬದಲು ಗ್ಲಾನಿಯುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೇ? ಅವನ ಜೀವನವು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿರುವಾಗಲೂ ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಎಲ್ಲವೇ? ಇದೆಂತಹ ವಿಡಂಬನೆ?

ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಿತು—ಮಾನಸರಾಮನು ತನ್ನ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟನೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯ ಮೇಲಿಷ್ಟು ತಿರಸ್ಕಾರವೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು!

ಈ ಅನರ್ಥದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಮೈ ನವರಿದ್ದಿತು; ಮತ್ತು ಎದೆ ಡಬಡಬ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಅವನ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಇದೇ

ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು ! ಮುನ್ನಿಯವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ದಯನೀಯವಾಯಿತು. ಕೈ ಕಾಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಮನೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಕರುಣೆ, ಶೋಕ, ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಮತ್ತು ಸಂಶಯಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಸು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿತು. ಅವರ ಗುಪ್ತ ರೋದನಧ್ವನಿಯು ಹೊರಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಕೇಳುವವರೆಲ್ಲರೂ ಅಳುವಂತಿತ್ತು ! ಅವರು ಒಮ್ಮೆ ಪುತ್ರನ ವರ್ಣಹೀನ ಮುಖದ ಕಡೆಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ಪೂರ್ಣ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿದರು ! ವೇದನೆಯಿಂದ ವಿಕಲರಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡರು ; ಮತ್ತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತರು !

ಎದುರಿಗೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಗೋಚರವಾಯಿತು.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮುನ್ನಿ ಶೋತಾರಾಮರು ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ದೊಡ್ಡನೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು—‘ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದಿರಾ ? ಈಗ ಹೇಗಿರುವನು ? ’ ನಾಮಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ಅವಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಹ್ನೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಅವರು ಕಂಡರು. ಅವಳ ಅಲಂಕಾರ, ಶೃಂಗಾರಗಳು ದಿನಕ್ಕಿಂತ ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿದ್ದವು. ದಿನವೂ ಅವಳು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಸರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅದನ್ನೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯು ಅವಳಿಗಿಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಈ ದಿನ ಅವಳ ರೇಷ್ಮೆಯ ಸೀರೆಯ ಮೇಲೆ, ಕಪ್ಪಾದ ಕೇಶರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಅದೂ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ನುಡಿದರು—ಹೇಗಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಲಿ ? ಖಾಯಿಲೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ, ಅಷ್ಟೆ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ನೀವು ಅವನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಲು ಹೋಗಿದ್ದಿರಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳಿದರು—ಅವನು ಬರದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ತರಲಾಗುವುದೇ ? ‘ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ ಆರಾಮವಿರುವುದು ; ಯಾವಾತೊಂದರೆಯೂ ಇಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ, ಮನೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಜ್ವರ ಹೆಚ್ಚಿ

ದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವೆನು; ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕೊನೆಗೆ ವಿವಶನಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹಾಕಿ ಬಂದೆ! ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಲಿ ?

ರುಕ್ಮಿಣಿಯೂ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳೆಂದಳು—
ಅವನು ಬಹಳ ಹಠವಾದಿ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು
ಅಲ್ಲೂ ಗುಣಮುಖವಾಗುವುದಿಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿಯವರು ಕಾತರ ಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಿದರು - ಅಕ್ಕಾ, ನೀನು
ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರು. ನೀನಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾ
ಧಾನವಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಈ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಡು, ಅಕ್ಕ ! ಒಬ್ಬನೇ ಆತ್ತು
ಆತ್ತು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವನು. 'ಹಾ, ಅಮ್ಮಾ ! ಹಾ, ಅಮ್ಮಾ !' ಎಂಬ
ಮಂತ್ರವನ್ನೇ ಸದಾ ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಈಗ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿರು
ವೆನು; ನನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಬಾ ! ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿಲ್ಲ !
ಹಿಂದಿನ ಆ ರೂಪವೇ ಇಲ್ಲ ಭಗವಂತನೇನು ಮಾಡುವನೋ ನೋಡೋಣ.

ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮುನ್ನಿಯವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು;
ಆದರೆ, ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅವಿಚಲಿತ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ನಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಬರಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿರುವೆನು. ನಾನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕಂದನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿ
ಯುವುದಾದರೆ ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಬರುವೆನು ! ಆದರೆ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿ
ಕೇಳು ! ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಗುಣ ಹೊಂದಲಾರ. ನನಗೆ ಅವನ ಸ್ವಭಾವ ಚೆನ್ನಾಗಿ
ಗೊತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಖಾಯಿಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ಕೇವಲ ಮನೆಯಿಂದ
ಹೊರಡೂಡಲ್ಪಟ್ಟನೆಂಬ ಚಿಂತೆ. ಈ ದುಃಖವೇ ಜ್ವರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ
ವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಒಂದಲ್ಲ, ಸಾವಿರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ
ಗುಣವಾಗಲಾರದು !

ಮುನ್ನಿ—ಅಕ್ಕ ! ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಯಾಳು ಹೊರಡೂಡಿದರು?
ಕೇವಲ ಓದಿನ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿದೆನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನೀನು ಯಾವ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೂ ಸರಿ;
ಆ ವಿಷಯ ಅವನ ಮನದಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಸೇರಿತು! ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುವ
ರಾರು ? ಯಾವ ನಿಚಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮಾತನಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ನನಗೆ

ಎಲ್ಲಿಯದು ? ನೀನು ಯಜಮಾನ; ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿ ಯಜಮಾನಿ; ನಾನು ಕೇವಲ ನಿನ್ನ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಾದು ಬಿದ್ದಿರುವ ಅಭಾಗಿ ನಿ ವಿಧವೆ ! ನನ್ನ ಮಾತನ್ನಾರು ಕೇಳುವರು ? ನನ್ನನ್ನಾರು ಲಕ್ಷಿಸುವರು ? ಆದರೂ ಹೇಳದಿರಲು ಮನಸು ಬಾರದು. ಎಂದು ಮಾನಸರಾಮನು ಮನೆಗೆ ಬರುವನೋ, ಎಂದು ನಿನ್ನ ಹೃದಯವೂ ಹಿಂದಿನಂತಾಗುವುದೋ ಅಂದೇ ಅವನು ಗುಣಮುಖನಾಗುವನು.

ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಅವಳ ಜ್ಯೋತಿಹೀನ ಹಾಗೂ ಅನುಭವಪೂರ್ಣ ನೇತ್ರಗಳೆದುರಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಘಟನೆಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅವಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು; ಮತ್ತು ಅದರ ಕ್ರೋಧವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರಸರಾಧಿ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮೇಲೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ' ಈ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗೆಯೇ ! ' ಎಂದು ಈಗಲೂ ಹೇಳಹೊರಟಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಅವಳ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯದಿರಲಿಲ್ಲ. ' ಅವಳು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದನಂತರ ಮುನ್ನಿಯವರು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲೇ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. ಯಾವುದಾದರೂ ಗೋಡೆಗೆ ತಲೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲೇ ?-ಎಂದೆನಿಸಿತು ! ಅವರೇಕೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ? ವಿವಾಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನಿತ್ತು ? ಭಗವಂತನು ಅವರಿಗೆ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ವಯಸ್ಸು ಐವತ್ತಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಏಕೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು ? ಈ ನೆಪ ದಿಂದಲೇ ಅವರ ಸರ್ವನಾಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಗವಂತನು ಬಯಸಿದನೇ ? ಅವರು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಒಮ್ಮೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸಹಾಸ್ಯ ಹಾಗೂ ನಿಶ್ಚಲ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟರು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸಹಾಸ್ಯ ಕಾಂತಿಯು ಅವರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿತು. ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ಬಳಿಕ ಇಂದು ಅವರಿಗೆ ಈ ಶಾಂತಿಯು ದೊರಕಿತು. ಪ್ರೇಮಪೀಡಿತ ಹೃದಯವು ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಶಾಂತ ಹಾಗೂ ಅವಿಚಲಿತವಾಗಿರಬಲ್ಲದೇ ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ; ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಹೃದಯದ ಹುಣ್ಣನ್ನು ಭಾವಕೌಶಲದಿಂದ ಮುಚ್ಚಲಳವಲ್ಲ ! ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತದ ದುರ್ಬಲತೆಗಾಗಿ ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟು ಇಷ್ಟು

ಅನರ್ಥ ಮಾಡಿದರು. ಮಾನಸರಾಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಸಂಶಯ ದೂರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆದರೆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಿತು— ಮಾನಸರಾಮನು ನನ್ನ ಮನಸಿನ ಈ ಸಂಶಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಬರಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವನೇ? ಹಾಗಾದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದು!—ಹೀಗೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅವರ ಹೃದಯ ಧುಸಿತಗೊಂಡಿತು. ಗಾಡಿಯನ್ನು ಬೇಗ ನಡೆಯಿಸೆಂದು ಗಾಡಿಯವನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಇಂದು ಅವರ ಹೃದಯಮಂಡಲದ ಮೇಲೆ ಕವಿದಿದ್ದ ಕಾರ್ಮೋಡವು ಚದುರಿತು; ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶ ಲಹರಿಯು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಆತುರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು! ಗಾಡಿಯವನು ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿರುವನೋ?—ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಕುದುರೆಯ ನಡಿಗೆಯು ಹಿಡಿದದ್ದೂ ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟು ನಿಧಾನವಾಗಿ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ!

ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ತಲಪಿ ಆತುರದಿಂದ ಅವರು ಮಾನಸರಾಮನ ಬಳಿ ಹೋದರು. ನೋಡಲಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಅವನೆದುರಿಗೆ ಚಿಂತಾಮಗ್ನರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಮುನ್ನಿಯವರ ಕೈಕಾಲುಗಳು ತಣ್ಣಗಾದವು. ಮುಖದಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡದಾಯಿತು. ಗದಗದಸ್ವರದಿಂದ, ಅತಿ ಕಷ್ಟದೊಡನೆ ಕೇಳಿದರು—ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ?—ಹೀಗೆಂದು ಕೇಳಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ತುಸು ತಡವಾಯಿತು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಮುನ್ನಿಯವರ ಮನಸು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅಚೇತ ಬಾಲಕನ ತಲೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಮಾನಸರಾಮನ ದೇಹವು ಕೆಂಡದಂತೆ ಕಾಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿದನು—ಹಾ! ಎಂತಹ ಭಯಂಕರ ಹಾಗೂ ದೀನ ದೃಷ್ಟಿ! ಮುನ್ನಿಯವರು ಬಾಲಕನನ್ನು ಎದೆಗುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕೇಳಿದರು—ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ? ನೀವು ಮಾತನಾಡದೇ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿರೇಕೆ?

ಡಾಕ್ಟರು ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದರು—ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಿರಿ? ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ? ೧೦೬ ಡಿಗ್ರಿಗಳ ಜ್ವರವಿದೆ. ಜ್ವರದ ಪ್ರಕೋಪವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದ

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೇಲಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ ! ನೀವು ಹೋದಾಗಿನಿಂದ ಒಂದು ನಿಮಿಷವೂ ಈ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲಿಲ್ಲ. ಊಟ ಮಾಡಲು ಕೂಡ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೋ ಎನ್ನು ವಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿ ನಾಜೂಕಾಗಿದೆ. ಮಹಾಜ್ವರವಾದುದರಿಂದ ಎಚ್ಚರವೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆತಡೆದು ಸನ್ನಿವಾತವೂ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇವನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಅಂದರೇ ? ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ 'ಅಮ್ಮಾ, ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆ ! ಅಮ್ಮಾ, ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆ !' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮಾನಸ ರಾಮನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು. ಮತ್ತು ಮುನ್ನಿ ಯವರನ್ನು ಮಂಚ ದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಉನ್ನತ್ತ ಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದನು—ನನ್ನನ್ನು ಹೆದರಿ ಸುವಿರಾ ? ಕೊಂದುಹಾಕಿಬಿಡಿ ! ಈಗಲೇ ಬೇಕಾದರೂ ಕೊಂದುಹಾಕಿಬಿಡಿ ! ಏಕೆ ? ಕತ್ತಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಹಗ್ಗವೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೇ ? ನಾನೇ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಹಾ, ಅಮ್ಮಾ ! ನೀನೆಲ್ಲಿರುವೆ ? ಎನ್ನುತ್ತ ಅವನು ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದನು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮಾನಸರಾಮನ ಶಿಥಿಲ ಮುಖ ಮುದ್ರೆಯ ಕಡೆಗೆ ವೃಥಾ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ದಿಟ್ಟಿಸಿದರು ನಂತರ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ದೀನತಾಪೂರ್ಣ ಆಗ್ರಹ ದಿಂದ ಹೇಳಿದರು—ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ ! ಇವನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಉಳಿಸಿಕೊಡಿ ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸರ್ವನಾಶವಾಗಿಹೋಗುವುದು. ನಾನು ಅಷ್ಟೇನೂ ಹಣವಂತನಲ್ಲ; ಆದರೂ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತರಿಸಿಕೊಡುವನು. ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲಾದರೂ ಇವನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ! ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ಅವರ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ; ನಾನು ಎಲ್ಲ ಖರ್ಚನ್ನೂ ಕೊಡುವೆನು. ಕಂದನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾರೆ. ಹಾ, ಮಗು !

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಕರುಣ ಸ್ವರದಿಂದ ಹೇಳಿದರು—ಬಾಬೂಸಾಹೇ ಬರೇ, ನಾನು ನನ್ನ ಕೈಲಾದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು. ದೊಡ್ಡ ಡಾಕ್ಟರ ರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವರ ಸಲಹೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಎಂದು ಹೇಳುವಿರಿ. ಈಗಲೇ

ಬೇಕಾದರೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಲಹರಿ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಭಟ್ಟ, ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರ್ ಮಧುರ ಇವರನ್ನು ಕರೆಸುವೆನು. ಡಾಕ್ಟರ್ ವಿನಾಯಕ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕರೆಸುವೆನು. ಆದರೆ ವೈದ್ಯವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಭರವಸೆ ಕೊಡಲಾರೆ! ಹುಡುಗನ ಸ್ಥಿತಿ ಬಹಳ ನಾಜೂಕಾಗಿದೆ.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ಇಲ್ಲ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ! ಹಾಗೆನ್ನ ಬೇಡಿ; ದಯವಿಟ್ಟು ಹಾಗೆನ್ನ ಬೇಡಿ! ಪರಮಾತ್ಮನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ಕೋಪ ಮಾಡಲಾರ. ತಾವು ಬೊಂಬಾಯಿ, ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ ಡಾಕ್ಟರುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಿ, ನಾನು ನಿಮಗೆ ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಇವನೇ ನನ್ನ ಕುಲದೀಪ, ಇವನೇ ನನ್ನ ಜೀವನದ ಆಧಾರ! ಸಂಕಟದಿಂದ ನನ್ನ ಎದೆಯೊಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರುವಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ಔಷಧಿಯನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಕೊಡುವಿರಾ? ನನ್ನ ಕಿವಿಯಾರೆ ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವೆನು. ಅವನಿಗೇನು ಕಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಹಾ, ಮಗು!

ಡಾಕ್ಟರ್ -- ಮನಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿ, ಬಾಬು! ನೀವು ವಯಸ್ಕರು; ಈ ರೀತಿ ಅತ್ತುಕರೆಯುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಡಾಕ್ಟರುಗಳ ಗುಂಪನ್ನು ಜಮಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೂ ಆಗಲಾರದು! ಶಾಂತ ಚಿತ್ತರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ. ನೀವೇ ಈ ರೀತಿ ಅಧೈರ್ಯಪಡತೊಡಗಿದರೆ ಹೇಗೆ?

ಮುನ್ನಿ—ಇಲ್ಲ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೇ! ಇನ್ನು ನಾನು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಬಾಯಿ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ತಾವೇನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿ; ಹುಡುಗನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವನು! ತಾವೇ ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು! ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದು, ನನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನಾಡಿದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು! ಇಂತಹ ಯಾವ ಸಂಜೀವಿನಿಯೂ ಇಲ್ಲವೇ? ಹಾ, ಇವನೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಆಡುವಂತಾಗಬಾರದೇ?

ಎನ್ನುತ್ತ ಮುನ್ನಿಯವರು ಅವೇಶದಿಂದ ಮಾನಸಲಾಸನವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದರು—ಮಗು, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಣ್ಣು ತೆಗೆ! ನಿನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ? ನಾನು

ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಅಳುತ್ತಿರುವೆನು, ನೋಡು! ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ದೂಷಣೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ನನ್ನ ಮನವು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿದೆ!

ಡಾಕ್ಟರ್—ನೀವು ಪುನಃ ಏನೇನೋ ಮಾತನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಿರಲ್ಲ? ಬಾಬೂಸಾಹೇಬರೇ, ನೀವು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಲ್ಲ; ವಯಸ್ಕರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಳೆಯಿರಿ!

ಮುನ್ನಿ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರೇ! ಇನ್ನು ನಾನು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅಪರಾಧವಾಯಿತು. ತಾವು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿ. ನನ್ನ ಮನಸು ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿದೆ—ಎಂದು ತಿಳಿಸಲು ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲವೇ? ತಾವೇ ಅವನಿಗೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ, ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರೇ! 'ನಿನ್ನ ಹತಭಾಗ್ಯ ತಂದೆಯು ಅಳುತ್ತಿರುವರು. ಅವರ ಮನಸು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿದೆ; ಅವರ ಭ್ರಮೆಯು ಈಗ ದೂರವಾಯಿತು'—ಎಂದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಡಿ! ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರುವೆನು; ಇನ್ನು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ!

ಡಾಕ್ಟರ್—ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳ್ಮೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಿ, ಬಾಬೂಸಾಹೇಬರೇ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ವಿವಶನಾಗಿ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಐದು ನಿಮಿಷ ಆಫೀಸ್‌ರೂಮಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯುವೆನು. ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಿ!

ಹಾ! ಪ್ರಾಯದ ಪುತ್ರನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಯಾವ ಪಿತನ ಮನಸು ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರಬಲ್ಲದು? ಮುನ್ನಿಯವರು ಬಹಳ ಗಂಭೀರ ಸ್ವಭಾವದ ಮನುಷ್ಯರು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಕರೆಯುವುದರಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಶಾಂತರಾಗಿ ಕುಳಿತಿರಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೈವಗತಿಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಈ ಖಾಯಿಲೆಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ಶಾಂತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು; ಇತರರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ತಾವೇ ಬೇಕಾದ ಡಾಕ್ಟರುಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ತಾವೇ ಹೊತ್ತಿಸಿದ ಬೆಂಕಿ ಎಂದು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಹೇಗೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದಿರುವರು? ಯಾವ ಪಿತನೂ ಇಷ್ಟು ವಜ್ರಹೃದಯಿಯಾಗಿರಲಾರ! ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ರೋಮರೋಷವೂ

ಅವರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಿತ್ತು ! ನನಗೆ ಈ ದುರ್ಭಾವನೆ ಏಕುಂಟಾಯಿತು ? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಭೀಷಣ ಕಲನೆಯನ್ನು ನಾನೇಕೆ ಮಾಡಿದೆ ? ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ವಿವಾಹಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡುದೇ ತಪ್ಪಾಯಿತು ; ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದುಕೊಂಡಂತಾಯಿತು ! ಹೌದು, ಇದೇ ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪದ್ರವಗಳಿಗೂ ಮೂಲಕಾರಣ ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಅದಿರಲಿ, ನಾನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು ? ಪ್ರಪಂಚದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಅವರ ಜೀವನವು ಆನಂದದಿಂದ ಜರುಗುವುದು ಆನಂದದ ಆಸೆಯಿಂದಲೇ ನಾವು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನೂರಾರು ಜನರು ಎರಡನೆಯ, ಮೂರನೆಯ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮತ್ತು ಏಳನೆಯ ವಿವಾಹವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ಜೀವಿಸಿಲ್ಲವೇ ? ಎಲ್ಲರ ಗತಿಯೂ ನನ್ನಂತಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಯಾರೂ ವಿವಾಹದ ಹೆಸರನ್ನೇ ಎತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ! ಅಷ್ಟೇಕೆ. ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಯವರೇ ಐವತ್ತೈದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇ ? ನಾನು ಜನಿಸಿದಾಗ ಅವರ ವಯಸ್ಸು ಅರುವತ್ತಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಈಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂತರವಿದೆ-ಎಂಬುದು ದಿಟ. ಹಿಂದಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಓದಿಬರೆದವರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತಿಯು ಅಂತಹವನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಪೂಜ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಥವಾ ಪುರುಷನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನೋ ? ಇರಬಹುದು ! ಯುವ ಕನ್ಯಾ ವೃದ್ಧರ ಸಂಗಡ ಯಾವ ರೀತಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರಲಾರನೋ, ಅಂತೆಯೇ ಯುವತಿಯಾದರೂ ವೃದ್ಧನ ಸಂಗಡ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿರುವಳು ? ಆದರೆ ನಾನೇನೂ ಅಂತಹ ವೃದ್ಧನಲ್ಲ ; ನೋಡಿದವರು ನನಗೆ ನಲವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸು ಹೇಳಲಾರರು ! ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಯಾವನವು ಕಳೆದ ಬಳಿಕ ಯುವತಿಯನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂಟ ನಾಚಿಕೆಗೇಡೇ ಸರಿ ! ಇದರಲ್ಲಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಇಲ್ಲ ! ಸ್ತ್ರೀಯು ಸ್ವಭಾವತಃ ಲಜ್ಜಾಶೀಲೆ. ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಯಮಶೀಲೆ. ಯೋಗ್ಯ ವಯಸ್ಸು ಪತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಇತರ ಪುರುಷರ ಸಂಗಡ ನಕ್ಕು ನುಡಿದರೂ ಅವಳ ಮನಸು ಶುದ್ಧವಾಗಿರುವುದು. ವೃದ್ಧನನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇತರರ ಕಡೆಗೆ

ಕಣ್ಣಿ ತಿ ನೋಡದಿದ್ದ ರೂ ಅವಳ ಮನಸು ದುಃಖದಿಂದಿರುವುದು. ಅದು ಗಟ್ಟಿ ಗೋಡೆಯಂತೆ; ಇದು ಬೋಳ್ಳು ಗೋಡೆಯಂತೆ.

ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಜಂಪು ಹತ್ತಿದಂತಾಯಿತು. ಮನಸಿನ ಭಾವನೆಗಳು ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಪ್ನದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದವು. ಅವರು ಈ ರೀತಿಯ ಕನಸನ್ನು ಕಾಣತೊಡಗಿದರು— ತಮ್ಮ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯು ಮಾನಸರಾಮನೊಡನೆ ಬಂದು ನಿಂತು ಹೇಳುವಳು— ಸ್ವಾಮೀ, ನೀವೇನು ಮಾಡಿದಿರಿ? ನನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನು ಸವಿಸಿ ಸಾಕಿದ ಈ ಬಾಲಕನನ್ನು ನೀವಿಷ್ಟು ನಿರ್ದಯದಿಂದ ಕೊಂದುಹಾಕುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲಾ? ಇಂತಹ ಆದರ್ಶಚರಿತ್ರ ಬಾಲಕನ ಮೇಲೆ ಈಸರಿಯ ಘೋರ ಕಳಂಕವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದಿರಾ? ಈಗ ಕುಳಿತು ದುಃಖಿಸುವುದರಿಂದೇನು? ಅವನು ನಿಮ್ಮ ಕೈತಪ್ಪಿದಂತೆಯೇ! ನಿಮ್ಮ ನಿರ್ದಯ ಕರಗಳಿಂದ. ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅವನನ್ನು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನು. ನೀವೆಂದೂ ಸಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದವರಲ್ಲ; ವಿವಾಹವಾದೊಡನೆಯೇ ಸಂಶಯದ ಗಂಟೆನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರಾ? ಈ ಕೋಮಲ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಇಂತಹ ಕರೋರ ಆಘಾತವೇ? ಇಷ್ಟು ಭೀಷಣ ಕಳಂಕವೇ? ಈಸರಿಯ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಜೀವಿಸಿರುವವರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿಗಳೇ ಸರಿ! ನನ್ನ ಪುತ್ರನು ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರ! ಎನ್ನುತ್ತ ಪುತ್ರನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದಳು ಮುನ್ನಿಯವರು ಅಳುತ್ತ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲು ಕೈ ಚಾಚಿದರು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಯಿತು. ನೋಡಲಾಗಿ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಲಹರಿ, ಡಾಕ್ಟರ್ ಭಟ್ಟ, ಮುಂತಾಗಿ ಐದಾರು ಮಂದಿ ಡಾಕ್ಟರುಗಳು ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಹೆನ್ನೆರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಎರಡು ಹೊತ್ತೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜಿಯರಾಮ, ಶ್ರೀರಾಮರೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆದರೆ, ನಿರ್ಮಲೆ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವಳು ? ಅವಳ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮಾನಸರಾಮನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯಲು ಅವಳ ಮನಸು ಕಾತರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಗದರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಮನಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಚಿತ್ತವು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮುನ್ನಿಯವರ ಸಂದೇಹವೇ ಅವರ ಪುತ್ರಪ್ರೇಮವನ್ನು ಶಿಥಿಲ ಮಾಡಿತೋ, ಅವರ ಕೃಪಣತೆಯೇ ಮಾನಸರಾಮನು ಗುಣಮುಖವಾಗಲು ಬಾಧಕವಾಯಿತೋ ?—ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಭಯವಾಯಿತು. ಅಸ್ವಶ್ರೇಯ ಡಾಕ್ಟರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಸಹಸ್ರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಉಪಹಾರವನ್ನಿತ್ತು, ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸಿರೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೇ ?—ಎಂಬ ಪ್ರಬಲ ಇಚ್ಛೆ ಅವಳ ಮನದಲ್ಲುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವಳ ಬಳಿ ಅಷ್ಟು ಹಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟು ಸಾಹಸವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ! ಈಗಲೂ ಅವಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವಂತಿದ್ದರೆ, ಮಾನಸರಾಮನು ಗುಣಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸೇವೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೂರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಜ್ವರ ಇಳಿಯದಿರುವುದೇ ? ಇದು ದೈಹಿಕ ಜ್ವರವಲ್ಲ, ಮಾನಸಿಕ ಜ್ವರ ! ಚಿತ್ತವು ಶಾಂತವಾದ ಹೊರತು ಇದರ ಪ್ರಕೋಪವು ಶಾಂತವಾಗಲಾರದು ! ಅವಳು ಒಂದು ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಅವನ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿದ್ದು, ಮುನ್ನಿಯವರ ಮನಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವಂತಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ತಂದೆಯವರ ಹೃದಯವು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು ! ಮತ್ತು ಅವನು ಬೇಗನೆ ಗುಣಮುಖವಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೀಗಾಗುವುದೇ ? ಅವಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಮುನ್ನಿಯವರ ಮನಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರಬಲ್ಲದೇ ? ಇಷ್ಟಾಗರೂ ಅವರ ಮನಸು ಅವಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ? ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಮಾದಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತಿರುವರೋ—ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೇ ಅವರ ಸಂದೇಹವು ಪುನಃ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತೇ ?

ಎಂದು ಮುಂತಾದ ಯೋಚನೆಗಳಲ್ಲೇ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆಯನ್ನೂ ಹೊತ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಎನನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ.

ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಪೂರಿಯನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ರುಕ್ಕಿಣಿಯೂ ಉಪವಾಸವಿರುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವರಿಗೆ ಭೋಜನದ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ !

ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಜಯರಾಮನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದನು. 'ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆಯಾ ಜಯಾ ? ಈ ದಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿದೆ ? ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದನೇ ?' ಎಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು.

ಜಯರಾಮನು ಅಳುಮುಖ ಮಾಡಿಕೊಂಡು 'ಅಮ್ಮಾ, ಈ ದಿನ ಅವನು ಏನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ, ಜೋರಾಗಿ ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮುಖ ಮಲಿನವಾಯಿತು. ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು—
ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಜಯ—ಏಕೆರಲಿಲ್ಲ ? ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು. ಈ ದಿನ ಬಹಳ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಎದೆ ಡಬಡಬ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. 'ಡಾಕ್ಟರುಗಳು ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಜಯ—ಡಾಕ್ಟರುಗಳೂ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು. ಮತ್ತು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಸಲಹೆ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ರೋಗಿಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಜಾ ರಕ್ತವನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುಖ್ಯ ಡಾಕ್ಟರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಬೂಜಿಯವರು 'ನನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ರಕ್ತ ಬೇಕಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದರು. ಡಾಕ್ಟರು ನಕ್ಕು 'ನಿಮ್ಮ ರಕ್ತದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಾರದು; ಯಾರಾದರೂ ದೃಢಕಾಯ ಯುವಕನ ರಕ್ತ ಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಒಂದು ಇಂಜಕ್ಷನ್ ಕೊಟ್ಟರು. ಅಬ್ಬಬ್ಬ, ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಸೂಜಿ ! ಅಣ್ಣನು ತುಪಿಪಿಟಕ್ಕಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಕಣುಗಳನ್ನೇ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ !

ಮಹಾ ಸಂಕಲ್ಪಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವೇಶದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳುವವು! ಇದುವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹೆದರಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂದು ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ತನ್ನ ದೇಹದ ತಾಜಾ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ರಕ್ತದಿಂದ ಮಾನಸರಾಮನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಯುವಂತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಅಂತಿಮ ಬಿಂದುವನ್ನು ಸಹ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು! ಈಗ ಯಾರೇನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೂ ಅವಳು ಲಕ್ಷಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಜಯ, ನೀನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದು ಗಾಡಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ! ನಾನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು' ಎಂದಳು.

ಜಯ—ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಇರುವರು. ಸ್ವಲ್ಪ ರಾತ್ರಿಯಾಗಲಿ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲ, ನೀನು ಈಗಲೇ ಗಾಡಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ!

ಜಯ—ಬಾಬುಜೀಯವರು ಕೋಪಗೊಂಡರೆ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಕೋಪಗೊಳ್ಳಲಿ! ನೀನು ಈ ಹ್ವಣ ಹೋಗಿ ಗಾಡಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾ!

ಜಯ—ಅಮ್ಮನೇ ಗಾಡಿ ಕರೆತರಲು ಹೇಳಿದರೆಂದು ಬಾಬುಜೀಯವರಿಗೆ ಹೇಳುವೆನು!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೇಳು!

ಅತ್ತ ಜಯರಾಮನು ಗಾಡಿ ತರಲು ಹೋದನು. ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಂಡು, ಬಟ್ಟೆ ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಆಭರಣವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ಬಂದು ಗಾಡಿಯ ಹಾದಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಳು.

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಈ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳಿದಳು—ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟಿರುವೆ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸ್ವಲ್ಪ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಏನು ಮಾಡುವೆ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ನಾನೇನು ಮಾಡುವೆನು? ಎಲ್ಲಾ ಮಾಡುವವನು ಆ ಭಗವಂತನು! ಕೇವಲ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನೀನು ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ವಿನೀತ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ಅಕ್ಕ ! ಇಂದು ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬಹಳ ನಾಜೂಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಜಯರಾಮನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು; ಮನಸು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿಲ್ಲ ! ನೀವೂ ಬನ್ನಿ, ಅಕ್ಕ !

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನಾನು ನೋಡಿ ಬಂದಿರುವೆನು. ಈಗ ಬೇರೆಯವರ ರಕ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಜೀವಿಸುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ತನ್ನ ಶರೀರದ ರಕ್ತವನ್ನು ಇತರರಿಗಾಗಿ ಯಾರು ಏಕೆ ತೆಗೆದು ಕೊಡುವರು ? ಅವರಿಗೂ ಪ್ರಾಣಭಯವಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ರಕ್ತದಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗಲಾರದೇ ಅಕ್ಕ !

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಏಕಾಗಲಾರದು ? ಯೌವನಸ್ಥರ ತಾಜಾ ರಕ್ತವೇ ಈಗ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಆದರೆ, ನಿನ್ನ ರಕ್ತದಿಂದ ಮಾನಸರಾಮನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಮೇಲು !

ಗಾಡಿ ಬಂದಿತು. ಜಯರಾಮ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ಗಾಡಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯಿತು.

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ದ್ವಾರದ ಬಳಿ ನಿಂತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ಅವಳಿಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮೇಲೆ ದಯೆಯುಂಟಾದುದು ! ತನ್ನ ಕೈ ನಡೆಯುವಂತಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕರುಣೆ ಮತ್ತು ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ಆವೇಶವು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಅವಳು ಅಪ್ರಕಟ ರೂಪದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟಾದರೂ 'ಇದು ದುರ್ಭಾಗ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ, ಸರ್ವನಾಶದ ಮಾರ್ಗ !' ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರುಗಳು 'ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಾನಸರಾಮನ ಜ್ವರ ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಎವೆ ಇಕ್ಕದೆ ದ್ವಾರದಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಉನ್ನುತ್ತ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ

ನೆಟ್ಟಿತ್ತು. ಯಾವುದೋ ದೇವತೆಯ ಹಾದಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವನೋ ? ಎಂಬ
ತಿತ್ತು. ತಾನೆಲ್ಲಿರುವೆನು ? ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವೆನು ? ಎಂಬುದರ ಅರಿವು
ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಎದ್ದು
ಕುಳಿತನು. ಅವನ ಸಮಾಧಿ ಭಂಗವಾಯಿತು ! ಅವನ ವಿಲುಪ್ತ ಚೇತನೆಯು
ಪ್ರದೀಪ್ತವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಆಗ ಅವನಿಗಾಯಿತು ! ಮರೆತಿದ್ದ
ಯಾವುದೋ ಮಾತು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನರಳಿಸಿ
ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಅಚ್ಚರಿಗೊಂಡು, ತೀವ್ರ ಸ್ವರದಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು
ಕೇಳಿದರು—ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ ? ಏನು ಮಾಡಲು ಬಂದೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ ಅವಾಕ್ಯಾದಳು ! ಈ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವಳು ಉತ್ತರ
ಕೊಡಲಾರದೆಹೋದಳು ! ಇದೆಂತಹ ಜಟಿಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ? ಮನೆಯ ಮನುಷ್ಯ
ನೊಬ್ಬನು ಖಾಯಿಲೆ ಇದ್ದು, ಅವನನ್ನು ನೋಡಬಂದರೆ, ' ಏನು ಮಾಡಲು
ಬಂದೆ ? ' ಎಂದು ಕೇಳುವುದೇ ?

ಅವಳು ಬುದ್ಧಿಶೂನ್ಯಳಾದಳು; ಸಂಜ್ಞಾಹೀನಳಾದಳು. ಮುನ್ನಿ ಯವರ
ಶೋಕಸಂತಾಪಗಳ ಮಾತನ್ನು ಹುಡುಗರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಈಗಲಾದರೂ
ಅವರ ಮನಸು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅವಳು ಊಹಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ
ಅದು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಭ್ರಮೆ ಎಂದು ಈಗ ಅವಳಿಗರಿವಾಯಿತು. ನಿಜವಾ
ಗಿಯೂ ಮಹಾ ಭ್ರಮೆಯೇ ಹೌದು ! ಅಶ್ರುವೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸಂದೇಹಾ
ಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮರುಗಿ ಮರುಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನ
ಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಪುನಃ ಅದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು — ನೀನು ಇಲ್ಲಿ
ಗೇಕೆ ಬಂದೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಿಶ್ಯಂಕ ಭಾವದಿಂದ ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು—ನೀವು ಇಲ್ಲಿನ
ಮಾಡಲು ಬಂದಿರಿ ?

ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪ ಬಂತು. ಸಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತ ಮಂಚದಿಂದಿದ್ದು, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದರು—ನೀನಿಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ! ನಾನು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಾಗ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ತಿಳಿಯಿತೋ ?

ಆಹಾ ! ಎಂತಹ ಅನರ್ಥವಾಯಿತು ! ಮಂಚದಿಂದ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮಾನಸರಾಮನು ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದನು—ಅಮ್ಮಾ ! ಈ ಹತಭಾಗ್ಯನಿಗೋಸ್ಕರ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಿಮಗಿಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹವನ್ನೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ ! ನನ್ನ ಪುನರ್ಜನ್ಮವು ನಿಮ್ಮ ಗರ್ಭದಲ್ಲಾಗಿ, ನಿಮ್ಮ ಬಾಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವಂತಾಗಲೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು ! ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಮಾತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಾತೆ ಎಂದೇ ತಿಳಿದೆನೆಂಬುದನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ ! ನಿಮ್ಮ ವಯಸ್ಸು ನನಗಿಂತ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ನೀವು ಮಾತೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವಿರಿ ! ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಸದಾ ಇದೇ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಇನ್ನು ಮಾತನಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅಮ್ಮಾ, ಕ್ಷಮಿಸಿ ! ಇದೇ ಅಂತಿಮ ಭೇಟಿ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಶ್ರುಪ್ರವಾಹವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಇಂತಹ ಮಾತನ್ನೇಕೆ ಆಡುವೆ ? ಇನ್ನು ನಾಲವಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಮುಖನಾಗುವೆ !

ಮಾನಸರಾಮನು ಕ್ಷೇಣಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದನು—ಇನ್ನು ಬದುಕಿರುವ ಆಸೆ ಇಲ್ಲ, ಮಾತನಾಡಲು ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲ !

ಎನ್ನುತ್ತ ಮಾನಸರಾಮನು ಆಶಕ್ತನಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಿರ್ಭಯ ನೇತ್ರದಿಂದ ನೋಡಿಕೇಳಿದಳು—ಡಾಕ್ಟರುಗಳು ಏನು ಸಲಹೆ ಇತ್ತರು ?

ಮುನ್ನಿ—ತಾಜಾ ಠಕ್ತವನ್ನು ಅವನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರೆ ಬದುಕಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ತಾಜಾ ರಕ್ತವು ಸಿಕ್ಕರೆ, ಅವನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಯಾಗುವುದೇ ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ತೀವ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ

ನುಡಿದರು—ಅದನ್ನು ಹೇಳಲು ನಾನೇನೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ನಾನು ಭಗವಂತನೆಂದು ಬಗೆದಿಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ತಾಜಾ ರಕ್ತವು ಅಂತಹ ಅಲಭ್ಯ ವಸ್ತುವೇನೂ ಅಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿ—ಆಗಸದ ತಾರೆಗಳೂ ಅಲಭ್ಯವಲ್ಲ ! ಬಾಯಿಮಾತಿಗೇನು ಕಷ್ಟ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಾನು ನನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು. ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ !

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು — ನೀನೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೌದು, ನನ್ನ ರಕ್ತದಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗಲಾರದೇ ?

ಮುನ್ನಿ — ನಿನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾ ? ಬೇಡ, ನಿನ್ನ ರಕ್ತದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣಭಯ ಉಂಟು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವು ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದಾದರೂ ಇನ್ನೆಂದು ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಸಜಲ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನುಡಿದರು—ಇಲ್ಲ, ನಿರ್ಮಲಾ ! ಅದರ ಮೂಲ್ಯವು ಈಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಅದು ನನ್ನ ಭೋಗವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು; ಇಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಭಕ್ತಿವಸ್ತುವಾಯಿತು ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆ; ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು !

ಹದಿಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಆಗಬೇಕಾದುದು ಆಗಹೋಯಿತು ! ಯಾರಿಂದ ಏನೂ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ನಿರ್ಮಲೆಯ ದೇಹದಿಂದ ರಕ್ತವನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಾನಸರಾಮನು ತನ್ನ ಉಜ್ವಲ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಬೀರಿ, ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದನು ! ಬಹುಶಃ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅವನ ಪ್ರಾಣವು ನಿರ್ಮಲೆಗೋಸ್ಕರ ಕಾದಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ ? ಅವಳನ್ನು ನಿಷ್ಕಳಂಕಳೆಂದು ಸಿದ್ಧಗೈದ ಹೊರತು ಅವನು ಹೇಗೆ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನು ? ಈಗ ಅವನ ಉದ್ಧಿಶ್ನ ಪೂರ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರಿಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಿರ್ದೋಷಳೆಂದು ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಯಿತು ! ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ? ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ! ಬಾಣವು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಬಳಿಕ !!

ಪುತ್ರ ಶೋಕದಿಂದ ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಜೀವನವು ಭಾರಸ್ವರೂಪ ವಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರ ಅಧರದಲ್ಲಿ ನಗೆಯು ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನವು ವೃಥಾವೆಂದು ತೋರಿತು. ಕಛೇರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲ; ಹೃದಯದ ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಯುವುದಕ್ಕೋ ಸುಗ ಒಂದೆರಡು ಘಂಟೆ ಕಾಲ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗು ತ್ತಿದ್ದರು. ಊಟ ಮಾಡಲು ಕುಳಿತರೆ ಏನೂ ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಎಷ್ಟೋ ರುಚಿಯಾದ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ, ಮುನ್ನಿ ಯವರಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ತುತ್ತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತಿನ್ನಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಸ ರಾಮನ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಹೃದಯ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಆಸೆಗಳ ದೀಪವು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಂಧಕಾರ ಕವಿದಿತ್ತು ! ಇನ್ನೂ ಇಬ್ಬರು ಪುತ್ರರು ಅವರಿಗಿದ್ದರು. ಆದರೇನು ? ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಹಸುವೇ ಹೋದಬಳಿಕ ಕರುವಿನ ಭರವಸೆ ಏನು ? ಹೊ ಬಿಟ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ವೃಕ್ಷವೇ ಉರುಳಿದ ನಂತರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಸಿ ಗಳದೇನು ಆಸೆ ? ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಯುವಕರು, ವೃದ್ಧರು ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಯು ವರು. ಆದರೆ ಮಗನ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣನಾದೆನಲ್ಲಾ ? ಎಂಬುದೇ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಾತು ನೆನಪಾದೊಡನೆಯೇ ಎದೆ ಯೊಡೆದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು !

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇತ್ತು. ಸಾಧ್ಯ ವಾದಷ್ಟು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಮರೆತು ಸಹ ಹಿಂದಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಅವಳೊಡನೆ ಮಾನಸರಾಮನ ಯಾವ ಏಷಯವನ್ನಾಗಲೀ ಮಾತನಾಡಲು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಮನಸಿನ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಬಿಚ್ಚಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಲೇ ? ಎಂದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಲಜೆಯು ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ

ತನ್ನ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಆಪ್ತರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮಾಧಾನ ಸಿಗುವುದು; ಮುನ್ನಿಯವರ ಪಾಲಿಗೆ ಈ ಸಾಂತ್ವನೆಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ದುಃಖವೆಂಬ ವಿಷವು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ಹರಡಿ, ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಅವರ ಶರೀರವನ್ನು ಸವೆಸುತ್ತ ಬಂತು !

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೂ ಮಾನಸರಾಮಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಸಿದ ಡಾಕ್ಟರಿಗೂ ಸ್ನೇಹ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಆಗಾಗ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ತಿರುಗಾಡಲು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪತ್ನಿಯೂ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವರ ಮನೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉದಾಸೀನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಂಪತಿಗಳ ಸುಖಮಯ ಜೀವನವನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕೇವಲ ೨೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಂಬಳ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲೇ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಆನಂದದಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಳು. ಮನೆಗೆಲಸದ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪತ್ನಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಮೈಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಭರಣಗಳೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟಾದರೂ ಧನವನ್ನು ತೃಣಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಗಣಿಸುವ ಆ ಪ್ರೇಮವು ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿತ್ತು. ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಧನವಿತ್ತು, ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅವಳ ದೇಹವು ಜಗ್ಗು ವಂತಿತ್ತು; ಮನೆಗೆಲಸ ಯಾವುದನ್ನೂ ಅವಳು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೇನು? ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸಂಪನ್ನಳಾದರೂ ದುಃಖ! ಸುಧೆಯು ವಿಪನ್ನಳಾದರೂ ಸುಖ! ಇವೆಲ್ಲ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸುಧೆಯ ಮನೆಗೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಹೋಗಲು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಒಂದು ದಿನ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸುಧೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳು ಬಹಳ ಉದಾಸೀನಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಧೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ಇಂದೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಉದಾಸೀನಳಾಗಿರುವೆ, ನಿರ್ಮಲಾ ? ನೆರೆಲಸಾಹೇಬರ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯಷ್ಟೇ ?

ನಿರ್ಮಲಾ— ಏನು ಹೇಳಲಿ ಸುಧಾ ? ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹದಗೆಡುತ್ತಿದೆ. ಏನೂ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ ! ದೈವೇಚ್ಛೆ ಹೇಗಿರುವುದೋ ಹೇಳುವುದೆಂತು ?

ಸುಧಾ—ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಹೇಳುವರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಯಂಕರ ರೋಗಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವರೂ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದರೆ, ಅವರು 'ನನಗೇನೂ ಖಾಯಿಲೆ ಇಲ್ಲ; ನನ್ನ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇದೆ !' ಎಂದುಬಿಡುವರು. ಈ ದಿನ ನೀನೇ ಹೇಳ ನೋಡು.

ನಿರ್ಮಲಾ—ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರ ಮಾತನ್ನೇ ಕೇಳದಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವರೇ ?

ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯ ನಯನಗಳು ನೀರಾಡತೊಡಗಿದವು. ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಿಂದ ಅವಳ ಹೃದಯವನ್ನು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದೇಹವು ಇಂದು ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿತ್ತು. ಇದುವರೆಗೆ ಅವಳು ಈ ಸಂದೇಹವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ಇನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದಳು—ಸುಧಾ ! ಲಕ್ಷಣಗಳೇನೂ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿ-ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ! ಭಗವಂತನೇನು ಮಾಡುವನೋ ?

ಸುಧಾ—ಹವಾ ಬದಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಬೇರೆಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಈ ದಿನ ಅವರಿಗೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹೇಳು. ನಾಲ್ವಾರು ತಿಂಗಳು ಮತ್ತೆಲ್ಲಾದರೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಮನಸಿನ ಎಷ್ಟೋ ದುಃಖಗಳು ಮರೆಯುವವು, ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಮನೆಗಾದರೂ ಹೋದರೆ ಅವರ ದುಃಖವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ಆಲ್ಲವೆ ನೀನು ಈಗ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿರಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ! ಇದೆಷ್ಟನೆಯ ತಿಂಗಳು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಎಂಟನೆಯ ತಿಂಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ದುಃಖವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ ! ನಾನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನನ್ನೆಂದೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಬಹಳ ಅಭಾಗಿನಿ, ಸುಧಾ ! ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮುಂಚಿತ ತಂದೆಯವರು ತೀರಿಹೋದರು. ಅವರು

ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದಂದಿನಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಶನಿಕಾಟವೇ ಕಟ್ಟಿತು ! ಮೊದಲು ಮದುವೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದ ವರನ ಮನೆಯವರು ಮುಖತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪಾಪ, ಅಮ್ಮನು ವಿವಶಳಾಗಿ ಈ ಮನೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ವಿವಾಹಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು !

ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ನನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮದುವೆಯೂ ಆಗಲಿದೆ. ಅವಳ ಜೀವನ ನಾವೆಯು ಯಾವ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೋ ನೋಡಬೇಕು !

ಸುಧಾ—ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಮನೆಯವರೇಕೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅದೇನು ಕಾರಣವೋ ಅವರೇ ಬಲ್ಲರು ! ತಂದೆಯವರು ತೀರಿಹೋದರು; ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಗಂಟನ್ನಾರು ಕೊಡುವರು?—ಎಂದಿರಬಹುದು.

ಸುಧಾ—ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀಚತೆ ! ಅವರಾವ ಉರಿನವರು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಲಕ್ಷ್ಮೀದವರು. ಹೆಸರು ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೇಂದೀ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರೀ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದರು !

ಸುಧೆಯು ಗಂಭೀರ ಭಾವದಿಂದ ಕೇಳಿದಳು—ಅವರ ಮಗನಿಗೇನು ಕೆಲಸವಿತ್ತು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಬುದ್ಧಿವಂತರು !

ಸುಧೆಯು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು—ಅವರು ತಂದೆಯವರ ಸಂಗಡ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ? ಅವರೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕರಾಗಿದ್ದರು; ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಯಹೇಳಲಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇದೆಲ್ಲಾ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು ? ಸುಧಾ ! ಹಣದ ಗಂಟೆಂದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಲ್ಲ ? ಹುಡುಗನೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನೆಂದು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಹೋಗಿದ್ದ ಪುರೋಹಿತರು ಹೇಳಿದರು. ಹುಡುಗನ ತಾಯಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದೇವಿ ! ಅವಳು ಸತಿ-ಪುತ್ರರಿಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಯಹೇಳಿದಳಂತೆ; ಆದರೆ ಅವಳದೇನೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ !

ಸುಧಾ—ನನಗಂತಹ ಹುಡುಗನು ಇದ್ದರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ, ಗೊತ್ತೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತೆ ನಡೆಯಿತು ! ಪಾಪ, ಇನ್ನು ಕೃಷ್ಣಳ ಹೆಣೆಯಲ್ಲೇನು ಬರೆದಿರುವುದೋ ?

ಸಾಯಂಕಾಲವಾದ ನಂತರ ನಿರ್ಮಲೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಹೋರಗಿನಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಸುಧೆಯು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದಳು—ನಾನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವೆನು. ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಿರಾ ? ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ನಂತರ ಧನದಾಸೆಗಾಗಿ ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯಿಸುವವನಿಗೆ ನೀವೇನು ಹೇಳುವಿರಿ ?

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ಪತ್ನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದರು—ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದು; ಅಷ್ಟೆ ! ಮತ್ತೇನು ಹೇಳಲಿ ?

ಸುಧಾ—ಇದು ಘೋರ ನೀಚತೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪತನವೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ ?

ಸಿಂಹ—ಅದೂ ಸರಿಯೆ, ಹಾಗೆಂದರೂ ನನ್ನ ದಾವೆ ಅಡ್ಡಿಯೂ ಇಲ್ಲ !

ಸುಧಾ—ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಅಪರಾಧ ಹೆಚ್ಚಿನದು ? ವರನದೇ ಅಥವಾ ವರನ ಸಿತನದೇ ?

ಸುಧೆಯ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಆಶಯವೇನೆಂದು ಸಿಂಹರಿಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ವಿಸ್ಮಿತರಾಗಿ ಹೇಳಿದರು—ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾಗುವುದು ? ಅದು ಸ್ಥಿತಿ ಇದ್ದಂತೆ ! ವರನು ತಂದೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ತಂದೆಯದೇ ಅಪರಾಧವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು !

ಸುಧಾ—ಅಧೀನನಾಗಿದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಯುವಕನಾದವನಿಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲವೇ ? ತನಗೆ ಕೋಟು-ಸೂಟುಗಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ತಂದೆಯು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಅತ್ತು ಕರೆದು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಲಾದರೂ ಹೊಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ರಿವಿಗೆ ಹಾಕಲು ಹೆದರುವುದೇಕೆ ? ವರ ಮತ್ತು ವರನ ತಂದೆ ಇಬ್ಬರೂ ಅಪರಾಧಿಗಳು; ಅದರಲ್ಲೂ ವರನು ಹೆಚ್ಚು ಅಪರಾಧಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ! ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯೇನೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಖರ್ಚನ್ನೂ ಕನ್ಯಾಪಕ್ಷದವರ ತಲೆಗೇ ಕಟ್ಟೋಣವೆಂದು ಯೋಚಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವರನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ,

ತನ್ನ ಆತ್ಮಬಲದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವನ ಧರ್ಮ ! ಹಾಗಲ್ಲ ದಿದ್ದರೆ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಲೋಭಿ ಹಾಗೂ ಹೇಡಿ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವೆನು ! ದುರ್ಭಾಗ್ಯವಶಾತ್ ಇಂತಹ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ನನ್ನ ಪತಿಯಾಗಿರುವರು; ಅವರನ್ನು ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕೋ ನನಗೆ ತೋರದಂತಾಗಿದೆ !

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರವರು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು—ಅದು ...ಅದು ....ಅದು ಬೇರೆ ವಿಷಯ; ಹಣಕಾಸಿನ ಕಾರಣವಲ್ಲ; ಬೇರೆ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ಯೆಯ ಪಿತನು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಾಗುವುದು ? ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ದೋಷವಿತ್ತೆಂದೂ ತಿಳಿದುಬಂತು. ಅದಿರಲಿ; ಈ ಕಥೆ ನಿನಗಾರು ಹೇಳಿದರು ?

ಸುಧಾ—ಕನ್ಯೆಯು ಕುಂಟೆ, ಕುರುಡಿ, ಭ್ರಷ್ಟೆ ಅಥವಾ ನೀಚಳೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಿ ! ಅದನ್ನೇಕೆ ಬಾಕಿ ಇಟ್ಟಿರುವಿರಿ ? ಭಲಾ, ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ ? ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೋಷವಿತ್ತು ?

ಸಿಂಹ—ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ ಅದರೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ದೋಷವಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಳಿದುಬಂದ ವಿಷಯ !

ಸುಧಾ—ಕನ್ಯೆಯ ತಂದೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದರು. ಇನ್ನು ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿನ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಿಗಲಾರದು ಎಂಬುದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ದೋಷವಾಗಿತ್ತಲ್ಲವೇ ? ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂಜರಿಯುವಿರೇಕೆ ? ನಾನು ನಿಮಗೇನೂ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಅಂದರೂ ಈ ಕಿವಿಯಿರದ ಕೇಳಿ ಆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ ! ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಂದೆನಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿ. ಆ ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಹ ನಿರ್ದೋಷಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಮತ ! ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ನಿಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೆ; ಇನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ ? ನಿಮಗೆ ನಾನು ಗಂಟುಬೀಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಸಿಂಹ—ಅವಳು ಹೀಗಿದ್ದಳು, ಹಾಗಿದ್ದಳೆಂದು ನಿನಗಾರು ಹೇಳಿದರು ? ನೀನು ಇತರರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಹೇಗೆ ನೊಪ್ಪುವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯೋ, ಹಾಗೆಯೇ ನಾವೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆವು !

ಸುಧಾ—ಅವರಿವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ವರ್ಣಿಸಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಅಂತಹ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ಆತುರದಿಂದ ಕೇಳಿದರು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಇಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇರುವಳೇ ? ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳು; ಅವಳನ್ನೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆ ? ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳೇ ?

ಸುಧಾ—ಹೌದು, ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಬಾರಿಯಲ್ಲ; ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಬಂದಿರುವಳು. ನಾನೂ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೋಗಿರುವೆನು. ಇಲ್ಲದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಯಾವ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಬೇಡವೆಂದು ತೃಪ್ತಿಸಿದರೋ, ಅದೇ ಕನ್ಯೆಯೇ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಪತ್ನಿ !

ಸಿಂಹ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ?

ಸುಧಾ—ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ! ಈಗಲೂ ನೀವೇ ಆ ಮಹಾಪುರುಷರೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡಲಾರಳು ! ಅಂತಹ ಸುಶೀಲೆ, ಕಾರ್ಯನಿಪುಣೆ, ಚತುರೆ ಮತ್ತು ಪರಮ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸಹ ಸಿಗಲಾರರು ! ನೀವು ನನ್ನನ್ನೇ ಹೊಗಳುವಿರಿ. ನಾನು ಅವಳ ದಾಸಿಯಾಗಿರಲು ಸಹ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದೆ; ಆದರೇನು ? ಯೋಗ್ಯವಯಸ್ಕ ಪತಿಯು ಸಿಗದ ಮೇಲೆ ಏನಿದ್ದರೇನು ? ಆ ವೃದ್ಧ ವಕೀಲರೊಡನೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಅವಳೇ ಧೈರ್ಯ ಶಾಲಿ ! ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ಎಂದೋ ವಿಷ ಕುಡಿದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ ! ಮನ ಸಿನ ವೃಥೆಯು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ನಗುವಳು, ಮಾತನಾಡುವಳು, ಒಡನೆ-ವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸುವಳು; ಆದರೆ, ಅವಳ ರೋಮರೋಮವೂ ರೋದಿಸುತ್ತಿರುವುದು !

ಸಿಂಹ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರನ್ನು ಬಹಳ ದೂಷಿಸಬಹುದಲ್ಲವೇ ?

ಸುಧಾ—ದೂಷಿಸುವಳೇಕೆ ? ಅವರು ಅವಳ ಪತಿಯಲ್ಲವೇ ? ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈಗ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರೇ ಅವಳ ಸರ್ವಸ್ವ ! ವೃದ್ಧರಾಗಲಿ, ರೋಗಿಯಾಗಲಿ, ಅವರು ಅವಳ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲವೇ ? ಉತ್ತಮ ಕುಲದ ಸ್ತ್ರೀಯು

ಪತಿಯನ್ನೆಂದೂ ನಿಂದಿಸಲಾರಳು; ಇದೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ನೀಚ ಹೆಂಗಸರ ಕೆಲಸ ! ಪತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ಮನದಲ್ಲೇ ಕೊರಗುವಳು. ಆದರೆ, ಬಾಯಿಂದೇನೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಸಿಂಹ—ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇಕೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು ?

ಸುಧಾ—ಇಂತಹ ಮನುಷ್ಯರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಬಡ ಕುವರಿಯರ ನಾನೇ ಯನ್ನು ಪಾರಗಾಣಿಸುವವರಾರು ? ನೀವು ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡಿಗರು ಭಾರಿಯ ಗಂಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೊರತು ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ ! ಅಂದಬಳಿಕ ಅವಳಾರ ಮನೆಗೆ ಸೇರಬೇಕು ? ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದಿರಿ ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಗವಂತನು ಅವಳ ಸೌಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ ! ಆದರೆ, ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಗತಿ ಏನಾದರೂ ಆದರೆ ಅವಳ ಜೀವನವು ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವುದು ! ಈ ದಿನ ಅವಳು ಬಹಳ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿರ್ದಯಿಗಳು ! ನಾನು ನನ್ನ ಸೋಹನನಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಬಡ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡುವೆನು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರಿಗೆ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಘೋರ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಗತಿ ಏನಾದರೂ ಆದರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಆಗಾಗ ಅವರ ಮನಸಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದು ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪವು ಗೋಚರವಾಯಿತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಇದು ಅವರ ಅಪರಾಧವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಬೇರೆ ಎಲ್ಲೂ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವರೇನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ?

ಸುಧಾ—ನಿಮಗಿಷ್ಟವಿದ್ದರೆ, ನಾಳೆ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನಿಮಗೆ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿಸುವೆನು. ಅವಳೂ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಲಿ ! ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಾರಳು; ಆದರೆ ಕೇವಲ ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಳು. ಅವಳ . ಆ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೀವೆಂದೂ

ಮೆರೆಯಲಾರಿರಿ ! ಹೇಳಿ, ನಾಳೆ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿಸಲೇ ? ನಿಮ್ಮ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವೆನು !

ಸಿಂಹ—ಬೇಡ, ಸುಧಾ ! ಕೈಮುಗಿದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು; ಆ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ ! ಹಾಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದೆಯಾದರೆ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು !

ಸುಧಾ—ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ? ಅವಳ ಗೋಳನ್ನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ! ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ನಿಮ್ಮ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಿರಲ್ಲವೇ ? ಇನ್ನು ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಐದಾರು ಸಾವಿರ ಸಿಗುವುದು. ನಂತರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಷ್ಟು ಧನವಂತರೇ ಯಾರೂ ಇರಲಾರರು ! ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರವೆಂದರೆ ಎಷ್ಟಾಯಿತು ? ಅಬ್ಬಬ್ಬ ! ಹನ್ನೊಂದು ಸಾವಿರ ! ಎಣಿಸುವುದಕ್ಕೇ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳು ಮನಬಂದಂತೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದರೂ ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕಾರು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಮಾತುಕತೆಯಾಗಿದೆಯೆ ?

ಈ ಪರಿಹಾಸ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ತಲೆ ಎತ್ತಲಾರದಷ್ಟು ಅಪಮಾನವಾಯಿತು. ಅವರ ವಾಕ್ಯಾತುರ್ಯವೆಲ್ಲ ಎತ್ತಲೋ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಮುಖ ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಕೂಗಿದರು. ಬಡಜೀವ ಬದುಕಿ ತೆಂದುಕೊಂಡು ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೋದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಷ್ಟು ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಕುಶಲರೆಂಬುದರ ಅರಿವು ಈ ದಿನ ಅವರಿಗಾಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಸುಧೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು—ನಿರ್ಮಲೆಯ ತಂಗಿಯೊಬ್ಬಳಿರುವಳಲ್ಲವೇ ?

ಸುಧಾ—ಹೌದು; ಈ ದಿನ ಅವಳ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗಿನಿಂದ ಅವಳ ಯೋಚನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟವಂತೂ ಹೀಗಾಯಿತು. ಇನ್ನವಳ ಅದೃಷ್ಟದಲ್ಲೇನು ಬರೆದಿದೆಯೋ ? ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವಳು. ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಹಣಕಾಸೇನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ವಿವಶಳಾಗಿ ಅವಳನ್ನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧನಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗುವುದು !

ಸಿಂಹ—ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈಗ ತನ್ನ ಮಾತೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು ದಲ್ಲವೇ ?

ಸುಧೆಯು ಕ್ಷೀಣ ಸ್ಮರದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ನೀಳೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆಧಾರ ಎಲ್ಲದ ಮಾತನ್ನಾಡುವಿರಿ ? ಬಹಳವೆಂದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಇನ್ನೂ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲಳು ? ವಕೀಲಸಾಹೇಬರ ಸ್ಥಿತಿ ಈಗಲೇ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆ; ಇವಳನ್ನೂ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕು ! ಅಲ್ಲದೆ, ಅವಳ ಮನೆಯ ಒಳಗುಟ್ಟನ್ನೂ ಬಲ್ಲರು ? ಈಗ ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದಲೂ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರುವರು. ರೂಪಾಯಿಗಳೇನು ಆಕಾಶದಿಂದ ಉದುರುವವೇ ? ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳಿದ್ದರೂ ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿರುವುದು; ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿ ಇರುವುದೇ ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಖರ್ಚು ತಿಂಗಳಿಗೆ ೨೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೆ, ಅವರದು ೪೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಾದರೂ ಆಗದಿರುವುದೇ ?

ಸುಧೆಗೆ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿತು; ಆದರೆ ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ, ಇತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಏನೋ ಯೋಚಿಸಿ ಎದ್ದರು. ಮೇಜಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಒಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯ ತೊಡಗಿದರು.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮೂರು ಘಟನೆಗಳು ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದವು—ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಕನ್ಯಾಜನನ ವಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣಳ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಮುನ್ನಿ ತೋತಾ ರಾಮರ ಮನೆ ಹರಾಜಾಯಿತು ! ಕನ್ಯಾಜನನವು ನಿರ್ಮಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಜೀವನದ ಮಹತ್ವವಾದ ಘಟನೆಯೆಂದು ತೋರಿದರೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಇನ್ನೆರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣಳ ಮದುವೆಯು ಇಂತಹ ಸಂಪನ್ನ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನಿಶ್ಚಿತ ವಾಯಿತು ? ನರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡಲು ಒಂದು ಕಾಸೂ ಅವಳ ಮಾತೆಯ ಬಳಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಭಾಲಚಂದ್ರಸಿಂಹರು. ಪೆನ್‌ಷನ್ ಪಡೆದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಮಹಾ ಲೋಭ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಒಂದು ದರಿದ್ರ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿದರು ? ಈ ವಿಷಯವಂತೂ ನಂಬುವಂತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಮುನ್ನಿಯವರ ಮನೆ ಹರಾಜಾದದ್ದು ! ಮುನ್ನಿಯವರು ಲಕ್ಷಾಧಿಪತಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಧನವಂತರೆಂದು ಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮನೆ ಹೇಗೆ ಹರಾಜಾಯಿತು ? ಮುನ್ನಿಯವರು ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಸಾಹುಕಾರನ ಬಳಿ ಕೆಲವು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಅಡಮಾನವಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆರು ತಿಂಗಳು ಅಥವಾ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಲ ತೀರಿಸಿಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಅವರು ನಂಬಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಆಶಿಸಿದ್ದರು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ನೆರವೇರಲಿಲ್ಲ; ಮುನ್ನಿಯವರು ಸಾಲ ತೀರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮನಸಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಂಡರೂ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರಶೋಕದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಾಗಿತ್ತು. ಪುತ್ರನ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತಾನೇ ಕಾರಣನಾಗಿ, ಶಾಂತಚಿತ್ತದಿಂದಿರುವಂತಹ ಹೃದಯಶೂನ್ಯ ಪಿತನು ಯಾವ ನಿರುವನು ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ಸಾಹುಕಾರರ ಹಣದ ಬಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ' ನೀವು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಬರಲು ನಾವೇನು ನಿಮ್ಮ ಗುಲಾಮರಲ್ಲ ' ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಸಾಹುಕಾರರಿಗೆ ಕೋಪ ಬಂತು. ಅವರು ದಾವಾ ಹಾಕಿದರು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಸಹ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಡಿಕ್ರಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಮುನ್ನಿಯವರ ಬಳಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸುವಷ್ಟು ಹಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸಂಪಾದಿಸುವಷ್ಟು ಚೈತನ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಹರಾಜು ಹಾಕಲಾಯಿತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸೂತಿಕಾಗೃಹದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ತಾವ ಸುಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಧನಾಭಾವದ ಚಿಂತೆ ಇದುವರೆಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಧನವು ಮೌನವ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಪ್ರಧಾನ ವಸ್ತು.

ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧದ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ಇತರ ಅಭಾವಗಳ ಸಂಗಡ ಈ ಚಿಂತೆಯೂ ಈಗ ಅವಳಿಗುಂಟಾಯಿತು. ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಮನೆಯನ್ನು ಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಂದು ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ದಾಸಿಯ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿದಳು. ಆದರೆ ಅವರು ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನಿಂದ ಮುನ್ನಿಯವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ಚಿಂತಾಗ್ರಸ್ತರಾದರು. ಯಾವ ಧನದ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸಲು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೋ, ಆ ಧನವು ಈಗ ಅತೀತದ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರಾಯಿತು ! ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಲು ಸಹ ಅವರಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸಂಗಡ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಅನ್ಯಾಯದ ಅರಿವು ಈಗ ಅವರಿಗಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಕನ್ಯಾಜನನವು ಅವರ ಮನಸಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಯೋಚನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು !

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿನ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸೂತಿಕಾಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಟಳು. ನವಜಾತ ಶಿಶುವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಪತಿಯ ಬಳಿ ಹೋದಳು. ಇಂತಹ ಅಭಾವದಲ್ಲೂ ಅವಳು ಯಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲದವಳಂತೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು. ಬಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೃದಯಕ್ಕಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಕಲ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನೂ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶಿಶುವಿನ ವಿಕಸಿತ ಮತ್ತು ಹರ್ಷ ಪ್ರದೀಪ್ತ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಹೃದಯ ಪ್ರಪುಲಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾತೃತ್ವದ ಈ ಉದ್ಗಾರದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಸಮಸ್ತ ಕ್ಲೇಶಗಳೂ ವಿಲೀನವಾಗಿದ್ದವು ! ಶಿಶುವನ್ನು ಪತಿಯ ಉಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಂತೋಷಪಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳು ಆಶಿಸಿದಳು. ಆದರೆ, ಮುನ್ನಿಯವರು ಮಗುವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮಗು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮುನ್ನಿಯವರ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಶತ ಗುಣ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ಅವಳು ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. 'ಈ ಮಗು ನಿಮ್ಮ ಮನಸಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ ತೋರಿತೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ನೆರಳನ್ನು ಸಹ ಅದರ ಮೇಲೆ ಬೀಳಗೊಡಲಾರೆ! ಇಷ್ಟು ತಪಸ್ಸೆಯ ನಂತರ ನಾನು ಪಡೆದ ಈ ರತ್ನವನ್ನು ನಿರಾದರಿಸಲು ನಿಮಗೆ ಹೇಗೆ ಮನಸುಂಟಾಯಿತು?' ಎನ್ನುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ತೋರಿತು. ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಅವಳು ಮಗುವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿ

ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಳು. ಮತ್ತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪತಿಯ ಉದಾಸೀನತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಳು ಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಅವರನ್ನು ಇಷ್ಟು ಕಠೋರರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಿತು. ಮಾತೆಯ ಹೃದಯವು ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾಗುವುದು. ಅವಳಿಗೆ ಭವ್ಯದ ಚಿಂತೆ ಮತ್ತು ಬಾಧೆಗಳ ಭಯಭೀತಿ ಸಹ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟ, ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಅನುಭವವು ಅವಳ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಾಗುವುದು ! ಮುನ್ನಿಯವರು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋದಳು; ಮತ್ತು ಮಗುವನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು— ಮಾನಸರಾಮನೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದನು; ತದ್ವತ್ ಹೀಗೆಯೇ ! ನಿನಗೆ ನೆನಪಿದೆಯೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅಕ್ಕನವರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುವರು !

ಮುನ್ನಿ—ಅದೇ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಅದೇ ಕೆಂಪಾದ ತುಟಿಗಳು ! ಭಗವಂತನು ನನಗೆ ನನ್ನ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದೇ ಹಣೆ, ಅದೇ ಮುಖ, ಅದೇ ಕೈಕಾಲುಗಳು. ಪರಮಾತ್ಮ, ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ ಅಪಾರವಾದುದು !

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಮುನ್ನಿಯವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಹೇಳಿದಳು—ನೋಡಿದೆಯಾ ತೋತಾ ! ಮಾನಸರಾಮನೇ ಹೌದೋ, ಅಲ್ಲವೋ ? ಅವನೇ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನೇ ? ಎಲ್ಲಾ ಹೋಲಿಕೆಯೂ ಅವನಂತೆಯೇ ! ಈಗಾಗಲೇ ಒಂದು ವರ್ಷ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ ಬಂತಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ—ಅಕ್ಕ, ಒಂದೊಂದು ಅಂಗವೂ ಅವನನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತಿದೆ ! ಭಗವಂತನು ನನ್ನ ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. (ಶಿಶುವನ್ನು ಕುರಿತು)ನೀನು ಮಾನಸರಾಮನೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಡ ! ಹೋದೆಯಾದರೆ ಪುನಃ ಎಳೆದು ತರುವೆನು ! ಎಷ್ಟು ನಿಷ್ಠುರನಾಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದೆ ? ಕಡೆಗೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ಈಗಲೇ ಹೇಳಿರುವೆನು; ಇನ್ನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ

ಮಾತನ್ನೂ ಸಹ ಎತ್ತ ಬೇಡ ! ನೋಡಿದೆಯಾ, ಅಕ್ಕಾ ! ಹೇಗೆ ದುರುಗುಟ್ಟುತ್ತ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದೆ ?

ವ್ಯಸಾದುಕ್ಷಣವೇ ಮುನ್ನಿ ಯವಳು ಅಭಿಲಾಷೆಗಳ ಕೋಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಲಾರಂಭಿಸಿದರು ! ಮೋಹವು ಅವರನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಪಂಚದೆಡೆಗೆಳೆಯಿತು. ಎಲೆ ಮಾನವ ಜೀವನವೇ ! ನೀನೆಷ್ಟು ಕ್ಷಣಭಂಗುರ ? ಆದರೆ, ನಿನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ದೀರ್ಘಾಯು ? ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತೋತಾರಾಮರು ಇಂದು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೇಖರಿಸಿ, ತೃಣದಾಶ್ರಯದಿಂದಾದರೂ ದಡವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವರು !

ಆದರೆ, ತೃಣದಾಶ್ರಯದಿಂದ ದಡವನ್ನು ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ಹದಿನೈದನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಜಂಜಾಟಗಳೇ ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದವು. ಆದರೆ, ಕೃಷ್ಣಳ ವಿವಾಹದ ಸುದ್ದಿ ತಲುಪಿದಕೂಡಲೇ ಹೊರಡಲು ಆತುರಳಾದಳು. ಅವಳ ತಾಯಿಯು ಬಹಳ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಹಿಂದೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮದುವೆ ಯಾರ ಮನೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತೋ ಅದೇ ಮನೆಗೆ ಈಗ ಕೃಷ್ಣಳ ವಿವಾಹವಾಗುವುದು—ಎಂಬುದೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಸಲ ಅವರು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೇಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿದರೆಂಬುದು ಅಚ್ಚರಿಯೆ ! ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೃಷ್ಣಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹಳ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟುವರೆಂದು ಕೊರಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೃಷ್ಣಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವರನು ಸಿಗುವಂತೆ ತಾಯಿಗೇನಾದರೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವಳ ಆಸೆ ಇತ್ತು. ಆದರೆ, ಇತ್ತ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಿಂದ ಸಂಪಾದನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು, ಮನೆಯೂ ಹರಾಜಾಗಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಕೈ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂತೋಷದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳಿಗೆ ಶಾಂತಿ ದೊರಕಿತು. ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಅವಳನ್ನು ಸ್ವೇಷನ್ನಿಗೆ ತಲುಪಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಮಗು ವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೇಮ. ಒಂದು ಘಳಿಗೆಯೂ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸಂಗಡ ತಾವೂ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ವಿನಾಹಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುನ್ನವೇ ಅವರು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಉಚಿತ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ವಿಪತ್ತಿಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಇದುವರೆಗೆಂದೂ ಮಾತೆಯ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿಹೋದ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ತು, ತಾಯಿಗೂ ದುಃಖ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ಇತ್ತ ಮಾತೆಯು ನಿರ್ಮಲೆ ಬಹಳ ಆನಂದದಿಂದಿರುವಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮುಖ ವನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಅವಳ ಎದೆ ಧಗ್ಗಿಂದಿತು. ಹುಡುಗಿಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಚೆಂದಾಗಿ ಬರುವರು. ಬಿದಿಗೆಯ ಚಂದ್ರನಂತಿದ್ದವರು ಪೂರ್ಣಮಾ ಚಂದ್ರನಂತಾಗಿ ಬರುವರು. ಇಂತಿರುವಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸುಖಸೌಕರ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದ ನಿರ್ಮಲೆ ಏಕೆ ಹೀಗಾದಳು ? ಅರ್ಥಕ್ಕರ್ಥ ಸಹ ಇಲ್ಲ ! ಯೌವನದ ಚಂಚಲತೆ ಇಲ್ಲ; ಹೃದಯವನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ವಿಕಸಿತ ಕಾಂತಿ ಇಲ್ಲ; ವಿಲಾಸಮಯ ಜೀವನದಿಂದೂಟಾ ಗುವ ಆ ಕಮನೀಯತೆ-ಸುಕುಮಾರತೆಯ ಹೆಸರು ಸಹ ಇಲ್ಲ ! ಮುಖ ಬಿಳಿಚೆಕ್ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅಂಗಗಳು ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದವು. ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮುದುಕಿಯಂತಾಗಿದ್ದಳು. ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ತುಸು ಹೊತ್ತು ಅತ್ತು, ಶಾಂತರಾದರು. ನಂತರ ಮಾತೆ ಕೇಳಿದಳು—ಇದೇಕೆ, ನಿರ್ಮಲಾ ? ನಿನಗೆ ಅಲ್ಲಿ ತಿನ್ನಲು ಉಣ್ಣಲು ಕಡಿಮೆಯೇ ? ಇಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಎಷ್ಟೋ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದ್ದೆ ! ಅಲ್ಲಿ ನಿನಗಾವ ಕಷ್ಟ ?

ಕೃಷ್ಣಳು ನಕ್ಕು ಏನುಡಿದಳು—ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ, ಮನೆ ಯಜಮಾನಿ ಅಲ್ಲವೇ ? ಮನೆ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಾ ಅವಳದೇ ? ಅಂದಬಳಿಕ ಊಟಮಾಡಲು ವಿರಾಮವೆಲ್ಲಿ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲ ಅಮ್ಮಾ ! ಅಲ್ಲಿನ ನೀರು ನನಗೆ ಒಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ದೇಹ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಸರಿಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಾತೆ—ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ಮದುವೆಗೆ ಬರುವರಲ್ಲಾ ? ಆಗ ಕೇಳು
ವೆನು ! ಹೂವಿನಂತಹ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಈ ಗತಿ
ಮಾಡಿದಿರಿ—ಎನ್ನುವೆನು. ಅದಿರಲಿ, ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಣವನ್ನೇಕೆ ಕಳು
ಹಿಸಿದೆ, ಹೇಳು ? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೆಂದೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ
ದ್ದರೂ, ಮಗಳ ಮನೆಯ ಹಣ ತಿನ್ನುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಚಕಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು—ಹಣ ಯಾರು ಕಳುಹಿಸಿದರು,
ಅಮ್ಮಾ ! ನಾನು ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಮಾತೆ—ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡ ! ನೀನು ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು
ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಕೃಷ್ಣ—ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಹಣ ಆಕಾಶದಿಂದುದುರಿತೆ ? ನಿನ್ನ ಹೆಸರು
ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದಿತ್ತು ! ಮುದ್ರೆ ಕೂಡ ನಿಮ್ಮೂರಿನದೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಹೇಳುವೆನು, ಅಮ್ಮಾ ! ನಾನು
ಹಣ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಷ್ಟು ದಿನದ ಮಾತು ?

ಮಾತೆ—ಎರಡು-ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ನೀನು ಕಳುಹಿಸ
ಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವೆ ? ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಆ ವಿಷಯ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು ? ನಾನಂತೂ ಕಳುಹಿಸ
ಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯದ ಪುತ್ರನು ತೀರಿದಂದಿನಿಂದ ಇವರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗು
ತ್ತಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕೈಗಳೇ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು; ನಾನೆಲ್ಲಿಂದ ಹಣ ಕಳುಹಿಸಲಿ ?

ಮಾತೆ—ಇದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಮಾತೇ ಸರಿ ! ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನೆಂಟರಿಷ್ಟ
ರಾರಾದರೂ ಇರುವರೇ ? ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಕಳಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ವಷ್ಟೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲ, ಅಮ್ಮಾ ! ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ.

ಮಾತೆ—ಇದರ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಬೇಕು. ನಾನು ಹಣವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೃಷ್ಣಳ
ಒಡವೆವಸ್ತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಖರ್ಚು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ ಈಗ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಕ್ಕಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡಿತು !

ಕೃಷ್ಣಳು ಏನೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಆಗ ನಿರ್ಮಲೆಯು

ಮಾತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಳು—ಈ ವಿವಾಹದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇದು ಹೇಗಾಯಿತಮ್ಮಾ ?

ಮಾತೆ—ಕೇಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವರು. ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಮದುವೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಧನದಾಸಿಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದವರು ಈಗ ಒಂದು ಕಾಸೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೇಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂಬುದೇ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ! ಅವರೇ ಸತ್ಯ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ನನ್ನ ಬಳಿ ಕೊಡಲು ತರಲು ಹಣ ಕಾಸೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಆದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮಾತೆ—ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಸತ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ‘ಭಾಲಚಂದ್ರಬಾಬುಗಳು ಹಣಕಾಸೇನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛೆಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಲಜ್ಜಿತರಾಗಿರುವರು.’—ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರಿಂದ ಆಸ್ಪತ್ಕಾರ ಉದಾರತೆಯ ಆಸೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಹಿರಿಯ ಪುತ್ರರು ಅತ್ಯಂತ ಸಜ್ಜನರೆಂದು ತೋರುವುದು. ಅವರೇ ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮೊದಲು ಆ ಮಹಾಶಯರೂ ಹಣದಾಸೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮಾತೆ—ಹೌದು, ಈಗ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಸಿಡು ಗುಟ್ಟುವರೆಂದು ಪಂಡಿತಜೀ ತಿಳಿಸಿದರು. ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಶ್ವಾತಾಪಪಡುವರೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬಂತು. ಹಣದಾಸೆಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಹಣವೇನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿಕ್ಕಿತು; ಆದರೆ, ಪತ್ನಿಯು ಮನಸಿಗೊಪ್ಪಿಗಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬಯಸುವ ಆ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ಇಚ್ಛೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮನದಲ್ಲುಂಟಾಯಿತು. ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೇ ಹೌದು ! ಆದರೆ, ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವವರು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ! ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು, ನಮ್ಮ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು, ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಅನುಕೂಲ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿ. ಅವರ ಹೃದಯವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ದಹಿಸಲು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮನಸು ಆತುರಗೊಂಡಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದರು. ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಯಾರ ವಿವಾಹವಾಯಿತು? ಯಾರು ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು? ಯಾರ ಮದುವೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಡೆಯಿತು? ಯಾರಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಪತಿ ದೊರೆತರು? ಯಾರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟರು? ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಕ್ಕನ ಮನೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಕೃಷ್ಣಳು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅದಕ್ಕೆಡೆಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೂ ಕೃಷ್ಣಳು ಕೇಳಿದಳು—ಭಾವನನರೂ ಬರುವರಲ್ಲವೇ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಈಗ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿರುವರೇ? ಅಥವಾ ಹಿಂದಿ ನಂತೆಯೇ ಇರುವರೇ? ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಕಾಣುವರೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿರುವೆನು ಆದರೆ ಇವರ ವಿಷಯ ತದ್ವಿರುದ್ಧ! ಅದಾವ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಿಡಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿರುವರು?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮನಸನ್ನು ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಿನ್ನದೇ ತಪ್ಪಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗುವಾಗಲೇ ನೀನು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಹೋದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೋದನಂತರ ಅವರನ್ನೇನೋ ಅಂದಿರಬೇಕು!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲ, ಕೃಷ್ಣಾ! ಭಾಷೆ ಇಟ್ಟು ಹೇಳುವೆನು; ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸಿನಲ್ಲಾವ ಮೈಲಿಗೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟೂ ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುವೆನು. ಅವರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ದೇವತೆ ಇದ್ದರೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಅವರಿಗೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರೇಮವಿದೆ. ಆದರೆ, ನಮ್ಮೀವರ ವಶದಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲದ ವಿಷಯಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಲಾಗುವುದು? ಅವರು ಯುವಕರಾಗಲಾರರು, ನಾನು ವೃದ್ಧಳಾಗಲಾರೆ! ಯುವಕರಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಬೇಕಾದ ಭಸ್ಮ ಲೇಹಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವರು. ವೃದ್ಧಳಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಹಾಲುತುಪ್ಪವನ್ನೆಲ್ಲ ತ್ಯಜಿಸಿರುವೆನು. ಆದರೆ, ಪೌಷ್ಟಿಕ ಸದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಅವರಿಗಾಗಲೀ, ಉಪವಾಸದಿಂದ ನನಗಾಗಲೀ ಯಾವ

ಲಾಭವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಸರಾಮನ ದೇಹಾಂತವಾದಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತೆ ಷ್ಟಾ ಕೇಡಾಗಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ನೀನು ಕೂಡ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಯಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರೀತಿಸುವಂತಹ ಹುಡುಗನವನು. ಅಂತಹ ವಿಶಾಲ ತೇಜೋಮಯ ನೇತ್ರಗಳನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತಾರಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಲ್ಲ ! ಮುಖವು ಕಮಲದಂತೆ ಸದಾ ಅರಳಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಸಾಹಸಿ ಹುಡುಗ ! ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳುವೆನು. ಅವನು ನನ್ನ ಬಳಿ ಬಂದು ಕುಳಿತನೆಂದರೆ ನಾನು ನನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವನು ಸದಾ ನನ್ನ ಬಳಿ ಕುಳಿತಿರಲಿ, ನಾನು ನೋಡುತ್ತಿರುವೆನು ! ಎಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಪದ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ನಾನವ ನನ್ನು ಅನ್ಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇಂಗಿಹೋಗಲಿ ! ಆದರೆ ಅವನು ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯಕ್ಕೊಂದು ಬಗೆಯ ಸಂತೋಷ-ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಅವನ ಬಳಿ ಪಾಠ ಕಲಿಯುವ ನೆಪವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಮನೆ ಯೊಳಗೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪಾಪವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೋಸ್ಕರ ನಾನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಏಕಾಡುವೆ ಅಕ್ಕಾ ! ಸುಮ್ಮನಿರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೌದು, ಕೃಷ್ಣಾ ! ನಾನಾಡುವ ಮಾತು ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಯಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ? ನೀನೇ ಹೇಳು, ಐವತ್ತು ವರ್ಷದ ಒಬ್ಬ ವೃದ್ಧನೊಡನೆ ನಿನ್ನ ವಿವಾಹವಾದರೆ ಏನು ಮಾಡುವೆ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ವಿಷ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾದರೂ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವೆನು. ಅಂಥವನ ಮುಖ ನೋಡಲಾರೆ, ಅಕ್ಕ !

ನಿರ್ಮಲೆ - ನನ್ನ ವಿಷಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿ. ಆ ಹುಡುಗನು ನನ್ನ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ, ವೃದ್ಧರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದವರು. ಅಂತೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಭಾವನವರು ಆ ಹುಡುಗನ

ಶತ್ರುವಾದರು; ಕಡೆಗೂ ಅವನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇ ಬಿಟ್ಟರು ! ತಂದೆಯವರ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಂದೇಹವುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಅರಿತಂದಿನಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಜ್ವರವೇರಿ ಬಂತು; ಕಡೆಗೂ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೆರಳಿದನು ! ಹಾ ! ಆ ಅಂತಿಮ ದೃಶ್ಯವು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆಯೇ ಇದೆ ! ನಾನು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ; ಜ್ವರದ ತಾಪದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಸಹ ಇರಲಿಲ್ಲ; ನನ್ನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳದೊಡನೆಯೇ ಬೆಚ್ಚಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತನು; ಮತ್ತು ' ಅಮ್ಮಾ ! ಅಮ್ಮಾ ! ' ಎಂದು ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದನು. (ಅಳುತ್ತ) ಕೃಷ್ಣಾ, ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ತೆಗೆದು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಲೇ ಎಂದೆನಿಸಿತು. ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಮೂರ್ಛಿತನಾದನು. ಪುನಃ ಕಣ್ಣು ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಾಜಾ ರಕ್ತವನ್ನು ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಬದುಕಬಹುದೆಂದು ಡಾಕ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ನನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ, ಡಾಕ್ಟರು ನನ್ನ ರಕ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವನ ಪ್ರಾಣವು ಹಾರಿಹೋಯಿತು !

ಕೃಷ್ಣಾ—ತಾಜಾ ರಕ್ತವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಅವನು ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದನೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ? ಆದರೆ ನಾನೇನೋ ನನ್ನ ರಕ್ತದ ಅಂತಿಮ ಬಿಂದುವನ್ನು ಸಹ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಅವನ ಮುಖವುಂಟಲವು ದೀಪದಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು ! ಅವನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ನನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳದೇ ಇದ್ದು, ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ರಕ್ತವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ವೇಳೆ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗಲೇ ನೀನು ಅವನನ್ನು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗಿ ! ನಿನಗೆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ ! ಅವನು ನನ್ನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಮಾತಾ-ಪುತ್ರರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಶಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡಲೆಳಸಿದನು. ಕೇವಲ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವನು ಕೈಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಎದ್ದು

ನಿಂತನು. ನನ್ನ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಅಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಣ ತೆತ್ತನು. ಅವನ ಮನೋಭಿಷ್ಟವು ಸಿದ್ಧಿಸಿತು! ಅಂದಿನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಭಾವನವರ ಮನಸು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಯಿತು! ಈಗ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೇ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಪುತ್ರಶೋಕವು ಅವರ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊಂಡೇ ಬಿಡುವುದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹಗೊಂಡು ನನಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಪ್ರತಿ ಶೋಧಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅವರನ್ನು ಈಗ ನೀನು ನೋಡಿದೆಯಾದರೆ ನಿಜ ವಾಗಿಯೂ ಹೆದರಿಹೋಗುವೆ! ವೃದ್ಧರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವರು, ಸೊಂಟವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಗ್ಗಿ ಹೋಗಿದೆ!

ಕೃಷ್ಣಾ—ವೃದ್ಧರು ಇಷ್ಟು ಸಂಶಯ ಸ್ವಭಾವದವರೇಕೆ, ಅಕ್ಕಾ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಈ ವಿಷಯ ವೃದ್ಧರನ್ನೇ ಹೋಗಿ ಕೇಳು!

ಕೃಷ್ಣಾ—ಬಹುಶಃ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಳ್ಳನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕುಳಿತಿರಬಹುದು. ಈ ಯುವತಿಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿರಿಸಲಾರೆ!—ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವನೋ? ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಸಂದೇಹಗೊಳ್ಳುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕೇಳುವೆ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇದಕ್ಕೋಸ್ಕರವೇ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೆದರುವಂತೆಯೂ ನಟಿಸುವರು ನೋಡಿದವರು ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿಸುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ಪಾಪ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ನೀನು ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಇಷ್ಟೊಂದು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಕಲಿತೆ? ಅದಿರಲಿ, ನಿನ್ನ ವರನು ನಿನ್ನ ಮನಸಿಗೊಪ್ಪಿಗೆಯೇ? ಅವರ ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹೌದು, ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ತರುವೆನು, ನೋಡುವೆಯಾ?

ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಳು ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ತಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಸುನಕ್ಕು—‘ನೀನು ಬಹಳ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ!’ ಎಂದಳು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಅಮ್ಮನೂ ವರನನ್ನು ಬಹಳ ಒಪ್ಪಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ! ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಹೇಳು ?

ಕೃಷ್ಣಾ—(ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ) ರೂಪವೇನೋ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಆದರೆ, ಗುಣದ ವಿಷಯ ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ! ಇಂತಹ ಸುಶೀಲ, ಸುಚರಿತ್ರ ಯುವ ಕರು ಸಿಗುವುದು ಅಪರೂಪವೆಂದು ಪಂಡಿತಜೀ ಹೇಳಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲಿಂದ ನಿನ್ನ ಭಾವಚಿತ್ರವೂ ಹೋಗಿತ್ತೇ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹೌದು, ಪಂಡಿತಜೀಯವರೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತೇ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇತರರ ಮನಸನ್ನು ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ, ಅಕ್ಕಾ! ಭಾವಚಿತ್ರ ವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚಿದರೆಂದು ಪಂಡಿತಜೀ ತಿಳಿಸಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸರಿಯೆ! ನಿನಗೆ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಉಪಹಾರ ಕೊಡಲಿ, ಹೇಳು ? ಈಗಲೇ ಹೇಳಿದೆಯಾದರೆ ಮಾಡಿಸಿಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಿನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ಏನಿಷ್ಟವೋ ಅದನ್ನೇ ಕೊಡು. ಅವರಿಗೆ ಪುಸ್ತಕಗಳೆಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೇಮ. ಅದ್ದರಿಂದ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಡು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಾನು ಅವರಿಗೋಸ್ಕರ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ನಿನಗೋಸ್ಕರ ಕೇಳಿದೆನು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ನನಗೋಸ್ಕರವೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆ—(ಭಾವಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ) ಬಟ್ಟೆಯೆಲ್ಲವೂ ಖಾದಿ ಯಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹೌದು, ಅತ್ಯಂತ ಖಾದಿ ಪ್ರೇಮಿಗಳು! ಖಾದಿಯನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಲು ಹೋಗುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಂತು. ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೂ ಬಹಳ ಚತುರರಂತೆ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನೂ ಖಾದಿಯನ್ನೇ ಧರಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ನಿನಗೆ ದಪ್ಪ ಬಟ್ಟೆಗಳೆಂದರೆ ಬಹಳ ಬೇಸರವಲ್ಲವೇ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಅವರಿಗೆ ದಪ್ಪ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಇಷ್ಟವಾದ ಬಳಿಕ, ನನಗೆ ಬೇಸರ ವೆಂದರೆ ಹೇಗೆ? ನಾನಾಗಲೇ ಚರಕಾ ನೂಲುವುದನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲಿತಿರುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದಾರ ತೆಗೆಯುವಿಯಾ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಹೌದು, ಅಕ್ಕಾ ! ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ತೆಗೆಯುವೆನು. ಅವರು ಅಷ್ಟು ಖಾದಿ ಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ಬಳಿಕ, ಚರಕಾ ನೂಲುವ ಅಭ್ಯಾಸವೂ ಇದ್ದೇ ಇರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನೂಲುವುದು ನನಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲಜ್ಜೆ ತಳ್ಳಾಗಬೇಕಾಗುವುದಲ್ಲವೇ ?

ಹೀಗೆಯೇ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಘಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಗು ಅತ್ತಿತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಳು. ನೋಡಲಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಳ ಮಂಚ ಖಾಲಿ ಇತ್ತು. ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಳಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು. ಬಹುಶಃ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಹೋಗಿರಬಹುದು ಆದರೆ, ನೀರನ್ನೂ ತಲೆದಿಂಬಿನ ಬಳಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವಳು. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು ?—ಎಂದುಕೊಂಡು, ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಅವಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದಳು. ಆದರೆ, ಕೃಷ್ಣಳು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ? ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಧವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಗಳುಂಟಾದವು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಮಗು ಮಲಗಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವಳು ಕೃಷ್ಣಳ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಳು. ಅವಳು ಯೋಚಿಸಿದಂತೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಳು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಳು ಮಾತ್ರ ಕುಳಿತು ಚರಕಾ ನೂಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣಳ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಹೇಳಿದಳು—ಕೃಷ್ಣಾ, ಇದೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ ? ಚರಕಾ ನೂಲುವ ಸಮಯವೇ ಇದು ?

ಕೃಷ್ಣಳು ಬೆಚ್ಚಿ ಎದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಸಂಕೋಚದಿಂದ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನುಡಿದಳು—ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು, ಅಕ್ಕಾ ? ನೀರನ್ನೂ ಸಹ ಅಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟಿದೆ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪುರಸತ್ತಿಲ್ಲವೇ, ಕೃಷ್ಣಾ ? ಈ ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೇಕೆ ಚರಕಾ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುಳಿತೆ ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪುರಸತ್ತು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ, ಅಕ್ಕಾ !

ನಿರ್ಮಲೆ—(ದಾರವನ್ನು ನೋಡಿ) ಎಷ್ಟು ಸಣ್ಣಾಗಿ ತೆಗೆದಿರುವೆ ? ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ !

ಕೃಷ್ಣಾ—ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ? ದಾರ ದಪ್ಪವೇ ಆಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾದ ದಾರ ತೆಗೆದು, ಅವರಿಗೊಂದು ಶಲ್ಯ ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿರುವೆನು. ಇದೇ ನನ್ನ ಉಪಹಾರ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಯೋಚನೆಯೇ ಹೌದು ! ಇದಕ್ಕಿಂತ ಅನುಲ್ಕ ವಸ್ತುವು ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದು ? ಈಗ ನೂತಿದ್ದು ಸಾಕು, ಏಳು ! ನಾಳೆ ನೂಲುವೆಯಂತೆ. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ ಖಾಯಿಲೆ ಬಿದ್ದ ಯಾದರೆ ಬಹಳ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಏಲ್ಲ, ಅಕ್ಕ ! ನೀನು ಹೋಗಿ ಮಲಗಕೊ; ಈಗಲೇ ಬರುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಮಲಗಲು ಹೋದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣಳ ಈ ಉತ್ಸುಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳ ಹೃದಯವು ಯಾವುದೋ ಅಲಕ್ಷಿತ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅಂದೋಲಿತವಾಯಿತು. ಆಹಾ ! ಈಗ ಇವಳ ಹೃದಯ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತವಾಗಿದೆ ? ಅನುರಾಗದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಉನ್ಮತ್ತಳಾಗಿರುವಳು ? ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಆಗ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತನ್ನ ವಿವಾಹದ ನೆನಪಾಯಿತು. ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥವಾದ ದಿನದಿಂದಲೇ ಅವಳ ಚಂಚಲತೆ, ಸಜೀವತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾಣವಾದರೂ ಹೋಗಬಾರದೇ ಎಂದು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಪರಾಧಿಯು ದಂಡನೆಯನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವಳು ವಿವಾಹವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಿವಾಹ ! ತನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಲೀನ ಮಾಡುವ ವಿವಾಹ ! ಹವನ ಕುಂಡದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಸೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವ ವಿವಾಹ ! !

ಹದಿನಾರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕ್ರಿಪ್ರದಲ್ಲೇ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ವಿವಾಹದ ಶುಭ ಮುಹೂರ್ತವು ಸಮೀಪಿಸಿತು. ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಿಂದ ಮನೆ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು.

ಮುನ್ನ ತೋತಾರಾಮರು ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಮುನ್ನವೇ ಬಂದರು. ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಗಡ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸ್ನೇಹಿತೆಯೂ ಬಂದಳು. ನಿರ್ಮಲೆ ಅವಳನ್ನು ಅಷ್ಟೇನೂ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಅವಳೇ ಬರಲು ಉತ್ಸುಕಳಾಗಿದ್ದಳು. ವರನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡುವೆನು ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಅವರ ಸುಬುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು—ಎಂಬುದೇ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಉತ್ಕಂಠೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಸುಧೆಯು ನಕ್ಕು ನುಡಿದಳು—ನೀನು ಅವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು ಬಲ್ಲೆಯಾ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ ? ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲೇನು ಹಾನಿ ? ಈಗಿನ ಸಂಬಂಧವೇ ಬೇರೆಯಾಯಿತಲ್ಲ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡದಿದ್ದರೂ ನೀನಿರುವೆಯಲ್ಲಾ ?

ಸುಧಾ—ಇಲ್ಲಮ್ಮ ! ಅದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಪರಪುರುಷನೊಡನೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡಲಾರೆ ! ಎಂತಹ ಮನುಷ್ಯನೋ, ಏನೋ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮನುಷ್ಯನೇನೂ ಅಂತಹ ಕೆಟ್ಟವರಲ್ಲ. ಅದಿರಲಿ, ನೀನೇನು ಅವರನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆಯೇ ? ಒಂದೆರಡು ಮಾತನಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನು ಹಾನಿ ? ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಇಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಅನುಮತಿ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆ !

ಸುಧಾ—ಮನಸು ಉದಾರವಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವವೂ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾಗುವುದು ? ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ದುರುಗುಟ್ಟುತ್ತ ನೋಡುವುದೆಂದರೆ ಪುರುಷನಿಗೆ ಸಂಕೋಚವೇ ಇಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಬೇಡ, ಮಾತನಾಡಬೇಡ ! ನಾನೇ ಮಾತನಾಡುವೆನು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ದುರುಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಲಿ ! ಅವರಿಂದ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನೋಡಲಿ. ಸರಿಯೇ ?

ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಳೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಸುನಕ್ಕು ಕೇಳಿದಳು—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳು ಕೃಷ್ಣಾ, ಈ ದಿನ ನೀನೇಕೆ ಒಂದು ಮಾದರಿ ಆಗಿರುವೆ ?

ಕೃಷ್ಣಾ - ಭಾವನವರು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವರು; ಮೊದಲು ಹೋಗಿ ಕೇಳು. ನಂತರ ಹರಟೆಹೊಡೆಯುವಂತೆ! ಬಹಳ ಕೋಪಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ ಏಕೆ? ನೀನೇನಾದರೂ ಕೇಳಿದೆಯಾ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಮೈ ಕುಷಾರಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು; ಎಷ್ಟು ಇಳಿದು ಹೋಗಿರುವರು, ಅಕ್ಕ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ನೀನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಅವರ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲು ಏನಾಗಿತ್ತು? 'ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಓಡಿಬಂದೆ? ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಇತ್ತು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನಗೂ ಇಂಥವನೇ ಒಬ್ಬ ಪತಿಯು ದೊರಕಿದ್ದರೆ ಆಗೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ? ಹೋಗು, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರು. ವೃದ್ಧರು ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವರು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇಲ್ಲ ಅಕ್ಕ, ನೀನೇ ಹೋಗು! ನನ್ನಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಆಗ ಸುಧೆಯು ಕೃಷ್ಣಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು - ಇನ್ನೇನು ಬೀಗರು ಒರುತ್ತಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ದ್ವಾರಪೂಜೆ ಏಕಾಗಲಿಲ್ಲ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ? ಪಂಡಿತ್‌ಜಿಯವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು.

ಸುಧಾ—ವರನ ಅತ್ತಿಗೆಯು ಬಹಳ ಕಠೋರ ಸ್ವಭಾವದವಳೆಂದು ಹೇಳುವರು ಹೌದೇ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು?

ಸುಧಾ—ಹೀಗೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಬಂತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈಗಿನಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಚೇತರಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ಜಗಳಕ್ಕೆ ಅರಂಭಿಸಿದಳೆಂದರೆ ಇತರರು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು.

ಕೃಷ್ಣಾ—ನನ್ನದು ಜಗಳವಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅಲ್ಲ. ನಾನಾವ ಮಾರ್ತಿಕಗೂ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಜಗಳವಾಡುವರೇಕೆ?

ಸುಧಾ—ನನಗೆ ಹಾಗೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬಂತು. ಸುಳ್ಳುಸುಳ್ಳೇ ಜಗಳವಾಡುವಂತೆ.

ಕೃಷ್ಣಾ—ನಾನು ನೂರು ಮಾತಿಗೆ ಒಂದು ಪಾತನ್ನಾಡುವೆನು. ನಮ್ಮತೆಯು ಕಲ್ಲನ್ನಾಡರೂ ಕರಗಿಸುವುದು !

ವಾದ್ಯದ ಶಬ್ದ ಕೇಳಿಸಿತು. ಬೀಗರು ಬರುತ್ತಿರುವರು--ಎಂದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತರು ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು.

ವರನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಹಳ ಉತ್ಸುಕಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಸುಧೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ವರನ ಅಣ್ಣನಾರೆಂದು ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಪಂಡಿತಜೀ (ಪುರೋಹಿತರು) ಯನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗುವುದು. ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವವರು ಕೃಷ್ಣಳ ಮಾವಂದಿರು. ಅದಿರಲಿ, ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಹೇಬರು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಬಂದರು ? ಆದೋ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವರು, ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಸುಧಾ—ಹೌದು, ಅವರೇನೋ ಹೌದು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಬಹುಶಃ ಅವರ ಮಿತ್ರರಿರಬಹುದು ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ !

ಸುಧಾ—ಈಗ ಭೇಟಿಯಾಗುವುದಲ್ಲ ? ಕೇಳುವೆನು. ನನಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮಹಾಶಯರು ವರನ ಅಣ್ಣನೆಂದು ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಸುಧಾ—ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ! ಶರೀರಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹೊಟ್ಟೆಯೇ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮತ್ತೊಂದು ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವವರು ಯಾರೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ !

ಸುಧಾ—ಯಾರಾದರೂ ಆಗಲಿ, ವರನ ಅಣ್ಣನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಅವರ ವಯಸ್ಸನ್ನು ನೋಡು, ನಲವತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರಿದಂತಿದೆ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಈಗ ದ್ವಾರಪೂಜೆಯ* ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವರು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ.

ಸಂಯೋಗವಶಾತ್ ನಾಯೀ† ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೀಗದ ಕೈ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿ ಇತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ರೂಪಾಯಿ ಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಈ ನಾಯಿಂದನೂ ಪಂಡಿತ ಮೋಟಾ ರಾಮರ ಸಂಗಡ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥದ ದಿವಸ ಹೋಗಿದ್ದನು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ರೂಪಾಯಿ ಈಗಲೇ ಬೇಕೇ ?

ನಾಯೀ—ಹೌದು, ಈಗಲೇ ಬೇಕು ! ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗ್ರತೆ ತೆಗೆದು ಕೊಡಿ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಆಗಲಿ, ತೆಗೆದುಕೊಡುವೆನು. ಈ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವರನ ಅಣ್ಣನಾರೆಂದು ನೀನು ಗುರಿಸಬಲ್ಲೆಯಾ ?

ನಾಯೀ—ಗುರಿಸಲಾರೆನೇಕೆ ? ಅದೋ, ಮುಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತಿರುವರು !

ನಿರ್ಮಲೆ - ಎಲ್ಲಿ ? ನನಗೆ ಕಾಣುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ನಾಯೀ—ಅದೋ, ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿಲ್ಲವೇ ? ಅವರೇ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಚಕಿತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು—ಎನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ ? ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿರುವವರೇ, ವರನ ಅಣ್ಣ ? ಗುರಿಸಿ ಹೇಳಿದೆಯಾ ? ಅಥವಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆಯಾ ?

ನಾಯೀ—ಇಲ್ಲ, ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಅವರೇ ! ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮರೆತುಬಿಡುವೆನೇ ?

---

* ದ್ವಾರಪೂಜೆ = ವರನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಮಾಡುವ ಪೂಜೆ.

† ನಾಯೀ = ನಾವಲಿಗ, ಕ್ಷೌರಕರ್ಮ ಮಾಡುವವ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವರ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯ ಶೋಧ ಮಾಡಿ ವರನ ಹಾಗೂ ಕನ್ಯೆಯ ಪಕ್ಷದವರಿಗೆ ಷರ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯ ಮನೆತನದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಸಂಧಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವ ಕಾರ್ಯ ನಾವಲಿಗರದು. ಇದು ಉತ್ತರಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ರೂಢಿ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅರೆ, ಅವರು ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ! ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವರು !

ನಾಯೀ—ಹೌದು, ಹೌದು, ಅವರೇ ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸುಧೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿ—ಕೇಳಿದೆಯಾ ಸುಧಾ, ಇವನ ಮಾತನ್ನು ?

ಸುಧೆಯು ನಗುವನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತಾ ಹೇಳಿದಳು—ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವನು !

ನಾಯೀ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ, ಸುಳ್ಳೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ ! ನೀವೆಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡವರು. ನಿಮಗೆ ನಾನೇನು ಹೇಳಲಿ ? ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಪಂಡಿತಜೀಯವರಿಂದ ಹೇಳಿಸುವೆನು. ಆಗ ಒಪ್ಪುವಿರಾಷ್ಟೆ ?

ನಾಯೀ ಬರುವುದು ತಡವಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಟಾರಾವರು ತಾವೇ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಕೂಗಾಡತೊಡಗಿದರು — ಈ ಮನೆಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು ! ನಾಯೀಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಒಂದು ಘಂಟೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂತು. ಇನ್ನೂ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತರಲಿಲ್ಲ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸ್ವಲ್ಪ ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ, ಪಂಡಿತಜೀ ! ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬೇಕು ? ತೆಗೆದುಕೊಡುವೆನು.

ಪಂಡಿತಜೀಯವರು ಗೊಣಗುತ್ತಾ, ಮೇಲುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ನಿರ್ಮಲೆ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ' ಏಕೆ ? ಈಗ ಮಾತನಾಡಲು ಸಮಯವಲ್ಲ; ಬೇಗನೇ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡು ! ' ಎಂದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ತೆಗೆದು ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆನಲ್ಲಾ ? ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಬೇಗ ತೆಗೆಯಲಿ ? ಇದರಲ್ಲಿ ವರನ ಅಣ್ಣನಾರಿಂಬುದನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ !

ಪಂಡಿತಜೀ—ರಾಮ-ರಾಮ ! ಈ ಮಾತಿಗೋಸ್ಕರ ನನ್ನನ್ನಿಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದೆಯಾ ? ನಾಯೀಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವವರೇ ಅವರಿಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದನು.

ಪಂಡಿತಜೀ—ಅವರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ? ಅವರೇ !

ನಾಯೀ—ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಹೇಳಿದರೂ ಒಪ್ಪುವುದೇ ಇಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸುಧೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸ್ನೇಹ, ಮಮತೆ, ವಿನೋದ ಮತ್ತು ಕೃತ್ರಿಮ ತಿರಸ್ಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳು—ಸರಿ, ಹಾಗಿದ್ದರೆ

ಇದುವರೆಗೆ ನೀನೇ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಈ ಬೂಟಾಟಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆಡುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ? ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಓಹೋಹೋ! ಎಷ್ಟು ಅಳವಾದ ಹೊಟ್ಟೆ ನಿನ್ನದು? ಈಗ ಎಷ್ಟೋ ತಿಂಗಳಿಂದಲೂ ಇದೇ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವೆ! ಮರೆತು ಸಹ ಈ ವಿಷಯದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಹೊರಗೆಡವಲಿಲ್ಲ. ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ನಾಲೞಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ! ಸುಧಾ—ನಿನಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ನೀನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಏಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಎಂತಹ ಕೆಲಸವಾಯಿತು? ನಾನು ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರ ಸಂಗಡ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಮಾತನಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರುವೆನು! ಇದರ ಪಾಪವೆಲ್ಲವೂ ನಿನಗೇ ಸೇರಿದುದು. ನೋಡಿದೆಯಾ, ಕೃಷ್ಣಾ! ನಿನ್ನ ಓರಗತ್ತಿಯ ಶರಾರತ್ತನ್ನು? ಇವಳು ಬಹಳ ಮಾಯಾವಿನಿ! ಇವಳಿಗೆ ಬಹಳ ಹೆದರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು, ತಿಳಿಯಿತೋ?

ಕೃಷ್ಣಾ—ಇಂತಹ ದೇವಿಯ ಚರಣ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೊತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು, ಅಕ್ಕ! ಇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆದ ನಾನೇ ಧನ್ಯಳು!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ನೀನೇ ಕಳುಹಿಸಿರುವೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾ ಡಿಸಿದೆಯಾದರೆ, ನಿಜವಾಗಿ ಎರಡೇಟು ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು!

ಸುಧಾ—ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಅಪಮಾನ ಮಾಡಲಾಗುವುದೇ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ನೋಡುತ್ತಿರು! ನಾನು ಕೇವಲ ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಬರೆದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನೀನು ಅವರ ಸಂಗಡ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟೆ. ಭಲಾ! ಅಲ್ಲಿನವರು ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವರು?

ಸುಧಾ—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿಯೇ ಬಂದಿರುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಎಂದೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ! ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರ ಸಂಗಡ ಫರದಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದರೆ ನಿನಗೇನಾಗುತ್ತಿತ್ತು?

ಸುಧಾ—ಅವರು ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ ಈಗೇನು ಕೆಡಕಾಯಿತು? ನೋಡ

ದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂತು ? ಲೋಭವಶರಾಗಿ ಎಂತಹ ರತ್ನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು ? ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಕೈ ಕೈ ಹಿಸಿಕಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಬಾಯಿಂದೇನೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇನ್ನೆಂದೂ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸುಧಾ— ಒರದಿದ್ದರೆ ಬಿಡುವವರಾರು ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ದಾರಿ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ?

ದ್ವಾರಪೂಜೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಅತಿಥಿಗಳು ಜಲಪಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಮುನ್ನಿಯವರ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಫರದೆಯೊಳಗಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಸ್ತಂಭಿತಳಾದಳು. ಒಬ್ಬರು ಆರೋಗ್ಯ, ಯೌವನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭೆಯ ದೇವತೆ ! ಮತ್ತೊಬ್ಬರು.....? ಈ ವಿಷಯ ಏನೂ ಹೇಳದಿರುವುದೇ ಉಚಿತ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ನೂರಾರು ಸಲ ನೋಡಿದಳು. ಆದರೆ, ಈ ದಿನ ಅವಳ ಮನಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ವಿಚಾರಗಳು ಹಿಂದೆಂದೂ ಎದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಎಂದೆಂದೂ ಮರೆಯಬಾರದಂತೆ ಅಂದು ಅಂದು ಅಳಿಸಬೇಕು—ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಪುನಃ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಬೀಗರ ಉಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಕೆಲಸವಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು— ಸುಧಾದೇವಿಯವರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವರು. ನಿಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಇರಿಸಿ, ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಸುಧೆಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋದಳು. ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಕೂಡಲೇ ಬೆಚ್ಚಿ ನಿಂತಳು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರೂ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರು.

ಸುಧೆಯು ನಸುನಕ್ಕು ನುಡಿದಳು—ಇದೋ ಕರೆಸಿರುವೆನು, ನಿರ್ಮಲಾ ! ಈಗ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಅನ್ನು ! ನಾನು ಬಾಗಿಲಿಗಡ್ಡವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವೆನು; ಓಡಿಹೋಗಲಾರರು !

ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಗಂಭೀರ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದರು—ಓಡಿಹೋಗು ವವರಾರು ? ಇಲ್ಲೇ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತಿರುವೆನಲ್ಲಾ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನುಡಿದಳು—ಇದೇ ರೀತಿ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿ ಇಟ್ಟಿರಬೇಕು; ಮರೆಯಬಾರದೆಂಬುದೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ !

ಹದಿನೇಳನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಕೃಷ್ಣಳ ವಿವಾಹವಾದ ನಂತರ ಸುಧೆಯು ಹೊರಟುಹೋದಳು; ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆ ತವರುಮನೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದಳು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಎಷ್ಟೋ ಪತ್ರ ಬರೆದರು; ಆದರೆ, ಅವಳು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅವಳಿ ಗಿಷ್ಟವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ! ಅವಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಂತಹ ಯಾವ ವಸ್ತುವೂ ಅಲ್ಲಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಮಾತೆಯ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮಂದಿರ ಆಟಪಾಟ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಅವಳ ದಿನಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ತಾನೇ ಬಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ, ಈ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಮೊಹಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವರನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದ ರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬರಲು ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಪತ್ರ ಬರೆದಳು; ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆ ಅವಳಿಗೂ ಏನೇನೋ ನೆಪ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಕಡೆ ಗೊಂದು ದಿನ ಸುಧೆಯು ನೌಕರನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ತಾನೇ ಬಂದಳು !

ಸ್ನೇಹಿತೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಅಲಿಂಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಂತರ ಸುಧೆ ಕೇಳಿದಳು—ಏಕೆ, ನಿರ್ಮಲಾ ! ನಿನಗಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೌದು, ಸುಧಾ ! ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೋದ ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಈಗ ಬಂದಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ಹೋದೆನಾದರೆ, ಅಲ್ಲೇ ಆಯುಸ್ಸು ಮುಗಿದುಹೋಗುವುದು ! ನಂತರ ಕರೆಯುವವರಾರು ? ಬರುವವರಾರು ?

ಸುಧಾ—ಬರುವುದಕ್ಕೇನು ? ಮನಸು ಬಂದಾಗ ಬಂದುಹೋಗುತ್ತಿರು ! ಅಲ್ಲಿ ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಬಹಳ ಚಿಂತಿತರಾಗಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಬಹಳ ಚಿಂತಿತರಾಗಿರುವೇ ? ಬಹುಶಃ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ !

ಸುಧಾ—ನಿರ್ಮಲಾ ! ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನದು ಪಾಪಾಣಹೃದಯ ! ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕನಿಕರವುಂಟಾಗುವುದು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೇಳುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲ; ಮನಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಮಕ್ಕಳೂ ಇಲ್ಲ-ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಿನಿಂದ ಬಹಳ ದುಃಖಿತರಾಗಿರುವರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಭಗವಂತನು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರಿರುವರಲ್ಲಾ ?

ಸುಧಾ—ಈಗ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ದುಷ್ಟರಾಗಿರುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಯರಾಮನಂತೂ ಅವರ ಮಾತನ್ನೇ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಮನಸಿಗೆ ಬಂದ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡುವನು ! ಶ್ರೀರಾಮನಿನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವನು; ಅವನೂ ಅಣ್ಣ ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಕೇಳುವನು. ಪಾಪ ! ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗನನ್ನು ನೆನೆನೆಸಿಕೊಂಡು ಅಳುವರು !

ನಿರ್ಮಲೆ —ಜಯರಾಮನು ದುಷ್ಟನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಈಗಲಿ ದುಷ್ಟತನ ಕಲಿತ ? ನನ್ನ ಮಾತಿಗಿಂದೂ ಮೀರಿ ನಡೆದವನಲ್ಲ !

ಸುಧಾ -ಅದೇನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ! ಈಗಂತೂ ತಂದೆಯವರನ್ನೇ ಅನ್ನುವನಂತೆ. ' ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೀವೇ ವಿಷಕೊಟ್ಟು ಕೊಂದಿರಿ ! ಕೊಲೆಪಾತಕಿಗಳು '—ಎನ್ನುವನು. ನಿನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಕಾಳ್ಕಿಯೂ ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಬೈಯುವನು. ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವನು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವರು ! ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ ? ಒಂದು ದಿನ ಅವರನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಹೋಗಿದ್ದ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಂಭೀರ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನುಡಿದಳು—ಈ ಹುಡುಗನು ಹೀಗೇಕಾದ ? ಅವನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ತಂದೆಯವರು ವಿಷ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಅವನಿಗಾರು ಹೇಳಿದರು ?

ಸುಧಾ—ನೀನಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸರಿಹೋಗುವನು !

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ' ತಂದೆಯವರ ಸಂಗಡಲೇ ಜ್ಞಗಳವಾಡುವವನು ನನಗೆ ಹೆದರುವನೇ ? '—ಎಂದುಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಈ ದಿನ ಅವಳಿಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಮಾನಸ ರಾಮನ ಜ್ಞಾಪಕ ಬಂತು. ' ತಂದೆ ಇರುವಾಗಲೇ ಹುಡುಗರು ಈ

ಗತಿಯಾದರೆ ಅವರ ನಂತರ ಇವರನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು? ಮುಂ
ಯಂತೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಯಿತು. ಸಾಲಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಇರಬಹುದು. ವಾ
ಮಾನ ನೋಡಿದರೆ ಈ ರೀತಿ ಇದೆ. ಭಗವಂತನೇ ಪಾರುಗಾಣಿಸಬೇಕು'-
ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಇಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣು
ಕೂಸಿನ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು 'ಇವಳ ಗತಿ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ'
ಭಗವಂತನು ನನಗೇ ಕಷ್ಟ ತಂದೊಡ್ಡಿದ! ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು
ಬದಲು ಬೇರೆ ಭಾಗ್ಯವಂತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ್ದರೆ?'-ಎಂದ
ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದ ಮಗುವನ್ನು ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು.

ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮಂಚದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೇ ಸುಧೆಯ ಮಂಚವೂ ಇತ್ತು
ನಿರ್ಮಲೆಯು ಚಿಂತಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಧೆಯು ಸುಖ
ನಿದ್ರೆಯ ಅನಂದವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು ಬಾಲಕನ ಯೋಚನೆ ಅವಳನ್ನು
ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತೇ? ಇಲ್ಲ! ಸುಧೆಯು ಯಾವ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳು
ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ; ಭವಿಷ್ಯದ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವಳು ಕೊರಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ
ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸುಧೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಾಯಿತು. ನಿರ್ಮಲೆ ಇನ್ನೂ ಎಚ್ಚೆ
ತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೇಳಿದಳು—ಏಕೆ, ನಿರ್ಮಲಾ! ಇನ್ನೂ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡ
ಲಿಲ್ಲವೇ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಿದ್ರೆಯೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸುಧಾ—ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದು
ನನಗಂತೂ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ತಕ್ಷಣವೇ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದು. ಅವರ
ಎಚ್ಚರಿಸಿದರೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ನಿದ್ರೆಯೋ ಕಾಣೆ
ಬಹುಶಃ ಯಾವುದೋ ರೋಗವಿರಬಹುದು!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೌದು, ಭಾರಿಯ ರೋಗ! ಇದನ್ನು ರಾಜರೋಗವೆಂದ
ಹೇಳುವರು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹೇಳು. ಔಷಧಿ ಕೊಡುವರು!

ಸುಧಾ—ಸರಿಯೆ! ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದಾದರೂ ಏನು ಯೋಚಿಸಲಿ?
ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತವರುಮನೆಯ ನೆನಪುಂಟಾಗುವುದು. ಅಂದು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ
ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಜ್ಞಾಪಕ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ಸುಧಾ—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ. ಅವರ ನೆನಪೇಕೆ ಬರುವುದು? ಟೆನ್ನಿಸ್ ಆಡಿ ಕೊಂಡು ಬಂದು, ಊಟವಾಡಿ, ಆರಾಮದಿಂದ ಮಲಗಿರುವರೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅದೋ, ಸೋಹನನು ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟನು. ಭಲಾ ! ನೀನು ಎದ್ದ ಬಳಿಕ ಅವನು ಏಕೆ ಮಲಗಿರುವನು ?

ಸುಧಾ—ಹೌದು, ನಿರ್ಮಲಾ ! ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವಭಾವ ಇವನದು. ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಲಗುವನು; ನನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವನು. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಒಬ್ಬ ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು ! ಇವನ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡು, ತಿಲಕದ ಗುರ್ತು ಕೇಗಿದೆ ? ತೋಳುಗಳ ಮೇಲೂ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಗುರ್ತಿದೆ. ಖಂಡಿತ ತಪಸ್ವಿಯೇ ಇದ್ದಿರಬೇಕು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ತಪಸ್ವಿಗಳು ಚಂದನ ತಿಲಕವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇವನು ಒಬ್ಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪೂಜಾರಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ! ಅಲ್ಲವೇನೋ, ನೀನಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರಿಯಾಗಿದ್ದೆ ಹೇಳು ?

ಸುಧಾ—ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಇವನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸುಮ್ಮನಿರು ಸುಧಾ ! ತಮಾಷೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಇದೆಲ್ಲಾ ದರೂ ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ಸುಧಾ—ಯಾರೇನಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ನಾನೇನೋ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ! ಇಷ್ಟು ಸುಂದರ ಸೊಸೆ ನನಗೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಸಿಗುವಳು ? ಇವನ ಮೈ ಬಿಚ್ಚಿದೆಯೇ ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡು, ನಿರ್ಮಲಾ ! ಅಥವಾ ನನ್ನ ಕೈಗೇ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದೆಯೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸೋಹನನ ಹಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿ ' ಹೌದು, ಹೌದು ! ಮೈ ಬಿಸಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಜ್ವರ ಇವನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಂತು ? ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವನಷ್ಟೆ ?

ಸುಧಾ—ಮಲಗಿಕೊಂಡಾಗ ಮೈ ತಣ್ಣಗೆ ಇತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಶೀತ ವಾಗಿರಬಹುದು ! ಬಿಚ್ಚಿಗೆ ಹೊದಿಸಿ ಮಲಗಿಸುವೆನು; ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹುಷಾರಾಗುವನು !

ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಸೋಹನನ ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಮತ್ತಷ್ಟು

ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ! ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ನೆಟ್ಟಂತಾ ದವು. ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನಕ್ಕು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಯಾರು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಬೇಡವೆಂದೆನಿಸಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಮ್ಮಲೂ ಇತ್ತು. ಸುಧೆಯು ಗಾಬರಿಗೊಂಡಳು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕರೆಸಿಬಿಡುವುದೇ ಉತ್ತಮವೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದಳು — ಇಷ್ಟಕ್ಕಲ್ಲಾ ಡಾಕ್ಟರು-ಹರೀಮರೇಕೆ ? ಇದೋ, ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ ? ಮಗುವಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ !

ಸುಧಾ — ಅಮ್ಮಾ, ಇಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಕುವವರಾರು ? ಮಗುವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಸಹ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಲ್ಲ !

ಮಾತೆ—ಹೊರಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ದೃಷ್ಟಿ ಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ! ಕೆಲಕೆಲವರ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ಕೆಟ್ಟದ್ದು ! ಅದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾಕುವುದು, ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯೇ ತಗಲುವುದು. ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಸಲವೂ ಅಳಲಿಲ್ಲ. ಚೊಚ್ಚಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುವುದು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಹೇಗೆ ನೆಟ್ಟಂತಿವೆ ನೋಡು ? ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಗುರ್ತು !

ಮನೆಗೆಲಸದ ಮುದುಕಿಯೂ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯವರೂ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಮಂತ್ರವಾದಿಯನ್ನು ಕರೆಸಲಾಯಿತು. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಮತ್ತೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಗುವಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕೆಟ್ಟಿತು. ಕೆಮ್ಮಲು ಬಹಳ ಜೋರಾಯಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಂತ್ರವಾದಿಯು ಬಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದನು. ಆದರೆ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೋಹನನು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೆಮ್ಮುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಉಸಿರು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಧೆಯೂ ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಇದ್ದರು. ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಮಂತ್ರವಾದಿಯು ದೃಷ್ಟಿ ತೆಗೆಯಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಮೌಲವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿಸೋಣವೆಂದು ಮಾತೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಧೆಯು ಈಗಲೂ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ

ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೋಹನನನ್ನು ಮನೀಷಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಜೆಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಸೋಹನನಿಗೆ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ! ಗಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಈ ರಾತ್ರಿಯು ಕುಶಲದಿಂದ ಕಳೆದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವೇ ಪತಿಗೆ ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ಕೊಡುವೆನು'- ಎಂದುಕೊಂಡಳು ಸುಧೆ.

ಆದರೆ ರಾತ್ರಿಯು ಕುಶಲದಿಂದ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಗುವಿನ ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿ ಹಾರಿಹೋಯಿತು ! ಸುಧೆಯ ಜೀವನ ಸಂಪತ್ತು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು !

ಮನೆಯ ಮಂದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಗುವಿನ ಮೃತ್ಯುವಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ವ್ಯಸನ ಪಟ್ಟರು. ಸುಧೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಈ ದುಃಖಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮಾತೆಯು ಬಹಳ ಕೊರಗಿದಳು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸುಧೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರು ಕಡಿನೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ ! ಪತಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಿ ? ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಸಹ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ ! ಎಂಬುದೇ ಅವಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ದುಃಖವಾಗಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿಯೇ ಟಿಲಿಗ್ರಾಂ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಸುಧೆಗೆ ಅವರು ಬಂದ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಲಾಗಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಿಕ್ಕಿ-ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಬಾಲಕನ ಅಂತ್ಯ-ಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಡೆದವು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಅನೇಕ ಸಲ ಒಳಗಡೆ ಬಂದರು; ಆದರೆ ಸುಧೆ ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ! ವಾಪ, ಅವರ ಬಳಿ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವಳು ? ತನ್ನ ಜೀವನರತ್ನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಯಾವ ರೀತಿ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ ತೋರುವಳು ? ಅವರ ಒಳಿ ಹೋಗಲು ಅವಳ ಎದೆಯೊಡೆದು ಚೂರುಚೂರುಗುತ್ತಿತ್ತು ! ತಾಯಿಯ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಹನನು ತಂದೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಉಡಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವರನ್ನ ಸ್ವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ನಂತರ ತಾಯಿ ಎಷ್ಟು ಮುದ್ದು ಮಾಡಿಕರೆದರೂ ತಂದೆಯ ಉಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾ ! ಇಂದು ಅವಳು ಯಾರನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪತಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗುವಳು ? ಪತಿಯ ಬಳಿ ಈ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಸಾಯುವುದೇ

ಸಹಸ್ರ ಪಾಲು ಸುಲಭವೆಂದು ಅವಳಿಗೆನಿಸಿತು. ಅವಳು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅವಳ ಹಿಂದೆ-ಹಿಂದೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು; ಮತ್ತು ಪತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹೇಳಿದಳು—ಸುಧಾ! ಆದದ್ದು ಆಗಿಹೋಯಿತು! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆ? ರಾತ್ರಿಗೇ ಊರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವರೆಂದು ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿದಳು!

ಸುಧೆಯು ಸಜಲ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ನುಡಿದಳು—ಯಾವ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಲಿ? ಅವರ ಮುಂದೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಕೈಕಾಲುಗಳು ನಡುಗಿ, ಎಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಬಿಡುವೆನೋ ಎಂದು ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಡೆ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಬರುವೆನು!

ಸುಧಾ—ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ; ಓಡಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಸುಧಾ—ನನಗೆ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದೆ! ಇಂತಹ ಘೋರ ವಜ್ರಪಾತವಾದರೂ ನಾನಿನ್ನೂ ಬದುಕಿರುವೆನಲ್ಲಾ? ಹಾ! ಸೋಹನನನ್ನು ಅವರೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ನಿರ್ಮಲಾ? ಅವರ ಮನಸಿಗೆಷ್ಟು ದುಃಖವುಂಟಾಗಿರುವುದೋ? ನಾನೇ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೇನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲಿ? ಆದೇಕೆ, ರಾತ್ರಿಯೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುವರಂತೆ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೌದು, ಅವ್ವು ಹಾಗೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಜಾ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲವಂತೆ!

ಸ್ನೇಹಿತೆಯರಿಬ್ಬರೂ ಗಂಡಸರ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಸುಧೆಯು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಕೊಠಡಿಯೊಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಸುಧೆ ಎಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಳೋ, ಎಂತಿರುವಳೋ? ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಗಾಬರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಧ-ವಿಧವಾದ ಯೋಚನೆಗಳು ಮನಸಿಗುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಮನಸಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದರು—ಹಾ, ಭಗವಂತಾ!

ಇಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆ ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆಯಾ ? ನಾನು ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನೆಂದೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಜನ್ಮ ನಿನ್ನಂತಾನ ನಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಸಂತಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ನಂತರ ವಂಚಿತ ನಾಗುವುದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ. ಆಹಾ ! ಮಾನವನು ಭಗವಂತನ ಆಟದ ಗೊಂಬೆಯೇ ? ಇದೇ ಮಾನವಜೀವನದ ಮಹತ್ವವೇ ? ಈ ಜೀವನವು ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳು ಕಟ್ಟುವ ಮಣ್ಣು ಮನೆಯಂತೆ ! ಅವರಿಗೂ ಸಹ ತಾವು ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆ ಎಂದರೆ, ತಮ್ಮ ರಾಗದದ ಡೋಣಿ ಎಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಆಟದ ಕುದುರೆ ಎಂದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಮನುಷ್ಯ ! ಒಳ್ಳೆಯ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಅವರು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಪಾಡುವರು ! ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಬಾಲಕನೇ ಆದರೆ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿಚಿತ್ರ ಬಾಲಕನೇ ಹೌದು ! ಕೊಟ್ಟ ಬಾಲಕನನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅವನದೊಂದು ಆಟವೇ ? ಇಂತಹ ವೈಶಾಚಿಕ ಕೃತ್ಯವನ್ನವನು ಮಾಡಬಹುದೇ ? ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯು ಶಬ್ದ ಮಾಡದೆ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಅವಳ ಬಳಿ ಬಂದು ಹೇಳಿದರು—ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಎಲ್ಲಿದ್ದೆ, ಸುಧಾ ? ನಾನು ನಿನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದೆ !

ಸುಧೆಯ ಕಣ್ಣಾಲೆಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇಲತೊಡಗಿದವು. ಪತಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಸುತ್ತ ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅವರ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅಳತೊಡಗಿದಳು ಆದರೆ, ಈ ಅಶ್ರು-ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಅಪಾರ ಧೈರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂತ್ವನೀಯ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪತಿಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಲವನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಲದ ಸಂಚಾರವಾಯಿತು !

ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಪತ್ನಿಯ ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣ ಕಪೋಲಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದರು—ಸುಧಾ, ಏಕೆಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ಸುವೇ ? ಸೋಹನನು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಡೆದನು ! ವೃಕ್ಷವು ಜಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಬೆಳೆದು ದೊಡ್ಡದಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಪವನನ ಪ್ರಬಲ ಅಲೆಗಳಿಂದ ಸುಧ್ನವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಣಯವೂ

ದುಃಖದ ಅಘಾತದಿಂದಲೇ ವಿಕಸಿತವಾಗುವುದು. ಮನುಷ್ಯನು ಸಂಶೋಷ ದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನೊಡನೆ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಮಂದಿ ಸಿಗುವರು. ಆದರೆ ಅವನ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಮಿತ್ರ ! ಪ್ರೇಮಿಗಳ ವಿಷಯವೂ ಅಂತೆಯೇ ! ಸೋಹನನ ಮೃತ್ಯುವು ಇಂದು ನಮ್ಮ ದೈವತವನ್ನು ದೂರವಾಡಿತು. ಇಂದೇ ನಾವು ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಂಡೆವು !

ಸುಧೆಯು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಮಗುವಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮೋಸಹೋದೆವು. ಹಾ ! ನೀವು ಅವನ ಮುಖ ಸಹ ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅದೆಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿ ಅವನಿಗೆ ? ನಾನು ಅಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಸಹ ಮರೆತು, ನಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಜ್ವರ ಬಂದ ಮೂರನೆಯ ದಿನವೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವನ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ನಾನಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣು ಸಹ ಮುಚ್ಚದೆ ಅವನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದಳು, ಅಥವಾ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ ! ಅದೇನು ? ನೀವು ಈ ದಿನವೇ ಹೊರಟು ಹೋಗುವಿರಾ ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ಹೌದು, ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಷ್ಟು ಸಮಯ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಜನರು ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಸುಧಾ—ಯಾವಾಗಲೂ ಷಿಕಾರಿಯಾಡುವುದೇ ಕೆಲಸವೇ ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ರಾಜರ ಕೆಲಸ ಮತ್ತಿನ್ನೇನು ?

ಸುಧಾ—ಈದಿನ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹೋಗಗೊಡುವುದಿಲ್ಲ !

ಡಾಕ್ಟರ್—ನನಗೂ ಹೋಗಲು ಮನಸೇ ಇಲ್ಲ !

ಸುಧಾ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗಬೇಡಿ, ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು ! ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬರುವೆನು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನೂ ಸಂಗಡ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಬರುವೆನು.

ಸುಧೆಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ ಅವಳ ಹೃದಯದ ಭಾರ ಎಷ್ಟೋ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪತಿಯ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ಣ ಕೋಮಲವಾಣಿಯು ಅವಳ ಎಲ್ಲ ದುಃಖ ಸಂತಾಪಗಳನ್ನೂ ದೂರಮಾಡಿದ್ದವು ! ಆಹಾ, ಪ್ರೇಮದ ಲೆಂತಹ ಶಕ್ತಿ, ಧೈರ್ಯ, ಮತ್ತು ಬಲವಿದೆ ?

ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ವಿಸ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ ಅವನು ಅದರ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಜನರ ನಾನಾವಿಧ ನಿಂದೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗುವುದು ! ಅಂತೆಯೇ, ಮಾನಸರಾಮನ ಮೃತ್ಯುವಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ದುಃಖಪಡುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜನಸಂದೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಬೇಕಾಯಿತು. ಪಾಪ, ಅವಳ ಮನಸನ್ನು ಅರಿತವರಾರು ? ಆದರೆ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇದೇ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದವು—ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅದುಮು ಸವತಿ ತಾಯಿಯಿಂದಲೇ ! ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಮಲತಾಯಿಯ ಕೈಗೆ ಸಿಗದಂತಾಗಬೇಕು. ತಂದೆಯಾದವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಹಿತೈಷಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬಾರದು ! ಮಲತಾಯಿಯಿಂದ ಹಾಳಾಗದ ಮನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಅದೇ ತಂದೆಯು ಮಲ-ಹೆಂಡತಿ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಶತ್ರುವಾಗುವನು; ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ! ಸವತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕಾಣುವ ದೇವಿಯು ಇದುವರೆಗೆ ಜನಿಸಿರಲಾರಳು !

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಮೊಹಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಜಯರಾಮ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಅವರ ತಾಯಿಯ ಶೀಲ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಅವರಿದುರಿಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಪಾಪ ! ತಾಸು ಸತ್ತ ಬಳ್ಳಿಕೆ ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂತಹ ದುರ್ಗತಿಯುಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಅವಳೇನು ಅರಿತಿದ್ದಳು ? ಈಗ ನಿಮಗೆ ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ ಹಾಕುತ್ತಿರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ?'

ಜಯರಾಮ—ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲವೇಕೆ ?

ಮಹಿಳೆ—ಹಾಕುವುದು ನಿಜ, ಮಗು ! ಅದರಲ್ಲೂ ಎಷ್ಟೋ ವಿಧವುಂಟು. ಕುಡಿಯಲಿ, ಕುಡಿಯದಿರಲಿ; ಸುಮ್ಮನೆ ನೀರುಹಾಲನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತೇ ? ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಗ ಆಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಹಾಲನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಕರೆಸಿ ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ ತಿಂದಂತಿದೆಯೇ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖ ? ಹಿಂದಿದ್ದ ಆ ಕಳೆಯೇ ಇಲ್ಲ !

ಜಯರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕಾಲದ ಹಾಲಿನ ರುಚಿಯೂ ನೆನಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ತನ್ನ ರೂಪೂ ಜ್ಞಾಪಕವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವನಿನ್ನೂ ಬಾಲಕನಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ಅವನ ಮನದ ಮೇಲುಂಟಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತು ! ಮುನ್ನಿಯವರ ಮನೆ ಹರಾಜಾಗಿ, ಬೇರೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಾಡಿಗೆಯ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು. ವರಮಾನವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಖರ್ಚನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯು ತುಪ್ಪವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಇಬ್ಬರು ಆಳುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಜಯರಾಮನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲವೂ ಸರಿ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೋದ ನಂತರ ಮುನ್ನಿಯವರು ಹಾಲನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ನವಜಾತ ಕನ್ಯೆಯ ಚಿಂತೆ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು !

ಜಯರಾಮನು ಕೋಪದಿಂದ ಕೇಳಿದನು—ಹಾಲನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಹುಶಃ ಮಹಡಿಯ ಮನೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರಬಹುದು ! ಭೋಜನವನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡಿ !

ಮುನ್ನಿ—ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಇದ್ದರೆ, ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಈ ನೀರಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಹಾಕಲು ನನ್ನ ಮನಸೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಯರಾಮ—ನಾನು ಹಾಲು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಶಾಲೆಯ ಹುಡುಗರು ನೋಡಿದರೆ ?

ಮುನ್ನಿ—ನೋಡಿದರೆ ಏನು ? ಮನೆಗೆ ಹಾಲು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಹೇಳು. ಹಾಲನ್ನು ತರುವುದೇನು ಕಳ್ಳತನವೇ ?

ಜಯರಾಮ—ಕಳ್ಳತನವಲ್ಲ; ನೀವೇ ಈಗ ಹಾಲು ತರುತ್ತಿದ್ದಿರನ್ನಿ, ಆಗ ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ - ಖಂಡಿತ ಇಲ್ಲ ನಾನು ಇದೇ ಕೈಗಳಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸೇದಿರುವೆನು, ಧಾನ್ಯಗಳ ಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರೇನೂ ಅಂತಹ ಧನಿಕರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜಯರಾಮ ನನ್ನ ತಂದೆ ಏನೂ ಬಡವರಲ್ಲ. ನಾನೇಕೆ ಹಾಲು ಕರೆಸಿ ತರಲು ಹೋಗಲಿ? ಅದಿರಲಿ, ನೀವು ಆಳುಗಳನ್ನೇಕೆ ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದಿರಿ ?

ಮುನ್ನಿ — ನಿನಗಿಷ್ಟು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ನನ್ನ ವರಮಾನ ಈಗ ಮೊದಲಿನಂತಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀನರಿಯೆಯಾ ?

ಜಯರಾಮ — ನಿಮ್ಮ ವರಮಾನ ಏಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ?

ಮುನ್ನಿ — ನಿನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲ. ನಾನೇನು ತಿಳಿಯಹೇಳಲಿ ? ಜೀವನದಲ್ಲೇ ಬೇಸರ ಉಂಟಾಗಿರುವಾಗ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಏನು ಕೆಲಸಮಾಡಲಿ ? ಹಿಂದಿನ ಆ ಅಭಿರುಚಿ-ಅಸಕ್ತಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ಮಾನಸರಾಮನ ಸಂಗಡಲೇ ಹೊರಟುಹೋದವು !

ಜಯರಾಮ — ನೀವು ಕೈಯ್ಯಾರೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಅದು !

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಚೀರುತ್ತ ನುಡಿದರು — ಅಯ್ಯೋ ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿ ! ಯಾರಾದರೂ ಕೈಯಾರೆ ತನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರೇ ? ಅದು ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ !

ಜಯರಾಮ — ಭಗವಂತನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳಿದನೇ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು ! ಕ್ರೋಧದ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ನುಡಿದರು — ಈ ದಿನ ನನ್ನೊಡನೆ ಜಗಳ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದಿರುವೆಯಾ ? ಯಾವ ಹೆಮ್ಮೆಗಾಗಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವೆ ? ನನಗೆ ನೀನೇನೂ ಅನ್ನ ಹಾಕಿ ಸಾಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ಆ ಯೋಗ್ಯತೆ ನಿನಗುಂಟಾದ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡು; ಆಗ ನಾನು ಕೇಳುವೆನು ! ಈಗಿನಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಉಪದೇಶ ಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ವಿನಯ, ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತುಕೊ ! ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಆಸ್ತಿ; ನನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡುವೆನು ! ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ನಿನಗಾವ ಹಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ನೀನು ಪುನಃ ಈ ರೀತಿ

ಅವಿನಯವನ್ನು ತೋರಿದೆಯಾದರೆ ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಾರದು! ಮಾನಸರಾಮನಂತಹ ರತ್ನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ! ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸಾಯುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ?

ಇಷ್ಟು ಬೈದರೂ ಜಯರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಯಂಕ ಭಾವ ದಿಂದ ನುಡಿದನು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಮಗೆಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಬಾಯಿ ತೆಗೆಯ ಬಾರದೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಆಪೇಕ್ಷೆಯೇ? ಇದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವಿನಯ ಮರ್ಯಾದೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ದೊರೆತ ಬಹುಮಾನ ನನಗೆ ಬೇಡ! ವಿಷ ಕುಡಿದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಷ್ಟು ಸಾಹಸ ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ವಿನಯಕ್ಕೆ ದೂರ ದಿಂದಲೇ ಪ್ರಣಾಮ !

ಮುನ್ನಿ—ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಲು ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವು ದಿಲ್ಲವೇ ?

ಜಯರಾಮ—ಹುಡುಗರು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸು ವರು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಕ್ರೋಧ ಶಾಂತವಾಯಿತು ! ಜಯರಾಮನ ಮನಸಿನ ಮೇಲೆ ಈ ಮಾತಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದರು ಅಲ್ಲಿಂ ದಿದ್ದು ತಿರುಗಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೊರಟರು. ಈ ಮನೆಯು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಸರ್ವನಾಶವಾಗುವುದೆಂಬ ಸೂಚನೆ ಇಂದು ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು !

ಅಂದಿನಿಂದ ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಮಾತಿಗಾಗಿ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹಾಗೂಹೀಗೂ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಯರಾಮನು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಅವಿನಯವನ್ನು ತೋರುತ್ತ ಬಂದನು. ಒಂದು ದಿನ ಅವನು ರುಕ್ಮಿಣಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದನು -ತಂದೆಯೆಂಬ ಮರ್ಯಾದೆ ಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಎಂತೆಂತಹ ಸಂಗಡಿಗಿರುವರು ಗೊತ್ತೇ? ಜನ ಭರಿತವಾದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹೊಡೆಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ !

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಮುನ್ನಿ ಯವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದಳು. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದರೂ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಂಶಯವು ಬೇರೂರಿತು. ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಚಿಂತೆ ಅವರಿಗುಂಟಾಯಿತು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು

ಕರೆಸಿದರೆ ಅವಳ ಸಂಗಡಲೂ ಇದೇ ರೀತಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವನೋ, ಏನೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳನ್ನೂ ಕರೆಸಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿಯೂ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಜಯರಾಮನು ಹೇಳಿಯೇ ಇದ್ದನು—ನೋಡುವೆನು! ಇನ್ನು ಈ ಮನೆಗೆ ಅವರು ಹೇಗೆ ಬರುವರು? ದೂರದಿಂದಲೇ ಒದ್ದು ಕಳುಹಿಸದೆ ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಜಯರಾಮನಲ್ಲ! ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯವರು ಮಾಡುವ ರಾದರೂ ಏನು?—ಇವನನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಬಗ್ಗಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುನ್ನಿ ಯವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಹೊರಗಿನವರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಪೋಲೀಸಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ತಮ್ಮ ಮಗ, ಏನು ಮಾಡುವುದು? ತಾವೇ ಸೋಲಬೇಕಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ಜಯರಾಮನನ್ನು ಕರೆಸಿ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಜಯರಾಮನು ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಅವರು ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಡೆಗೆ ಅವರು ಕೇಳಿದರು—ಜಯರಾಮ, ಹೀಗೆಲ್ಲ ಏಕೆ ಮಾಡುವೆ? ನಿನ್ನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿರುವುದಾದರೂ ಏನು ಹೇಳು?

ಜಯರಾಮ—ನನ್ನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡಲೇ? ನೀವೇನೂ ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ?

ಸಿಂಹ—ಇಲ್ಲ; ಹೇಳು!

ಜಯರಾಮ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕೇಳಿ! ಅಣ್ಣನು ಸತ್ತಾಗಿನಿಂದ ಅದೇಕೋ ನನಗೆ ತಂದೆಯವರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕೋಪವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇವರೇ ಅಣ್ಣನ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿರುವರೆಂದು ನನಗೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಸಮಯ ನೋಡಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಒಂದು ದಿನ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವರು! ಹೀಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರೇಕೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು?

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಗುವನ್ನು ತಡೆದು ನುಡಿದರು—ನಿಮ್ಮ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನಿತ್ತು? ಹೀಗೆಂದರೇನು? ನಿನ್ನ ಮಾತು ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ?

ಜಯರಾಮ—ಇಲ್ಲ; ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ! ಆಗ ಅವರ ಮನಸೇ ಬೇರೆ ಯಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಈಗ ನಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ಸಹ ನೋಡಲು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಹೊರತು ಇತರ ರಾರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬಾರದೆಂದು ಅವರ ಇಚ್ಛೆ! ಮುಂದಾಗುವ ಮಕ್ಕಳ ಹಾದಿಯನ್ನು ಸುಗಮ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತೊಲಗಿಸ ಬೇಕೆಂಬುದೇ ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಮಗೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ಕಷ್ಟ ಕೊಡುವರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸತ್ತುಹೋದರೆ, ಆಗ ಅವರ ಹುರುಪನ್ನು ನೋಡುವಿರಂತೆ!

ಡಾಕ್ಟರ್—ನಿಮ್ಮನ್ನು ತೊಲಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೂ ದೋಷವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸ ಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಜಯರಾಮ—ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಸಿದ್ಧ ನಾಗಿರುವೆನು.

ಡಾಕ್ಟರ್—ಏನು ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವೆ, ಹೇಳು ?

ಜಯರಾಮ—ಆ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ನೋಡುವಿರಂತೆ !

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜಯರಾಮನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟನು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ಅನೇಕ ಸಲ ಕರೆದರು. ಆದರೆ ಅವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಸಹ ನೋಡ ಲಿಲ್ಲ.

ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಜಯರಾಮನೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರೂ ಭೇಟಿ ಯಾದರು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸಿನೆಮಾ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೇಮ; ಜಯ ರಾಮನಿಗಂತೂ ಅದರಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಣ! ಸಿನೆಮಾದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಜಯರಾಮನನ್ನು ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಮರೆಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿನ ಭೋಜನವು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿತು. 'ಅಡಿಗೆಯವನು ಹೊರಟುಹೋದಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಊಟದ ರುಚಿಯೇ ಇಲ್ಲ! ಅತ್ತೆಯವರು ಸಕ್ಕಾ ವೃಷ್ಟವೀ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವರು. ನನಗೆ ರುಚಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ; ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡುವೆನು. ಯಾರು ತಿಂದರೇನು, ಬಿಟ್ಟರೇನು ತಂದೆಯವನಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಡಿಗೆಯವನನ್ನೂ ಬಿರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಹಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿತ್ಯ ನಿತ್ಯವೂ ಒಪ್ಪವೆಗಳಿಂದ ಒರುತ್ತಿದ್ದವು ?'

ಡಾಕ್ಟರ್—ಇಲ್ಲ, ಜಯರಾಮ ! ಅವರ ವರಮಾನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ನೀನು ಅವರ ಮನಸಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಸರ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವೆ !

ಜಯರಾಮ - (ನಕ್ಕು) ನಾನು ಅವರನ್ನು ಬೇಸರಪಡಿಸುವೆನೇ ? ನಿಜ ವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ನಾನವರ ಸಂಗಡ ಮಾತು ಸಹ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ ! ಅವರೇ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅನ್ನುವರು. ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸಹ ಅವರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವೇ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡಿ, ಸ್ನೇಹಿತರಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವಿಸಿಬಿಡುವನೇ ? ಆಲ್ಪರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೇನು ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲವೇ ? ಅಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಸದಾ ಬೈಯುತ್ತಿರುವರು. ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರೇ ! ಹೀಗೆ ಸದಾಕಾಲವೂ ಬೈಯು ತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಂದ ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ಜಯರಾಮ ! ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ದಯೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಈಗ ಅವರು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಕಾಲ ! ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ, ಆದರ ಮೇಲೆ ಮಗನು ಮೃತಿಯಾದದ್ದು ಶೋಕ, ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವೂ ಸರಿಇಲ್ಲ ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರೇನು ಮಾಡುವರು ? ಅವರು ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವೇ ಹೆಚ್ಚಿದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನೀನು ಮತ್ತೇನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನಗೊಳಿಸಬಹುದು. ವೃದ್ಧರನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿಸುವುದು ಕಠಿಣವಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೇಳು ವೆನು, ನೀನು ನಕ್ಕು ಮಾತನಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆಷ್ಟೋ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗು ವುದು. ಬಾಬೂಜೀ ! ನಿಮ್ಮ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿದೆ ?—ಎಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನಿನ್ನ ಗಂಟೇನು ಹೋಗುವುದು ? ನಿನ್ನ ಉದ್ದಂಡನೆ ಗಾಗಿ ಅವರು ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಕೊರಗುವರು ! ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವರು ! ತಾವು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡುದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಅವರು ನಿನ್ನ ತಂದೆ, ನೀನು ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡ ಬೇಕು. ಅವರ ಮನಸಿಗೆ ದೃಢವುಂಟಾಗುವ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡ ಬಾರದು. ನಿನಗಿಂತ ನಾನು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವನು ? ಜಯರಾಮ ! ಆದರೆ,

ಇದುವರೆಗೆ ಒಂದು ದಿನವೂ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಗದರಿಸುವರು, ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವರು. ನಾನೆಲ್ಲ ವನ್ನೂ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕೇಳುವೆನು. ಅವರು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ—ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತೈಷಿಗಳು ನಮಗಿನ್ನಾರು ? ಅವರ ಋಣದಿಂದ ಯಾರು ತಾನೆ ಮುಕ್ತ ರಾಗಿರಬಲ್ಲರು !

ಜಯರಾಮನು ಕುಳಿತು ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಸದ್ಭಾವಗಳು ಇನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೋಪವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ದೌರ್ಜನ್ಯವು ಅವನಿ ಗಿಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಂತು. ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿತನಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ತಿರ ಸ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಅಳುತ್ತ ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರೊಡನೆ ಹೇಳಿದನು— ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿರುವೆನು, ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರೇ ! ಅವರಿವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುದ್ಧಿಗೆಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೀಗೆಂದೂ ಮಾಡುವು ದಿಲ್ಲ. ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹತಭಾಗಿ, ಅವರನ್ನು ಬಹಳ ಗೋಳಾಡಿಸಿದೆ. ನೀವು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ! ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ !

ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶ ಕುಶಲತೆಗಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಜಯರಾಮನನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಜಯರಾಮನು ಮನೆಗೆ ತಲುಪಿದಾಗ ಹನ್ನೊಂದು ಘಂಟೆಯ ಮೇಲಾ ಗಿತ್ತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಆಗತಾನೇ ಭೋಜನ ಮಾಡಿ ಹೊರಗಡೆ ನಿಂತಿ ದ್ದರು. ಜಯರಾಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಹೇಳಿದರು—ಈಗಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾ ಗಿದೆ ಗೊತ್ತೇ ? ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆಯ ಸಮಯ !

ಜಯರಾಮನು ಅತ್ಯಂತ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು—ಡಾಕ್ಟರ್‌ ಸಿಂಹ ರವರು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂಗಡಲೇ ಅವರ ಮನೆಯವರೆಗೂ ಹೊರಟು ಹೋದೆ. ಊಟ ಮಾಡೆಂದು ಬಹಳ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರು; ವಿವರವಾಗಿ ಮಾಡ ಬೇಕಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಹೊತ್ತಾಯಿತು.

ಮುನ್ನಿ—ಡಾಕ್ಟರ್‌ ಸಿಂಹರೊಡನೆ ನಿನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗಿದ್ದೆಯಾ ? ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವಿತ್ತೇ ?

ಜಯರಾಮನ ನಮ್ರತೆಯ ಕಾಲುಭಾಗ ಹಾರಿಹೋಯಿತು ಅವನಿಂದನು—ದುಃಖವನ್ನು ಇತರರ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವವೇ ಅಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿ—ಹೌದು, ಹೌದು! ನಿನ್ನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯೇ ಇಲ್ಲ ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದು ಹೇಳುವವರ ಮಾತೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ?

ಜಯರಾಮ—ಇದುವರೆಗಿನ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ದಿನ ನಾನು ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರೊಡನೆ ಇಂತಹ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿ—ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ! ಬಹಳ ಸಂತೋಷ !! ಇಂದಿನಿಂದ ಗುರುದೀಕ್ಷೆ ದೊರೆತಂತಾಯಿತು ! ಅಲ್ಲವೇ ?

ಜಯರಾಮನ ನಮ್ರತೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲು ಭಾಗವು ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನುಡಿದನು—ಗುರುದೀಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಲಜ್ಜಿತನಾಗಬಲ್ಲನು ! ತನ್ನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಲು ಗುರುಮಂತ್ರವು ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಲ್ಪರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ?

ಜಯರಾಮ—ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲದೆ ನೀವು ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಪರೆಂದೇಕೆ ಅನ್ನುವಿರಿ ?

ಮುನ್ನಿ—ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಪರು ಆಯೋಗ್ಯರೇ ? ಒಬ್ಬನಾದರೂ ಯೋಗ್ಯನಿಲ್ಲ ! ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಡವೆಂದು ನಾನು ನಿನಗೆಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹೇಳಿರುವೆನು; ಆದರೆ ನೀನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು, ಅವರನ್ನಿಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆಯಾದರೆ ಪೋಲೀಸಿನವರನ್ನು ಕರೆಸಬೇಕಾಗುವುದು !

ಜಯರಾಮನ ನಮ್ರತೆಯ ಮಗದೊಂದು ಕಾಲು ಭಾಗ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಗರ್ಜಿಸಿ ನುಡಿದನು—ಒಳ್ಳೆಯದು ! ಪೋಲೀಸಿನವರನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ! ಅವರೇನು ಮಾಡುವರೋ ನೋಡುವೆನು. ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿ ಪೋಲೀಸ್ ಅಫೀಸರುಗಳ ಮಕ್ಕಳೇ ಇರುವರು. ನೀವೇ ನನ್ನ

ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನ ಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾನೇಕೆ ವೃಥಾ ಕಷ್ಟಪಡಲಿ ?
ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತ ಜಯರಾಮನು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.
ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ನಂತರ ಹಾರ್ಮೋಸಿಯಮಿನ ಮಧುರ ಸ್ವರವು ಹೊರಗಡೆಗೆ
ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿತು.

ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದೀಪವು ನಿರ್ದಯ ವ್ಯಂಗ್ಯದ
ಒಂದೇ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಅರಿ ಹೋಯಿತು ! ಕೋಪಗೊಂಡಿದ್ದ ಕುದುರೆಯು
ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಶಾಂತವಾಗಿ, ಜಾಗ್ರತೆ ಓಡತೊಡಗಿತ್ತು; ಆದರೆ
ಚಾವಟಿ ಏಟು ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಪುನಃ ಕೋಪಗೊಂಡು, ಗಾಡಿಯನ್ನು
ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳತೊಡಗಿತು !

ಹತ್ತೊಂಭತ್ತನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಈ ಬಾರಿ ಸುಧೆಯ ಸಂಗಡ ನಿರ್ಮಲೆಯೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಯಿತು.
ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ತವರುಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗಷ್ಟ
ವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶೋಕಾಕುಲಳಾದ ಸುಧೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೇಗಿರುವಳು ? ಅವಳ
ಗೋಸ್ಕರ ಹೊರಡಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಡಿಗೆಯವಳೊಡನೆ ಹೇಳಿ
ದಳು—ನೋಡಿದೆಯಾ, ಬಹೂ ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಾಗಿ
ಬಂದಿರುವಳು ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಹೌದು, ತಾಯಿಯ ಕೈ ಊಟವೆಂದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ
ಬಹಳ ಪ್ರಿಯ.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನಿಜವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ! ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಣಿಸಲು
ಮಾತೆಯೇ ಸರಿ.

ತಾನು ಬಂದುದು ಮನೆಯವರಾರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಯ
ಮನಸಿಗೆನಿಸಿತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರೇನೋ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವನ್ನು
ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗತ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮರೆಸಲಾಗ
ಲಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮಗಳಿಗೆ 'ಅಶಾ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.
ಅವಳೂ ಆಸೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಂತೆಯೇ ಇದ್ದಳು. ನೋಡಿದೊಡನೆ ಚಿಂತೆ

ಎಲ್ಲವೂ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದರು. ಆದರೆ ಆಶಾ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ತಂದೆಯ ಗುರುತನ್ನೇ ಅರಿಯದೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುನ್ನಿಯವರು ಆಶಿಸಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಂತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕರೆದು ಎರಡಾಣಿಯ ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಜಯರಾಮನೂ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. 'ನಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ಮಿಠಾಯಿ ತರಿಸಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ!' ಎಂದನು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಕೋಪಗೊಂಡು 'ನೀವೇನು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳೇ?' ಎಂದರು.

ಜಯರಾಮ—ಮಕ್ಕಳಲ್ಲದೆ ಮುದುಕರೇ? ಮಿಠಾಯನ್ನು ತರಿಸಿಟ್ಟು ನೋಡಿ! ಆಗ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು, ನಾವು ಮಕ್ಕಳೋ ಮುದುಕರೋ? ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕಾಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು! ಆಶಾ ತಂಗಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಅದೃಷ್ಟವೂ ಬೆಳಗಲಿ!

ಮುನ್ನಿ—ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಈ ದಿನ ದುಡ್ಡಿಲ್ಲ. ಹೋಗು, ಶ್ರೀರಾಮ! ಬೇಗ ಬಾ.

ಜಯರಾಮ—ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನಾರ ಗುಲಾಮನೂ ಅಲ್ಲ. ಆಶಾ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಹೇಗೆ ಮಗಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವನೂ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಮಗ!

ಮುನ್ನಿ—ವೃಥಾವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇಕೆ ಆಡುವೆ? ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿನ ಸರಿಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಹೋಗು, ಶ್ರೀರಾಮ! ಇದೋ ದುಡ್ಡು ತೆಗೆದುಕೋ!

ಜಯರಾಮ—ಹೋಗಬೇಡ, ಶ್ರೀರಾಮ! ನೀನು ಯಾರ ನೌಕರನೂ ಅಲ್ಲ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದನು. ಯಾರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದು? ಕೊನೆಗೆ ಜಯರಾಮನ ಮಾತನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತಂದೆಯವರು ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಜೈಯುವರು. ಜಯರಾಮನಾದರೆ

ಹೊಡೆಯುವನು! ಆಗ ಅವನು ಯಾರ ಬಳಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನೆಂದನು—ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ!

ಮುನ್ನಿಯವರು ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದರು -ಸರಿ! ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ಕೇಳಲು ಬರಬೇಡಿ!

ಮುನ್ನಿಯವರೇ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯ ಮಿಠಾಯಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಎರಡಾಣೆಯ ಮಿಠಾಯಿ ಕೊಂಡೆಂದು ಕೇಳಲು ಅವರಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಎಸಿಸಿತು. ಮಿಠಾಯಂಗಡಿಯವನು ಅವರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಲ್ಲನು; ಅವನು ಮನಸಿನಲ್ಲೇನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ಮಿಠಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಮಿಠಾಯಿಯ ದೊಡ್ಡ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಂಡು ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನೇಕೆ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಈಗ ಅವನು ಯಾವ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಿಠಾಯಿ ಕೇಳಲು ಒಳಗಡೆ ಹೋಗುವನು? ಬಹಳ ತಪ್ಪಾಯಿತು! ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಜಯರಾಮನ ಚಾವಟಿ ಎಟುಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮಿಠಾಯಿಯ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಮಿಠಾಯಿಯ ಎರಡು ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವರ ಮುಂದಿಟ್ಟಳು. ಜಯರಾಮನು ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದನು—ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು!

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಸಿಟ್ಟೇಕೆ ಮಾಡುವಿರಿ, ಬಾಬು? ಮಿಠಾಯಿ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ಜಯರಾಮ—ಮಿಠಾಯಿ ಅಶಾಗೋಷ್ವರ ತಂದದ್ದು, ನಮಗೋಷ್ವರ ವಲ್ಲ! ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಬೇದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡುವೆನು. ನಾವು ಕಾಸುಕಾಸಿಗಾಗಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡುವುದು, ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ ರೂಪಾಯಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮಿಠಾಯಿ ತರುತ್ತಿರುವುದು!

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ನೀವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ, ಶ್ರೀರಾಮ ಬಾಬೂ! ಇವರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಬೇಡ!

ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೆದರುತ್ತ ಹೆದರುತ್ತ ಕೈಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜಯರಾಮನು ಅವನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಹೇಳಿದನು—ಮಿಠಾಯಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಡ ! ಮುಟ್ಟಿದೆಯಾದರೆ ಕೈಮುರಿದುಬಿಡುವೆನು. ದುರಾಸೆಯ ಹುಡುಗ !

ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೆದರಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಮಿಠಾಯಿ ತಿನ್ನುವಷ್ಟು ಸಾಹಸ ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಬೇಕೆಂದಳು. ಆದರೆ, ಮುನ್ನಿಯವರು ಭಾಷೆಯಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇದಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಕೋಪ ! ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ

ಮುನ್ನಿ—ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಹಳ ಧೂರ್ತನಾಗಿ ಹೋದನು. ತಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸುವರೆಂದು ಜನರಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಈ ಜನನಿಂದೆಗಾಗಿಯೇ ನಾನೂ ಹೆದರುವೆನು.

ಮುನ್ನಿ—ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಾನು ಹೆದರುವುದಿಲ್ಲ ಯಾರೇನು ಬೇಕಾದರೂ ಅಂದುಕೊಳ್ಳಲಿ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮೊದಲು ಇವನು ಹೀಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ—ಮಕ್ಕಳಿದ್ದೂ ಮದುವೆ ಏಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಿ?—ಎಂದು ಕೇಳುವನು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ? ನೀವೇ ವಿಷ ಕೊಟ್ಟು ಮಾನಸರಾಮನನ್ನು ಕೊಂದಿರೆಂದು ಹೇಳುವನು. ಇವನು ಪುತ್ರನಲ್ಲ, ಶತ್ರು !

ಜಯರಾಮನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರಲ್ಲಿ ಮಿಠಾಯಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುನ್ನಿಯವರ ಅಂತಿಮ ವಾಕ್ಯ ಕೇಳಿ ಅವನು ಸಹಿಸದಾದನು. ' ಶತ್ರುವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ರೀತಿ ಗೋಳಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರೇಕೆ ? ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನೆಂದೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ ! ಅಣ್ಣನಿಗಷ್ಟು, ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ; ಮೋಸಹೋದ ! ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ನಿಮ್ಮ ಬೇಳೆ ಬೇಯಲಾರದು ! ಅಣ್ಣನಿಗೆ ವಿಷಕೊಟ್ಟು ಕೊಂದರೆಂದು ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲರೂ ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ನಿಮಗೇಕೆಷ್ಟು ಕೋಪ ? ' ಎಂದನು.

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಅಚ್ಚರಿಯಾಯಿತು ! ಅವಳ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ

ಕಂಡವನ್ನು ಸುರಿದಂತಾಯಿತು ! ಮುನ್ನಿಯವರು ಜಯರಾಮನನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ, ಅವನು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ನಿಂತು ಎದುರು ವಾದಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಕಡೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಗೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಒಹಳ ಕೋಪವುಂಟಾಯಿತು. 'ನೆನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯ ಹುಡುಗ, ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಹೋದನು ? ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇವನೇ ಪಾಲಿಸಿ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುವವನಂತೆ ಮಾತನಾಡುವನು ?'—ಎಂದುಕೊಂಡು ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕಿ ಹೇಳಿದಳು—ಸಾಕು ಜಯರಾಮ ! ಇನ್ನು ಮಾತನಾಡಬೇಡ ! ನೀನು ಬಹಳ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಹೊರಗಡೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊ !

ಮುನ್ನಿಯವರು ಇದುವರೆಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗುಪ್ತರೂಪದಿಂದ ಕ್ರೋಧ ಪ್ರಕಟಿಸಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನೆಯಾಯಿತು. ಹೆಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವರ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನವೇ ಬಲವಾಗಿ ಒಂದೇಟನ್ನು ಬೀಸಿದರು. ಆದರೆ, ನಿರ್ಮಲೆ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಏಳು ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು ! ತಲೆ ತಿರುಗತೊಡಗಿತು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಳು ಮುನ್ನಿಯವರ ಕ್ರೋಧ ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಪುನಃ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದರು ಆದರೆ, ಈ ಬಾರಿ ಜಯರಾಮನು ಅವರ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಹೇಳಿದನು—ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡಿ ! ವೃಥಾ ಏಕೆ ಅಮರ್ಯಾದೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿರಿ ? ಅಮ್ಮನ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರುವೆನು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆನ್ನುತ್ತ ಅವನು ಹೊರಗೆ ಹೋದನು. ಮುನ್ನಿಯವರು ಸಂಜ್ಞಾಶೂನ್ಯರಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆಹಾ ! ಯಾವ ಪುತ್ರನನ್ನು ತೊಡೆಯಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಪುತ್ರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಂದು ವಿಧವಿಧವಾದ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಗಳು ಅವರ ಮನದಲ್ಲುಂಟಾದವು.

ರಾಕ್ಕಿಣಿಯು ಇದುವರೆಗೆ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದಳು—ಕುಡುಗರು ದೊಡ್ಡವರಾಗಿ, ಸರಿಸಮಾನರಾದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದೆಂದರೇನು ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ತುಟಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ಇವನನ್ನು

ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡುವೆನು. ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ಜೀವಿಸಲಿ; ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯಲಿ. ಇನ್ನು ನನಗಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಯಾರ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುವುದು ?

ಮುನ್ನಿ—ನನಗದರ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಾನು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಿರುಗಾಳಿ ಏಳುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಮರೆತು ಕೂಡ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ! ಈಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡಿ; ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರಲಾರೆ !

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಗೌರವಿಸುವನು, ಬಹೂ ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ದಿನ ಅನರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇನ್ನೆಂತಹ ಅನರ್ಥವಾಗಬೇಕು, ಅಕ್ಕಾ ? ನಾನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಹೆದರಿ ನಡೆಯುವೆನು. ಆದರೂ ಅಪಯಶಸ್ಸು ನನ್ನ ತಲೆಗೇ ಕಟ್ಟುವದು ಇನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಗತಿಯಾಯಿತು ! ಭಗವಂತನೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು !

ರಾತ್ರಿ ಯಾರೂ ಊಟಕ್ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುನ್ನಿ ಯವರೊಬ್ಬರೇ ಊಟ ಮಾಡಿದರು ಇಂದು ನಿರ್ಮಲೆಗೊಂದು ಹೊಸ ಚಿಂತೆಯುಂಟಾಯಿತು ಈ ಜೀವನದಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದು ಹೇಗೆ ? ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಚಿಂತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಮಗು ಬೇರೆ ! ಇವಳ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲೇನು ಬರೆದಿರುವೆಯೋ, ದೇವಾ ! ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಚಿಂತೆ ಇದ್ದರೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದೇ ? ನಿರ್ಮಲೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಆಸಕ್ತ-ಆಸಕ್ತ ಹೊರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿದ್ರೆ ಬರಲೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಆಶಿಸಿದಳು. ಆದರೆ, ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿತೋ-ಎಂಬಂತಾಯಿತು. ದೀಪವನ್ನು ಲೂಸಿದಳು. ಕಿಟಕಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿದ್ದಳು. ಟಿಕ್ ಟಿಕ್ ಶಬ್ದ ಮಾಡುವ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ಬೇರೆ ಕೂಡಲೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿದಳು, ಆದರೂ ನಿದ್ರೆಯು ಸುಳಿದು ಸಹ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ! ಮಾಢಬೇಕಾದ

ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಗಿದವು. ಚಿಂತಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಸಾಕಾಯಿತು ಅಷ್ಟಾದರೂ
ನಿದ್ದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಆಗ ಅವಳು ಪುನಃ ದೀಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ
ಓದತೊಡಗಿದಳು. ನಾಲ್ಕೈದು ಪುಟಗಳನ್ನು ಓದುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಬಂದಿತು.
ಪುಸ್ತಕವು ತೆರೆದೇ ಇತ್ತು.

ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಜಯರಾಮನು ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅವನ
ಕಾಲು ಧರಧರ ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಲೂ
ನೋಡಿದನು. ನಿರ್ಮಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ತಲೆಯ ಕಡೆಗಿದ್ದ ಅಲಮಾರಿ
ನಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟಿತ್ತು. ಜಯರಾಮನು ಶಬ್ದ
ಮಾಡದೆ ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅತಿವೇಗದಿಂದ ಕೊಠಡಿಯ
ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು.
ಬೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಬಾಗಿಲಬಳಿ ಬಂದು ನೋಡಿದಳು ಎದೆ ಧಗ್ಗಿಂದಿತು.
ಇದೇನು, ಜಯರಾಮನೇ? ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ? ನಿದ್ದೆ
ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಮೋಸಹೋಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಬಹುಶಃ ಅಕ್ಕನವರ ಕೊಠಡಿ
ಯಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೇನು ಕೆಲಸ? ಒಂದುವೇಳೆ ನನ್ನೊ
ಡನೆ ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬಂದಿದ್ದನೋ? ಆದರೆ, ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇಕೆ ಬರು
ವನು? ಎಂಬೀ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ಅವಳ ಹೃದಯ ಕಂಪಿಸಿತು

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಮಹಡಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು
ಎಬ್ಬಿಸಲೇ?—ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ಸಾಹಸವಾಗಲಿಲ್ಲ.
ಸಂಶಯಸ್ತುಭಾವದ ಮನಸ್ಸು. ಏನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ? ಮತ್ತು
ಹುಡುಗನನ್ನೇನು ಮಾಡುವರೋ? ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವನನ್ನೇ ಕೇಳಿದರೆ ಗೊತ್ತಾಗು
ವುದು. ನಿದ್ದೆ ಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಮೋಸಹೋಗಿರಬಹುದು—ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ
ಪುನಃ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಿದ್ದೆ
ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಕಾಫಿ-ತಿಂಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತಾನೇ ಜಯ
ರಾಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು. ದಿನವೂ ಅಡಿಗೆಯವಳು ತರುತ್ತಿದ್ದಳು; ಈ ದಿನ
ಇವರೇಕೆ ತಂದರು?—ಎಂದು ಜಯರಾಮನು ಬೆಚ್ಚಿದನು. ನಿರ್ಮಲೆಯ
ಕಡೆಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಅವನಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವನ ಕಡೆಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ಣ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ಕೇಳಿದಳು—ನೀನು ರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆಯಾ ?

ಜಯರಾಮನು ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದನು—ನಾನೇ ? ಭಲಾ ! ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೇಕ ನಿಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬರಲಿ ? ಏಕೆ, ಯಾರಾದರೂ ಬಂದಿದ್ದರೇ ?

ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಾಗದಂತೆ ನಟಿಸಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹೇಳಿದಳು—ಹೌದು, ಯಾರೋ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಂತೆನಿಸಿತು. ನಾನವರ ಮುಖ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದೆ. ಯಾರೆಂದು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು ? ಅಂತೂ ಯಾರೋ ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲೇನೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ !

ಜಯರಾಮನು ತಾನು ನಿರಸರಾಧಿಯೆಂದು ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಯಸಿ, ಹೇಳಿದನು—ನಾನು ರಾತ್ರಿ ಸಿನೆಮಾ ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಒಬ್ಬ ಮಿತ್ರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಈಗ ತಾನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಮಿತ್ರರಿದ್ದರು. ಯಾರನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿ ! ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವುದು; ಏನಾದರೂ ಪದಾರ್ಥ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೇ ಬರುವುದು ! ಕಳ್ಳನನ್ನು ಯಾರೂ ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ನನ್ನ ಮೇಲೇ ಕಳ್ಳತನ ಹೊರಿಸುವರು. ಬಾಬೂಜೀಯವರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನಂತೂ ನೀವೇ ಕಂಡಿರುವಿರಿ ! ನನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದೇ ಬಿಡುವರು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಿನ್ನಮೇಲೇಕೆ ಕಳ್ಳತನ ಹೊರಿಸುವರು ? ಒಂದುವೇಳೆ ನೀನೇನಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳತನ ಹೊರಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳನು ಇತರರ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕದಿಯುವನೇ ಹೊರತು, ತನ್ನ ಮನೆಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕದಿಯುವುದಿಲ್ಲ !

ಇದುವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ತನ್ನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ವಕೀಲಸಾಹೇಬರು ಊಟಮಾಡಿ, ಕಛೇರಿಗೆ ಹೊರಟನಂತರ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸುಧೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡಲನು ವಾದಳು. ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂಥ ಸುಧೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ;

ಅಲ್ಲದೆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಅವಳೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲ ! ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದಳು—ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಒಡನೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ !

ಅಡಿಗೆಯವಳು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದಳು—ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಲ್ಲ, ಬಹೂಜೀ ! ಎಲ್ಲೆಟ್ಟಿದ್ದಿರಿ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ನುಡಿದಳು—ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಯಾವ ಕೆಲಸವೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೇ ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದೆ, ನೋಡಿದೆಯಾ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಇಲ್ಲ, ಬಹೂಜೀ ! ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ; ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದೆ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೋಗು, ಬೇಗ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ !

ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದಳು—ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲ, ಬಹೂಜೀ ! ಇನ್ನೆಲ್ಲಿದೆ ಹೇಳಿದರೆ, ನೋಡಿ ತರುವೆನು !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು—ಭಗವಂತನು ನಿನಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇಕೆ ಕೊಟ್ಟನೋ ಕಾಣೆ ! ನೋಡುತ್ತಿರು, ಅದೇ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ತರುವೆನೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ಎನ್ನುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಅಡಿಗೆಯವಳೂ ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೋದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಳು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ನೋಡಿದಳು. ಮಂಚದ ಕೆಳಗೆ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಬಳಿಕ ಬಟ್ಟೆ ಇರಿಸುವ ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನೂ ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು ಅದರ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಇರಲಿಲ್ಲ ! ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೆಂದು ಆವಳಿಗೆ ಅಚರಿಯಾಯಿತು !

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮುಂದೆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹಾದುಹೋಯಿತು. ಎದೆ ಧಗ್ಗಿಂದಿತು ! ಇದುವರೆಗೆ ಅವಳು ನಿಶ್ಚಿಂತಳಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಘಟನೆಯ ನೆನಪಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಜ್ವರವೇ ಬಂದಂತಾಯಿತು, ಬಹಳ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯೂ ಹುಡುಕಿದಳು. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲಾ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅವಳ ಮುಖಕಾಂತಿ ಮಲಿನವಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಕಡೆಗೆ ನಿರಾಶಳಾಗಿ-ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಒಡನೆಗಳೇ ಪ್ರಿಯಸಂಪತ್ತು ! ಪತಿಯ ಮತ್ತಾವ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲೂ ಅವಳ ಅಧಿಕಾರವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಭರಣಗಳೇ ಅವಳ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಬಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿ ಐದಾರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಒಡನೆಯಿತ್ತು. ಆ ಒಡನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅವಳ ಹೃದಯ ಆನಂದದಿಂದ ಅರಳುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಒಡನೆಯೂ ಅವಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡುವ ರಕ್ಷಾಸ್ತ್ರದಂತಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತಾನೇ ಅವಳು ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು—ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಯಾರ ಮುಂದೆಯೂ ಕೈನಿಡದಂತೆ ಆಗಲಿ ! ಈ ಒಡನೆಗಳ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಜೀವನ ಪಾರು ಗಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು; ಮತ್ತು ಮಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಮಾರ್ಗ ಮಾಡುವೆನು. ಮತ್ತೇನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದಾದರೂ ಕಿತ್ತು ಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಇದೇ ನನ್ನ ಶೃಂಗಾರವಸ್ತುವಾಗಿದೆ; ನಾಳೆ ನನ್ನ ಜೀವನಾಧಾರವಾಗುವುದು ! ಈ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆಷ್ಟೋ ಸಾಂತ್ವನ ಸಿಕ್ಕಂತಿತ್ತು. ಇಂದು ಅದೇ ಸಂಪತ್ತು ಅವಳ ಕೈಯಿಂದ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗವಳು ನಿರಾಧಾರಳಾದಳು. ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಿನ್ನಾವ ಆಶ್ರಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಆಸೆಗಳ ಆಧಾರವು ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತುಹೋಯಿತು ! ಅವಳು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಭಗವಂತ ! ನಿನಗಿಷ್ಟೂ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ? ಅಂಗವಿಹೀನಳಿಗೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕಣ್ಣೂ ಹೋದಂತಾಯಿತು ! ಹಾ, ದೇವಾ !—ಅವಳ ಶರೀರ ಬೆವೆತು ನೀರಾಯಿತು ಅತ್ತುಅತ್ತು ಕಣ್ಣುಗಳು ಉದಿಕ್ಕೊಂಡವು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ರುಕ್ಕಿಣಿಯು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಕಣ್ಣೀರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ಶೋಕದ ತಾಪ ತಗ್ಗಲಿಲ್ಲ.

ಮೂರು ಘಂಟೆಗೆ ಜಯರಾಮನು ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಅವನು ಬಂದನೆಂದು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಆತುರದಿಂದಿದ್ದು ಅವನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು ಕೇಳಿದಳು—ಜಯರಾಮ ! ತಮಾಷೆಗೇನಾದರೂ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು ! ದುಃಖಿಯ ಮನಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ? •

ಜಯರಾಮನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕ್ಷಾತರನಾದನು. ಚೋರಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ

ಅವನ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯಾಸವಾಗಿತ್ತು; ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಮನೋರಂಜನೆಯಾಗುವಂತಹ ಕಠೋರತೆ ಅವನಿಗಿನ್ನೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯು ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಅದೇ ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅದು ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನ ಮಿತ್ರರೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಅದನ್ನು ಸರಾಫಾಕಟ್ಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಒಂದಾಗಿ ಮಾರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಸುಳ್ಳೇ ರಕ್ತೆ! ಅಂತೆಯೇ ಜಯರಾಮನು ಹೇಳಿದನು—ಭಲಾ! ಅಮ್ಮಾ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸಂಡಗ ಈ ರೀತಿ ತಮಾಷೆ ಮಾಡುವೆನೇ? ನೀವಿನ್ನೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯಪಡುತ್ತಿರುವಿರಿ! ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಗಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು ಅಷ್ಟಾದರೂ ನಿಮಗೆ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ! ನನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟು ನೀಚನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕಣ್ಣೀರು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ, ಜಯರಾಮ! ನಾನು ನಿನಗೆ ಕಳ್ಳತನ ಹೊರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಮಾಷೆಗಾಗಿ ಎತ್ತಿಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಕೇಳಿದೆನು.

ಜಯರಾಮನು ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದನು—ನಡೆಯಿರಿ, ನೋಡೋಣ! ಯಾರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು? ಕಳ್ಳನು ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಬಂದಿರುವನು?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಕಳ್ಳರು ಬರುವುದಕ್ಕೇನು ಅಡ್ಡಿ ಬಾಬೂ! ಇಲಿಯ ಬಿಲವಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಬರುವರು. ಇಲ್ಲಂತೂ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಕಿಟಕಿಗಳು!

ಜಯರಾಮ—ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದಿರಾ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಮನೆಯೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿಯಾಯಿತು. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲಿ?

ಜಯರಾಮ—ನೀವು ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಏನಾದರೂ ಗೊತ್ತೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯೇ!

ನಾಲ್ಕು ಘಂಟೆಗೆ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೇಳಿದರು—ಏಕೆ? ಜೀಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಎನ್ನುತ್ತ, ಅಶಾಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡರು.

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಪುನಃ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಹೀಗೆಂದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ ! ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದಿರುವೆನು; ಇದುವರೆಗೂ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಕಳ್ಳತನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆಯವಳೇ ಕದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಭಗವಂತನೇ ನನ್ನ ಮಾನ ಕಾಪಾಡಬೇಕು !

ಮುನ್ನಿಯವರು ಕೋಟಿನ ಗುಂಡಿ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರು; ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಹಾಕಿ ಕೇಳಿದರು -ಏಕೆ, ಏನಾಯಿತು ? ಏನಾದರೂ ಪದಾರ್ಥ ಕಳ್ಳತನ ಆಯಿತೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಬಹುಜೀವರ ಒಡವೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಳವಾಯಿತು

ಮುನ್ನಿ—ಎಲ್ಲಿರಿಸಿತ್ತು ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದಳು. ಆದರೆ, ಜಯರಾಮನಂತೆ ಯಾರೋ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದರೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ !

ಮುನ್ನಿಯವರು ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದರು—ಆಹಾ ! ಭಗವಂತನೂ ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯಿ ! ದುಃಖಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ದುಃಖ ಕೊಡುವನು. ಕೆಟ್ಟ ದಿನಗಳು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವುದು. ಆದರೆ ಕಳ್ಳನು ಯಾವ ಹಾದಿಯಿಂದ ಬಂದನು ? ಬರಲು ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಹಾ, ದೇವಾ ! ನನಗಿಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಲು, ನಾನಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿದೆ ? ಒಡವೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹಲಗೆಯ ಮೇಲಾಗಲಿ, ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಇರಿಸಬೇಡವೆಂದು ನಾನೆಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹೇಳಿದೆ; ಯಾರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೀಗೆ ಮಾಯವಾಗುವುದೆಂದು ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿತ್ತು ?

ಮುನ್ನಿ—ಎಲ್ಲಾ ದಿನಗಳೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಷ್ಟೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಈಗ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಿನ ನನ್ನ ವರಮಾನವನ್ನೂ ನೀನು ನೋಡಿರುವೆ. ಮನೆಯ ಖರ್ಚನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ; ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸಲಾಗುವುದೇ ? ಹೋಗಿ, ಪೋಲೀಸ್ ಸ್ಟೇಷನ್ನಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿ ನೋಡುವೆನು; ಆದರೆ ಸಿಗುವುದೆಂಬ ಯಾವ ಅಸ್ಯಯೂ ಇಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ದುಃಖದಿಂದ ನುಡಿದಳು—ಪೋಲೀಸಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಏಕೆ ಹೋಗುವಿರಿ ?

ಮುನ್ನಿ — ಸುಮ್ಮನಿರಲು ಮನಸೊಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಭಾರಿಯ ನಷ್ಟ ಹೊಂದಿ, ಸುಮ್ಮನಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸಿಗುವದಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹಾಳಾಗುತ್ತಿತ್ತೇಕೆ? ಅದೃಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ; ಅದೂ ಹಾಳಾಯಿತು !

ಮುನ್ನಿ — ಅದೃಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಸಿಗುವುದು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ ! ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಕೋಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಟರು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವರ ಕೈಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದಳು—ಹೋಗಬೇಡಿರೆಂದು ಹೇಳುವೆನು ತರುವ ಬದಲು ಎಲ್ಲಾದರೂ ತೆರಬೇಕಾದೀತು ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಕೈ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದರು—ನೀನೇಕೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಹಟೆ ಮಾಡುವೆ ? ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ನಷ್ಟವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗುವುದೇ ? ನನ್ನ ಮನಸಿಗೆಷ್ಟು ದುಃಖವಾಗುತ್ತಿದೆ ಯೆಂದು ನಾನೇ ಬಲ್ಲೆ !

ಮುನ್ನಿ ಯವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿ ಬಂತು. ಅವರು ಅತಿ ವೇಗದಿಂದ ಕೋಠಡಿಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಪೋಲೀಸರ ತಾಣಿಗೆ ಹೋದರು. ತಾಣೇದಾರನು ಮುನ್ನಿ ಯವರನ್ನು ಬಹಳ ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಇವರು ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಲಂಚದ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದರು. ಅವನು ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಸಂಗಡಲೇ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಬಂದನು. ಅವನ ಹೆಸರು ಅಲಾಯರ್ ಖಾನ್.

ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ತಾಣೇದಾರನು ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ನಂತರ ಒಳಗಡೆ ಬಂದು, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕೋಠಡಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಬಳಿಕ ಮೇಲ್ಭಾವಣೆಯನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆ ಗಮನವಿಟ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಮೊಹಲ್ಲೆಯ ನಾಲ್ಕೂ ಜನರೊಡನೆ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಮುನ್ನಿ ಯವರೊಡನೆ ಹೇಳಿದನು—ಸ್ವಾಮೀ ! ದೇವರಾಣೆಗೂ ಹೀಳು ವೆನ್ನು ಇದು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹೊರಗಿನವರ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತು

ಸುಳ್ಳಾದರೆ ಇಂದಿನಿಂದಲೇ ತಾಣೇದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವೆನು ! ಮನೆಯವರ ಪೈಕಿ ನಿಮಗಾರಮೇಲೂ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ — ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಯವಳೊಬ್ಬಳ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಾರೂ ಹೊರಗಿನವರಿಲ್ಲ.

ತಾಣೇದಾರ - ಪಾಪ ! ಅವಳೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟು ಭಾರಿಯ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಧೈರ್ಯ ಬೇಕು.

ಮುನ್ನಿ — ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಿರುವರು ? ನನ್ನ ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರು, ಹೆಂಡತಿ, ಅಕ್ಕ. ಇವರ ಪೈಕಿ ಯಾರಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನವಿಡಲಿ ?

ತಾಣೇದಾರ — ಅದಾರೇ ಆಗಲಿ, ಈ ಕೆಲಸವಂತೂ ಹೊರಗಿನವರದ್ದಲ್ಲ. ನಾಲ್ವರು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಇದರ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚಿ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೂ ಮಾಲು ಸಿಗುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆ ಕೊಡಲಾರೆ ! ಕಳ್ಳನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಖಂಡಿತ ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವೆನು.

ತಾಣೇದಾರನು ಹೋದನಂತರ, ಮುನ್ನಿಯವರು ಅವನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಿರ್ಮಲೆ ಹೆದರಿದಳು. 'ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು, ತಾಣೇದಾರನಿಗೆ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ತಿಳಿಸಿಬಿಡಿ !' ಎಂದಳು.

ಮುನ್ನಿ — ಅದೇಕೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ — ಏಕೆಂದು ಹೇಳಲಿ ? ಇದು ಮನೆಯವರ ಕೆಲಸವೇ ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ — ಅವನು ಹೇಳಿದರೇನಾಯಿತು ?

ಜಯರಾಮನು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೇಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮುಖಕಾಂತಿ ಮಲಿನವಾಯಿತು. ಪೊಲೀಸಿನವರು ಮುಖ ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಪತ್ತೆ ಹಚ್ಚುವರೆಂದು ಅವನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬರುವಷ್ಟೂ ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಮತ್ತು ತಾಣೇದಾರನಲ್ಲಿ ಏನು ನಡೆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಅವನು ಬಹಳ ಶ್ವಾತುರನಾಗಿದ್ದನು. ತಾಣೇದಾರನು ಅತ್ತ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಬಂದಳು. ಜಯರಾಮನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳಿದನು — ತಾಣೇದಾರನು ಏನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು — ಇದು ಮನೆಯವರೇ ಯಾರೋ ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲಸ.
ಹೊರಗಿನವರು ಏ' ಡಿತ ಮಾಡಿಲ್ಲ—ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜಯರಾಮ—ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಬೂಜೀಯವರೇನೆಂದರು ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು — ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು 'ಹುಂ; ಹುಂ;' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯ ವೈಕಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಅಲ್ಲವೇ ಹೊರಗಿನವಳು? ಬಾಕಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮವರೇ !

ಜಯರಾಮ—ನೀನೊಬ್ಬಳೇ ಏಕೆ ? ನಾನೂ ಹೊರಗಿನವನೆ !

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ನೀವೇಕೆ ಹೊರಗಿನವರಾಗುವಿರಿ, ಬಾಬೂ !

ಜಯರಾಮ—ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಮೇಲೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಾಬೂಜೀಯವರು ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಏನೂ ಹೇಳಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಬೂಜೀಯವರು ನನ್ನ ಮೇಲೇ ಕಳ್ಳತನ ಹೊರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಏನೋ ? ಅದಕ್ಕೆ ತಾಣೇ ದಾರನು ' ಪಾಪ ! ಅವಳಿಗೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವಳೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಲಾರಳು ' ಎಂದನು.

ಜಯರಾಮ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೆ; ಉಳಿದವನು ನಾನೊಬ್ಬನೇ ! ನೀನೇ ಹೇಳು, ಆ ದಿವಸ ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆನೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಇಲ್ಲ, ಬಾಬೂ ! ಆದಿನ ನೀವು ಸಿನೆಮಾ ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ !

ಜಯರಾಮ — ನನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಿ ಹೇಳುವೆಯಾ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆನ್ನುವಿರಿ, ಬಾಬೂ ? ಬಹುಜೀಯವರು ಪತ್ತೇದಾರಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವರು.

ಜಯರಾಮ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು — ಹೌದು, ಬಾಬೂ ! 'ಒಡವೆಗಳು ಹೋದವು; ಇನ್ನು ಸಿಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿಸುವಿರೇಕೆ ? ' ಎಂದು ಬಹುಜೀಯವರು ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಆದರೆ ಬಾಬೂಜೀ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಐದಾರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಜಯರಾಮನು ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ಊಟ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೆರಡು ತುತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಸಿವೆ

ಇಲ್ಲ-ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮುಖಕಾಂತಿಯೇ ಮಾಯವಾಯಿತು ! 'ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ತಾಣೇದಾರನ ಯೋಚನೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಷಯ ಇಷ್ಟು ಮಿತಿಸೀರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಅವನೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳನು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು; ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಯಾರಿಗೂ ಅನುಮಾನವುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ಎಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈಗ ಕಳ್ಳತನವು ರಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ತಾಣೇದಾರನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಜಯರಾಮನಿಗೆ ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು !

ಏಕನೆಯ ದಿನ ಜಯರಾಮನು ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಬಹಳ ಚಿಂತಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂದಿನವರೆಗೂ ಅವನಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆಯಿತ್ತು. ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಲು ಹೊರಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ ಮಾಲು ಹೊರಬಿತ್ತೆಂಬ ವಿಷಯ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಂತು. ಇನ್ನೇನು, ತಾಣೇದಾರನು ಪೋಲೀಸಿನವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು ! ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವ ಉಪಾಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಲಂಚ ಕೊಟ್ಟರೆ ತಾಣೇದಾರನು ಪತ್ತೆಯ ತಡದಾದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದು. ಲಂಚ ಕೊಡಲು ದುಡ್ಡು ನನ್ನ ಬಳಿ ಇದೆ. ಆದರೇನು ? ವಿಷಯವನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡಲಾಗುವುದೇ ? ಇನ್ನೂ ಮಾಲು ಸಹ ಹೊರಬಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಗನೇ ಕದ್ದಿರುವನು-ಎಂದು ಊರಿನ ಜನರು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮಾಲು ಹೊರಬಿದ್ದಿತೆಂದರೆ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲೂ ಇದೇ ಮಾತು ಹರಡುವುದು. ಆಗ ನಾನು ಹೇಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಿ?—, ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಬಹಳ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿದ್ದರು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ, ಬಟ್ಟೆ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಈ ದಿನ ನಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೊತ್ತಾಯಿತು !

ಮುನ್ನಿ—ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ ನಿನಗೇನೂ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ, ಏನಾಯಿತು ? ನನಗೇನೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ?
 ಮುನ್ನಿ—ಮಾಲು ಹೊರಬಿದ್ದಿದೆ. ಇನ್ನು ಜಯರಾಮನು ಉಳಿಯು
 ವುದು ಕಷ್ಟ !

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೆಂದಳು—ಪೋಲೀಸ್ ಠಾಣೆಗೆ
 ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಬೇಡಿರೆಂದು ನಾನಾಗಲೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ—ಏಕೆ, ನಿನಗೆ ಜಯರಾಮನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯವಿತ್ತೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸಂಶಯವೇಕಿರಲಿಲ್ಲ ? ಆ ದಿನ ಅವನು ನನ್ನ ಕೊಠಡಿ
 ಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದೆನು.

ಮುನ್ನಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ನನಗೇಕೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇದು ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೇವಲ
 ಈರ್ಷ್ಯೆಯಿಂದ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬ ಭಾವನೆ ನಿಮ
 ಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೌದೋ, ಅಲ್ಲವೋ ? ಹೇಳಿ, ಸುಳ್ಳುಹೇಳಬೇಡಿ !

ಮುನ್ನಿ—ಸಂಭವವುಂಟು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನ್ನಲಾರೆ. ಆದರೂ ಆ ಹೊತ್ತಿ
 ನಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಪೋಲೀಸಿಗೆ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಮಾಡುವ
 ಅವಶ್ಯಕತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಒಳ್ಳೆಯ ಹೆಸರಿಗಾಗಿ ನೀನು ಚಿಂತಿ
 ಸಿದೆಯೇ ಹೊರತು, ಇದರ ಪರಿಣಾಮ ಏನಾಗುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ !
 ನಾನು ಈಗಲೇ ಠಾಣೆಯಿಂದ ಬಂದೆನು. ಅಲಾಯಾರ್ ಖಾನನೂ ಬರುತ್ತಿರ
 ಬಹುದು !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹತಾಶಳಾಗಿ ನುಡಿದಳು—ಇನ್ನೇನು ಗತಿ !

ಮುನ್ನಿಯವರು ಆಕಾಶದೆಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ದೈವೇಚ್ಛೆ
 ಇದ್ದಂತಾಗಲಿ ! ಲಂಚ ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಬಳಿ ೧-೨ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ
 ಗಳಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ದಬಾಯಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ ! ಆದರೆ
 ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿದೇ ಇರುವೆ. ಇದು ನನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟವೆಂದೇ
 ಹೇಳಬೇಕು; ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ ! ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗಂಡನೆಯನ್ನು
 ಮತ್ತಾರನುಭವಿಸುವರು ? ದೊಡ್ಡ ಹುಡುಗನ ಗತಿ ಹಾಗಾಯಿತು, ಇವನ
 ಗತಿ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದೆ ! ಧೂರ್ತ, ದುಷ್ಟ ಮತ್ತು ಮೈಗಳ್ಳನೇನೋ ಹೌದು.

ಅದರೂ ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಮಗನಲ್ಲವೇ ? ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಲಂಚಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಉಳಿಸುವಂತಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವೆನು !

ಮುನ್ನಿ—ಮಾಡಬಲ್ಲೆಯಾ ? ಎಷ್ಟು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸ ಬಲ್ಲೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾಗಬಹುದು ?

ಮುನ್ನಿ—ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಗೆ ತೀರ್ಮಾನವಾಗ ಲಾಲದು. ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಇವನಿಂದ ಒಂದು ಮೊಕದ್ದ ಮೆಗಾಗಿ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಈಗ ಆ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸುವ ಕಾಲ ಬಂದೊದಗಿದೆ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡುವೆನು. ನೀವು ಈಗಲೇ ತಾಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ.

ಮುನ್ನಿಯವರು ತಾಣೆಗೆ ಹೋದರು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತಾಣೇದಾರ ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ಸಮಯ ಸಿಗಲು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಅಲಾ ಯರ್ ಖಾನನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಐನ್ಸೂರು ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೂ, ಏನೋ ಭಾರಿಯ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಮುನ್ನಿಯವರು ಹೋದ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ಅಂತೂ, ಹೋದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡ್ಲೇ ಬಂದೆ. ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ರೂಪಾಯಿ ಯನ್ನೇನೋ ನೀನು ಕೊಡಿಸಿದೆ; ಅದರೆ ಮಾತನಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದವನು ನಾನೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ಅದಿರಲಿ, ಜಯರಾಮನ ಊಟವಾಯಿತೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಲ್ಲ. ಸುತ್ತಾಡಲು ಹೋದವನು ಇನ್ನೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ—ಆಗಲೇ ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆಯಾಯಿತಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಐದಾರು ಸಲ ಅವನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಬಂದೆ.

ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ—ಶ್ರೀರಾಮ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅವನು ಊಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿರುವನು.

ಮುನ್ನಿ — ಜಯರಾಮನೆಲ್ಲಿ ಹೋದನೆಂದು ಅವನನ್ನು ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನನ್ನೊಡನೆ ಏನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನು ಹೇಳುವನು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಮನಸಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಂಶಯವುಂಟಾಯಿತು. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕೇಳಿದರು— ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಜಯರಾಮನು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಹೇಳಿ ಹೋದನೇ ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನು ?

ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಣ್ಣು ಉಜ್ಜಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಹೇಳಿದನು— ನನ್ನೊಡನೆ ಏನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ — ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವನೇ ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಇಲ್ಲ, ಪಂಚೆ ಮತ್ತು ಷರಟು ಮಾತ್ರ.

ಮುನ್ನಿ — ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದನೇ ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಸಂತೋಷದಿಂದಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೊ ಬಾರಿ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದು, ನಂತರ ಹೋದನು. ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೊರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು ಈಜಿಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಆಳು ತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು.

ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅಸೆ ತೀರಿಕೊ ಎಂಬಂತೆ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿಗರೆದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ನೀನೇನೋ ಒಳ್ಳೆಯ ದಕ್ಕೊಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಶತ್ರುವು ಸಹ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಇಂತಹ ಕಠೋರ ಆಘಾತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ! ಜಯರಾಮನ ಮಾತೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಈ ರೀತಿ ಸಂಕೋಚ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೇ ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರ ಬಳಿ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಬರ ಬಾರದೇ ? ಅಲ್ಲೇನಾದರೂ ಕುಳಿತಿರಬಹುದು. ಎಷ್ಟೋ ಹುಡುಗರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಹೆದರಿ ನಡೆದರೂ ಅಪಯಶಸ್ಸು ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಿತು ! ಆಹಾ !

ಮುನ್ನಿ—ಅಲ್ಲೂ ಹೋಗಿ ನೋಡುವೆನು. ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಲಿ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹೊರಬಂದು ನೋಡಲಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಬೆಚ್ಚಿ ಕೇಳಿದರು—ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ನಿಂತಿರುವಿರಾ ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ಇಲ್ಲ, ಈಗತಾನೇ ಬಂದೆ. ನೀವು ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿರಿ ? ಆಗಲೇ ಒಂದು ಘಂಟೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ ಬಂತು !

ಮುನ್ನಿ—ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ. ಜಯರಾಮನು ಇನ್ನೂ ಮನೆಗೇ ಬಂದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಕಡೆ ಬಂದಿದ್ದನೇ ?

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಎರಡೂ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ' ವಕೀಲ ಸಾಹೇಬರೇ ! ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದು-ಕೊಳ್ಳಿ ! ' ಎಂದು ಹೇಳುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ನೆಲೆದ್ದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು !

ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಕೇಳಿದಳು—ಹುಡುಗನು ಬರಿಕಾಲಿನಲ್ಲೇ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವನೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮಗುವಿನ ತಲೆ ಬಾಚುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ? ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹಣವಿಲ್ಲ.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಒಡನೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೈಂದರೆ ದುಡ್ಡಿರುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗನ ಕಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಜೊತೆ ಬೂಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಡಲು ದುಡ್ಡಿಲ್ಲವೇ ? ಇಬ್ಬರಂತೂ ಹೋದರು. ಮೂರನೆಯವನನ್ನೂ ಅಳಿಸಿ ಅಳಿಸಿ ಅಂತ್ಯಗಾಣಿಸಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ್ಷಿಸುವೆಯಾ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ನುಡಿದಳು—ಯಾರು ಬದುಕ ಬೇಕೋ ಬದುಕುವರು, ಯಾರು ಸಾಯಬೇಕೋ ಸಾಯುವರು ! ನಾನಾ ರನ್ನೂ ಬದುಕಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಸಾಯಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ.

ಈಚೆಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಮಾತಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿಯರಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಒಡನೆಗಳು ಕಳವಾದಂದಿ ನಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಸ್ವಭಾವವೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಅವಳು ಒಂಟೊಂದು

ಕಾಸನ್ನೂ ಖರ್ಚು ಮಾಡದೆ ಶೇಖರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅತ್ತು-ಅತ್ತು ಸಾಕಾದರೂ ಮಿಠಾಯಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಈ ವ್ಯವಹಾರವು ಕೇವಲ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನೇ ಅಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪಂಚಿ ಹರಿದು ತುಂಡಾದ ಹೊರತು ಹೊಸ ಪಂಚಿ ತರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಿಂಗಳು ಗಟ್ಟಲೆ ತಲೆಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾಂಬೂಲ ವೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳು ಅದನ್ನೂ ತರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಏಕೆ? ಮಗುವಿಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಸಹ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವಿನ ಭವಿಷ್ಯವು ನಿರಾಟಾ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅವಳ ವಿಚಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆ ಗೊಪ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ಅವಳ ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲೂ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಡಿ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಯೌವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಷ್ಟ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಂಜಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದವು. ರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತು ಓಡಿ ಬರೆಯ ಬೇಡಿರೆಂದು ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ಪಚನ ಶಕ್ತಿಯಂತೂ ಮೊದಲೇ ದುರ್ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಈಚೆಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಉಬ್ಬಸವೂ ಸುರುವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವರು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಅರ್ಧರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಮನಸಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ; ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ; ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೇಬೇಕು ! ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಕನಿಕರ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಭವಿಷ್ಯದ ಭೀಷಣ ಚಿಂತೆಯು ಅವಳ ಅಂತರಿಕ ಸದ್ಭಾವಗಳನ್ನು ಸರ್ವನಾಶ ಗೊಳಿಸಿತ್ತು ! ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಭಿಕ್ಷುಕರು ಬಂದರೆ ಸಿಡಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಖರ್ಚು ಮಾಡಲು ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ !

ಒಂದು ದಿನ ನಿರ್ಮಲೆಯು ತುಪ್ಪ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪೇಟೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಅಡಿಗೆಯವಳಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ರಾಮನಿಗೆ ಸುಳ್ಳು, ಕಪಟಿ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ, ಅಂಗಡಿಯ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಂದೊಂದು ಪದಾರ್ಥವನ್ನೂ ತೂಕಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೂ ಏನನ್ನು ಪುನಃ

ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಸುತ್ತಾಟದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮುಕ್ಕಾಲು ವೇಳೆಯೆಲ್ಲಾ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಗಡಿಯವರು ಅವನಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಾಗೃತೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಿತು ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಷ್ಟೋ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿ ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪವನ್ನೇ ತಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅದನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡುತ್ತಲೇ 'ತುಪ್ಪ ಚನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ! ವಾಪಸು ಕೊಟ್ಟುಬಾ.' ಎಂದಳು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೇಳಿದನು—ಇದಕ್ಕಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲೂ ನೋಡಿ ತಂದಿರುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವೆನೇ ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ನೀವು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವಿರಂದಲ್ಲ; ಆದರೆ ವರ್ತಕನು ತುಪ್ಪ ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. 'ಇಲ್ಲೇ ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ, ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಯಾವುದನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ತೆಗೆದುಕೊ ! ನಂತರ ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿಸಿರುವನು. ನಾನು ಮೂಸಿ ನೋಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದು ನೋಡಿ ತಂದೆನು. ಈಗ ಯಾವ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಾಪಸು ಮಾಡಲಿ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹೆಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ತುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಕೊಬ್ಬು ಬೆರೆತಿರುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪವೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲಾ ? ಇದರಿಂದ ನಾನು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಿಂದುಕೊ !

ಎನ್ನುತ್ತ ತುಪ್ಪದ ತಪ್ಪಲೆಯನ್ನು ಆಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಕ್ರೋಧ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಕಾತರನಾದನು. ಯಾವ ಮುಖವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತುಪ್ಪ ವಾಪಸುಮಾಡಲು ಹೋಗಲಿ ? ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವರ್ತಕನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡುವನು. ಆಗೇನು ಮಾಡಲಿ ? ಅಕ್ಕಿಪಕ್ಕದ ವರ್ತಕರು ಮತ್ತು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರಲ್ಲರೂ ನಿಂತು ನೋಡುವರು. ಆಗ ಅವರೆಲ್ಲರಿದುರಿಗೂ ನಾನು ನಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು ! ತುಪ್ಪ ಇಷ್ಟೇ ಬಿದ್ದಿರಲಿ. ನಾನು ವಾಪಸು ಮಾಡಲಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ—ಎಂದು ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಮಾತೃಹೀನ ಬಾಲಕನಿಗಿಂತ ದೀನನೂ ದುಃಖಿಯೂ ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂರೂ ಇಲ್ಲ! ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಮಾತೆಯ ನೆನಪು ಬಂತು. ಅಮ್ಮನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟ ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ? ಅಣ್ಣನೂ ಹೋದನು. ಜಯ ರಾಮನೂ ಹೋದನು. ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಈ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಹಿಸಲು ಉಳಿದುಕೊಂಡೆನೇ?—ಎಂದು ಕಂಬನಿಗರೆದನು. ಅವನ ಶೋಕಕಾತರ ಕಂಠ ದಿಂದ ಒಂದು ದೀರ್ಘ ನಿಶ್ವಾಸ ಹೊರಬಿತ್ತು! 'ಹ್ಲಾ, ಅಮ್ಮಾ! ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆ? ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನನ್ನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೋ!' ಎಂದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪುನಃ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಬಂದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ತುಪ್ಪ ವಾಸಸು ಮಾಡಲು ಹೋಗಿರಬಹುದು—ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವನು ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು—ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿರುವೆಯಾ? ಹೀಗಾದರೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದು ಯಾವಾಗ?

ಶ್ರೀರಾಮನು ಕಣ್ಣೊರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು—ನನಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊತ್ತಾಗುವುದು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಒಂದು ದಿನ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋದರೆ ಮುಳುಗಿಹೋಗುವುದೇನು? ಇದೂ ಮನೆಯ ಕೆಲಸವಲ್ಲವೇ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ದಿನವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನವೂ ಶಾಲೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ವೇಳೆಗೆ ಹೋಗಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಸಾಮಾನನ್ನು ತರಿಸಿದರೂ ಒಂದೆರಡು ಸಲ ವಾಸಸು ಕಳುಹಿಸದೆ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನನ್ನೇ ಗದರಿಸುವಿರಿ! ಅಂಗಡಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಚಿಕೆಗೀಡಾಗುವವನು ನಾನು, ನಿಮಗೇನು?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹೌದು, ನನಗೇನು? ನಾನು ನಿನ್ನ ಶತ್ರು; ನೀನು ಓದಿ ಬರೆದು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಆಶೆ! ನಾನೇ ಕೆಟ್ಟವಳು; ನೀಚ ತನವೆಲ್ಲ ನನ್ನಲ್ಲೇ ತುಂಬಿದೆ; ನಿನ್ನದಾವ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲ. ವಿಮಾತೆಯೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಕೆಟ್ಟದ್ದು! ತಾಯಿಯಾದವಳು ವಿಷವನ್ನು ಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಅದು ಅಮೃತ ವಾಗುವುದು; ನಾನು ಅಮೃತವನ್ನು ಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಅದು ವಿಷವೇ! ನಿಮ್ಮಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾನೂ ಹಾಳಾದೆ! ಅತ್ತುಅತ್ತು ಜೀವನವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದೆ!

ಭಗವಂತನು ನನಗೇಕಾದರೂ ಜನ್ಮವಿತ್ತನೋ ಅರಿಯೆ ! ಅವನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾದರೂ ಹೋದರೆ, ಈ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲಾ ನೀಗುವವು ! ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕಂಗಳು ಕಂಬನಿದುಂಬಿದವು. ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಅವಳು ಆಳುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೆದರಿದನು. ಅವನಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ; ಏನು ಶಿಕ್ಷೆ ದೊರಕುವುದೋ-ಎಂದು ಸಂಶಯವಾಯಿತು. ತುಪ್ಪದ ತಪ್ಪಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವಾಪಸು ಮಾಡಲು ಹೊರಟನು. ತಾನೆಂದೂ ನೋಡದ ಹೊಸದೊಂದು ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ನಾಯಿಯಂತೆ ಹೊರಟನು ! ಅವನ ಮನೋಗತ ವೇದನೆಯು ಅವನ ಒಂದೊಂದು ಅಂಗದಿಂದಲೂ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸಾಧಾರಣ ಬುದ್ಧಿಯ ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನಾದರೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅನಾಥನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋದಂತೆಲ್ಲ, ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅವನ ಎದೆ ಡಬಡಬ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ವರ್ತಕನು ತುಪ್ಪ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ, ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದುಬಿಡುವುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆಗ ವರ್ತಕನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಕರೆಯುವನು; ತೋರಿಸುವ ಸಾಮಾನೇ ಬೇರೆ, ಕೊಡುವ ಸಾಮಾನೇ ಬೇರೆ ! ಹೀಗೇಕೆ ಮೋಸ ಮಾಡುವಿರಿ ?-ಎಂದು ಗದರಿಸುವೆನು-ಎಂಬುದಾಗಿ ಏನೇನೋ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ನಡೆದನು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಅವನ ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ವರ್ತಕನ ಬಳಿ ಬಂದನು.

ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ವರ್ತಕನು ಹೇಳಿದನು - ಸಾಮಾನು ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನಾಗಲೇ ತಿಳಿಸಿರುವೆನು ! ಹೌದೋ, ಇಲ್ಲವೋ ?

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದನು - ನೀನು ತೋರಿಸಿದ ತುಪ್ಪವೇ ಬೇರೆ. ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತುಪ್ಪವೇ ಬೇರೆ ! ಈಗ ವಾಪಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಹೇಗೆ ?

ವರ್ತಕ-ಇದಕ್ಕಿಂತ ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪ ವೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ, ನಿನಗಿದನ್ನು ಮುಘತ್ತುಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡುವೆನು. ತಪ್ಪಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾಲ್ಕುಗಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿಬಾ !

ಶ್ರೀರಾಮ—ಅಷ್ಟು ಪುರಸ್ತಿಲ್ಲ. ತುಪ್ಪ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ !

ವರ್ತಕ—ಇಲ್ಲ, ವಾಸಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ !

ವರ್ತಕನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಜಟಾಧಾರಿ ಸಾಧುವು ಕುಳಿತು ಈ ತಮಾಷೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎದ್ದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಳಿ ಬಂದು, ತುಪ್ಪವನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡಿ ಹೇಳಿದನು—ತುಪ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಮಗು !

ವರ್ತಕ—ಬಾಬಾಜೀ ! ನೀವೇ ಹೇಳಿ, ವರ್ತನೆಯ ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾಲನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದೇ ?

ಸಾಧು—ತುಪ್ಪ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಮಗು !

ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅಳು ಬಂದಿತು. ತುಪ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಅವನ ಬಳಿ ಇನ್ನಾವ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ತುಪ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ, ವಾಸಸು ಕೊಟ್ಟು ಬಾರೆಂದು ಅವರೇ ಹೇಳಿದರು. ತುಪ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾನೆಷ್ಟೋ ಹೇಳಿದೆ, ಕೇಳಲಿಲ್ಲ !' ಎಂದನು.

ಸಾಧು—ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ?

ವರ್ತಕ—ಮತ್ತಾರು ಹೇಳುವರು ? ಅವರ ಅಮ್ಮನೇ ಹೇಳಿರಬೇಕು. ಯಾವ ಸದಾರ್ಥವೂ ಅವರ ಮನಸಿಗೆ ಒಪ್ಪುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಪಾಪ, ಹುಡುಗನನ್ನು ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಓಡಿಸುವರು ! ಎಷ್ಟೇ ಆಗಲಿ ಸವತಿತಾಯಿ ! ತಾಯಿ ಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೇ ?

ಸಾಧುವು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸದಯನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿದನು; ಮತ್ತು ಕರುಣಸ್ವರದಿಂದ ಕೇಳಿದನು—ನಿನ್ನ ತಾಯಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಳಾಗಿ ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳಾದವು ಮಗು ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಆರನೆಯ ವರ್ಷ !

ಸಾಧು—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ನೀನು ಬಹಳ ಚಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ? ಭಗವಂತ, ನಿನ್ನ ಲೀಲೆ ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾದುದು ? ಇಂತಹ ಹಸು—ಕಂದನನ್ನು ನೀನು ಮಾತೃಪ್ರೇಮದಿಂದ ವಂಚಿಸಿದೆಯಾ ? ಎಂತಹ ಅನರ್ಥ ಮಾಡುವೆ, ದೇವಾ ! ಹಾ ! ಆರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನು ರಾಕ್ಷಸಿ ವಿಮಾತೆಯ

ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕಷ್ಟಪಡುವುದೇ ? (ವರ್ತಕನನ್ನು ಕುರಿತು) ಸಾಹುಜೀ, ಬಾಲಕನ ಮೇಲೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು, ತುಪ್ಪ ವಾಸಸು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವನ ಮಾತೆಯು ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿಮ, ತುಪ್ಪ ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಖರ್ಚಾಗುವುದು. ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಅನಂತ ಆಶೀರ್ವಾದಗಳು.

ವರ್ತಕನು ಹಣ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಬೇರೆ ತುಪ್ಪ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಬರಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ವಾದದ್ದೆನಿಸಿದ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು—ಆಹಾ ! ಈ ಸಾಧು ಎಷ್ಟು ದಯಾಳು ! ಇವನು ಶಿಫಾರಸ್ ಮಾಡಿದೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ವರ್ತಕನು ಒಳ್ಳೆಯ ತುಪ್ಪ ಖಂಡಿತ ವಾಗಿಯೂ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ !

ಶ್ರೀರಾಮನು ತುಪ್ಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ಸಾಧುವೂ ಅವನ ಸಂಗಡಲೇ ಹೊರಟನು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕ ಸವಿನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತ ನಡೆದನು.

ಮಗೂ, ನಾನೂ ಮೂರು ವರ್ಷದವನಾಗಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ತಾಯಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಳಾದಳು. ಅದುದರಿಂದ ಮಾತೃವಿಹೀನ ಬಾಲಕರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುವುದು !

ಶ್ರೀರಾಮ—ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯೂ ಎರಡನೆಯ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೇ ?

ಸಾಧು—ಹೌದು, ಮಗು ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನೇಕೆ ಸಾಧುವಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ ? ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ತಂದೆಯವರು ನನ್ನನ್ನೆಷ್ಟೋ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರ ಅದೇನು ಮನುಸು ಬಂತೋ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ನಾನು ಸಾಧುವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಕಟುವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಬಾರದು—ಆದರೆ ನನ್ನ ವಿಮಾತೆಯು ಎಷ್ಟು ಸುಂದರಿಯೋ, ಅಷ್ಟು ಕಠೋರಳು. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಊಟಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅತ್ತರೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಂದೆಯವರಿಗೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯವುಂಟಾಯಿತು. ಅತ್ತರೆ, ಹೊಡೆದೇಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ನಾನು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಂದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸಿನಲ್ಲೂ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಅವನ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಇದೇ ಯೋಚನೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅತಿ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು—ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಿರಿ ?

ಸಾಧು—ಅಂದೇ ನನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ಕೊನೆಯಾದವು. ಮನೆಯ ಮೋಹ, ಬಂಧನ, ಭಯವನ್ನು ಎಂದು ತೊರೆದೆನೋ ಅಂದೇ ನನ್ನ ಉದ್ಧಾರ ವಾಯಿತು ! ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಸೇತುವೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಸಂಭ್ರಾಸಮಯಕ್ಕೆ ನನಗೋರ್ವ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅವರ ಹೆಸರು ಸ್ವಾಮಿ ಪರಮಾನಂದಜೀ ! ಅವರು ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದಯೆ ತೋರಿ, ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಸಂಗಡ ನಾನು ದೇಶದೇಶಾಂತರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗತೊಡಗಿದೆ. ಅವರು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಯೋಗಿವರ್ಯರು ನನಗೂ ಯೋಗವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿದರು. ಆ ಯೋಗ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಲದಿಂದ ನಾನೀಗ ಇಷ್ಟು ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಮಾತೆಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವೆನು, ಮತ್ತು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುವೆನು !

ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನರಳಿಸಿ ಕೇಳಿದನು—ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಸಾಧು —ಆದರೇನಾಯಿತು ಮಗು ? ಯಾವ ಮೃತ-ಆತ್ಮನನ್ನು ಬೇಕಾ ದರೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಯೋಗವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿದೆ !

ಶ್ರೀರಾಮ—ನಾನೂ ಯೋಗವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತುಕೊಂಡರೆ, ನನ್ನ ಮಾತೆಯ ದರ್ಶನವಾಗುವುದೇ ?

ಸಾಧು —ಆಗತ್ಯವಾಗಿಯೂ ! ಆಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಸಕಲವೂ ಸಾಧ್ಯ ವಾಗುವುದು, ಮಗು ! ಆದರೆ ಯೋಗ್ಯ ಗುರು ಬೇಕು. ಯೋಗದಿಂದ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನೆಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವವು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾ ದಷ್ಟು ಧನವನ್ನು ಬರಮಾಡಬಹುದು ! ಎಂತಹ ರೋಗವಿದ್ದರೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಬಹುದು !

ಶ್ರೀರಾಮ—ನಿಮ್ಮ ಊರಾವುದು ?

ಸಾಧು—ನಮ್ಮ ಊರಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಮಗು ! ದೇಶದೇಶಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ

ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ನೀನು ಹೊರಡು ಮಗು ! ನಾನೂ ಸ್ನಾನಾಬ್ಧಿಕೆ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊರಡುವೆನು !

ಶ್ರೀರಾಮ—ನಡೆಯಿರಿ, ನಾನೂ ಅತ್ತಕಡೆಯೇ ಬರುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮನ ದಣಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಧು—ಬೇಡ, ಮಗು ! ನಿನಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೊತ್ತಾಗುವುದು.

ಶ್ರೀರಾಮ—ಪುನಃ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾಗುವುದೆಂದು ?

ಸಾಧು—ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬರುವೆನು, ಮಗು ! ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಎಲ್ಲಿದೆ ?

ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು—ಬನ್ನಿ, ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ! ಇದೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುವುದು. ಎಷ್ಟೋ ಕೃಪೆ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು !

ಶ್ರೀರಾಮನು ವೇಗದಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಬಂಗಾರದ ಗಂಟನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವನೋ ?—ಎಂಬಂತೆ ಅತಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಮನೆ ಸಮೀಪಿಸಿದೊಡನೆಯೇ 'ಬನ್ನಿ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ !' ಎಂದನು.

ಸಾಧು—ಇಲ್ಲ, ಮಗು ! ಈಗ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ನಾಳೆದ್ದರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬರುವೆನು; ಇದೇ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯೇ ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ನಾಳೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವಿರಿ ?

ಸಾಧು—ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಬರುವೆನು.

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸಾಧುವು ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಅವನಿಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸಾಧು ಸಿಕ್ಕನು. ಅವನ ಹೆಸರು ಹರಿಹರಾನಂದ.

ಪರಮಾನಂದನು ಕೇಳಿದನು—ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಬಂದೆ ? ಯಾವು ದಾದರೂ ಷಿಕಾರಿ ಸಿಕ್ಕಿತೇ ?

ಹರಿಹರಾನಂದ—ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಸುತ್ತಿ ಬಂದೆ, ಯಾವ ಷಿಕಾರಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸಿಕ್ಕಂತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನೇ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಪರಮಾನಂದ—ನನಗೇನೋ ಒಂದು ಷಿಕಾರಿ ಸಿಗುವಂತಿದೆ; ನೋಡ ಬೇಕು !

ಹರಿಹರಾನಂದ—ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ !
ಸಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲ ಒಂದೆರಡು ದಿನವಿದ್ದು ಓಡಿಹೋಗುವರು.

ಪರಮಾನಂದ—ಈ ಸಲ ಸಿಕ್ಕವನು ಓಡಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ, ನೋಡು
ತ್ತಿರು ! ಇವನ ತಾಯಿ ಸತ್ತುಹೋಗಿರುವಳು. ತಂದೆ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆ
ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಮಲತಾಯಿಯು ಬಹಳ ಗೋಳಾಡಿಸುವಳು. ಮನೆ
ಯಿಂದರೆ ಬಹಳ ಬೇಸರಗೊಂಡಿರುವನು.

ಹರಿಹರಾನಂದ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಸಿಗುವನು; ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುವನು ! ಚೆನ್ನಾಗಿ
ತಲೆ ಸವರಿದೆಯಷ್ಟೇ ?

ಪರಮಾನಂದ—ಓಹೋ ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸವರಿರುವೆನು. ಈ ಮೊಹಲ್ಲೆ
ಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮಾತೆಯಿರುವರೆಂದು ಮೊದಲು ತಿಳಿದು
ಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನಂತರ ಬಲೆ ಬೀಸಬೇಕು ! ಇದೇ ಉತ್ತಮ ಉಪಾಯ !

ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೇಳಿದಳು—ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಎಲ್ಲಿ
ಹೋಗಿದ್ದೆ ?

ಪ್ರೀರಾಮನು ಧೃಷ್ಟತೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು—ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆ
ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹಾಗೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಈಗ ಹೊತ್ತಿಷ್ಟು ಗೊತ್ತೇ?
ಹತ್ತು ಹೊಡೆದು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ! ಪೇಟೆಯೇನೂ ಅಂತಹ ದೂರ
ವಿಲ್ಲ !

ಪ್ರೀರಾಮ—ಹೌದು, ಹೌದು; ದೂರವಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ಇದೆ !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸ್ವಪ್ನವಾಗೇಕೆ ಹೇಳಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ? ನನ್ನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ
ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರುವೆ !

ಪ್ರೀರಾಮ—ನೀವೇಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಡಬಡಿಸುವಿರಿ ? ಒಮ್ಮೆ ತಂದ
ಸಾಮಾನನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಟ್ಟುಬರುವುದು ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ! ವರ್ತ
ಕನ ಸಂಗಡ ಎನ್ನ ಹೊತ್ತು ವಾದಿಸಬೇಕಾಯಿತು ? ಅದಿರಲಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ

ಸಾಧುವು ಎಷ್ಟೋ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ವಾಸನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿವಿಷ ಸಹ ನಿಲ್ಲದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ತುಪ್ಪಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದವನು ಹನ್ನೊಂದು ಘಂಟೆ ಮಾಡಿದೆ; ಇನ್ನು ಸೌದೆಗೆ ಹೋದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲವೇ ಬರುವೆಯೋ? ನಿಮ್ಮ ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಊಟ ಮಾಡದೇ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾಡುವಂತಿದ್ದರೆ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿಬಿಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಈಗ ಸೌದೆಗೆ ಹೋಗುವೆಯಾ?

ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಇನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದನು—ಸೌದೆ ಯನ್ನು ಇನ್ನಾರ ಕೈಲಾದರೂ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲು ನನಗೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಾನೇನೋ ಮಾಡಿ ಬಡಿಸಲು ಸಿದ್ಧಳಿರುವೆನು; ಆದರೆ ಸೌದೆ ತರಲು ಹೋಗಲಾರೆ!

ಶ್ರೀರಾಮ—ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನೇಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಾರದು?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅವಳು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನೀನೆಂದೂ ನೋಡಿದ್ದೀರೇ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಸರಿಯೆ! ಆದರೆ ನಾನೀಗ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಂತರ ನನ್ನನ್ನು ತಪ್ಪಿಗಳೆಯಬೇಡ!

ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಷ್ಟೋ ದಿನಗಳಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪೆಟಿಯ ಸುತ್ತಾಟದಲ್ಲೇ ಬಹಳ ಸಮಯ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನಿಗೆ ಪಾಠಗಳನ್ನೇ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಂಡು, ಸೋಮಾರಿಟೋಪಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಂಚಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು, ಊರಿನಾಚೆ ಯಾವುದಾದರೂ ವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮತ್ತು ಮೂರು ಘಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ದಿನವೂ ಹೀಗೆಯೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟನು. ಆದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಉರಿ ಬಿಸಿಲು; ಅಲ್ಲದೆ ಊಟವೂ ಇಲ್ಲ ! ಅತಿ ಸಂಕಟದಿಂದ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು—ಅದೇಕೆ ? ಹತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಾಬೂಜೀಯವರು ಊಟ ಮಾಡದೆ ಹೋಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನನಗೆ ತಿಂಡಿಗಾಗಿ ಆರ್ಥಾಣೆ ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಅಮ್ಮನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಊಟ ಮಾಡದೆ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಳೇ ? ಇನ್ನಾರು ನನ್ನವರಿರುವರು, ದೇವಾ !

ಶ್ರೀರಾಮನ ಮನಸು ಸಾಧುವಿನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಕಾತರಗೊಂಡಿತು. ' ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಸಿಗುವರು ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಲಿ ? ನಾನು ಅವರ ಸಂಗಡಲೇ ಏಕೆ ಹೊರಟುಹೋಗಲಿಲ್ಲ ? ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದುದಾವರೂ ಏನು ? ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಅವರ ಮನೋಹರ ವಾಣಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಪ್ರದ ಸಾಂತ್ವನೆಯು ಅವನ ಮನಸನ್ನಾಕರ್ಷಿಸತೊಡಗಿತು.

ಇಂದು ಅವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾಧುವು ಅದೇ ಅಂಗಡಿಯ ಬಳಿ ಏನಾದರೂ ಸಿಗುವರೋ ?—ಎಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಧುವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದು, ನಂತರ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತೊಡನೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತೇಕೆ ಮಾಡಿದೆ ? ಬೆಳಗ್ಗೆಯಂತೂ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಈಗಲೂ ಉಪವಾಸವಿರಲಾಗುವುದೇ ? ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಏನಾದರೂ ತರಕಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಾ !

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದನು—ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ, ಕುಡಿಯಲು ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರು ಸಹ ಕೊಡದೆ, ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿಂದು ಅಷ್ಟೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ ? ನಾನು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ ! ನಾನಾರ ನೌಕರನೂ ಅಲ್ಲ ! ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಏಕೆ ಕಷ್ಟಪಡಲಿ ? ಇದೇ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಾದರೂ ಪಟ್ಟರೆ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ ! ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗದ್ದು ದಿಟ; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಚಾಕರಿ ಮಾತ್ರ ಖಂಡಿತ ಮಾಡಲಾರೆ ! ನನಗೋಸ್ಕರ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವಾಕ್ಯಾದಳು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಇಂದೇನಾಯಿತು ? ನಿತ್ಯವೂ ಮರುಮೋತಾದದೆ ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ! ಈ ದಿನವೇಕೆ ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕಿ ಕೂಗೊಡುತ್ತಿರುವನು ? ಈಗಲಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನೆಂದು ಒಂದೆರಡಾಣೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಕೃಪಣ ಸ್ವಭಾವದವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳೆಂದಳು—ಮನೆಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚಾಕರಿಯೆಂದು ಹೇಳುವರೇ ? ಹಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ನಾನೂ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರೂ ಕಛೇರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗಾದರೆ ಮನೆಕೆಲಸ ಯಾವ ರೀತಿ ನಡೆಯುವುದು ? ನಿನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಬೇಡ, ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ನಿನಗಿಷ್ಟ ಆಸಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವುದೆಂದು ನನಗೇನು ಗೊತ್ತಿತ್ತು ? ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನಿಂದ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ !

ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನಸಿನಲ್ಲೇ ತುಸು ಲಜ್ಜಿತನಾದನು: ಆದರೆ ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಧ್ಯಾನವೆಲ್ಲಾ ಆ ಸಾಧುವಿನ ಕಡೆ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲಾ ಕೊನೆಗೊಂಡು, ಜೀವನದ ಆಸೆಗಳು ಸಫಲವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸಾಧುಗಳ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದಲೇ ! ಅವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗುವುದರಿಂದಲೇ ತನ್ನ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದು—ಎಂದವನು ಬಗೆದಿದ್ದನು. ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಕಾತರನಾದನು. ಪೇಟೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಒಂದಂಗಡಿಯನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಹುಡುಕಿದನು. ಆದರೆ ಸಾಧುವು ಎಲ್ಲೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ದಿನವೆಲ್ಲವೂ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಬಳಲಿ ಬೆಂಟಾಗಿದ್ದ ಆ ಅಭೋಧ ಬಾಲಕನು ತನ್ನ ಹೃದಯದ ದುಃಖವನ್ನು ಅದುಮಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಗಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿ, ಬೀದಿಬೀದಿ, ಅಂಗಡಿ, ದೇವಸ್ಥಾನ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿದನು. ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ದೈವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸಾಧು ಕುಳಿತಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಆ ಸಾಧುವೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನ ಹೆಜ್ಜೋನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ನೋಡಿದನು; ಆದರೆ ಇವನಾರೋ ಬೇರೆ ಸಾಧುವಾದ್ದರಿಂದ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು.

ಸುತ್ತಲೂ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕುಳಿತು. ಎಲ್ಲಾ ಮನೆಗಳ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಮುಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟವು. ಸಕಲರೂ ಸುಖ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು; ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೀತಿ-ವಾತ್ಸಲ್ಯರಹಿತವಾದ ಮನೆಯಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬೇಸರಗೊಂಡಿತ್ತು. 'ಈಗಲಾದರೂ ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಿಂತಿಸುವವರಾರು? ಬಾಬಾಜಿಯವರು ಊಟ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿರಬಹುದು; ಅಮ್ಮನೂ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬಹುದು; ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಸಹ ಯಾರೂ ಇಣಕಿ ನೋಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ರುಕ್ಮಿಣಿ ಅತ್ತೆಯು ಮಾತ್ರ ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿರಬಹುದು; ಮತ್ತು ಇದುವರೆಗೆ ನನ್ನ ಹಾದಿ ಕಾಯುತ್ತಿರಬಹುದು! ನಾನು ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಊಟ ಮಾಡದೆ ಕಾದಿರುವರು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡನು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಅತ್ತೆಯ ನೆನಪಾದೊಡನೆಯೇ ಅವನು ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟನು. ಅವಳು ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಅಲ್ಲದೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲು ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರನ್ನಾದರೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು! ಪ್ರಸಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಬಾಲಕರೂ ಸುಖ ದಿಂದಲೇ ಬೆಳೆಯುವರೇ? ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟ ಸಹ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿ ಮನೆಯಿಂದ ವಿರಕ್ತರಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ವಂಚಿತರಾದವರೇ!

ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆಯೇ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸಾಧು ಪರಮಾನಂದರು ಒಂದು ಗಲ್ಲಿಯಿಂದ ಅವನೆದುರಿಗೆ ಬಂದರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವರ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಸಾಧುವು ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದು ಕೇಳಿದನು - ಮಗೂ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೆ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಇಲ್ಲೇ ಒಬ್ಬ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಿದ್ದೆ. ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಷ್ಟು ದೂರ?

ಪರಮಾನಂದ—ಈ ದಿನ ನಾವು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವೆವು, ಮಗು! ಹರಿದ್ವಾರ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಕೊರಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಹತೋತ್ಸಾಹನಾಗಿ ಕೇಳಿದನು—ಇಂದೇ ಹೋಗುವಿರಾ?
ಪರಮಾನಂದ—ಹೌದು, ಮಗು! ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ನಂತರ
ದರ್ಶನ ಕೊಡುವೆನು.

ಕಾತರದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೇಳಿದನು—ಹಿಂತಿರುಗಿದ
ನಂತರವೇ ?

ಪರಮಾನಂದ—ಹೌದು; ಜಾಗೃತಿಯಲ್ಲೇ ಹಿಂತಿರುಗುವೆನು, ಮಗು !

ಶ್ರೀರಾಮನು ದೀನಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದನು—ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ
ಬರುವೆನು.

ಪರಮಾನಂದ—ನನ್ನ ಸಂಗಡಲೇ ? ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಹೋಗ
ಗೊಡುವರೇ ?

ಶ್ರೀರಾಮ—ಮನೆಯವರಿಗೆ ನನ್ನದೇನು ಲಕ್ಷ್ಯ ? ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ
ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ; ಕಂಠ ಬಿಗಿದು ಬಂತು. ಅವನ ಅಶ್ರು
ಪೂರಿತ ನೇತ್ರಗಳು ಅವನ ಕರುಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದವು.

ಪರಮಾನಂದನು ಬಾಲಕನನ್ನು ಹೃದಯಕ್ಕಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು ಹೇಳಿದನು—
ಒಳ್ಳೆಯದು, ಮಗು ! ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೆ ಬಾ ! ಸಾಧುಸಂತರ ಸಹವಾಸದ
ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸು. ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಇದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ಬಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿ ಕಡೆಗೆ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿತ್ತು.
ಅದರ ಜೀವನದಂತ್ಯವು ಪಂಜರದಲ್ಲೋ ಅಥವಾ ಹೊಡೆನ ಕೈಯಿಂದಲೋ
ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ?

ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದು ಘಂಟೆಗೆ ಕಛೇರಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರು
ಗಿದೊಡನೆ ಮೇಲೆ ಆಯಾಸದಿಂದ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ;
ಅಲ್ಲದೆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಊಟ ಸೇಹೆ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ ಅದ್ದರಿಂದ ಮುಖ ಬಾಡಿ
ಬಿಂಡಾಗಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ಏನೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು.

ನಿರ್ಮಲೆ - ಏಕೆ ? ಈ ದಿನ ಏನೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ - ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಓಡಾಡಿ ಓಡಾಡಿ ಬೇಸತ್ತೆ; ಕಡೆಗೂ ಏನೂ ಕೈ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ !

ನಿರ್ಮಲೆ - ಘೌಜದಾರೀ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತು ?

ಮುನ್ನಿ - ನನ್ನ ಕಕ್ಷಿದಾರನಿಗೆ ಸಜಾ ವಿಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ನಿರ್ಮಲೆ - ಪಂಡಿತರ ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತು ?

ಮುನ್ನಿ - ಡಿಕ್ರಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ನಿರ್ಮಲೆ - ದಾವಾ ಮಾಡಲಾಗುವುದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಿರಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ - ಹೌದು, ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಆದೂ ಹೀಗಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ನಿರ್ಮಲೆ - ಇನ್ನೊಂದು ದಾವಾದಲ್ಲಿ ಏನಾಯಿತು ?

ಮುನ್ನಿ - ಆದರಲ್ಲೂ ಸೋಲೇ !

ನಿರ್ಮಲೆ - ಈ ದಿನ ಯಾವ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನ ಮುಖ ನೋಡಿದ್ದಿರೋ, ಏನೋ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರಿಗೆ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಮೊಕದ್ದಮೆಗಳೇ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಹಾಗೊಂದು ವೇಳೆ ಸಿಕ್ಕರೂ ಸಫಲವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಫಲತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಲೆಯಿಂದ ಬಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ ಸಿಗದಿದ್ದ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಯಾರಿಂದಾದರೂ ನಾಲ್ಕಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮಿತ್ರರ ಬಳಿಯಲ್ಲೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಸಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ಇದಕ್ಕೂ ಮಾರ್ಗವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಚಿಂತಾಪೂರ್ಣ ದನಿಯಿಂದ ನುಡಿದಳು - ವರಮಾನದ ಗತಿ ಹೀಗಾದರೆ ಭಗವಂತನೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಹುಡುಗನು ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿಬರಲು ಗೋಣಗುಟ್ಟುವನು. ತುಪ್ಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹನ್ನೊಂದು ಘಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಸೌದೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಾರೆಂದು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ಹೇಳಿದೆ; ಕಡೆಗೂ ತರಲಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ - ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ - ಇಂಥಹ ಮಾತುಗಳಿಂದಲೇ ನೀವು ಮೊಕದ್ದಮೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಲುವುದು. ಸೌದೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ಮುನ್ನಿ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಏನೂ ತಿನ್ನದೆಯೇ ಹೊರಟು ಹೋದನೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅವನಿಗೆ ತಿನ್ನಲು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇನಿತ್ತು ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹೆದರುತ್ತ ಹೆದರುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—ಒಂದೆರಡಾಣೆ ಯನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ ನುಡಿದಳು— ದುಡ್ಡೇನು ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದೇ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ ತಿಂಡಿಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿರಬಹುದೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಂದು ಲೋಟ ನೀರನ್ನು ಸಹ ತಂದುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವರು ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದರು ಶ್ರೀರಾಮನ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವರ ಚಿತ್ತ ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಪಾಪ, ಹೆಂಡಗನು ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನೋ ? ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿರಬಹುದು. ಒಂದು ದಿನದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಡಿಗೆಯವಳ ಕೈಲಿ ಸೌದೆ ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಷ್ಟವೇನಾ ಗುತ್ತಿತ್ತು ? ಮನೆ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲ ಉಪವಾಸವಿದ್ದಾದರೂ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡ ಬೇಕಾದುದೇನು ?—ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ಒಂದೆರಡಾಣೆಯಾದರೂ ಸಿಗುವುದೋ ಎಂಬಾಸೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದಳು. ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದಿಟ್ಟರ; ಖಾನೆಖಾನೆಯನ್ನೂ ಶೋಧಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ! ಕಡೆಗೆ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗ ಒಂದು ನಾಲ್ಕಾಣೆಯ ಬಿಲ್ಲೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಅವರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಇಂದು ಈ ನಾಲ್ಕಾಣೆಯ ಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗಾದಷ್ಟು ಅನಂದ ಹಿಂದೆಂದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಕೂಗಿದರು; ಏನೂ ಉತ್ತರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಕೊಠಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು; ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪತ್ತಿಯಿಲ್ಲ! 'ಏಕೆ? ಇನ್ನೂ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಜಗಳಡೆ ಹೋಗಿ ಅಡಿಗೆಯವಳನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಶಾಲೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬಂತು.

ಮುನ್ನಿ ಕೇಳಿದರು—ಸ್ವಲ್ಪ ಜಲಪಾನವಾದರೂ ಮಾಡಿಹೋದನೇ ?
ಅಡಿಗೆಯವಳು ಏನೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡು
ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಮತ್ತೇನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದು
ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಇಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಬಾರಿ ಅವರಿಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ
ಪೇಟೆ ಕೆ. ಪವುಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಆ ಕೋಪವು ತಮ್ಮ
ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿತು. ಪುತ್ರನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಉದಾಸೀನರಾಗಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ
ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡರು. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಅಲಸ್ಯ
ಪಾಗಿದ್ದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರೆ ಬಂದಿತು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಬಂದು ಕೂಗಿದಳು—
ಬಾಬೂಜೀ ! ಅಡಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಬೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರು.
ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ಮುನ್ನಿ—ಎಷ್ಟು ಘಂಟೆಯಾಗಿದೆ ಈಗ ? ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯೇ ಬಂದಿತ್ತು.

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಸರಿ
ಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಬಾಬೂಜೀ !

ಮುನ್ನಿ—ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಂದನೇ ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ಬಂದಿದ್ದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ—‘ಬಂದನೇ’ ಇಲ್ಲವೇ, ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ
ಏನೇನೋ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆ !’ ಎಂದರು.

ಅಡಿಗೆಯವಳು—ನಾನು ನೋಡಿಲ್ಲ, ಬಾಬೂಜೀ ! ಸುಕ್ಕೇಕೆ ಹೇಳಲಿ ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಪುನಃ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. ‘ಅವನೂ ಬರಲಿ; ನಂತರ
ಬರುವೆನು !’ ಎಂದರು.

ಅರ್ಧ ಘಂಟೆಯ ವರೆಗೆ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ದ್ವಾರದಡೆಗೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ
ಮಲಗಿದ್ದರು. ನಂತರ ಎಮ್ಮೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಬಲಗಡೆಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ
ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದೆರಡು ಫರ್ಲಾಂಗ್ ದೂರ ಹೋದರು. ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ
ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದರು—ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಂದನೇ ?

ಒಳಗಿನಿಂದ ‘ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ’ ಎಂಬ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಬಂತು.

ಮುನ್ನಿ ಯ ರು ಪುನಃ ಎಡಗಡೆಯ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಫರ್ಲಾಂಗ್

ದೂ ಹೋರು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರು - ಶ್ರೀರಾಮನು ಹಿಂತಿರುಗಿದನೇ ?

ಒಳಗಿನಿಂದ ಪುನಃ ಅದೇ ಉತ್ತರ ಬಂತು.

ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಘಂಟೆ ಹೊಡೆಯಿತು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಅತಿ ವೇಗದಿಂದ ಕಂಪನೀಬಾಗಿಲಿನ ಕಡೆ ಹೊರಟರು. ಬಹುಶಃ ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗಿ, ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಹಾಗೆಯೇ ನಿದ್ರಿಸಿಬಿಟ್ಟನೋ-ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ತೋಟದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿದರು. ಇಲ್ಲು ಬೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರು. ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಮಂವಿ ಮೃಗ ಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ನಾಲ್ಕೈದು ಸಲ ಜೋರಾಗಿ ಕೂಗಿದರು; ಎಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಬಹುಶಃ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಆಟವಾಡುವೋ-ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಶಾಲೆಯ ಕಡೆ ನಡೆದರು. ಶಾಲೆಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರ ಮೇಲಿತ್ತು. ಪೇಟೆಯ ಅಂಗಡಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿದ್ದವು. ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಯಾದ ನಂತರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲೇನೂ ನೋಟವಿರಲಾರದು-ಎಂದುಕೊಂಡು ಅರ್ಧ ಹಾದಿಯಿಂದಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಖಂಡಿತ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು-ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮನೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು 'ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಂದನೇ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಒಳ ಗಿನಿಂದ ಏನೂ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಜೋರಾಗಿ ಕೂಗಿದರು. ಅಡಿಗೆಯವಳು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆದು ಹೇಳಿದಳು-ಇನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, ಕರುಣ ದನಿ ಯಿಂದ ಕೇಳಿದರು-ನಿನ್ನಗಾದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿಷಯವೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು. ಈ ದಿನ ಏನಾಯಿತು, ಹೇಳು ?

ಅಡಿಗೆಯವಳು-ಬಾಬಾಜೀ, ಏನು ಹೇಳಲಿ ? ಹೇಳಿದರೆ ಯಾವ ಮಾನಿಯು ನನ್ನನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದಿಂದ ತೆಗೆದುಬಿಡುವರೋ-ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ. ಹೊತ್ತೊಬ್ಬರ ಹುಡುಗನಾದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಗೋಳಾಡಿಸುವುದೇ ? ದಿನಕ್ಕೆ ಅದೆಷ್ಟು ಬಾರಿ ಪೇಟೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದು ? ಹೊತ್ತಿಲ್ಲಾ ಇದರಲ್ಲೇ ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ಸೌಮಿ ತರಲು ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಳೆಕುನ್ನೇ

ಹೊತ್ತಿ ಸಲಿಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೆ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕುವರು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೀವೇ ನೋಡದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತಾರು ನೋಡುವರು? ನಡೆಯಿರಿ, ಊಟ ಮಾಡಿ! ಬಹುಜೀಯವರು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಕಾದಿರ.ವರು?

ಮುನ್ನಿ — ಈಗ ಊಟ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಡು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು 'ಹ್ಯಾ, ಬೇವಾ! ದಂಡನೆ ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಅಂಧನಿ ಗಾಢಾರವಾದ ಕೋಲನ್ನೂ ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವೆಯಾ?' ಎಂಬ ವೇದನಾಪೂರ್ಣ ಶಬ್ದಗಳು ಅವರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟವು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಒಂದು ಹೇಳಿದಳು—ಈ ದಿನ ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಮನೆಗೇ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವೆನು, ಊಟ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿಂದು ಬೇಳುತಲೇ ಇದ್ದೆ; ಯಾವಾಗಲೋ ಎದ್ದು ಹೊರಟು ಹೋಗಿರುವನು. ಎಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನೋ ಏನೋ? ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಅವನ ಹಾದಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವುದು? ಏಳಿ, ನೀವು ಊಟ ಮಾಡಿ! ಅವನ ಪಾಲನ್ನು ಎತ್ತಿರಿಸಿ ಬಿಡುವೆನು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ನಿರ್ಮಲೆಯ ಕಡೆ ಕಠೋರ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡಿ ನುಡಿದರ:—ಈಗಿಷ್ಟು ಘಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹತ್ತು ಘಂಟೆ ಇರಬಹುದು!

ಮುನ್ನಿ — ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ. ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಹನ್ನೆರಡು ಹೊಡೆದು ಕೋಯಿತೇ? ಎಂದೂ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅವನ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವಿರಿ? ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೂ ಏನೂ ತಿಂದು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯ ಹುಡುಗನನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುನ್ನಿ — ಏಕೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಹಳ ಬೇಸರ ಪಡಿಸುವನೇ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನೋಡಿ! ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯ ಜ್ಞಾನ ಏನೆಯೇ?

ಮುನ್ನಿ — ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಅವನ ಕೊನೆಯ ಶರಾರತ್ತಿರಬಹುದು!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನೇಕಾಡುವಿರಿ? ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವನು?

ಯಾರೋ ಮಿತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬರುವನು.

ಮುನ್ನಿ—ಇರಬಹುದು. ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಸಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳಿ !

ಮುನ್ನಿ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ.

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಡೆಯಿರಿ ! ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಯಿತು; ಊಟ ಮಾಡಿ !

ಮುನ್ನಿ—ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ, ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಹೇಳಿ, ನಂತರ ಊಟ ಮಾಡುವೆನು. ಒಂದುವೇಳೆ ಬರವೇ ಹೋದರೆ ಇಂತಹ ಸತ್ಯಸಂಘ ನೌಕರನು ನಿನಗೆಲ್ಲಿ ಸಿಗುವನು ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹುಬ್ಬುಗಂಟೆಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಳು ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಅವನನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿಸಿದನೇ ?

ಮುನ್ನಿ—ಇಲ್ಲ; ಹಾಗೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ? ನೀನೇಕೆ ಅವನನ್ನು ಓಡಿಸುವೆ ? ನಿನಗೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ! ಬಹುಶಃ ಆಪತ್ಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸಿರಬಹುದು !

ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಯುವುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ, ನಿರ್ಮಲೆ ಮತ್ತೇನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಒಳಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಾ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಅಡಿಗೆಯವಳು ಒಳಗಿನಿಂದ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಳು.

ಪಾಪ, ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಬರುವುದೇ ? ಮೂರು ಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಉಳಿದಿದ್ದನು. ಅವನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಂಧಕಾರದ ಹೊರಸು ಬೀರೇನಿದೆ ? ಎಂಶದ ಹೆಸರು ಹೇಳಲು ಸಹ ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾ ! ಎಂತೆಂತಹ ರತ್ನಗಳು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋದವು ? ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಿಯವರು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯೇ ? ಆ ವ್ಯಾಸಕ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ, ಸಘನ ತಿರಸ್ಕಾರ-ತಿಮಿರಗಳ ನಡುವೆ, ಅಶೆಯ ಸಣ್ಣದೊಂದು ರೇಖೆಯು ಅವರನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ರೇಖೆಯೂ ಅಳಿಸಿತೆಂದರೆ, ಅವರ ಗತಿ ಏನಾಗುವುದೋ ಯಾರು ಬಲ್ಲರು ? ಅವರ ಅಪಾರ ವೇದನೆಯನ್ನು ಆರಿಯಬಲ್ಲವರಾಡು ?

ಮುನ್ನಿಯವರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಜಂಪು ಹತ್ತಿದಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಒಡನೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಶಬ್ದವಾದಂತಾಗಿ, ಬೆಚ್ಚಿ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು.

ಬೆಳಗಾದೊಡನೆ ಮುನ್ನಿಯವರು ಪುನಃ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಹುಡುಕ ತೊಡಗಿದರು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಲು ನಾಚಿಕೆಯೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರೂ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿ, ಉತ್ತರ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಎದುರಿಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ಮನಸಿನಲ್ಲಾದರೂ 'ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನನುಭವಿಸು!' ಎನ್ನುವರೋ-ಎಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕಾಲೆಯ ಮೈದಾನ, ಪೇಟೆಯ ರಸ್ತೆ ಮತ್ತು ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಉಪವಾಸವಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ದೇಹಸುಖಾಯಿತೆಂದು ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ !

ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡು ಘಂಟೆಗೆ ಮುನ್ನಿಯವರು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಾಗಿಲಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಹೇಳಿದಳು—ಯಾವಾಗ ಮನೆಯಿಂದ ಹೋದಿರಿ ? ಹೇಳಿ ಸಹ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ? ಏನಾದರೂ ಪತ್ತೆಯಾಯಿತೇ ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಡವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ನುಡಿದರು—ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಡ, ದೂರ ಸರಿ ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನಾಹುತವಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಚಿತ್ತ ಸಮಾಧಾನದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನದೇ ಕೆಲಸ ! ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಇಂದು ನನ್ನ ಗತಿ ಹೀಗಾಯಿತು. ಆರು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಗತಿ ಹೀಗಿತ್ತೇ ? ನನ್ನ ಮನೆ-ಸಂಸಾರವನ್ನೇ ಹಾಳುಮಾಡಿದೆ ! ಅವನೊಬ್ಬನು ಉಳಿದಿದ್ದ ; ಅವನನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿದ ಹೊರತು ನಿನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸರ್ವನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಲಿಲ್ಲ. ಸುಖಜೀವನವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸುಖಮಯ ವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಯಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೇ ಇದು ! ಹೊವಿನಂತೆ ಆಡರಾತಿಶಯಗಳಿಂದ ಕಾಣಬೇಕಾದ ಹುಡುಗರನ್ನು ನೀನು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಾಹರರಂತೆ ಕಾಣತೊಡಗಿದೆ ! ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೊ ನಾನು ಅಂಥನಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ ! ಹೋಗು ; ನನಗಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಷವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡು ! ಇದೊಂದೇ ಬಾರಿ ಇತ್ತು, ಅದೂ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಲಿ !

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಹಾ ! ಕೊನೆತಹ ಅಭಾಗಿನಿ ನೀವೂ ಇಂತಹ ಮಾರನ್ನಾಡತೊಡಗಿದಿರಿ ? ದೇವಾ, ನನಗೇಕಾದರೂ ಜನ್ಮ ಏತ್ತಿ ? ಅದಿದಲಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನೀವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದಿರಿ ?

ಮುನ್ನಿಯವರು ತಮ್ಮ ಕೊಠಡಿಯ ಕಡೆ ಹೋಗುತ್ತ ಹೇಳಿದರು—
ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಉರಿಸಬೇಡ, ಹೋಗು ! ಇನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರು ; ನಿನ್ನ ಮನೋಕಾಮನೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಯಿತು !

ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ನಿರ್ಮಲೆಯು ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತಹ ಘೋರ ಕಳಂಕವೇ ? ಜಯರಾಮನು ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡಿದರೂ, ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಏಕೆ ? ಮಲಮಗನ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳೆಂದು ಜನರು ಅಡಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲಾ— ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಗಾಗಿ ! ಅಂದು ನಡೆದ ವಿಷಯವನ್ನು ಪತಿಯೊಡನೆ ತಿಳಿಸದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಳನ್ನೇ ಅಪರಾಧಿನಿಯೆನ್ನಲಾಯಿತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವಳು ಆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಯರಾಮನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದ್ದು, ಅವಮಾನದಿಂದ ಅವನೆಲ್ಲಾ ದರೂ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಆಗಲೂ ಅವಳ ತಲೆಗೇ ಅಪರಾಧ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ?

ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಗಡಲಾದರೂ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ದುರ್ಯವಹಾರವೇನು ? ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಾಮಾನು ತರಲು ಪೇಟೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪಾಪ, ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಿ ಅವಳೇನು ತನಗೋಸ್ಕರ ಒಡವೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳೇ ? ವರಮಾನದ ಗತಿ ನೋಡಿದರೆ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವಳೇನು ಮಾಡುವಳು ? ಪಾಪ, ಒಂದೊಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಶೇಖರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅತಿ ಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯುವಕರ ಜೀವನವೇ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ವೃದ್ಧರ ಜೀವನವೇನು ಸ್ಥಿರ ? ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ ಮದುವೆಗೆ ಅವಳಾರ್ಥ ಮುಂದೆ ಕೈನೀಡುವಳು ?

ಮುಂದಾದರೂ ತಂದೆಯು ನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಮನೆ ಯಜಮಾನನಾಗುವನು. ಆಗ ತಂಗಿಯ ವಿವಾಹ ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಎನಿಗೇ ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಆಗಷ್ಟೆ ತೊಂದರೆಪಡಬೇಕಾಗುವುದು? ಎಂಬ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ಅವಳು ಚಿರ್ಚಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಅಪಯಶಸ್ಸೇ ಅವಳ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿತ್ತು!

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ದಿನವೂ ಒಲೆಯನ್ನೇ ಹೊತ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಉಟಿ ಮಾಡುವುದೂ ಜೀವನದಲ್ಲೊಂದು ಕೆಲಸವೆಂದು ಯಾರಿಗೂ ಗಮನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುನ್ನಿಯವರು ದೊರಗಡೆ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯರಂತೆ ಮಲಗಿದ್ದರು; ನಿರ್ಮಲೆ ಒಳಗಡೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಆಶಾ ಒಮ್ಮೆ ಒಳಕ್ಕೂ ಒಮ್ಮೆ ಹೊರಕ್ಕೂ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುವವರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕೊಠಡಿಯ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂದು ನಿಂತು 'ಅನ್ನಾ; ಅನ್ನಾ!' ಎಂದು ಮುದ್ದು ಮಾತಿನಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅಣ್ಣನಿಂದ ಯಾವ ಉತ್ತರವೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯ. ಮುನ್ನಿಯವರು ಒಳಗಡೆ ಬಂದು; ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು—ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಕೆಲವು ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆಯೇ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ ಕೇಳಿಸ್ತರ?

ಮುನ್ನಿ—ನಾನು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಮಾತಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡು!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ, ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ನೀವೇ ಅಲ್ಲವೇ ಕೊಡುವವರು?

ಮುನ್ನಿ—ನಿನ್ನ ಬಳಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ? ಇದ್ದರೆ ಕೊಡು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈಗಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. 'ಇದ್ದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು? ನಾನೇನೂ ಯಾರಿಗೂ ಕಳುಹಿಸಿಲ್ಲ!' ಎಂದಳು.

ಮುನ್ನಿಯವರು ಹೊರಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯ ಬಳಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆಯೆಂದು, ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇದ್ದೂ ಇತ್ತು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕೊಡಲು ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವಳ ಮಾತಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಒಂಭತ್ತು ಘಂಟೆಗೆ ಮುನ್ನ ಯವರು ಒಳಗಡೆ ಬಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು—ಆಕ್ಕಾ! ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಡಿಗೆಯವಳ ಕೈಲಿ ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಸು; ಮತ್ತು ಟ್ರಂಕಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿರಿಸುವಂತೆ ಹೇಳು!

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಹೂ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿರುವಳು; ಅವಳಿಗೇಕೆ ಹೇಳಬಾರದು? ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ?

ಮುನ್ನಿ—ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವೆನು. ಅವಳಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನಗೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ? ಈ ದಿನ ನೀನೇಕೆ ಅಡಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಮತ್ತಾರು ಮಾಡುವರು? ಬಹೂ ತಲೆನೋವೆಂದು ಮಲಗಿರುವಳು. ಆದಿರಲಿ, ಈ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೇಕೆ ಹೊರಟೆ? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋಗಬಾರದೇ?

ಮುನ್ನಿ—ಹೀಗೆಯೇ ತಡಮಾಡಿ ಮೂರು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಎಲ್ಲಾ ದರೂ ಒಂಡೆರಡೂರು ಸುತ್ತಿ ನೋಡುವೆನು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಪತ್ನಿ ಸಿಗುವುದೇನೋ? ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುವಿನ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದರು. ಅವನೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಪುಸಲಾಯಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಬಹುದು!

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಎಂದು ಹಿಂತಿರುಗುವೆ?

ಮುನ್ನಿ—ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವಾರವೇ ಆಗುವುದೋ, ತಿಂಗಳೇ ಆಗುವುದೋ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಲು ಈ ದಿನ ಒಳ್ಳೆಯದೇ--ಎಂದು ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆಯಾ?

ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಊಟ ಮಾಡಲು ಕುಳಿತರು ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕನಿಕರವುಂಟಾಯಿತು. ಅವಳ ಕ್ರೋಧವೆಲ್ಲವೂ ಶಾಂತವಾಯಿತು. ತಾನೇನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಶಾಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಮುದ್ದಾಡುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಪೋಡು, ನಿಮ್ಮ ಬಾಬೂಜೀ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು? ಕೇಳು?

ಆಶಾ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಣಕೆ ನೋಡುತ್ತ ಮುದ್ದು ಮಾತಿಂದ ಹೇಳಿದಳು—ಬಾಬೂಜೀ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಿರಿ?

ಮುನ್ನಿ — ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗುವೆನು ಮಗು! ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೋಗುವೆನು.

ಆಶಾ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತು ಹೇಳಿದಳು — ನಾನೂ ಬರುವೆನು.

ಮುನ್ನಿ — ಬಹಳ ದೂರ ಹೋಗುವೆನು ಮಗು! ನಿನಗೋಸ್ಕರ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತರುವೆನು. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಏಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ?

ಆಶಾ ಮುಗುಳುಸಗೆ ನಕ್ಕು, ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಪುನಃ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ದಲ್ಲೇ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಇಣಕಿ ನೋಡಿ ನುಡಿದಳು — ನಾನೂ ಬರುವೆನು.

ಮುನ್ನಿ ಯವರೂ ಅವಳಂತೆಯೇ ಮುದ್ದು ಮಾತಿನಿಂದ ನುಡಿದರು — ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಆಶಾ — ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ?

ಮುನ್ನಿ — ನೀನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ?

ಆಶಾ ಓಡಿಬಂದು ತುದೆಯ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ತುಸು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅವಳ ಬಾಲಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಂತರ್ವೇದನೆಯನ್ನು ಮರೆತರು.

ಊಟ ಮಾಡಿ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ನಿಂತು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ವೃಥಾವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಿರಿ-ಎನ್ನ ಬಯಸಿದಳು; ಆದರೆ ಹೇಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಡಬಯಸಿದಳು; ಆದರೆ ಕೊಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ!

ಕಡೆಗೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ರುಕ್ಮಿಣಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದಳು — ಅಕ್ಕ, ಈಗಲಿಗೆ ಹೋಗುವರು? ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿಯಹೇಳಿ. ನಾನು ಹೇಳುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ಹೇಳದಿರಲು ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಗೊತ್ತುಗುರಿ ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುವರು? ವೃಥಾ ಆಯಾಸವಾಗುವುದು.

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಕರುಣಾಸೂಚಕ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ, ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಆಶಾಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಮಗುವನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಒಳಗೆ ಬರುವರೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಆಸೆ ವಿಫಲ

ವಾಯಿತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತರು.

ಆಗಲೇ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ತಳಮಳವುಂಟಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಪುನಃ ಇವರ ಭೇಟಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ-ಎಂಬಂತೆನಿಸಿತು. ಮುನ್ನಿ ಯವರನ್ನು ತಡೆಯಬೇಕೆಂದು ದ್ವಾರದವರೆಗೆ ಓಡಿಬಂದಳು; ಆದರೆ ಗಾಡಿ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿತು !

ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ದಿನಗಳು ಕಳೆಯತೊಡಗಿದವು. ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯಿತು; ಆದರೆ ಮುನ್ನಿ ಯವರು ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ರವನ್ನೂ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವರು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಏನು ಗತಿ ?-ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನಿತ್ಯವೂ ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತು. ಅವರ ಗತಿ ಏನಾಗಿರಬಹುದು ? ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಆಲೆಯುತ್ತಿರಬಹುದು ? ಅವರ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಎಂತಿರುವುದೋ ?-ಎಂಬೀ ಚಿಂತೆಗಳು ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿದ್ದುದು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಚಿಂತೆ, ಮತ್ತು ಮಗಳ ಚಿಂತೆ ! ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದೆಂತು ? ಭಗವಂತನು ಯಾವ ರೀತಿ ಪಾಠವಾಚಿಸುವನು ? ಮಗಳ ಗತಿ ಏನಾಗುವುದು ?-ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಸು ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದರೂ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತನ್ನ ಶರೀರದ ರಕ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುನ್ನಿ ಯವರನ್ನು ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಶಾ ಏನಾದರೂ ಪದಾರ್ಥ ಬೇಕೆಂದು ಅತ್ತರೆ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಬೈದು ಗೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ? ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸಹ ಅವಳಿಗೆ ಭಾರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೃದಯವು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಾಣಿಯೂ ಆಗ್ನಿ ಮಯವಾಗುವುದು. ಅಂತೆಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯಂತಹ ಮಧುರ ಭಾಷಿಣಿಯು ಸಹ ಈಗ ಕರ್ಕಶಭಾಷಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಅವಳ ಖಾಯಿಂದ ಕಠೋರ ಶಬ್ದಗಳೇ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಳ ಕೊಠಿಯಲ್ಲಿ

ಅದೆಲ್ಲಿ ಮಾಯನಾಯಿತೋ? ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಧುರ್ಯದ ಹೆಸರು ಸಹ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು. ಅಡಿಗೆಯವಳು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಇದ್ದವಳು. ಸ್ವಭಾವತಃ ಸಹನಶೀಲೆ. ಅವಳಿಂದಲೂ ಈ ಕಠೋರತೆ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ಅವಳೂ ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಳು. ಆಪ್ತೇ ಅಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಿಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಠೋರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಗದರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೊಡೆದೂ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ರುಕ್ಕಿಣಿಯು ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅದರದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಅನಾಥ ಬಾಲಿಕೆಗೆ ಈಗಿದ್ದ ಅಶ್ರಯವೆಂದರೆ ಇದೊಂದೇ!

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಈಗ ಇಷ್ಟವಾದುದೆಂದರೆ ಸುಧೆಯ ಸಂಗಡ ಮಾತ್ರ ನಾಡುವುದೊಂದೇ! ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಚೆಗೆ ಅವಳು ಆಶಾಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ತಿನ್ನಲು ಜೀಕಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಿದ್ದ ಕಾಲುದಲ್ಲಿ ಆಶಾ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಆನಂದದಿಂದ ಆಟವಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಈಚೆಗೆ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಹಸಿವೆ ಹಸಿವೆಯೆಂದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆ ಅವಳನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ಹೆದರಿಸಿದರೂ ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಧೆಯ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತಾನೂ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯಳೆಂಬ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ತನ್ನ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವ ಮನಃಜನಿಗೆ ಮದ್ಯದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಚಿಂತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಮರೆತು ಹೋಗುವಂತೆ, ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸುಧೆಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನ ಸಕಲ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನೂ ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನೋಡಿದವರಾರಾದರೂ ಸುಧೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನೋಡಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚಕಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕರ್ಕಶ, ಕಟುಭಾಷಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಇಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ವಿನೋದ ಮತ್ತು ಮಾಧುರ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಯಂತಿರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯೌವನದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ

ತ್ತಿದ್ದವು. ಸುಧೆಯು ಮನೆಗೆ ಒರವಾಗಲಿಲ್ಲ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅಂದವಾಗಿ ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಂಡು, ಒಳ್ಳೆಯ ಉಡುಪನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು; ಮತ್ತು ತನ್ನ ವಿವತ್ತಿ ಕಥೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮರೆಸಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಲ್ಲಿಗವಳು ಅಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು !

ಆದರೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಈ ಸುಖವೂ ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಧೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಬೇಜಾರಾದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು. ಸುಧೆಯು ನದೀಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಗೆಲಸದವಳು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ನೆಟ್ಟಗೆ ತನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತೆಯ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ನಿಶ್ಚಿಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಳು. ಸುಧೆ ಏನೋ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು, ಇನ್ನೇನು ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಬರುವಳು—ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಐದಾರು ನಿಮಿಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಆಗ ಅವಳು ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಫೋಟೋ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ತಲೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಅದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ದ್ವಾರದ ಕಡೆಗೆ ತಲೆ ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಬಿಚ್ಚಿ, ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಮತ್ತು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದಿದು, ಮಂಚದಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಿಳಿದು ನಿಂತಳು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತು ಹೇಳಿದರು—ನಿರ್ಮಲಾ ! ನೀನು ಇಲ್ಲಿರುವೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಮಿಸು. ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಎಲ್ಲಿಟ್ಟೆನೋ ? ನನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ನೋಡಲು ಬಂದೆ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಮಂಚದ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಲಮಾರಿನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಕಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬಂತು. ಅವಳು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಜದನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು; ಮತ್ತು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ, ಶೋಕವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ

ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಕಡೆಗೆ ಕೈನೀಡಿದಳು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆಯೂ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ನೋಡಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಈ ದಿನ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರು ಹೃದಯದಲ್ಲಡಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಜ್ವಾಲೆಯು ಇಂದು ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಜ್ವಲಿಸತೊಡಗಿತು. ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕೈನೀಡಲಾಗಿ ಕೈ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡೂ ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಈ ಏಕಾಂತದಿಂದ ಭ್ರಮುಭೇತಳಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು—ಸುಧಾ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಿರುವಳೇ ?

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು—ಹೌದು, ನದೀ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿರುವಳು.

ಈಗಲೂ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದ್ದರು. 'ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವಳು ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೇಳಿದರು—ಇನ್ನೇನು, ಬರುವ ಸಮಯವಾಯಿತು.

ಆಷ್ಟಾದರೂ ಅವರು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಘೋರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿತ್ತು. ಔಚಿತ್ಯದ ಬಂಧನವಲ್ಲ, ಭೀರುತೆಯ ಸಣ್ಣ ರೇಖೆಯೊಂದು ಅವರ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲಿಸಿತ್ತು.

ನಿರ್ಮಲೆ—ಎಲ್ಲೋ ಸುತ್ತಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬರಬಹುದು. ನಾನಿನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು.

ಈ ಬಾರಿ ಭೀರುತೆಯೂ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಅನುರಾಗಪೂರ್ಣ ದನಿಯಿಂದ ನುಡಿದರು—ಇಲ್ಲ ನಿರ್ಮಲಾ ! ಇನ್ನೇನು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು. ಈಗಲೇ ಹೋಗೋಣ ! ನಿತ್ಯವೂ ಸುಧೆಗೋಸ್ಕರ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ; ಇಂದು ನನಗೋಸ್ಕರ ಕುಳಿತುಕೋ ! ನೀನೇ ಹೇಳು, ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಈ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ದಹಿಸಲಿ ? ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ನಿರ್ಮಲಾ.... ..!

ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ಮುಂದಿನ ಮಾತೇನೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ತಲೆ ಗಿರ್ರನೆ ತಿರುಗತೊಡಗಿತು. ಭೂಮಿಯೇ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವಳಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಅವಳ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಸಹಸ್ರಾರು ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು ! ಬ್ಲಾಗಿಲ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಮೇಲುಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಕೊಠಡಿಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅವಳನ್ನು ತಡೆಯುವಷ್ಟು ಅಥವಾ ಅವಳೊಡನೆ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಮಾತನಾಡುವಷ್ಟು ಸಾಹಸ ಅವರಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಧೆ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಅವಳ ಕಡೆ ಓಡಿದಳು; ಮತ್ತು ಏನೋ ಕೇಳಬಯಸಿದಳು. ಆದರೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅದಕ್ಕೈದಿಗೊಡದೇ ಬಾಣದಂತೆ ಬಿರುಸಿನಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ಸುಧೆಯು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿಸ್ಮಿತಳಾಗಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಂತಳು. ವಿಷಯವೇನೆಂಬುದೇ ಅವಳಿಗೆ ತೋರದಾಯಿತು. ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಗ್ರಳಾದಳು. ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ವಿಷಯವೇನೆಂದು ಕೆಲಸದವಳನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. ಮನೆಯ ಆಳುಗಳಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರರಾಗಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಅವಮಾನವಾಗುವಂತೆ ಏನೋ ಹೇಳಿರಬೇಕು ! ಇರಲಿ, ಆಪರಾಧಿಯಾರಿಂದು ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವೆನು; ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರದೂಡುವೆನು-ಎಂದುಕೊಂಡು ಅತುರದಿಂದ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ನೋಡಲಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ' ನಿರ್ಮಲಾ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳೇ ? ' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ತಲೆಯಾಡಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು - ಹೌದು ಬಂದಿದ್ದಳು.

ಸುಧಾ-ಮನೆಗೆಲಸದವರಾರೂ ಅವಳನ್ನೇನೂ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನ್ನು ಸಹ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಮುಖ-ಕಾಂತಿ ಮಲಿನವಾಯಿತು. ಅವರಿಂದರು-ಇಲ್ಲಿನವರಾರೂ ಅವಳನ್ನೇನೂ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ !

ಸುಧಾ-ಯಾರೋ ಏನೋ ಅಂದಿರಬೇಕು. ಆವರಾರಿಂದು ನನಗೆ ಪತ್ತೆಯಾದರೆ, ಈ ಕ್ಷಣವೇ ಮನೆಯಿಂಥ ಹೊರದೂಡುವೆನಿ.

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರು ತಡವರಿಸುತ್ತ ನುಡಿದರು—ಯಾರೂ ಏನೂ ಅಂದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!

ಸುಧಾ—ವಾ! ನೋಡಿಯೇ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಂತೆ! ನಾನು ಅವಳ ಮುಂದೆಯೇ ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದಿರುವೆನು. ಅವಳು ನನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು, ಆದರೆ ಏನೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳೇ?

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಕಂಠ ಒಣಗುತ್ತ ಬಂತು. ಅವರೆಂದರು—ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವೇಕೆ?

ಸುಧಾ—ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಟು ಹೋಗಿರಬಹುದು. ಇವನ್ನು ನೋಡಿದ ಮನೆಗೆಲಸದವರು ಅವಳನ್ನೇನೋ ಅಂದಿರಬೇಕು. ನೀಚ ಜಾತಿಯವರು! ಒಬ್ಬರ ಸಂಗಡ ಮಾತನಾಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ನಾಯಿತು? ಓ ಸುಂದರ! ಸ್ವಲ್ಪ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ!

ಡಾಕ್ಟರ್—ಅವಳನ್ನೇಕೆ ಕರೆಯುವೆ? ನಿರ್ಮಲೆಯು ಇಲ್ಲಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಅವರಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಸುಧಾ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಏನೋ ಅಂದಿರಬೇಕು!

ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಎದೆ ಡಬಡಬನೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. 'ಭಲಾ! ನಾನೇನೆನ್ನುವೆನು? ನನಗಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲವೇ?

ಸುಧಾ—ಅವಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೀವಿಲ್ಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಿರಾ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ನಾನಿಲ್ಲಿ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಮರೆತು ಎಲ್ಲೋ ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಹೊರಗಡೆಯೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸಾಕದೆ; ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲೇನಾದರೂ ಇರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ. ಆಗ ಅವಳಿಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹೊರಗೆ ಬರುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವಳೇ 'ಏಕೆ? ನಿಮಗೇನಾದರೂ ಪದಾರ್ಥ ಬೇಕಾಗಿತ್ತೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. 'ನನ್ನ ಕನ್ನಡಕ ಇಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ಇದೆಯೆ, ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು?' ಎಂದೆ. ಕನ್ನಡಕವು ಮಂಚದ ಮೇಲಿನ ಅಲಮಾರಿನಲ್ಲೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಇಷ್ಟೇ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ!

ಸುಧಾ—ಇಷ್ಟೇ? ನಿಮಗೆ ಕನ್ನಡಕವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟು, ಕೂಡಲೇ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳೇ? ಅದೇಕೆ?

ಡಾಕ್ಟರ್—ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದೇನೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ! ಹೊರಡುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾನು 'ಇನ್ನೇನು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕುಳಿತಿಿದ್ದರೆ ಒಂದೆ ಬಿಡುವಳು' ಎಂದೆ. ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ ?

ಸುಧೆಯು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ ನುಡಿದಳು—ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನೇ ಒಮ್ಮೆ ಅವಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು. ವಿಷಯವೇನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಡಾಕ್ಟರ್—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗು. ಈಗಲೇ ಏನವಸರವಾಗಿದೆ ? ಸಾಯಂಕಾಲದ ವರೆಗೂ ಹೊತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ ?

ಸುಧೆಯು ಮೇಲುಹೊದಿಕೆ ಹೊದಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಳಿ ಕಿವುಚಿವಂತಾಗುತ್ತಿದೆ! ಏನವಸರವೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವಿರಿ!—ಎನ್ನುತ್ತ ಅತಿ ವೇಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟಳು. ಐದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲೇ ಅವಳ ಮನೆ ತಲುಪಿದಳು. ನೋಡಲಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಯು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಶಾ ಅವಳ ಬಳಿ ನಿಂತು, ಮುದ್ದು ಮಾತಿನಿಂದ 'ಅಮ್ಮಾ! ಏಕೆ ಅಳುತ್ತಿರುವೆ ?' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸುಧೆಯು ಆಶಾಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ನಿರ್ಮಲೆಯೊಡನೆ ಹೇಳಿದಳು—ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು, ನಿರ್ಮಲಾ ! ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೇನು ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಅಂದರೇ ? ನಾನು ಕೇಳಿದೆ. ಯಾರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕಣ್ಣೀರೊರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಯಾರೂ ಏನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ, ಸುಧಾ ! ಭಲಾ, ಅಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೇನೆನ್ನುವರು ?

ಸುಧಾ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲವೇಕೆ ? ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೊಡನೆ ಅಳುತ್ತಿರುವೆಯೇಕೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನನ್ನ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿರುವೆನು, ಅಪ್ಪೆ !

ಸುಧಾ—ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ, ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವೆನು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಡ ಸುಧಾ ! ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಏನೂ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳೇಕೆ ಹೇಳಲಿ ?

ಸುಧಾ—ನನ್ನಾಣೆಗೂ ಹೇಳು !

ನಿರ್ಮಲೆ—ನೀನು ವೃಥಾ ಹಟಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ !

ಸುಧಾ—ನಿರ್ಮಲಾ! ನೀನು ಹೇಳದಿದ್ದೆಯಾದರೆ, ನಿನಗೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎಲ್ಲವೂ ಬಾಯಿಮಾತಿನ ಪ್ರೇಮವೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಮರೆಮಾಚುವುದಿಲ್ಲ; ನೀನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಅನ್ಯಥಂತೆ ಭಾವಿಸುವೆ! ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಯಾರು ಯಾರಿಗೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು!

ಸುಧೆಯ ನೇತ್ರಗಳು ಸಜಲವಾದವು. ಅವಳು ಆಶಾಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ, ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ನಡೆದಳು. ನಿರ್ಮಲೆ ಎದ್ದು ಅವಳ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು; ಘಟ್ಟ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು—ಸುಧಾ, ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು; ನನ್ನನ್ನು ಈ ವಿಷಯ ಕೇಳಬೇಡ! ಕೇಳಿದರೆ ನಿನಗೆ ದುಃಖವಾಗುವುದು; ಅಲ್ಲದೆ ನಾನು ಪುನಃ ನಿನಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಲಾರೆ! ನಾನು ಅಭಾಗಿನಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ದಿನವನ್ನೇಕೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ, ಸುಧಾ! ಇನ್ನು ಈ ಪ್ರಸಂಚದಿಂದ ಪಾರುಗಾಣಿಸೆಂಬುದೇ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ! ಈಗಲೇ ಈ ದುರ್ಗತಿಯಾದರೆ, ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ? ಹಾ! ದೇವಾ!

ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಂದ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಒದ್ದಿವಂತೆಯಾದ ಸುಧೆಯು ಅರಿತಳು. ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರೇ ಏನೋ ಭೇಡಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಳು ಅವರು ತಡವರಿಸಿ ತಡವರಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದುದು, ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿದುದು, ಅವರ ಆ ಗಲ್ಲಾನಿಮಯ ಕಾಂತಿಹೀನ ಮುಖ—ಎಲ್ಲವೂ ಅವಳಿಗೆ ಚ್ಚುಪಕಕ್ಕೆ ಒಂವವು. ನಖದಿಂದ ಶಿಖದವರೆಗೂ ನಡುಗಿದಳು! ಮತ್ತೇನೂ ಮಾತನಾಡದೆ ಸಿಂಹಿಸಿಯಂತೆ ಕ್ರೋಧಾವೇಶಭರಿತಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಅವಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು, ಆದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲೇ ಅವಳು ದ್ವಾರವನ್ನು ದಾಟಿ, ಮನೆಯ ಕಡೆ ನಡೆದಳು. ಆಗ ನಿರ್ಮಲೆ ಅಲ್ಲೇ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಧೂಪನೆ ಕುಳಿತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ನಿರ್ಮಲೆಯು ದಿನವೆಲ್ಲ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬಂತಿತ್ತು. ಸ್ನಾನಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಊಟಕ್ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜ್ವರವೇರಿ ಬಂಕು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ದೇಹವು ಕಾವಲಿಯಂತೆ ಕಾಲುತಿತ್ತು. ಮರುದಿನವೂ ಜ್ವರ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ. ಅವಳು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ, ನಿಶ್ಚಲ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ದ್ವಾರದಡೆಗೇ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಶೂನ್ಯ; ಒಳಗೂ ಶೂನ್ಯ, ಹೊರಗೂ ಶೂನ್ಯ! ಅವಳಿಗೆ ಯಾವ ಚಿಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಯಾವ ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಯಾವ ದುಃಖವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ!

ಅಕಸ್ಮಾತ್ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಆಶಾಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ಎವಳು ಬಹಳ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳೇ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಇಲ್ಲ, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಳಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಸುಧಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು, ಅದನ್ನೇ ಕುಡಿಸಿದೆ!

ನಿರ್ಮಲೆ—ಏಕೆ? ಹಾಲಿನವಳು ಹಾಲು ತರಲಿಲ್ಲವೇ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಹಿಂದಿನ ಬಾರಿ ಕೊಟ್ಟ ಹೊರತು ಹಾಲು ತರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಹೇಗಿದೆ ನಿನ್ನ ಡೇಹಸ್ಥಿತಿ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ಸರಿಯಾಗಲಿದೆ ಏನು? ನಿನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ ಬಂದಂತಿತ್ತು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಡಾಕ್ಟರ್‌ಸಾಹೇಬರ ಸ್ಥಿತಿ ಬಹಳ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆಯಂತೆ?

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು—ಏಕೆ? ಏನಾಯಿತು? ಕುಶಲದಿಂದಿರುವರಷ್ಟೆ?

ರುಕ್ಮಿಣಿ—ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ಕುಶಲ? ಶವ ಸಾಗಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ! ವಿಷಪಾನ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವರು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಹೃದಯ ಸ್ತಂಭನದಿಂದ ಮೃತಿ ಹೊಂದಿವೆನ್ನುವರು. ಅಂತೂ ಏನಾಯಿತೋ, ಆ ಭಗವಂತನೇ ಬಲ್ಲ!

ನಿರ್ಮಲೆ ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿಗರೆದಳು. ಮತ್ತು ಹೇಳಿದಳು—ಹಾ, ಭಗವಂತ! ಸುಧೆಯ ಗತಿ ಇನ್ನೇನು? ಅವಳು ಹೇಗೆ ಜೀವಿಸುವಳು? ಎನ್ನುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರಾಗರೆದಳು; ಮತ್ತು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ನಂತರ ಮಂಚದಿಂದಿದ್ದ ಸುಧೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು. ಕಾಲುಗಳು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟಾದರೂ ಹೋಗದಿರಲು ಅವಳ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಧೆಯು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ಪತಿಯೊಡನೆ ಏನೇನು ಹೇಳಿದಳೋ? ಏನು ಅವಳ ಸಂಗಡ ಯಾವ ಮೂಕನ್ನು

ಹೇಳಿಲ್ಲ. 'ತನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅವಳು ಯಾವ ರೀತಿ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಳೋ ? ಹಾ ! ಅಂತಹ ರೂಪಶಾಲಿ, ಗುಣಶಾಲಿ, ದಯಾಳು ಜೀವಿಗೇ ಇಂತಹ ಅಂತ್ಯವೇ ? ಸುಧೆಯ ಕ್ರೋಧದ ಪರಿಣಾಮ ಈ ರೀತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರಾಣ ಹೋದರೂ ಅವಳು ಈ ಮಾತನ್ನು ಸುಧೆಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ !

ತನ್ನ ನಿಷ್ಕುರತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಈ ಗತಿ ಯಾಯಿತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಹೃದಯ ಛಿದ್ರಛಿದ್ರವಾಯಿತು. ಶೂಲಕೈರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ ಆಪಾರವೇದನೆಯಾಗತೊಡಗಿತು ಒಡನೆಯೇ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಳು.

ಶವವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಗಡೆ ನಿಸ್ತಬ್ಧತೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿದ್ದರು. ಸುಧೆಯು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅವಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು; ಮತ್ತು ಅವಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಕೊಂಡಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ತುಸು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಸುಧೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲೆ ಇಬ್ಬರೇ ಉಳಿದರು. ಆಗ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕೇಳಿದಳು—ಇದೆಂತಹ ಕೆಲಸವಾಗಿಹೋಯಿತು, ಸುಧಾ ! ಏಕೆ, ನೀನೇನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ ?

ಇಂದು ಸುಧೆಯು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ಅನೇಕ ಭಾರಿ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು ಯಾವ ಉತ್ತರದಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಯಿತೋ, ಅದೇ ಉತ್ತರವನ್ನು ನಿರ್ಮಲೆಗೂ ಹೇಳಿದಳು—ಏನು ಮಾಡಲಿ, ನಿರ್ಮಲಾ ! ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೋಪದ ಮಾತಿಗೆ ಕೋಪ ಬರಲಾರದೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ—ನಾನು ಅಂತಹ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ?

ಸುಧಾ—ನೀನು ಹೇಗೆ ಹೇಳುವೆ, ನಿರ್ಮಲಾ ? ಅವರೇ ನಡೆದ ಸಂಸಾರ ಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಗ ನಾನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆಲ್ಲಾ ಅಂಕು ಬಿಟ್ಟೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ನುಟಿತೆಂದರೆ ಅದು ನಡೆದಂತೆಯೇ ! ಸಮಯ-ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕರೆ, ಅದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ನಡೆದೇ ನಡೆಯುವುದು. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದನೆಂದು ಯಾರೂ

ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸುವುದೇ, ಅವರ ನಿಯತ್ತು ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲವೆನ್ನುಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಕ್ಷಿ! ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ಎಂದೂ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ ನಿರ್ಮಲಾ! ಅವರು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ನಿನ್ನ ಕಡೆ ಇಣಕಿ ನೋಡಿರುವುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿರುವೆನು. ಆಗ ನಾನೇ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಆ ವ್ಯವಹಾರದ ಅರ್ಥವೆಲ್ಲ ಈಗ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆಗಲೇ ನನಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೇ ಬರಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಾದರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ! ಆದರೆ ಪುರುಷರು ಬಾಯಲ್ಲಾಡುವುದೇ ಬೇರೆ, ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದೇ ಬೇರೆ-ಎಂದು ನಾನೇನು ಬಲ್ಲೆ, ನಿರ್ಮಲಾ? ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಂತಾಯಿತು! ಅಂತಹ ಸೌಮಂಗಳ್ಯ ಕ್ಷಿಂತ ವೈಧವ್ಯವೇ ಮೇಲೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುವೆನು. ಯಾವ ಧನಿಕನ ಧನವೇ ಸರ್ಪಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಚ್ಚತೊಡಗುವುದೋ, ಅಂತಹ ಧನಿಕನಿಗಿಂತ ದರಿದ್ರನೇ ಸಹಸ್ರಪಾಲು ಸುಖ.

ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಡಾಕ್ಟರ್ ಸಿಂಹರ ತಮ್ಮನೂ ಕೃಷ್ಣಳೂ ಮನೆ ಯೊಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಮನೆ ಮಂದಿಯೆಲ್ಲಾ ಅಳತೊಡಗಿದರು.

ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದ

ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಿತು. ಸುಧೆಯು ಮೂರನೆಯ ದಿನವೇ ತನ್ನ ಮೈದುನನ ಸಂಗಡ ಹೊರಟು ಹೋದಳು. ಈಗ ನಿರ್ಮಲೆ ಒಂಟಿಯಾದಳು. ಸುಧೆಯಿದ್ದಾಗ ಅವಳೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು ನುಡಿದಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಬೇಸರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಅವಳಿಗೆ ಅಳುವುದೊಂಪೇ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಸ್ನಾತಕವು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹದಗೆಡುತ್ತ ಬಂತು. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಮನೆಗೆ ಬಾಡಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು, ಈಗ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಇದು ಸಣ್ಣ, ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಒಳಗಡೆ ಒಂದು ಕೊಠಡಿ, ಹೊರಗಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಗಳ. ಗಾಳಿಬೆಳಕುಗಳಂತೂ ಸುಳಿಯುವಂತೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಟ್ಟ ಪಾಸನೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೇತಿಯಿಂದ ಸೊಪ್ಪಾನು ಕಳುವಾದ

ಯಾರ್ರು ? ಏನು ಗಂಡಸಿಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ಅಂವಬಳಿಕ ಕೇವಲ ಹೊಗಸರಿಗಾಗಿ ದಿನವೂ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾದರೂ ಏನು ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಾಡಿ ತಿಂದರೆ, ಮತ್ತೆ ಮೂರು ವೇಳೆ ಉಪವಾಸವಿರಬಹುದು. ಇರುವುದೋಂದು ಮಗು ಆಶಾ ! ಅವಳಿಗಾಗಿ ದಿನವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಲ್ವ ಅಥವಾ ರೋಟಿ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು !-ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಲ ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತಾದರೆ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಕೆಡದಿರುವುದೆಂತು ? ಚಿಂತೆ, ಶೋಕ, ದುರವಸ್ಥೆ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಾಪತ್ರಯವೂ ಸೇರಿತ್ತು ! ಸಾಲದು ದಕ್ಕು ನಿರ್ಮಲೆಯು ಔಷಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಫಾಸ, ಅವಳು ತಾನೇ ಏನು ಮಾಡುವಳು ? ಇರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣದಲ್ಲಿ ಘೋಜನ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವಾಗ, ಔಷಧಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡುವಳು ? ಹೀಗಾಗಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಕೃತಿಸುತ್ತ ಬಂದಳು !

ಒಂದು ದಿನ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಹೇಳಿದಳು- ಬಹೂ ! ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಕೃತಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿರುವೆ ! ಜೀವನವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ ? ನಡೆ, ಯಾರಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯ ವೈದ್ಯನ ಬಳಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಿಸುವೆನು.

ನಿರ್ಮಲೆಯು ವಿರಕ್ತ ಭಾವದಿಂದ ನುಡಿದಳು-ಯಾರು ಅಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜೀವಿಸಬೇಕೋ ಅಂಥವರು ಬದುಕಿರಬಾರದು.

ರುಕ್ಮಿಣಿ -ಮೃತ್ಯುವು ಕರೆದರೆ ಬರುವುದೇ ?

ನಿರ್ಮಲೆ- ಕರೆಯದೆಯೇ ಮೃತ್ಯುವು ಬರುವಾಗ, ಕರೆದರೆ ಏಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ? ಆಕ್ಕ, ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನಗಳು ಬದುಕಿರುವೆನೋ, ಅಷ್ಟು ವರ್ಷ ಬದುಕಿದ್ದಂತೆ !

ರುಕ್ಮಿಣಿ-ಏಕೆಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುವೆ, ಬಹೂ ? ಸುಖವನ್ನೇನು ಕಂಡೆ ?

ನಿರ್ಮಲೆ-ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳೂ ನಾನು ಕಂಡುದೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಸುಖವಾದ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ನನಗಿನ್ನು ಈ ಸುಖ ಜೇಡ ! ಸತ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ಆಕ್ಕ ! ಈ ಮಗುವಿನ ಮೋಹವು ನನ್ನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಾಗ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ ! ಈ ಕಂದನ ಭಾಗ್ಯದಲ್ಲೇನಿದೆಯೋ ?

ಹೀಗೆಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಇತ್ತ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಂದಿನಿಂದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದಯಾಪ್ರವಾಹ ಉಕ್ಕಿಬಂತು.

ದ್ವೇಷದ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಿರ್ಮಲೆಯ ಧೈರ್ಯ ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆಗೆ ರುಚಿಸುವಂತಹ ಯಾವುದಾದರೂ ತಿಂಡಿಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿರ್ಮಲೆ ಎಂದಾದರೂ ನಕ್ಕದನ್ನು ಕಂಡರೆ, ಅನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮತ್ತು ಆಶಾಳಂತ್ಯೂ ಕಂಠಹಾರದಂತೆ ಸದಾ ಎತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು! ಅವಳೊಡನೆ ನಿಂದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳೊಡನೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು! ಅವಳೇ ಈಗ ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಜೀವನಾಧಾರವಾಗಿದ್ದಳು!

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ನುಡಿದಳು—ಬಹೂ ಇಷ್ಟೇಕೆ ನಿರಾಶಳಾಗುವೆ? ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಗುಣಮುಖಳಾಗುವೆ! ನಡೆ, ನನ್ನ ಸಂಗಡ ವೈದ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಾ! ಉತ್ತಮವಾದ ಔಷಧಿ ಕೊಡಿಸುವೆನು

ನಿರ್ಮಲೆ—ಅಕ್ಕ, ವೈದ್ಯ-ಹಕ್ಕೀನುರ ಔಷಧಿಯಿಂದ ಇನ್ನು ನನಗಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಾರದು! ನೀವು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ! ಇದೋ, ಮಗುವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಗೊಪ್ಪಿಸಿರುವೆನು. ಜೀವದಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ನಾದರೂ ಉತ್ತಮ ಕುಲದ ವರನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿ! ನನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇವಳಿಗೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಕೇವಲ ಜನ್ಮವಿತ್ತ ಅಪರಾಧಿನಿ ಯಾದೆ! ಮದುವೆ ಮಾಡದೆ ಕನ್ಯೆಯಾಗಿರಿಸಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ವಿಷಕೊಟ್ಟು ಕೊಂದರೂ ವ್ಯಸನವಿಲ್ಲ; ಅದರ ಕುಪಾತ್ರನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಬೇಡಿ! ಇದೇ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನ್ನ ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ! ನಾನು ನಿಮಗಾವ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ; ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ದುಃಖವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಅಭಾಗಿನಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಸುಖವಿಲ್ಲವಾಯಿತು! ನನ್ನ ಪೆದಕು ಸೋರಿರುವರು ಸಹ ಸರ್ವನಾಶವಾದರು! ಪತಿದೇವರು ಎಂದಾದರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ, ಈ ಅಭಾಗಿನಿಯ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿರಿ!

ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಕಣ್ಣೀರಗರೆಯುತ್ತ ನುಡಿದಳು—ಬಹೂ! ನಿನ್ನದಾವ ಅಪರಾಧವೂ ಇಲ್ಲ ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸು ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷವಾಯಿತು. ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಪಟಗೈದೆ! ಇದನ್ನು ನಾನು ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ಮರೆಯಲಾರೆ!

ನಿರ್ಮಲೆಯು ಕಾತರ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನುಡಿದಳು—ಅಕ್ಕ! ಹೇಳುವ ಮೊತ್ತಲ್ಲ; ಅದರೂ ಹೇಳದೇ ಇರಲಾರೆ! ಪತನವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅನುಮಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಷ್ಟಾದರೂ ಸುಮು ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಅವರ ಅವಹೇಳನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ! ಆಗ ವೇರಾದದ್ದು ಆಗಿ ಹೋಯಿತು; ಅಂದಬಳಿಕ ಅಧರ್ಮವನ್ನಾಚರಿಸಿ ನನ್ನ ಪರಲೋಕವನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೇ? ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಾಪ ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ, ಅದರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನೀಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು! ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಪ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಗತಿ ಏನಾಗಬೇಕು?—ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಿರ್ಮಲೆಯು ಉಸಿರಿನ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಿತು. ವೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಆಶಾಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಆಶಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು.

ಮೂರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಲೆಯ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಶ್ರುಧಾರೆ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಯಾರ ಪೂಜೆನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೇ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ವೇದನೆ ಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾರು?

ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಸಂಧ್ಯಾಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವಳ ವಿಪತ್ಯಥೆ ಸಮಾಪ್ತ ಹಾಯಿತು! ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಲೆಯ ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿಯೂ ಹಾರಿಹೋಯಿತು!!

ಮೊಹಲ್ಲೆಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರು. ಶವವನ್ನು ಹೊರಗಿರಿಸಲಾಯಿತು. ಹಡನೆಸಂಸ್ಕಾರ ನಡೆಸುವವರಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿದ್ದಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಇದೇ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಓರ್ವ ವೃದ್ಧ ಪಥಿಕರು ಒಂದು ಗಂಟನ್ನು ಹೊಲಿ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತರು. ಅವರೇ ಮುನ್ನಿಯವರು.

